

DIN COMOARA POPORULUI

STEFAN VODĂ

CEL MARE ȘI SFINT

ISTORISIRI ȘI CÂNTECE POPULARE

STRINSE LA UN LOC

DE

S. Teodorescu-Kirileanu

FOCSANI

Tipografia, Steriotipia și Legătoria Gh. A. Diaconescu

1904

Prețul 4 lei

Inv. A. 19750

DIN «COMOARA POPORULUI»

II 15102

252

ȘTEFAN VODĂ

CEL MARE ȘI SFÎNT

322279

*Ale tale
Dintru ale tale,
Ție aducem de toate
Și pentru toate.*

106452

ISTORISIRI ȘI CÎNTECE POPULARE

STRÎNSE LA UN LOC

DE

S. TEODORESCU-KIRILEANU

Donațiunea
ION BOGDAN

FOCȘANI

Tipografia „Aurora” Gh. A. Diaconescu

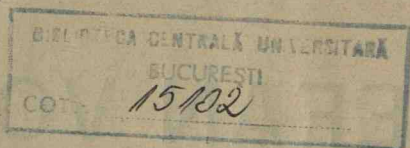
1903.

1956

PC 17/06

CONTROL 1956

1961

D

Toate cărțile vor fi iscălite de culegător.

B.C.U. Bucuresti

C106452

**Cine mai știe ș-a mai auzit istorii din po-
por, care nu sînt scrise 'n cartea de față, îl rog
ca să mi le trimată și de altă dată le-oiū pune și
pe-acelea în rîndul istorialte istorisirii.**

Adresa mea este:

S. TEODORESCU-KIRILEANU

GARA ZORLENI.

Intru aducere aminte,

lui

Stefan Vodă

cel Mare și Sfint,

*Semn de veșnică pomenire
și dumnezeiască cinstitie a sfin-
tului său nume, din partea
țărănimei.*

CUVÎNT ÎNAINTE

Toate popoarele au câte un barbat în care au intrupat idealul virtuților și însușirilor ce ar dori să găsească în Domnitorul lor; numele și faptele acestor barbați îndumnezeiți se fac o față, o proprietate națională și, din neam în neam, din veac în veac aureola de slavă ce îi încungîtură, crește și se sporrește mai mult și tot ce este, mare, frumos, vitejesc se dătoarește genului și brațului lor. Un asemenea barbat a avut și Moldova, și acesta este: **Ștefan cel Mare.**

Nici un Domn înaintea sa în urma lui n'a agiuns la cinstea și la pomina sa; nici unul nu și-a pas-trat între Moldoveni, și pot zice între Romîni un nume așa de drag, așa de curat, așa de popular ca al lui; încă astăzi aproape de trei veacuri și gîmă-tate după moartea sa, Ștefan cel Mare este idealul poporului nostru; el intrupează patriotismul, vitejia, dreptatea, bunătatea*), în sfîrșit toate însușirile a

---

*) Pildele de străznicie ce au fost nevoit să dea odată, nu îi pot întuneca bunătatea firească; veacul și greua stare în care se afla trebuie să îi slujască de desvinovățire. (Nota autorului).

unu mare Domn, a unui geniū scutitor*). Numele său nu mai puțin răsună astăzi, de cât în frumoasele timpuri când steagurile sale filfțiaū falnic din vârful Carpaților pînă la țăr murile Dunării și a Mării Negre; încă și astăzi pe înaltul munților și în adîncul văilor, în orașe și în sate, în palaturi și în bordee, pretutindene numele său se pomenește cu mîndrie și recunoștință de tot acela ce se zice Român. Locuitorul ce nu știe rugăciunea Duminicii, îi va spune toate isprăvile sale; și ce este mai mult, va datori lui tot ce 'i pare mai ciudat, mare, vitejesc, și chiar neînțeles în pămîntul nostru. Orî-ce cetate, orî-ce zid, orî-ce val, orî-ce șanț, întreabă-l cine le-a făcut, el îi va răspunde: Ștefan cel Mare. — Orî-ce pod, orî-ce biserică, orî-ce fîntînă, orî-ce curte sau palat vechiū, el le va datori eroului seū! Orî-ce bunălate, orî-ce așăzămînt a căruia rămășiță se mai trăgănează pînă astăzi, orî-ce legiuire ominească, orî-ce puneri la cale înțelepte, Ștefan Vodă le-a urzit, îi

---

*) Iată un fapt chiar din zilele noastre, din care se poate vedea cât de traînică este iubirea poporului nostru pentru acest sfînt a lui: — ba încă ceva mai mult, cîntea asta ași de mare să răsfrînge ș-asupra odoarălor din vremea lui Ștefan cel Mare: Cu prilejul inspecției ce-a făcut-o I. P. S. S. Partenie, Mitropolitul Moldovei, în primăvara anului 1902, la mai multe mănăstiri și biserici, cînd a intrat în biserică din comuna Vinătorii Neamțului s'a petrecut un fapt mișcător: Intreaga obștie, îndată ce a zărit pe marele Prelat, a căzut în genunchi, cerind să li se inapoieze strana Marelui Voevod, Ștefan cel Mare, ce era așăzată în acea biserică și care, cu prilejul ridicării monumentului din Iași a fost dusă în capitala Moldovei. "Strana, care-î lucrată în lemn de tei și sculptată cu nespūsă artă, se află așezată în pinacoteca școalei Artelor Frumoase din Iași, în sala No. 11. «Universul» Coresp. provincie. An. XX No. 117, din 2 Mai 1902.

va zice el, și iar Ștefan Vodă. În sfârșit acest Domn, pentru Moldoveni cuprinde toate faptele istorice, toate monumentele, toate isprăvile și așazămintele făcute de cincă veacuri de atîta stăpînilorî; precum Elliniî datoresc lui Ercul toate lucrurile de vitejie făcute de sute de eroi.

Mormîntul acestui mare Domn nu este mai puțin sfințit de cătră Romîni de cât a lui Mahomed la Musulmani, și cînstirea (cultul) ce-î păstrează Romîniî s'a întins pînă acolo, în cît mulți îi zic Sfîntul Ștefan chiar și astăzi, întocmaîca și Arabiî, care au îndumnezeit pe Napoleon, sub numele de Bunaberdi.

Și în adevăr, Ștefan cel Mare, în nimic nu s'a arătat mai pe jos de ștrașnica sa pomînă. El era adevărat căpitanie de norode, adevăratul Domn în toată puterea cuvîntului. Nicî una din însușirile cu care poeziî ș-au plăcut a împodobi pe poroncitorî nașilor nu-î lipsia: vitejie, duh mare (înalt), iubire de dreptate unită, cu o cuvenită tărie de suflet ca să însușe tot odată cinste și dragoste, adevărata înțelegere a duhului poporului și a treburilor sale; iubirea patriei mai mult ca iubirea tronului său și în sfârșit acele vîrtuți casnice și în sfârșit, acea smerenie ce arată toate isprăvile nu șieși, ci D-zeului a Tot-Puternic, acea blîndeță ce pătrunde inima supușilor; acea dărnicie ce vine în agîtorul fiește-cărui lipsit și pătimaș; istoria a 47 de ani a domniei sale adevedește cu fapte toate aceste drepte laude.

Numele său din numele tuturor Domnilor Moldovei este sîngurul, care, de către streinî nu este mai puțin slăvit de cît de pămîntenî. Papa Romei l-au lăudat: valul creștinătății, toți regiî și stăpînilorî Europei în vieța 'î încă iau mărturisit, 'î-au cunos-

cut meritul și puternica lucrare în alungarea barbariei turcești și prin urmare în apararea civilizației Europei.

Un scriitor de nație dușmană cu Moldovenii, Dlu-goș, nu poate tăcea despre strălucitele fapte a acestui Domn și în entuziasmul său strigă: «O barbate vrednic de mirat, cu nimic mai pe gîos de cît eroicii povățuitorî de care noi atît ne mirăm, carele în vremile noastre, dintre toți stăpînitorii lumei, mai întăi ai cîștigat o biruință atît de însemnată asupra Turcilor. Tu ești cel vrednic după gîndecata mea, căruia se cuvine să ți se dea Domniea și povățuirea a toată lumea, și mai ales vredniciea de Voevod mai mare împotriva Turcilor, după primirea și hotărîrea tuturor creștinilor, lăsând pe ceilalți împărați și prinți catolici, să se tăvălească în lenevire, desfrănări, sau în răsboaie civile!» *).

După V. Alexandri.

---

*) Aceste rînduri sînt scrise în «Calendar pentru poporul românesc» pe anul 1845 fața 42—44 Iași, tip. Foței Sătești, sub titlul: Ștefan cel Mare în tirgul Băiei, fără a fi iscălit de cineva acest articol. Dionisie Olinescu în broșura sa: Mormîntul lui Ștefan cel Mare, Slatina 1898, începe studiul citînd o bună parte din rîndurile de mai sus, scoase tot din acest calendar, și spune că ș-a lă V. Alexandri, ceea ce 'nsamnă că a știut de-anume de cine 's scrise. Eă am pus aceste rînduri drept cuvînt înanite, fiind-că nu se putea spune mai bine de cît de V. Alexandri, care știea adînc sufletul Românului nostru.

I

FAPTELE ȘI VITEJIILE

LUI

ȘTEFAN CEL MARE ȘI SFINT

1. — Ștefan cel Mare și Sfint

Ștefan cel Mare și Sfint, zice că nu era mare la statură, ci om mărunțal, da-î vorba că era mare 'n cap: mare la minte și cu chibzuială; era mare în sfat și în fapte, cum n'a mai fost altul ca el și... poate nici n-a mai fi v-o dată¹). — Deși era mic la stat, da era iute amarnic în cît se batea cu 30 de oameni de-odată fără să se teamă c'a fi bătut²). Uniea spun că era de 7 palme 'n frunte³).

Cînd l-a făcut mă-sa, ursîtorile l-au ursît: că ar să fie om mare și vestit în toată lumea, și multe fapte bune ar să facă și pe mulți dușmani i-a prăpădi — după cum a și fost — și i-au pus numele *Ștefan*.

De mic era frumos și creștea iute, ca din apă. Încă de băețel era ghiznovat și unde găsea băeți voinici, se giuca cu dînșii cu buzduganul.

La 15 ani impliniți a ucis un urs, fără să aibă ceva în mînă.

¹) După celea ce-a auzit d. Ioan Birna din com. Vaca (Transilvania), de la un bătrîn de 80 ani care a fost în România în tinerile lui.

²) După celea ce-a auzit d. Const. Baltă de la un bătrîn din Buhalnița, ținutul Neamțului.

³) După celea ce-a auzit d. N. Trofin de la Vasile Morariu din satul Gloden, com. Parpanița (Vaslui).

Cînd rătăcea prin păduri, că el împla mult de-a vinatului, zice că un înger i se arata și-l scotea la drum. Acela era îngerul lui, care ținea la Ștefan și nici ca cum nu se deslipea de dînsul.

Odată cînd s'a fost rătăcit prin păduri, a dat peste-o căsuță unde erau 2 îngerî prefăcuți în moșnegî, și aiști 2 moșnegî l-au dăscălit cum să trăiască 'n lume, cum să se poarte înțelepțește și să facă fapte mari, pentru cinstea neamului și a țării. Și-aici a stat, Ștefan, în credința și frica lui Dumnezeu mai mulți ani de-arîndul, pînă ce 'ntr'o vreme ducîndu-se el prin pădure numai ce vede o pasăre măiastră — care nu era de cît un înger prefăcut — și pasărea a prins a grăi lui Ștefan, ca să se 'ntoarcă în țară. Ștefan se duce la moșnegî, le spune ce i-a zis pasărea și moșnegiî îl blagoslovesc dîndu-î drumul. ⁴⁾

Cînd a agîiuns Domn în țara Moldovei, după cum aî ursit ursitorile, și așa a vrut Dumnezeu, apoi de-a-tuncî a fost vai și amar de dușmanii țării și de păgînitare! Cîți căpcinî și cite lifte aî venit prin țară la noi, pe toți i-aî făcut prav și cenușă, că era viteaz în război și ca dînsul erau toți voiniciî lui, vitejî, tot unul și unul.

Cînd se lupta Ștefan Vodă, în bătălie, totdeauna de-a dreapta lui era un arhanghel, cu o sabie de foc și pîeraî vrajmașii cite de zece pași înaintea lui Vodă, fără ca cine-va să-î fi pălit orî pușcat; — vezi că pîereau de sabie cea de foc a arhanghelului. De aceea și Ștefan cel Mare și Sfînt făcea bisericî și mănăstiriî lui Dumnezeu, și Dumnezeu era tot în agîitorul lui și nu-l părăsia. ⁵⁾

Orî și cine îndrăznea și se scula asupra lui, el îl învingea și-l făcea să poarte frica un timp îndelungat, că era omul lui Dumnezeu: smerit, îndurător, cu dreptate și totdeauna de cite orî avea să poarte război cu v'un dușman, nu să pornia de-acasă pînă

⁴⁾ După celea ce-a auzit d. Th. A. Bogdan din Cîmpiea Ardealului. (Vezi Ștefan cel Mare și îngerî.)

⁵⁾ După celea ce-a auzit d. I. Birna.

nu însura 24 de flăcăi și mărita 24 de fete, dîndu-le tuturor averi și făcîndu-i pe toți gospodari.

Afară de asta, nu să pornia nici odată la război, pînă nu alegea mai înainte un loc oare unde de mănăstire, ca, întorcîndu-se de la război biruitoři și deplin sănătoși, să zidească mănăstire pe locul acela ⁶⁾.

El a alungat pe Turci de pe aici și noi se cuvine să batem matane și să rugăm pe Dumnezeu pentru hodina sufletului lui, că ne-a scăpat de dușmani.....⁷⁾

În vreme de război, pe atîta era de bun și blînd și cu dreptate în vreme de pace. Celor saraci le da bani și moșie, tot așa și celor viteji și cu credință cătră Domn. Celor năpăstuiți și asupriți le făcea dreptate, așa că n țara lui era numa belșug și toate cele de mulțămîntă.

Singur Ștefan Vodă era gospodăros avînd podgorii vestite în Cotnari și la Ștefănești, și pe lângă toate curțile și la moșiile lui erau gospodăriile ca acelea că nu mai aveau păreche.

Doamnele lui erau bărbătoase și gospodăroase, mă rog, erau vrednice de însușirele lui cele vitejești și înțelepțești. Ele îl întovărășeau de obște, nu numai în vremi liniștite, dar și în vremi grele, cum era în vreme de război ori în alte cumpenii și năcazurii. Și cu vorba și cu tapta îndemnau și alinau pe năzdrăvanul lor soț, cât și pe vitejii ostași a nebiruitului Domn.

* * *

Lumea crede că Ștefan cel Mare și Sfînt n-a murit iăr's-a'nalțat la cer cu trup cu tot, ca să-și deesamă de faptele lui bune și creștinești. ⁸⁾

Sufletul lui Ștefan cel Mare, după ce-a ieșit din cînstitul său trup, întăi era vînt și pe urmă se pre-

6) S. Fl. Marian. *Tradiții și pop. Romîne din Bucovina*, f. 115

7) După celea ce-a auzit D-na EL. Voronca de la Petrea Beicu din Mihalcea, Bucovina.

8) După celea ce-a auzit de la d. T. A. Bogdan din Cîmpiea Ardealului.

faceu în chip de hulub, zburînd afară din curțile domnești și s-a pus pe streșina casei celei mai frumoase din târgul acela.

Acolo sufletul lui, cunoștea faptele cele bune a lui Ștefan, de aceea l-a vestit Dumnezeu, ca să zboare către ceri unde are locul de hodină.

În raî, sufletul lui Ștefan stăpînește toate sufletele cîte-s acolo și în iad; și mai are puterea de a descoperi și a omori pe hoții care fac moarte de om.⁹⁾

Cînd a murit Ștefan cel Mare trei zile și trei nopți îi-a ars o lumînare la mormînt, fără ca s-o fi pus cine-va acolo și niminea nu o putea s-o stingă.¹⁰⁾

După moartea lui Ștefan cel Mare, cînd mai aveau Moldovenii bătălii, el știea din mormînt și începea să plîngă și cum începea cu plînsul, îndată încetau cu bătăliile și era pace.¹¹⁾

Mormîntul lui îi la Mănăstirea Putna din Bucovina și cîta vreme a sta el în mănăstirea asta, Bucovina n-ar să fie supusă altei nații.¹²⁾

Duhul lui Ștefan Vodă împlă cînd și cînd pe pămînt, mai ales cînd națiea noastră îi în cumpănă mare. Așa, zice că la 77, cînd a fost bătălia cu Turcul—la Plevna—Ștefan cînd a văzut că se strînge lume din munți și din cîmpii, să pornească la răzbel, el s-a sculat din mormînt, și duhul lui a cîrmuit și a povățuit oștirea noastră, de-a făcut pe Turc să mai simtă odată trecînd pîntrînsii spaima de altă dată.

Ș-așa, daca nu era duhul lui, te mîera de biruam pe Turc scăpînd țara de sub stăpînirea păgîmului și să ni-o facă iar slobodă ca'nainte vreme.¹³⁾

* * *

⁹⁾ După ceia ce-a auzit d. Const. Baltă de la un bătrîn din Buhalnița (Neamț).

¹⁰⁾ După ceia ce-a auzit d. I. Birna.

¹¹⁾ » » » » d. Const. Baltă.

¹²⁾ » » » » d. Const. Paliuc din Volovăț (Bucovina).

¹³⁾ După ceia ce-a auzit d. Gr. A. Tabacariu de la Ștef. Preda din satul Hemeuși, com. Fintinelele (Bacău).

Peste care taberî zbura sufletul lui Ștefan, numai acelea învingeau totdeauna pe dușmani. ¹⁴⁾

* * *

Ștefan cel Mare și Sfînt ar să'nvie înainte de învie-rea cea de obște, calare pe calul lui și cu sabia în mina dreaptă, țîind-o drept în sus, ¹⁵⁾—da atunci trebuie să fie mare nacak pe neamul nostru. Alții zîc că duhul lui are să se intrupeze în alt trup omenesc. ¹⁶⁾

Bucovina se va intrupa iarăși cu țara Moldovei, cînd Ștefan Vodă a scoate-afară din mormînt virful săbiei lui. Amu nu vra să se iște război, da cînd l-a răzbi mila de traiul nostru între streinî, are să scoată virful săbiei de 3 degete afară din mormînt și are să se încare la răsboi toți împărații de pe fața pămîntului, că atunci are să fie *războiul cel mare*. Locul răsboiului are să fie pe valea cea mare de pe apa Moldovei la *Șese băi* și atîta vărsare de sînge ce-a se fie acolo, în cît caii are se'noate în sînge pînă'n coame.

Războiul aista va fi *cel din urmă*, și după aceea n-ar se mai fie hotar nemțesc între Bucovina și România. ¹⁷⁾

Atunci cînd-a'nvie Ștefan Vodă, ar să vadă cum ne-am stăpînit și ne am îngrijit bucățica noastră de pămînt, care ne-a lasat-o mîndră și îmbelșugată și pentru care s-a bătut el de 40 de ori cu vitejie și dragoste de moșie.

Toți banii și toate odoarele care sînt zidite în temelii mănăstirii Putna, la învierea lui Ștefan Vodă, are să-î scoată și are sa-î împărțască **celor care cred**

¹⁴⁾ După ceia ce-a auzit d. Const. Baltă de la un moșneag din Buhalnița (Neamț).

¹⁵⁾ După ceia ce-a auzit d. Ilie Veslovschi din Cimpulung (Bucovina).—

¹⁶⁾ După ceia ce-a auzit d. Guță V. Arghir, normalist din Panciu, jud. Putna.

¹⁷⁾ După ceia ce-a auzit d. Gh. D. Manoliu, normalist, de la V. Logigan din satul Calafindești com. Sănăuți, ținutul Siretiului (Bucovina).

faptelor lui, în legea creștinească și în naștea românească.¹⁸⁾

Norodul așteaptă ca alt-ceva, învierea lui Ștefan Vodă, doară a mai curăți țara de spurcații de jidani și să deie pământuri oamenilor.¹⁹⁾

* * *

Numele lui Ștefan cel Mare și Sfint se pomeneste pînă și în descîntece ca putere de alungat duhurile rele și felurite boli primejdioase. Se mai pomeneste și'n strigături de gioc, după cum se poate vedea în cîntecelace acestea :

Pe vremea de secerat,
Ștefan calū-a încălecat
Și la Baea a plecat
Pe Ungurī de ī-a secat.

Altul :

Ștefan, Ștefan puī de leū,
A mîncat pe locul meū :
Mîncat carne de buhai,
Ș-a bătut pe șapte craī.²⁰⁾

În Bucovina, lui Ștefan Vodă, cel Mare și Sfint, îi mai zic și împăratul Ștefan.²¹⁾

¹⁸⁾ După celea ce-a auzit de Ilie Veslovschi.

¹⁹⁾ După celea ce-a auzit d. Victor Popovici de la un moșneag din țirgul Pașcani (Suceava).

²⁰⁾ După celea ce-a auzit d. Victor Popovici din Pașcani.

²¹⁾ După cele ce-a auzit d-na El. Voronca din com. Mihalcea (Baovina).

2. — Prorocia despre Ștefan cel Mare și Sfint.

Se spune că într'o zi frumoasă de vară, pe cînd Ștefan cel Mare și Sfint era de tot tînăr, părăsi cetatea părintască din Suceava și merse calare cătră tirgul Siret, ca să vadă stîmile care erau pe șesul Horaița; și fiind Ștefan trudit se puse la odihnă sub umbra unui stejar.

Și cum sta așa a văzut ieșind din stejar o nălucă bătînd din palme și rîzînd cu hohot; iar cerul a prins a se întuneca, a tuna și a fulgera de-ți era groază. Un trăsnet îngrozitor detună stejarul, și numai țanduri sări din tulpina lui. Nălucă însă nu era detunată, ea bătu iarăși în palme, rîzînd mai tare de cit înainte.

Ștefan, apucă arcul și săgeata, ținti; și un vaet dureros fu semnul că a nimerit nălucă. În locul ei se văzu numai o movilă mică de păcură.

Din departare veni cătră Ștefan un moșneag girbovit, cu părul alb ca omătul și cu o barbă pînă la genunchi.

— Dumnezeu să te binecuvinteze, vorbi el și se răzămă în toiagul lui. Băete norocos, astăzi sînt o mie de ani de cînd is hotărit să omor duhul ista rău, care a samanat numai sfadă și nevoe în omenime. Toată munca mea a fost pînă acuma degeaba și numai ție am să-ți mulțamesc că sînt deslegat de giurămîntul meu. Tu ai isprăvit astăzi mai mult de cit mine într'o mie de ani. Ca mulțamire pentru fapta asta, să moștenești toată țara asta mănoasă și nici o putere lumească să nu te poată învinge cîndva! Așa vorbi moșneagul și se făcu nevăzut.

3. — Ștefan cel Mare și îngerii.

Cînd Ștefan Vodă era copil ca de vre-o cinci ani, s'a dus după fragi cu alți copii de sama lui.

Sara, ceilalți copii s'aũ întors acasă, și bagară de samă că Ștefănuț, — după cum îl dezmerdaũ ei — nu era. Necăjiți de întîmplarea asta, nici nu se duseră pe acasă, ci fie-care se culcă pe unde l-a agiuns somnul.

Ștefan după ce a ramas singur singurel în mijlocul codrului, o luă la fugă, tot mai în spre mijlocul pădurei, crezînd că a da de margină. Intr'o vreme, vede la rădăcina unui lemn gros, o lumină, care ardea fără să se miște, macar că vîntul și ploaia bătea cu toată puterea. Ștefan îndată ce o luă în mînă, mare i-a fost mirarea lui cînd se văzu în mijlocul unei căsuțe de lemn, în care nu vedea altă ceva de cît două măsuțe încărcate cu lumină de ceară, o iconiță mică, pe giumătate stearsă, răzămătată de o carte groasă și putredă de veche.

Căldura de acolo îl muia așa, că fără de voia lui, adormi cu lumina în mînă. Cînd era cam pe la miezul nopții, se trezi din somn, simțînd că i-a smuls cineva lumina din mînă. Iși deschide încet ochisorii și se spăimîntă văzînd la cele două mese doi moșnegi mai bătrîni de cît ori care oameni din lume; care de bătrîni ce erau nici genele nu și le mai puteau ridica. Bătrîni se rugau stînd în genunchi înaintea iconiții.

— Bine că ne-a adus D-zeu pe acest copilaș, zise unul din bătrîni.

— Așa, mai mare bine nu am avut nici odată. Era să murim de sete și de foame, neavînd cine să ne aducă cele trebuincioase. El ne-a aduce, așa neom putea ruga fericiți de aici înainte, fără să mai avem grijă și de ale gurei.

— Așa e, dar cum ar să-l cheme, ce nume o să-i dăm?

— Are el nume, și încă un nume frumos, care cu vremea are să fie nume sfânt pentru neamu lui.

— Și cum așa ?

— Bine. El e un copil bun, cu frica și credința lui D-zeu, s-a purta bine, că numai așa a să i se sfețească norocul, care de mult plînge de dorul lui.

— Dacă'i așa cum zicii, fie. Și sculînd copilul îl mînară ca să le aducă niște rădăcini de burueni, din care își făceau moșnegii de mîncare, și ca răs-plata, din cînd în cînd îi mai da și lui cîte o lingură de zamă ramasă pe fundul ceaunașului (căldărușei).

* * *

Trecură v-o cîți-va ani, de cînd Ștefan slujea moșnegii, și în vremea asta, din mic și slăbuț ce era se făcu un băețandru voinic și spătos, mîndru și frumos de să te tot fi uitat la el.

Odată mergînd, ca de obicei după rădăcini prin codru, vede o pasere cum nu mai văzuse nici odată, căci de unde să fi văzut pasere cu clonțul de adiamant cu ochii ca stelele, cu trupul ca de aramă, cu penele de aur și cu picioarele de argint.

— Bine că te am întîlnit făt-frumos, că'i multă vreme de cînd te cant. Ștefan sta ca înlemnit, plin de spaimă, cînd a auzit-o grăind vorbe omenești.

— Nu-ți fie frică de nimic, că nu e nimeni pe aici, care să ne vadă și să ne audă, numai noi suntem singurii singurei, dinpreună cu D-zeu, care e în tot locul de față. Mergi și du moșnegilor tăi rădăcinele și spune-le că îngerul țării tale te cheamă într'agîtor.

— Dar cine ești tu, pasăre măiastră, că de ești arma satanei, să te alung din codrii aceștia, unde satana nu a avut putere să intre; iar de ești o stafie necurată, să mă ascund de la tața ta.

— Nu sînt nici stafie, nici arma satanei, sînt norocul tău și a țării tale învrăjbite. Mergi ieți ramă bun de la cei doi moșnegi creștini și cerîndu-le binecuvîntarea părintească, roagă-i ca în rugăciunile lor să nu uite de tine și de draga ta țărișoară.

Ștefan făcu după cum l-a învățat paserea.

Moșnegii auzindu-î vorbele îi dară binecuvîntarea zicînd :

— Mic ai fost cînd ai venit aici, mare te duci, dar mai mare să te întorci. Mare în fapte și în virtuți, că atunci și D-zeul părinților și al moșilor noștri t-or binecuvînta pașii tăi. Mergi, darul lui D-zeu te luminează în toate căile tale. Nu uita însă nici odată, că nimic fără D-zeu, și că unde primejdia e mare, acolo e și D-zeu mai aproape.»

Cînd cei doi bătrîni sfîrșiră cu bine-cuvîntarea, casa se luminează și ei se făcură nevăzuți, căci nu erau altceineva de cît doi îngeri anume trimiși de D-zeu, ca să'î îndrepte pe căile cele sfinte.

Intorcîndu-se Ștefan, fața îi sclipea ca lumina soarelui, iar paserea cea de mai înainte nu o mai găsi, ci în locul ei găsi o fată înaltă tocmai cît el, și frumoasă, ca și care nu mai văzuse nici odată.

Lui Ștefan îi pică dragă. Fata înse îi zise:

— Ștefane, de vrei ca să 'mă fii drag, și să 'ți fii nevestă, trebuie să bați dușmanii țării tale.

— Și cum? — întrebă Ștefan, căci eu sînt sarac, fără de sprijin și fără de tistie.

— Sprijinul e la D-zeu, — iar eu îți sînt norocul, care totdeauna te-oî duce pe căile cele bune. Roagă-te lui D-zeu, ca să-ți binecuvînteze pașii tăi, și pune giurămînt sfînt înaintea lui, că-î ținea toate poruncile lui.

— Așa să fie, zise Ștefan, și căzînd în genunchi se ruga a tot puternicului D-zeu, ca să-î dea sprijinul lui cel D-zeesc, giurîndu-se că l-a ține poruncele.

Atunci auzi un glas din cer, înțeles, numai de el prin care D-zeu îi binecuvîntă toți pașii lui.

Ștefan rădicîndu-se în picioare, întinse mîna fetei celei frumoase și-î zise :

— Îți mulțămesc că m-ai scos din desișul codrului ; că mi-ai dat aceste învățătură și mă rog, să nu mă uiți. Uite țara plînge de necaz, merg ca cu agiutorul lui D-zeu și al tău s'o scap din gura celor ce vreî s'o înghită.

Fata, sărutîndu-l pe frunte, se făcu nevăzută și așa nevăzută l-a însoțit în toate lucrurile, pînă ce Ștefan a fost chemat în ceea lume.

Lumea crede că el n-a murit, făr' s'a înalțat la cer cu trup cu tot, ca să-și dea samă de faptele lui bune și creștinești.

4. — Stejarul din Borzești.

A fost odată un timp pe cînd Molna și Prutul nu făceau hotar între trei țări surori, pe cînd bourul moldovenesc era singur stăpîn pe o țară largă, îndăminatecă, locuită de un popor ager și drept pămîntean. De pe atunci și pînă în zilele noastre, ramaș'a vorba din tată 'n fiu, cum că se încinsese odată un gîoc de copii pe șesul Trotușului, nu departe de satul Borzești, pe un soare frumos de primavară. Ceata copiilor era împărțită în două tabere una înfața tabăra Tatarilor sub comanda lui Gheorghe, un copilandru cu plete negre și cu ochi de mure, iute și neastîmparat ca și Trotușul ce să prăvale de la munți; cealaltă era tabăra Moldovenilor sub comanda lui Ștefan, un copilandru cu plete castanii cu ochii albaștri gînditori și cu inima cutezătoare. Gheorghe era ficior de țaran și Ștefan fiu de Domn.

Amîndouă taberele înarmate pînă 'n dinți cu puști de soc, cu săbiu de șindilă, cu sulii de trestii, se băteau amarnic între ele, de ciocoteau văile Trotușului și se spăriau toți grauri din tufărișuri. Iar comandantii călări pe fugari aprigi de nuele, alergau cînd la aripa dreaptă, cînd la aripa stîngă a oștirilor înșirate, și-și imbarbatau soldații la luptă.

A ținut cît a ținut bătălia nehotărîtă, dar în sfîrșit copilul cel cu ochii albaștri gînditori, care avea darul de a se război moștenit de la tatăl său, învinse pe Tatarî, prinse pe Hanul lor, pe neastîmparatul

Gheorghe, și'l legă de un stejar bătrîn martur de cea întâi isbîndă a viitorului Domn.

Apoi toți hatmanii și căpitanii lui Ștefan se adunară împregiurul stejarului și prinseră să giudece pe Hanul tătărăsc, unii pentru v-o minge furată, alții pentru vre-o cetate de hîrtie dărîmată, tot fapte reie ce nu puteau fi iertate; iar bietul Han, cu ochii plecați în gîos, își aștepta osînda abia stăpînindu-se de rîs.

În sfîrșit Ștefan după ce ascultă părerea mai marilor oștirii sale, zise cu sprincenele încrêțite:

— Porunca Domniei mele este să'l spînzurați de creanga cea de sus, ca să fie de pildă și altor neamuri!

Apoi nenorocitul Han a fost legat cu o frînghie de subsuoară și ridicat pe creangă în sus în salvele (focurile) puștilor de soc și în strigătele de bucurie a oștenilor învingători.

Dar, o Doamnă, ce se aude?... Ce clocot adevc apele Trotușului din sus?... Un vifor se stîrnește de puterea căruia se leagănă în văzduh micul Han tătărăsc, și pămîntul prinde să se clatine și să sune parcă s'ar fi răsturnat stincele cele mari de la obîrșile Trotușului.

Iar în timp ce Ștefan și întreaga lui oștire stăteau nedumeriți de vuetul ce se apropia, în timp ce micul Gheorghe în brațele văzduhului se gîndea la cei ce 's spînzurați aveau, de odată se văzu o ceată nenumărată de adevarați Tatarî venind în goana mare a cailor spre dinșii.... ș'atunci.... vai!.... toți copiii cuprinși de groază, apucară la fugă care 'ncotro, uitînd pe micul Gheorghe, care atîrnat de creanga stejarului zimbă încă în nevinovăția lui, neștiutor de urgia ce'l aștepta. El zimbea încă.... dar a tot-văzătorul soare încetă a zimbi căci în acel moment o sută de săgeți încă, o sută de sulii se înfipseră în trupul lui. Ceriul se posomorî, frunzele și crăngile copacului patate de sînge copilăresc se clătinară înfiorate.

Trei-zeci de ani au trecut după această întâmplare, și micul Ștefan schimbînd sabia de lemn pe paloșul de oțel, se urcă de pe treaptă pe treaptă pe scara lumii, pînă ce agiunsesese să fie numit ia *Direptate* Domn Țerii Moldovei, înscăunat și miruit de mitropolitul Teoctist. Ast-tel făcîndu-se însuși *Țiilor peste toată țara* începu viața grea și anevoioasă, *tot în răsboaie și osteneți*, căci țara fiind bogată, largă și îndămnatecă deștepta setea tuturor vecinilor. Dar cu cît nevoile veneau mai grele peste dînsul, cu atît inimoșia lui creștea; și a voit Dumnezeu ca el să meargă din biruință în biruință, și numele lui să se mărească tot mai mult, în cît să razbată peste hotarele Moldovei, departe într'asfințit și să razbată pătura veacurilor pînă la noi. Iar el, Domn drept credincios și pămîntean, de fie-care biruință înalță cite o biserică spre mărturie neperitoare de trăinicia neamului nostru și de bunătatea lui Dumnezeu. Mulți ani domni Ștefan Vodă cel Mare, în care timp așeza cu nestrămutare temelile stăpînirii noastre asupra cîmpiilor Dunărei, pecetluind și sfințind această stăpînire cu sîngele vărsat. — Dar tot nu era liniște. — Un gînd îndărătnic îl urmărea din copilărie, gîndul micului Gheorghe ucis de Tatarî; și orî unde s'ar fi dus, orî ce-ar fi făcînd, chipul cel oacheș și drăgalaș i se infățișa neconținut cerîndu-î parcă răzbunare.

Iată că într'una din zile i se aduce veste cum că o mulțime de oaste tătărăscă a năvălit în țară peste apa Nistrului, pustiind pămîntul, răpind cîndurile de vite, dînd foc satelor și girezilor de pîne, robind femeile și copii.

Iute Ștefan își tocmi oastea și le eși înainte la satul Lipiți. — De data asta nu mai era ca acum trei-zeci de ani, pe șesul Trotușului, la stejarul din Borzești, era o adevărată bătălie cu Tatarîi. Ștefan cel balan cu ochii albaștri gînditori, călărea nu ca atunci pe o nuia de alun, ci pe un cal aprig de soi moldovenesc *) și alerga ca un fulger în toate locu-

*) „Nimic mai frumos de cît un tinăr persan calare pe un cal moldovan“, proverb persienesc.

rile unde era batae, virîndu-se unde era primejdia mai mare.

Și'n loc de sîbii de lemn se 'ncrucișau acum sîbii de fer, și 'n loc de puști de soc, detunau tunuri de schijă, în cît se 'negrea văzduhul de fum, de une ori nu se mai vedea om cu om. Pînă 'n cer se înalța răsunetul restrîștei de pămînt; iar tătărimea cuprinsă din două părți să măcina și se mistuia ca pleava într'un vârtej de două furtuni ce se ciocnesc. Roș era soarele sus ca în timp de grea cumpănă, roș era pămîntul gîos de sîngele ce gilgîia. Dar sufletul bătaliei, acel ce vedea și stăpînea toate: era chipul balan a lui Ștefan care să arăta în tot locul ca o icoană de imbarbare, dînd inimă oștenilor lui și făcîndu-i să meargă cu încredere la biruință sigură.

Și în adevăr cu de-anume și desăvîrșită a fost biruința Moldovenilor, căci n'apucase a asfinți soarele, și întreaga urdie tătărăscă a fost sfărîmată și robită prinzîndu-se pe însuși seful lor, fiul Hanului tătărăsc de peste Volga.

Iară Ștefan a dat laudă lui Dumnezeu și a trimis sol de bucurie soției sale Evdochia, sora Țarului Simeon.

Apoi nu trecu mult timp după aceasta și auzind bătrînul Han de peste Volga despre nimicirea oștirii sale la Lipiști, trimise lui Ștefan soli încarcați cu odoară pentru răscumpararea fiului său din robie, iar Ștefan raspunse solilor că'i va da drumul dacă s-or învoi la aceasta mai marii oștirilor lui, care vor fi adunați și întrebați pe malul Trotușului la satul Borzești.

Era o zi frumoasă, o adevărată zi de primăvară, ziua în care Ștefan își aduna hatmanii și capitaniii pe malul Trotușului sub bătrînul stejar unde micul Gheorghese fusese ucis de tatarî.

Trist părea acum copacul și girbovit atît de povara celor trei-zeci de ani trecuți peste creștetul lui, cum și de dureroasa aducere aminte a faptului ce l'a însingerat. De alt-fel nimic nu era schimbat: același cîmp verde înflorit, aceleași ape iuți și neastîmparate

ale Trotuşului, care curg fără odihnă pe aşternutul lor de prund, acelaş soare dulce şi zimbitor care a dezmerdat odinioară gîocul cel nebunatic de copii. De acelaş stejar sta acum leganat un adevărat Tatar, fiul Hanului Mengli Gherei de peste Volga, şi roată împregiurul lui erau mai marii oştirilor lui Ştefan: Hatmanul Arbore, Hatmanul Sendrea, Aprodul Purece, Logotătul Tăutu, Vornicul Boldur, şi alţi mulţi oşteni şi oameni de frunte; iar în mijlocul lor, drept în faţa Tatarului sta însuşi Ştefan copilandrul de altă dată peste capul căruia deasemenea trecuseră cei trei zeci de ani ce au girbovit stejarul. însă din mlădiţa de copil crescuse acum un alt stejar mai falnic, cu ramuri întinse de la munţi şi pînă la mare, la umbra căroră să adăpostea un popor întreg de plugari şi de oşteni. Iar mai la o parte stăteau solii lui Mengli Gherei cu darurile de peste Volga

— Voi hatmani şi căpitani! zise Ştefan, încetînd din sprincene; v'am adunat aicea ca să dau în giudecata voastră pe fiul Hanului tătărăesc, şi să hotărîţi voi înşi-vă de i-se cuvine ertare ori pedeapsă. Sint acuma trei-zeci de ani, eram mic şi mă giucam sub acest stejar bătrîn cu un copil, Gheorghie, din Borzeşti, cînd deodată năvăli fără veste asupra noastră Mengli Gherei Hanul Tatarilor de peste Volga cu o urdie nenumărată, şi ucisă fără milă pe nevinovatul Gheorghie. Iată că acum, cu agiutorul vostru şi a lui Dumnezeu, fiul aceluias Han a căzut prins în minele noastre, după ce şi el ne-a calcat ţara fără dreptate, a ars mulţime de holde şi sate, a ucis mulţime de femei şi copii. Părintele său ne trimete solii şi daruri pentru răscumpararea lui. Las la voia şi înţelepciunea voastră să hotărîţi ce i se cuvine!

Atunci toate frunţile se posomorîră, toţi ochii se pironiră asupra Tatarului, care în momentul acela avu neauzita obrăznicie să stupiască asupra Moldovenilor, făcîndu-î «cîni»; iar bătrînul Hatman Arbore zise următoarele:

— Măria Ta!.. N'am avea ce face cu vieţa acestui Tatar, ce ne batgîocureşte, căci ţara s'a adăpat

cu îndestul sînge păgînesc, și sîngele unuia mai mult, n'ar spori întru nimic roada pămîntului nostru. Dar acest unul este fiul Hanului tătărăsc, și Măria Ta, care te luptî de atîta anî pentru întemeierea neamului nostru, ești dator să faci dintr'însul pildă, ca să meargă vestea peste cele patru hotare ale țării, cum că orî cine samănă moartea pe pămîntul nostru, moarte culege!

Atunci toți într'un glas strigară: «la moarte, la moarte!...»

Iar Ștefan întorcîndu-se cătră soliî lui Mengli Ghereî zîse:

— Duceți-vă cu daruri cu tot la stăpînul vostru și spuneți-î: că atit de mult s'a scumpit capul fiului sêu prin sîngele creștinesc ce a varsat, în cît el nu are îndestulă avere să'l poată răscumpara. Iar dacă vra să'l întilnească în locul unde s'a dus, atunci să să încumeteze, să ne calce hotarele.

Apoi după porunca lui, fiul vestitului Han tătărăsc Mengli Ghereî de peste Volga, stăpînul Crimeei și al Ucrаниеi, spaima Polonilor și-a Moscoviților, fu rădicat în sus cu mîinile legate la spate și spînzurat de aceeași creangă de care se legana altădată micul Gheorghe, cînd fu străpuns de săgețile tătărăști; și atunci surlele, trîmbițele și darabanele îi făcură cîinstea cea de pe urmă, și o salvă puternică de sînete împrăștiînd vestea morții lui, făcură să salte apele Trotușului.

Iar Ștefan giudecînd că bătrînul stejar și-a îndeplinit menirea, de oare ce frunzele și ramurile lui cu sînge aũ fost spalate de sînge, a poruncit să i se dea foc, și 'n locu-î a zidit, în amintirea tovarășului sêu din copilărie, o biserică cu hramul Sfințului Gheorghe.

De atunci și pînă astă-zî multe s'aũ întimplat, căci patru sute de anî trecut'aũ peste țară întovărășiți de voi și nevoi, dacă încă și astă-zî cînd merg călătoriî să vadă biserica cea neagră din Borzești, simt o tainică strîngere de inimă, aducîndu-și aminte că pe acele lespezi de piatră a călcat odinioară piciorul

lui Stefan care a fost sufletul de vieață, chiagul neamului românesc, și astă-zî încă ochii lor parcă vîd rîsînd din întunecimea bolților, marea lui umbră care de acum va pluti peste noi în adîncea viitorime ca un duh apărător.

5. — **Giudecata lui Ștefan Vodă.**

Cică 'n vremea de demult, un om agîunge'n grea nevoie, era strîmătorat din partea paralelor de nu mai sciea ce să facă și 'ncotro să apuce!

Dă 'ncóce, dă încolo, cu mare ce găsesce un jîdan care să prinde să-l împrumute. Da jîdanul tot jîdan! Îi cere o ocă de carne din trupul lui pe care s'o tae cînd s'a împlini sorocul....

Ce să tacă omul? Cum are să poată rabda să-și vadă cuțitul bagat în carnea lui?!

Da ursul nu gîoacă de voe și nevoia-î mare belea, de aceia bîetul nevoieș să prinde s'o facă și asta!

* * *

Vine și vremea ceea.

Jîdanul, la om, nu că să-î deie oca de carne.

Omul să pune de pricină și-î dă de colo:

— «Haî la giudecător, să vedem ce-a zice și el, îi cu dreptul trebușoara asta?

— «Haî!» îi dă și jîdanul.

Si aũ mers ei la fel de fel de giudecători, și mai mari și mai mici, și mai înțelepți și mai așa, însă de la toți aũ eșit cu același cuvînt:

— «Dacă te-aî prins așa, trebuie să te ții de vorbă.»

Iar omul nu vedea pe unde merge de nașaz.

In sfârșit pornesc ei la împărăție să vadă cu ce-or ieși și de acolo? Da omului îi tremura inima ntrînsul gîndindu-se ca nu cum-va și împărăția să orînduiască ca și giudecătorii.

Pe drum trec pe lingă un cîmp mindru, înverdit, pe care niște copii pășteau vitele.

Ce să vadă drumeții acolo ?

Băeții stăteau roată cu căciulele 'n mîni iar în mijlocul lor pe niște brazde verzi puse unele peste altele în chip de tron ședea un alt băet cu chip de înțelept și le gîudeca neînțelegerile lor, și care era vinovat, era închis înapoia tronului într'un ocolaș împrejmuît cu gîrduț de betișoare.

Omul, când a văzut una ca asta tare s'a mai minunat ; și cum era el ca cel cu năduhul pe inimă de nu mai știea ce face, să gîndește să-î spue micu-lui gîudecător pacostea de pe capul lui.

Băetul acela era Ștefan care mai pe urmă a fost domnitorii Ștefan cel Mare a Moldovei.

Și Ștefan îi dă :

— «Oamenî bunî, duceți-vă acolo unde gîndiți și dacă nu veți rămînea multămiți cu gîudecata, atunci să trimeteți după mine. c'apoi cum v'oiu gîudeca eu, lasă dacă nu veți rămînea împăcați.

A plecat omul mai învoioșat de vorbele minunatului copil.

Agîlung la împărăție.

Aice au capatat acelaș răspuns ca și de la cei-alalți gîudecători. Atunci omul și-a adus aminte de cuvintele lui Ștefan și zice cătră împărat :

— Luminate Impărate, ai îndurare și ascultă o vorbă de la ticălosul de mine, să erte Luminata tața Măriei vóstre. Treceam pe lingă un cîmp și era așa și așa — îi spune el — un băet care gîudeca buclucurile între ceialalți băeți ce ședea cu căciulele 'n mîni inaintea lui și-a spus ca să-l chemați pe dînsul că lasă dacă nu ne-a gîudeca el cu dreptul.

Imparatul a dat poruncă să l cheme, nu că doar ar fi crezut așa ceva, ci mai mult să-l vadă cum a gîudeca el.

Și Ștefan într'o clipală a fost față.

Intreabă el pe om cum le-a fost tocmala și la urmă zice către jidan, rîspicat.

— «Giupâne, îți dau voe să tai din omul ista o

ocă de carne — jîdanul, bucuria lui —, da să tai tocmaï pe tocma, nici maï mult, nici maï puţin, c'apoï te ducem la spînzurătore.

— «Nici un dram să nu'ntrecă, orî să n'agiungă», adaugă Ştefan îndesat.

Cînd a auzit jîdanul una ca asta, s'a lasat pagu-baş şi de banî, şi de carne şi de tot, şi unde nu mi-o luat-o la sănătoasa de nu l-ai fi agîuns nici calare....

Şi aşa a scapat romînul.

* * *

Toţi aũ ramas trăsniţi de giudecata lui Ştefan şi s'aũ minunat de înţelepciunea lui; iar omul cît era de bătrîn, a îngenunchiet şi i-a pupat mîna şi s'a întors plin de chef la nevastă şi copii, povestind în toate părţile de giudecata asta, de s'a dus vestea.

Vezi că, *unul singur a fost Ştefan Vodă şi dacă a fost să fie om mare, a dat semne de mic.*

6. — Ştefan Vodă.

Ştefan Vodă — spuneau bătrîni — cînd era băeţel mic, nu ştiu cum a venit şi de unde-a venit, destul atita că s'a rătăcit odată prin munţii Voroneţului.

Imblind el maï mult timp şi horhăind pe coastele şi stincele acestea, pe malurile Moldovei şi văile munţilor pustii, că pe aceea vreme erau pe aici numai codri, orî unde te întorceai şi te uitaï cu ochii nu era ţipenie de om, şi neputînd eşi tînărul Ştefan pe unde va la v'un drum, sau cel puţin la v'o că-răruşe calcată de fiinţă omenească, dete într'o vreme de-o lumină ce lucea printre crengile copacilor dintr'o chilia de lemn.

Spre chilia aceea işi îndreptă Ştefan paşii iuţi şi plin de voieşie, pripuind că dacă acolo îi lumină trebuie să fie şi v'un suflet de om.

Agîungînd el, după cale de v'o cîte-va ceasuri, cu mare greu pînă la chiliuță, bătî în ușa.

— Cine-î acolo?! întrebă atunci un călugăr evlavios, care se afla în nuntru cufundat cu totul în rugăciunile sale, ce le aducea lui Dumnezeu fără încetare și din adîncul inimei sale. — Cine mă împedică în rugăciunea mea și aici în crierul munților, unde numai fierele cele salbatice locuiesc?

— Cine să fie!... eă sînt! răspuse tînărul Ștefan plin de bucurie, că nu s'a înșalat în pripanerea sa, ci tot a dat de un pămîntean, care l-a feri de toate primejdiile.

— Eă sînt! — zise el mai departe, — un băețel, care de mult rătăcesc prin acești munți pîrdalnici și pustii, neaflînd nicăiri nici o odihnă, de și alerg în toate părțile să dau de v'o ființă omenească, care să mă scoată la lume.

— Și acum să vede că numai D zeu m'a îndreptat și m'a aratat chiliuța aceasta, în care vād că lucește o rază de lumină priu ferestuica ei cea mică. Veniî la tine, orî cine vei fi, să'mî dai salaș, că îi destul de cînd rătăcesc și tremură inima în mine de slăbiciune și de foame, cît și de frica cea mare ce o am, de cînd rătăcesc prin acești munți fioroși.

— Mai așteaptă puțintel, pînă ce mi-oî mîntui de zis rugăciunile, și poate te-oîu primi, răspuse atunci sahastrul, căci călugărul acela era un sahastru, un pusnic, ce se terește de oameni și trăește în rugăciuni și post, departe de lumea cea rea și stricată.

Ștefan ne mai putînd sta pe picioare de ostenit ce era, se puse gîos lingă ușa chiliuței și aștepta cu nerabdare, pînă ce i s'a deschide.

Sfirșindu-și Sahastrul rugăciunile deschise ușa chiliuței și zise iarăși:

— Vină copile!... vină să te ved... Ștefan iutră înăuntru.

În chiliuță era o măsuță de lemn, pe măsuță o lumină și o carte, din care cetia sahastrul sfințele rugăciuni.

— Iac'aice ai odihnă, zise sahastrul, după ce tînărul Ștefan intră înăuntru. Și fără de-al mai întreba de unde-î, a cu-î și cum de-a rătăcit prin acești munți, ci numai uitându-se la el din cap și pînă'n picióre și cunoscîndu-l de-un băeat bun și detreabă, îi zise :

— Ce ni-a lipsi, Dumnezeu ne-a implini.... Eū îți voiū fi ție ca un părinte și tu imi vei fi mie ca un fiū al meu. Tu îi sta de acum aici cu mine, pînă ce-î crește mai mare, saū pînă ce un om pămîntean va rătăci ca și tine pe aicea, căruia să te incredințez ca să te scoată la țară, că eū nici odată nu am datină să ies din aceste păduri..... Eū nimica de lucru nu ți-oiū da ție, fără numai ca să faci de mîncare de ameză zi și să îngrijești chiliuța asta iară ce-lalt timp li-î petrece și tu în rugăciune ca și mine, saū cu alte lucruri trebuincioase, dar religioase.

— Așa ai cuvîntat, părinte sfinte ! așa să fie.... eū așa voiū tace !

Ștefan a și făcut toate, după cum îi zise evlaviosul Sahastru.

În toată dimineata se scula de-odată cu soarele și grija frumos chiliuța.

Cînd sosea ameză, ospțul era gata pus pe masă. Tot celalalt timp îl petrecea și el în rugăciuni ca și îngrijitorul său.

Sahastrul însă în toată ziua des de dimineată se ducea din chiliuța și nu venea pînă la ameză, de la ameză nu venea iarăși pînă ce nu înopta.

Unde mergea el și ce făcea, nu-î era cunoscut lui Ștefan. Aceasta era un ascuns pentru dinsul.

De la o vreme însă pică Ștefan pe gînduri și se 'ntreba : oare unde să meargă Sahastrul în toată ziua, fără ca si vie pînă la amiază, pînă ce înoptează, nespuindu-î nemică.... Ce face el în aceea vreme ? se întreba Ștefan totdeauna, de cîte-orî rămînea singur în chiliuța.

Și așa gîndind și întrebîndu-se îi veni odată în minte, cînd avea Sahastrul să se ducă de la chiliuța să meargă și el pe urma lui.

El se porni și mergînd o bucată de loc prin pădure, dete de un schițor sapat într'o piatră, unde, uitîndu-se prin borta cheiei de la ușa schițorului, care era închis, văzu doi inși închinîndu-se. —

Era Sahastrul și un înger.

După ce a tras sama Stefan de asta, pe loc se întoarse îndărăpt la chiliuță.... Grijă chiliuța ca și mai înainte.... Ospățul era gata numai să vie Sahastrul. Inșă el acuma nu puse pe măsuta cea mică, ca mai 'nainte, numai o lingură, cu care minca Sahastrul întotdeauna, ci două, socotind că a veni și celalalt închinător a lui Dumnezeu.

Îngerul n'a venit. El a ramas acolo în schițor, numai Sahastrul singur a venit acasă.

Intorcîndu-se Sahastrul și văzînd două linguri pe măsută zise:

— Stefane, de cînd ești tu la mine, asta nu mi-ai făcut-o, și cum de-ai cutezat acuma să mi-o faci? Cum de-ai pus două linguri pe măsută?

— Apoi dă! eū am mers pe urma Sfinției tale, și văzînd pe doi inși închinîndu-vă în schițor, care îmi era necunoscut, am socotit că, dă! ce să-ți spun!... am socotit că va veni și soțul de rugăciuni al Sfinției-tale, și de-aceea am pus două lingurițe pe măsă: una pentru Sfinția-ta și una pentru dînsul.

Sahastrul auzînd asta, se uită cu ochii sei ageri lung asupra lui Stefan și-apoi zise:

— Băete! taptura ta, căutăturile tale, istețimea și îndrăzneala ta arată cum că tu nu iești din oameni proști și singur încă n'ai să fii om prost, ai să fii un om foarte mare și însemnat, un viteaz... Dute dară de la mine, nu petrece timpul în zădar în acești munți pustii. Dute! căci tu ai acuma destulă minte și noroc, care să te poarte.

Eū te binecuvîntez, și tu vei fi în scurtă vreme un viteaz foarte mare... vei fi *Vodă* peste această țară, și atunci multe lifte rele vei birui, mulți păgîni și căpcîni ți s'or închina ție în viața ta. De aceea iaca-ți spun acuma, și-ți înseamnă cuvintele mele: totdeauna să cinstești pe Dumnezeu, totdeau-

na să-î înalți laudă de mărire, și orî ce lucru vei începe, fie ne 'nsamnat sau mare, totdeauna să-l începî cu gîndul la Dumnezeu, că... numai cu agîtorul prea bunului și puternicului Dumnezeu vei aduce orî și ce lucru la un capăt bun. Și cînd Ț-a fi ție mai greu în lume, cînd îi fi mai suparat și mai năcăjit, atunci să-ți aduci aminte de cuvintele mele și să faci aceea ce-ți spun eu acuma. Și totdeauna, de cîte orî vei purta război cu dușmanii țării noastre cu păgânii cei neîmpacați, care răsboae totdeauna le-î cîștiga, tu totdeauna să faci cîte o mănăstire sau o biserică spre lauda și mărire lui Dumnezeu, de lacare vei primi, agîtorul, puterea și virtutea vitejască, — și întru cinstea Sfinților, căci numai așa Ți-î a giunge Ținta cea dorită de tine și de poporul, ce li-î sub stăpînirea și scutul tău.

Ține bine minte că, după ce-î agiunge pe scaunul Moldovei, după ce te-or alege Domnitoriū și stăpînitoriū peste țara aîasta, să faci și aici, în munții aceștia o mănăstire spre veșnica aducere aminte că ai rătăcit odată prin acești munți și ai fost scutit de mine!

— Sînt ascultător la toate, Sfințite părinte! — răspunse tînărul Stefan.. — Voi împlini ca o sîntă datorie toate celea, ce mi le spuî sfinția-ta astă zi și mă sfătuești ca să le fac, numai dacă prea bunul Dumnezeu mi-ar agiuta să fiu aceea, ce-mî procești că voi fi....

După aceste cuvinte a sărutat mîna Sahastrului, și luîndu-și ramas bun de la dînsul, s-a departat iarăși pe lîngă niște stînci urieșă, prin munți pustii, că trebuie să știți, că pe atuncea munții de pe-acolo, nu erau ca acuma, ci salbatici, că cu mare greu puteai strabate pintrinșii.

Incotro a mers și ce s'a făcut, după ce-a părăsit Stefan pe Sahastru, nu se știe nici în ziua de astăzi.

Nu se știe cum și prin ce loc a eșit la șes, la țară între oameni... atîta să știe, că a eșit de odată, pe neașteptate, o faimă în țară, cum că Mol-

dovenii, adică Romînit din Moldova și Bucovina, că pe-acele vremuri amîndouă aceste țări făceau una și se numiau amîndouă *Moldova*, — adică l-au ales pe Stefan, Domnitoriū. sau cum se zice Vodă peste toată țara, și de acolo înainte, Stefan a fost om. nu ceva!

El era voinic în toate și la toate.

Trăgea cu arcul, că nu era altul să se masure cu dînsul.... Să lupta cu toate liftele cele rele, cu căpcîni, cu Turci, cu Tatarî, cu Uгурî, cu Leși, cu toată legea, și pe toți îi învingea. că era voinic și meșter în bătălie.

Era un viteaz mare, un năzdrăvan, nu alta.—

Iacă cuvintele Sahastrului împlinite!

Bătrîniî bătrînilor noștri istorisiau, cum că Stefan, după ce s'a făcut Vodă peste toată țara Moldovei, de multe ori îmbla ca Păunașul-codrilor, trecînd din Suceava în sus cătră Ardeal, să mai depărteze și să mai sferme din cei dușmanî, și-apoi iară să 'nturna 'ndărăpt, că nu-î păsa de nime. —

Zeū nu-î pasa de nime, că era nazdravanul nazdravanilor.

Odată însă a fost strîmtorit din toate părțile. Toți împărații și craii de primpregiur s'a fost legat de capul lui, ca scaiul de oaie, în cît cu mica lui oștire îi era cu neputință să-și apere țara de dușmanî.

Ce să facă acuma Ștefan?... Cum să scape de dînsii?... Și așa cufundat în cugetele sale, își aduce de-odată aminte de Sahastru și de cuvintele lui..... Fără multă socoteală și întîrziere lăsă toate de-oparte și alergă iarăși în munți.

Se zice însă că ducîndu-se el de adoua oară, n'a găsit pe Sahastru în munții Voronețului, ci în munții *Homorului*, chiar acolo unde-î astă-zî *Mănăstirea Homorului*.

Era o noapte viforoasă și întunecoasă, cînd trecu Stefan cu puținî ostași prin munții *Homorului* și de te cu ochii de-o rază licurindă într'o chiliuță.

S'a dus acolo și bătut la ușă să-î deschidă.

Sahastrul, care tocmai atunci era cufundat cu totul în rugăciunile, ce le-aducea lui Dumnezeu fără de'ncetare și din adîncul inimei pentru scăparea țării, pe care o amenințau dușmanii cu perire, răspunse lui Stefan Vodă:

— Aibi bunătate și așteaptă puținel pînă ce mi-oiu mîntui de zis rugăciunile, și-apoi te-oiu lasa se întri.

După cîtă-va vreme se deschide ușa chiliutei și Stefan Vodă intră c'o față tristă, pe care era răspicată grija inimei lui de primejdia cea mare în care se afla țara.

Sahastru primi pe Domnitorii cu tot ce avea în saraca-î chiliuță, apoi îl întrebă cum mai staū trebile țării.

Stefan îi răspunse:

— Cuvioase părinte! acum odată au venit lucrurile pînă la atîta că nu pot avea nici o nădejde de-am putea scapa și mîntui iubita-mi țară de cotropirea oardelor varvare.

Sahastru și-ațintise ochii sei ageri asupra lui Vodă și cu'n glas apasat cam bănuitoriu, dar plin de încredere și însufletitoriu de curaj, zise lui Stefan Vodă:

— Înălțate Doamne! se poate ca inima cea de leu a unui Stefan Vodă să vie la niște simțiminte așa de nevrednice de dînsa? Se poate ca Măria-ta să aibi așa de puțină încredere în Dumnezeul puterilor? Crede cuvintele mele, — nu uita ce-am spus încă cînd te-ai despărțit de mine, ... știți cînd erați mic? că veți fi un viteaz mare și nime nu te-a învinge, — că apărătoarea mină atot puternică a lui Dumnezeu încă nu s'a depărtat de Moldova și o va mîntui chiar prin vitejia Măriei-Tale, dacă 'i face giuruință tare înaintea acestui altar sfințit, că după ce-î învinge pe dușmanii și-î alunga, și-î mîntui țara de păgîni, veți face în locul acesta o mănăstire în cinstea *Sîntului Gheorghe*.

Stefan făcu giuruință cu toată inima... Să depărtă apoi mîngiet și începu a da războiul, curățind țara de toți dușmanii, iară după asta, avînd pace, a făcut *Mănăstirea Homorului*.

Și nu numai această mănăstire, ci el a făcut ma mult de 24 mănăstiri. Chiar și'n satul *Voroneț*, — acolo încă a făcut o mănăstire spre veșnica aducere aminte, cum că s'a perdut odată pe acea vale, cînd a fost mic, împlinind cuvintele Sahastrului.

Unde-a fi fost schițisorul Sahastrului acolo să a-flă astăzi o mănăstire veche zidită de Stefan Vodă cel Bun și Mare. Și clopotele acestei biserici și pînă astăzi, trăgîndu-se, sună: «*Ștefan Vodă ne-au făcut!*»

---

7. — Bătălia de la Soci.

Bătălia lui Stefan cel Mare cu Radu, Domnul Munteniei, spun unia c'ar fi fost în satul Soci din comuna Miroslavești, ținutul Suceava. Unia spun că ar fi fost la Socii din comuna Cîrligî din ținutul Neamț, iar alții mai spun că la satul Soci din ținutul Rîmnicul-Sarat din țara Muntenească.

---

8. — Bătălia de la Baea.

Cît a trăit Stefan cel Mare și Sfînt, numai de dușmanî a avut parte: cînd intrau Turcii în țară, pe la marea, cînd veneau Leșii prin pădurile și dealurile din spre miază-noapte a Moldovei, cînd năvăleau Tătarii de la răsărit ori Ungurii din spre asfîntit.

Așa intrase odată Ungurul în țară fără veste și-l apucase pe Ștefan fără să fie gata cum se cuvine de bătălie.

Ungurii au dat busna peste oastea moldovenească și-a fugărit'o pe la Rădășeni, ca doar a prinde pe

Stefan. Stefan Vodă dacă a văzut că nu-i chip de scăpare, s'a tras în tîrgul Baea și acolo dacă a văzut nevoea, s'a suit într'un arin, ca să s'ascundă de vrajmaș.

Ungurii aū trecut și pe dedesupt și mai pe de lături de arin, da cui le-a trăsнит prin gînd că Vodă stă ascuns într'un arin. După ce-aū agiuns Ungurii în Baea, i-aū căutat fel și chip, în toate părțile pe Stefan Vodă și dacă aū văzut că n-aū avut noroc să pue mîna pe dînsul, de ciudă aū pradat casele oamenilor și s'aū dat pe băute și la petrecanii ca acelea.

Stefan cel Mare cînd s'a văduț scăpat de primejdie, s'a scoborît gîos din arin, a mulțemit lui Dumnezeu, de-acolea ș-a strîns oastea împrăstietă, a tăbărit peste Ungurii în vreme de noapte și cum erau ei morți beți și nu mai știeaū pe ce lume sînt, e-a tras o batae de gindeaū Ungurii că-i mîniea lui Dumnezeu și nu nimereaū pe unde să fugă mai degrabă.

După ce-a alungat, Stefan Vodă, pe dușmanii din țară, în locul arinului în care a scăpat cu vieață, a zidit o biserică, care se cheamnă și astăzi *Biserica Albă*, mulțemind lui Dumnezeu că nu ș-a primejduit vieața în bătălie și a scăpat țara de dușmanii.

Ostașii care aū murit în bătăliea asta, a pus de ia 'ngropat în *Movila Bortoasă*, care se vede și în ziua astăzi. Iar uniea spun că s'a mai 'ngropat dintr'înșii pe hotarele Băei din spre satul Opișeni unde este astăzi o mocirlă.

9. — Scările lui Vodă.

Din sus din satul Topile, din comuna Pașcani, pe coama dealurilor împădurite, este un pisc de deal, care se cheamnă *Scările lui Vodă*.

Iată ce se povestește de oamenii din partea locu-

lui despre Scările lui Vodă : Zice că Stefan cel Mare avea să se bată cu dușmanul lui, la Baea, și cînd a trecut Stefan cu oastea cătră Baia l-a tîmpinat sara prin Pașcani și a poposit prin locurile aiestea păduroase. El să temea să nu-l zăpsască dușmanul și să-l bată ori să-l prindă în puterea nopții. Ce-a făcut Vodă ? S-a suit pe dealul cel mai înalt, care să chema pe vremea aceea : «Bursucărie» și acolo a stat toată noptica, să vegheze. Da dealul Bursucăriei îi așa de suș că nu s'a putut sui Stefan Vodă dintr'o dată, ci-a pus de-a făcut niște scări și de-acolea s-a suit Vodă pe vîrtul dealului. Scările acelea s-a chemat de atunci «Scările lui Vodă».

Valea de la poalele dealului Bursucărie, se chema *Valea Bursucăriei* și *Vatra*. Valea Bursucăriei i se zice pentru că erau o mulțime de bursuci pe acolo și Vatră, pentru că pe valea asta a stat oastea lui Stefan Vodă cînd a trecut el în spre Baea.

După ce-a străjuit Stefan Vodă toată noaptea pe vîrtul dealului Bursucăriei, în zorii zilei s-a coborît în pîrăul Conțasca și găsind un pod rău, pe care nu putea să treacă oastea lui, a pus de făcut altul din izboavă mai bun și mai trainic, de-a trecut pe urmă cu toată oastea și pohoarele domnești.

10. — Mănăstirea Putna.

Stefan Vodă cel Bun, multe războaie a bătut, și așa se aude din oameni vechi și bătrîni, că, cîte războaie a bătut, atîtea mănăstiri și biserici a făcut.

Cînd s'a apucat să facă mănăstirea Putna, a tras cu arcul Stefan Vodă dintr'un vîrt de munte, ce este lîngă mănăstire, și unde a agîuns cu săgeata acolo a făcut pristolul în altar, și este mult loc de unde a tras pînă în mănăstire. Pus-au și pe trei boerenași de-au tras, pe vataful de copil și pe doi co-

pii din casă; decî, unde a căzut săgeata vatavului, de copii a făcut poarta; iar unde a căzut săgeata copilului din casă, a făcut clopotnița; iar un copil din casă, zice, să fi întrecut pe Stefan Vodă și să-î fi căzut săgeata într'un delușel ce se cheamă Sion, ce este lingă mănăstire, și este semn un stilp de piatră; și zic, să-î fi tăet capul (copilului) acolo; dar într'adevăr nu se știe; numai oamenii așa povestesc.

Fost-a și bisericuță de lemn întru acel delușel, și s'a răsipit, fiind de lemn. Și așa a fost făcut mănăstirea de frumoasă, tot cu aur poleită, zugrăveală, mai mult aur de cit zugrăveală, și pe dinăuntru și pe din-afară, și acoperită cu plumb.

Zic călugării să fi fost făcut și sfeșnicele cele mari și cele mici, și policandru și hora, tot prinse de argint și pe urmă să le fi luat un Domn și să fi tăcut altele de spijă, care le-am apucat și noi; iară stricîndu-se un clopot mare la mănăstire și tăcând călugării clopotul a doua oară, a pus aceste toate ce scriu mai sus, în clopot ca să fie mai mare.

Lăsat-a Stefan Vodă cel Bun la mănăstirea Putna, după moartea lui, arcul lui și un pahar, ce vorbeau călugării la mănăstire că este de iaspis, ce era în chipul marmorei albe și al farfuriei, ca să fie întru pomenire la sfînta mănăstire; și arcul l-a fost trăgînd cu vîrtej. La vremea lui Constantin Cantimir Vodă, fiind răscoală, a venit niște Cazaci cu Leși și Moldoveni Joimirî, vrînd ca să jăcuiască ce ar găsi în mănăstire. Decî fiind un turn cu bună tărie, nu puteau să jăcuiască, decî au zis călugărilor să dea turnul, că nu vor lua a mănăstirei nimică. Iară călugării necrezînd nu voiau să dea turnul; iară Cazacii și cu Leșii și cu Moldovenii, îndată au aprins mănăstirea; iar călugării, văzînd că aprind mănăstirea, îndată au dat turnul.

Atunci îndată avînd puște de apă acei Cazaci, Leși și Moldoveni, au stîns focul. Decî atunci au jăcuit tot din turn ce a fost a boierî și a negușitorî; iar a mănăstirei nu a luat nimică, fără numai arcul

lui Ștefan Vodă. Paharul a fost pînă la a treia domnie a lui Mihail Racoviță Vodă, și scoțindu-l din turn un egumen, anume Misail Chisăliță, și vrînd să se fălească, a băut la masă cu acest pahar a lui Ștefan Vodă, cu niște slugi boerești ce erau zlotași, și bînd mult cu acel pahar, s'a îmbatat, și fiind beți au stricat un lucru scump domnesc și de minune ca acela.

11. — Ștefan Vodă și Turcii.

Ștefan Vodă a fost un Domn, despre a căruia istețime și vitejie s'a dus vestea, cum se zice: peste nouă țări și nouă mări. De cum s'a suit pe scaunul Moldovei și pînă ce-a pus minele pe pîept, n'a avut mai nici o zi de pace și odihnă, ca alți oameni, ci tot numai războaie peste războaie. Nu apuca bine a se bate cu un împărat, crai, vodă sau ce era și iarăși trebuia să meargă în potrivea altuia. Și poate nu s'ar fi bătut de atîtea ori, dacă craii și împărații de prin pregîuri i-ar fi dat pace. Apucîndu-se dușmani țerii lui mai întăi la sfadă cu dînsul, el fiind un om care nu suferia nici odată pe nime să-i sufle în borș, nu se lasa pînă ce nu-l da fie-căruia cite o bataie de la roate, știu colea..... s'o ție'n min-te cît a fi ș-a trăi.

Așa era Ștefan Vodă, cine vre să știe: înțelept, isteț, inimos și viteaz cum n'a mai fost altul pe timpul lui, de-ai fi îmblat să cauți lumea lungiș și curmeziș.

Cu mulți ani înainte de a se urca Ștefan Vodă pe scaunul Moldovei, zice că împăratul Turcesc, a fost pus ochiul pe Moldova și de aceea căuta el toate chipurile cum ar putea pune mîna pe dînsa. Da nici odată nu s'a putut agîunge țînta. După ce s'a suit Ștefan pe scaunul domnesc, iarăși s'a cercat norocul. voind să-l răpuie și să-l facă ca

să plătească *haraciū*, după cum plăteau și alți Vo-evodī din alte țări închinat de mai înainte.

Stefan mai degrabă ș'ar fi dat capul, de cît ar fi închinat cui-va țara de bună voe ș-ar fi plătit haraciū. De aceea înțelegînd el, de la cine-a fi înțeles, cu ce feliū de cugete prietenești se poartă Turcul, a chemat într'o zi pe toți sietnicii lui, cum și pe mulți alți boierī și oameni însemnați la sine și ținînd cu dînșii stat le istorisi din fir în pár toate cele ce voește să înceapă și să facă Turcul. Iară după ce le istorisi îi întrebă :

— Spuneți-mi acuma boierī D-voastră ce ar fi mai cu cale și mai nimerit să facem? să'nchinăm țara Turcului și sa-ī plătim haraciū, ori să nu-ī dăm n-mica?

Sfetnicii, la întrebarea asta neașteptată, răspunseră :

— Ba! una ca asta n'am mai face-o nici odată!... Moș din strămoșii noștri n'aū plătit nimăruī haraciū, și acuma noi să fim aceia, care să-ī plătim? Aū doară bani, ce ar fi săi dăm Turcului, n-avem noi. pe ce-ī întrebuința?

Lui Stefan îi plăcea foarte mult răspunsul acesta, căci pare-că sfetnicii i l-ar fi cetit din inimă. Dar el nu se mulțemi numai cu atîta, ci zise mai departe:

— Ii foarte frumos din partea D-voastră că vă trage inima pentru țară și nu vă place ca să fie închinată și despoiată de păgînī. Da bagați bine de samă, că împaratul Turcesc, văzînd că nu voim a-ī închina țara și a-ī plăti haraciū, are să se mînie și să se scoale cu puterea asupra noastră, și atunci ce-om face? Cum ne-om apara de dînsul, după ce noi Romīniī sîntem, așa zicînd, numai o mînă de oameni, pe cînd Turcii.... cît frunză și iarbă! Noi, după cum știți avem puțintică oaste, pe cînd împaratul turcesc are o mulțime nenumărată. Nu știu dacă-om fi în stare să ne apărăm de dînsul, întîmplîndu-se să se ridice cu puterea asupra noastră. Decī încă odată vă fac luătorī de samă: ce-ī de făcut și de început, ca nu cum-va după aceea să se întîmple

zicala veche: «Dă-mi Doamne mintea Romînului cea de pe urmă».

— Dacă Turcul s-a rădica cu putere asupra noastră, — răspunseră sfetnicii — atunci nici noi n-om sta cu mînele în sîn ci-om căuta toate chipurile și mijloacele cîte ne vor fi cu putință ca să ne apărăm.

— Nu-î vorbă că așa ar trebui să facă fie-care Romîn adevărat, cînd vede că Domnul său îi primejdie și țara amenințată de-a fi cotropită de păgîni. Dar de una, drept să vă spun, că tot mă tem ca nu cum-va, cînd-oiu fi în dricul nevoiei, să mă lăsați ca frunza pe apă!... Mulți sînt, care înainte de război, se arată cei mai viteji oameni de pe fața pămîntului, iar cînd vine treaba la adică, atunci dau dos la iață și... pe ici încolo țî-î drumul!....

— Cît despre una ca asta să ne ferească sfinții, că doară noi nu sîntem epurî să ne spăriem de toată nimica, ci Romîni, ș'apoi Romînul, mai ales cînd îi vine mucul la deget, nu se lasă cu una cu două!

— Atîta am voit să știu, zice Stefan, mai mult nimică. Iar cît-oîu trăi nu voiu da Turcului nici o para chioară.

Și cum a zis Stefan Vodă, așa s'a și întimplat, că ce zicea el odată, zis era.

Imparatul Turcesc însă, cum a prins de veste de hotărîrea lui Stefan Vodă s'a făcut toc și pară de minie și i-a scris ca pe loc să-î trimeată haraciū orî dacă nu, va fi vai ș'amar de capul lui. A cugețat pe semne Turcul în mintea lui că Stefan, cum i-a vedea scrisoarea, s'a vîri în toate răcorile și îndată i-a trimite bani. Da s'a înșalat amarnic, că Stefan Vodă nu era unul de cei ce se înspăimîntă așa degrabă.... El cum primi știrea asta a spus trimesului turcesc să se întoarcă înapoi de unde a venit și s'a spue stăpînului său că dacă-î trebuie haraciū din Moldova, să vie singur să și-l iee.

Trimesul se întoarse și spuse stăpînului ce avu să-î spue.

Imparatul, văzînd că Stefan să împotrivește, și nu vra de bună voe să-î trimeată haraciū î mai scrise odată, și înc'odată, și tot așa în v'o cîte-va rînduri, și de cîte ori î scriea, de-atîtea ori mai tare îl amenința.

Da Stefan nici grijă n'avea. El totdeauna î răspundea ca și'ntaia dată, că dacă voește numai de cît să aibă haraciū și din partea Moldovei să vie singură s și-l iee, să vadă cum l-a lua... Iar cît despre dînsul, zicea că nu i l-a da de bună voe în veci și pururea, de ar ști că s'ar întîmpla nu știū ce să se'ntîmple.

Trimesul, ce era să facă? să se pue cu Stefan în poară? Atita i-ar fi trebuit, mai mult nimică! Iși lua îndată catratusele și fără să mai zică v-un cuvînt se întorcea trumușel înapoi de unde venise.

Stefan, cum petrecu cu nepusa'n masă și cea de pe urmă oară pe trimes, vădînd că nu poate cu una cu două s'o scoată la capăt cu Turcu, porunci ca să se adune degrabă toți sfetnicii la un loc, spunînd că are să le împărtașească niște lucruri foarte cumpănitoare.

După ce se adunară le zise :

— Iaca, sfetnicii mei, ce voește împăratul turcesc să facă cu mine și cu voi cu toți; zice că are să vie cu oaste asupra Moldovei ca să ne facă mi și fărîmî, pentru, că nu voim să-î închinăm țara și să-î plătim haraciū. Si cînd Turcul zice una ca asta, să știți că nu î lucru de șagă.... Ce a spus odată, î spus, și cînd să minie î varga lui Dumnezeu! V'am chemat ca să aud și acuma, care î părerea D-voastră? Implini-vă-veți făgăduința, care mi-ați dat-o acum cîte-va luni? Și dacă aveți de gînd s'o împliniți, apoi ce ar fi mai bine sa începem și să facem?

Toți sfetnicii, cum și ceia-lalți boeri, care mai erau strînși impregiurul lui Stefan, strigară într'un glas, că mai degrabă or muri pînă întru unul, de cît s-or lasa să fie cotropiți de pîgini.

— Așa am cugetat și eu — zise Stefan. — De a-

cuma la lucru, că timpul îi scurt! Ca mină să ne trezim cu Turcul în țară!....

Și cum rosti cuvintele acestea și se despărțiră de la olaltă, atit Stefan Vodă, cît și sfetnicii lui începură din toate părțile a se găti din răspuțeri de război. Și unii și alții răsculară și adunară poporul de prin sate, că pe timpul acela nu era, ca acuma, atita oaste învățată, cîtă ar fi fost în stare să deie față cu oastea unui împarat de pănura aceluși turcesc. ci mai mult poporul de la țară era apărătorul și scutitorul adevarat al țării. Și în cite-va zile era o mulțime mare de oaste strînsă în Suceava, gata ca la cel dintăi sămă să se porniască în potrivă păgînului.

Turcul, de altă parte, cum a auzit de la trimesul lui, că Stefan Vodă, nu numai că nu voește să-î închine țara și să-î plătească haraciū, ci încă îl ie și peste picior, chiemă toată oastea cîtă o avea la un loc, și mai degrabă de cum ș'ar putea cine va închipui se porni cu dînsa asupra Moldovei. Și erau Turci de nu le mai știei numărul și cînd a-gîjunse la marginile Moldovei și intrară peste hotar; era mînia lui Dumnezeu ce făceaū.

Da las că și Romîni nu sta cu mînele în șolduri să-î aștepte ca să le scurteze vieața înainte de a sosi vremea. Ei cum prinsese de veste, că Turcul a intrat nepoftit în țară, sa porniră cu Stefan Vodă în frunte, înaintea lor, și cum sosiră față în față, unde nu începură a mi-î lua la ochi cu săgețile și a se bate cu dînșii ca niște lei înfurieți, cînd sînt amenințați cu moartea în însuși culcușul lor. Se încinse o bătae pe vieață și pe moarte, de gîndeī că-î prăpădenia lumei, nu alta.

Da ce folos de toată bărbăția și vitejia Romînilor după ce erau poate pe zece părți mai mulți Turci de cît dînșii.

Era tocmai așa ca și cînd ar sări un giurat¹⁾ la batae în potrivă unui sat întreg. Cum să învingă

1) In Bucovina la consilierii comunali li se zic giuroți.

giuratul pe sat, fie acela chiar un urieș, dacă îi nu-mai unul singur?

Stefan Vodă, nu se lasa cu una cu două a fi spăriet și ca unul care se pricepea foarte bine la treburi războinice, văzînd că sînt atîta Turci și că la șes îi peste putință să ții piept cu dînșii, o întoarse almintrelea, începu adevărat a se trage pe'nctul cu oastea lui spre munți, făcîndu-î pe Turci să creadă că el ar fugi de dînșii.

Turcii, nici visînd macar cu ce feliu de gînduri se poartă Stefan, se luară la fugă după dînsul.

Da Stefan, după ce se trăgea cu oastea lui ca la vr'o cîte-va miî de pași, de odată sta locului, să-mai bătea cît să bătea cu dînșii, apoi iarăși se trăgea, și tot așa făcu el în mai multe rînduri, pînă ce-î ademeni sub poalele munților.

Turcul, ca Turcul, se ținea mortis de el, void numai de cît să pue mîna pe dînsul și să-l nimească cu oaste cu tot. Și cum agîunse sub poalele munților să încinse din nou lupta, însă de data asta, nu ca mai înainte, ci cu mai mare înverșunare.

Stefan se luptă și acuma ca un leu cu dînșii, și pe mulți îi trimese în cealaltă lume. Da ce folos de toată istețimea și vitejia lui, ce folos de toate ademenirile și apucturile lui, că de la o vreme tot n'a fost în stare să ție mai departe piept cu dînșii, că cei mai mulți dintre voinicii săi de frunte începînd de la stetnici și pînă la cel din urma ostaș de rînd, picară acum jertă înfurietului și neîmpacatului păgîn.

Iar cei ce mai rămase în viață, ne mai putîndu-se ținea pe picioare de vîlăguit și osteniți ce erau, temîndu-se ca să nu cadă și ei jertfă fără v-un folos pentru sine, pentru Domnul lor și pentru țară, începură a da îndărăpt, a se împrăstie și a se ascunde prin deșururile munților și acclo sa aștepte apoi un timp, mai bun și mai potrivit ca să se poată iarăși scula în potrivea dușmanilor.

Văzînd Stefan că nu-î chip de învins, că ostași

și țărani, ce-l însoțiră în războiul acesta cumplit și care mai scapară teferi de urgia păgînilor, să rezlețesc în toate părțile, să supără în adîncul inimii lui și nu știe singur ce să mai înceapă și să facă. Dar el de supărat peste măsură și dus pe gînduri cum era, că una ca asta, să fie învins, de cînd s'a suit pe scaunul Moldovei, nu i s'a fost întîmplat, cum văzu că Turcii înving și că mai mult nu-i chip de scapare, începu a alerga încolo și înapoi în fuga calului, ca și cînd ar fi voit să scoată din fundul pămîntului o oaste nouă, o oaste mai puternică și mai odihnită de cum era ceea ce s'a fost rezlețit prin desigurile și văgăunele munților. și așa, neștiind singur ce face, să porni prin pădurile de sub poalele munților și să duse, într'o fierbințală, cit timp s'a fi dus, pînă ce-agîuns într'o lucină nu departe de satul de astăzi, *Putna*. După ce a agîuns în lucina aceea, văzînd că bietul cal de asudat, de ostenit și de flămînd ce era, nu-l poate duce mai departe, i se făcu milă de dînsul, descălică și-i dăte drumul ca să se mai odihnească, să pască și să mai prindă la putere. Apoi se puse și el să șadă pe tulpina unui copaci. Și cum sta el aici, dus pe gînduri asupra celor ce i s'a întîmplat, privind din cînd în cînd încolo și înapoi în întunericul nopții, că inserase acuma cînd agîunse în lucina aceea, iată că la o departare de v'o cîte-va zeci de pași de dînsul se vede zarea unei lumini licărind prin crengile unor copaci. Voind să știe ce fel de lumină îi aceea și cine poate să locuiască în niște locuri așa de selbatice, cum era pe timpul acela locul, unde se afla el, prinse degrabă calul și se îndreptă în partea aceea dincotro se zărea lumina. Iară după ce se apropie, ce să-i vadă ochii?... o stîncă mare, încungîurată de gîur împregiur cu copaci cine știe de citi veci, cu partea despre miază-noapte și răsărit împlintat adîncă în coastele unui deal, iară cea despre amiază-zi și asfîntit sapata de sus și pînă gîos cu dalta, aflîndu-se în cea dintăi

trei ferestuii mici, iar în cea din urmă o uşă în-
tărită cu drugi de lemn. În una din cele trei ferestui
ardea încă lumina, ce-a fost zărit-o el puţin mai
înainte.

Aceasta era *Casa* saü *Chilia de piatră*, care şi pî-
nă în ziua de astăzi se poate vedea pe malul drept
al pîrăului *Viteul*, nu departe spre miază zi de sa-
tul Putna.

Stefan Vodă, cum văzu stîncă asta şi lumina ce
lucea dintr'însa, îndată să pricepu că nu poate fi o
stîncă de rînd, ci ea trebuie să fie pe' dinăuntru sa-
pată şi să locuiască cine-va într'însa. Decî legînd
calul de creanga unui copaciü, se duse mai aproa-
pe de stîncă, o privi de-amăruntul de giurîmpregiur
şi cum se uită îatã ca dă de-o uşă, şi cum dete
cu ochii de uşă aceea se duce şi bate într'însa.

După ce bătut, de v'o cîte-va orî, un glas din
nuntru întrebă :

— Cine-î acolo ?

— Eü sînt! răspunse Stefan.

-- Şi cine eşti tu ?

— Stefan Vodă,

-- Nu se poate !

— De bună samă.

— Şi dacă întru adevăr eşti tu Stefan Vodă, spu-
ne-mi ce cauți prin aceste locuri pustii, unde n'ai
mai fost pînă acuma nici odată ?

Greü îi pica lui Stefan Vodă să răspundă la a-
ceastă întrebare neaşteptată şi mai multe minute
stete în cumpănă : ce să facă ?.... Să se mărturisească
unei ființe necunoscute, orî să încalece pe cal şi
să se ducă unde l-a duce el, numai să n'aibă a ros-
ti cuvîntul *invins*, care nu-l rostise nici odată pînă
atunci. Dar întunericul noptii şi urletul cumplit a
unor lupi din apropiere îl făcură să'si calce pe ini-
mă şi să rostească cuvintele, care nici prin vis nu
i-au trecut că le-a rosti v-odată.

El zise :

— Ce să caut ? află, orî cine-vei fi, că sînt bătut

de Turci, și acuma fug de dînșii!... Te rog dară, să fii așa de bun și să mă primești de mas, căci noaptea aceasta-î întunecoasă, pare că mai întunecoasă de cît toate nopțile de pînă acuma și eu nu știu încotro s apuc și să mă duc prin codri în care am intrat..

— Stetan Vodă să fie bătut de Turci? asta nu-î cu putință, zi mai bine că ești alt cine-va, iar nu Stefan Vodă cel viteaz și-atunci mai degrabă te-oî crede și ț-oî da drumul în nuntru!

— Bine-ar fi, cînd altul ar fi aici în locul meu, dar durere... de data asta norocul m'a părăsit, și acuma mă aflu unde nici n'am gîndit!

Sahastrul, căci glasul ce a vorbit din nuntru era glasul unui Sahastru, cum a auzit că streinul, ce a bătut la ușa lui î, Stefan Vodă îndată i-a deschis ușa și l-a pottit înuntru. Apoi îl întrebă cum s'a întîmplat ca să fie învins de Turci, care să fie pîcina după ce mai înainte nime n'a fost în stare nici odată să-l învingă.

Stefan î istorisi de la început toate cum a cerut Turcul haraciū de la dînsul, cum s'a sculat cu putere asupra lui, cum a mers el cu Romîni săi împotriva Turcilor și cum s'a bătut cu dînșii. Mai pe scurt î spuse toate din fir în păr cum s'a întîmplat de la început pînă ce-a fost nevoit să fugă de'naintea păgînilor.

— Nu fii suparat. Măria Tata! — zise Sahastrul, după ce-a ascultat cu luare aminte. — Multe lifte varvare aū voit în curgerea timpului să stîngă pe Romîni de pe fața pămîntului și să răpue țara asta, însă Dumnezeū cel drept și puternic nu i-a lăsat să și îplinească dorința, el nu te-a lăsa nici pe Măria Ta să rămîi de rîs, ci mai degrabă de cum îți poți închipui ai să învingi cu agiutorul lui pe Turci și ai să-i alungi cine știe unde peste hotarele țerei.

— De-a da Dumnezeū să fie așa da eu tare mă

tem că n-oiū mai agiunge acele zile, mai cu samă că pe eeī mai aleși voinici i-am perdut!

— N'are a face!... Dumnezeū iți va da alțiī la loc! Și după ce rosti Sahastrul cuvintele aīestea, pofti pe Ștefan se șadă pe o muchie de stīncă sapată în chip de lăicioară, iar el ieși degrabă afară și adăposti calul într'un feliū de pivniță, care era dedesuptul chilieī lui sub o aripă a stīnceī, că urletul lupilor, ce-l auzise Ștefan, se apropie din ce în ce mai tare de stīncă. Apoi întră înnuntru, puse ce avu mai ales și mai bun de mīncare pe o mescioară rotundă, asemenea de piatră și pofti pe Ștefan la ospăt.

Ștefan nu să lăsă mult îmbiet. că trecuse mai bine de-o zi și giūmătate de cīnd nu luase nici o făr-mătură de pine în gură. Și iată că, pe cīnd sta el și cu Sahastrul la masă și ospata, vorbind despre întîmplările trecute, unde nu mi se pornește de o dată un urlet ca acela împregiurul stīnceī de să ră-suna văile de prin apropiere.

Ștefan, cīnd auzi urletul lupilor, sări drept în sus de la masă, puse mīna pe sabie și zise înpăimīntat către Sahastru:

— Părinte! ne-aū încungiurat lupiī, ce-i de făcut?

— Ce să facem, nemică! lasă-ī să urle cīt le place, că noi și așa nu avem nici un lăutariū, care să ne cīnte la masă..... lasă încaltea se ne cīnte ei!

— Știī că ești cam hazliū. Dar să lăsăm acuma șaga la o parte; lupiī, după cum se vede, sīnt mulți, pot să străbată în nuntru, și atunci nu știū zēu cum om putea scapa de dīnșii?

— N'ave nici-o teamă, căci noi sīntem aici întăriți mai dehai de cīt un împărat într'o cetate.

— Da calul meū?

— Nici lui n'are să i se întimple nemică, că și el îi tot atit de bine scutit, ca și noi!

Ștefan, cīnd auzi cuvintele aīestea, se mai liniști puțin, se puse la masă și'ntre urletele lupilor, care se invirtiră mai de multe ori prinpregiurul și pe

deasupra chilieii, ospătă mai departe. După ce se sculă de la masă și după ce lupii, văzînd că nu pot să pue labele pe prada, ce au fost adurmecat-o, încetară de urlat și se departară prin desișul pădureii, Stefan se puse să se odihnească, că era foarte obosit de luptele, ce le avusese, cit și de drumul cel depărtat de pe cîmpul de război.

A doua-zi demineata, cam pe timpul acela cînd intră preoții la utrine, Sahastru trezi pe Stefan din somn, ieși cu dînsul afară, se suiră amîndoi pe virful stîncii, în care era sapată chilia, și după asta arătînd cu mîna spre asfințit, îl întrebă zicînd :

— Uite-te în sus, vezi ceva ?

— Nu văd nimică ! răspunse Stefan cătînd spre locul arătat.

— Calcă pe piciorul meu cel drept ! zise Sahastrul.

Stefan la început nu prea vre, însă mai pe urmă tot a calcat pe picior să vadă ce are să se întîmple.

— Vezi acuma ceva ?

— Văd !

— Ce vezi ?

— Văd — răspunse Stefan, arătînd cu degetul — colo în mijlocul lucinei celeia un copaciū mare, iar în copaciū văd arzînd o mulțime de lumini.

Copaciul acela era un paltin foarte gros și înalt, se afla tocmai pe locul, unde este astăzi *Mănăstirea Putna*.

— D'auzi ceva ? întrebă iarăși Sahastrul.

— Nu aud nimică.

— Calcă pe piciorul meu cel stîng.

Stefan făcu și de data asta cum ia spus Sahastrul.

— Auzi acuma ceva ?

— Aud !

— Ce auzi ?

— O cîntare. Dar nu știu preoți sint aceia, ce cîntă, orî ingeri, că mai dulce, mai plăcută și mai frumoasă cîntare de cit asta n'am auzit de cînd sint.

— Aciea nu sint preoți, ci îngerî, răsponse Sahastrul.

— Mi-am închipuit eă că aceea nu poate să fie cîntare de preoți, ci numai de îngerî.

— Știi una, Măria Ta?

— Ce să știu?

— Pune gînd la Dumnezeu că în lucina, unde se aude cîntarea, ce-ai auzit'o, ți face o mănăstire, al cărei *pristol* să fie tocmai acolo, unde este acum copaciul, în care ard luminile, și lasă dacă te-î căi v-odată! Și dacă-î pune acest gînd la Dumnezeu ținîndu-te de cuvînt, poți merge în voea cea bună să te bați nu numa cu Turcii, care te-au învins acuma, ci și cu mulți alți dușmanî și lasă dacă nu-î vei învinge pe toți.

Oîu face toate, după cum îmi spuî, numa să-mî agîute Dumnezeu ca să pot învinge pe dușmanîi țării mele, care o amenință cu perzare.

— Amin..... Acum poți merge fără trică în potri-va ne'mpacatilor Turci, căci mai înainte de cum îți poți închipui, ai să-î învingi și ai să curăți țara de dînsii.

— Dar de unde să iaă eă atita oaste, cu cît să-î pot învinge?

— Țara-î mare,.... mai sint încă destui oameni într'nsa, caută-ți numai oastea trebuincioasă și-î afla-o!

După asta, mulțămînd Stefan Vodă din toată inima Sahastrului de primirea, mîngierea și sfatul lui cel părintesc, își luă ramas bun de la dînsul, se scoborî de pe vîrfu stincei, scoase calul din pivnița în care l-a fost adăpostit Sahastrul de cu sară, se sui calare și se porni ca să-și caute oamenii cu care să pornească iarăși în potri-va Turcilor. Și mergînd el așa, cît timp a fi mers, și ieșînd la țară, în puține zile strînse o mulțime de popor pe lingă sine și cu aceștia se porni iarăși în potri-va Turcilor

Turcii, vîzînd că Stefan nu se mai arată, iară oastea lui cîtă a mai rămas în vieată, s'a im-

prăştiet în toate părţile ca puii de potîrnice, socotiră că Moldova acuma îi a lor, că nime n'a mai cuteza să se scoale cu arma asupra lor, şi de-aceea începură şi ei a se imprăştie în mai multe părţi şi a prăda ţara, luînd tot ce le pica în mînă sau arzînd tot ce nu putea lua şi duce cu dinşii. Şi bucuria lor era nespus de mare că s'aşa descotorosit de un om îndărăpnic şi primejdios ca Stefan Vodă.

Da zadarnică le-a fost toată bucuria, că tocmai pe cînd nu visaşu ei, iată că Stefan Vodă cu oamenii, care-î strînsese din părţile despre miază noaptele Moldovei, adică din partea Rădăuţului şi a Cernăuţului de astăzi, precum şi cu cei care mai înainte s'aşa fost ascuns prin crierii munţilor, se repezi pe neaşteptate şi cu o furie ne mai auzită asupra lor.

Şi după ce-aşa început Stefan a se bate cu Turcii, iată că a dat Dumnezeu un neur şi o negură deasă şi foarte întunecoasă în partea aceea, unde erau Turcii, că nu se vedeau de feliu unii pe alţii, şi din nour curgea ploae cu foc asupra lor. Şi'n zăpăceala cea mare aşa început acuma a se bate şi-a se tăie ei între ei. Iar pe cînd să întimpla această căsăpire ne mai pomenită de oameni, o *basma roşă* ca para focului plutea în văzduh pe de-asupra lor.

Insă în partea aceea, unde era Stefan Vodă cu oamenii lui, era senin şi frumos şi oştirii sale nime nu-î făcea nimica. Dar el şi cu ai săi, bătea şi tăia în Turci ca'n curechiu, şi nu le da nici de cum rînd ca să-şi vie cît de puţin în fire.

Şi pe cînd zăpăceala şi încurcala Turcilor era mai mare şi mai înfiorătoare, pe cînd se tăieau şi se căsăpiau mai cumplit, iată că scapă un Turc calare din mijlocul imbulzelei turceşti şi văzînd cele ce se întimplă, strigă în gura mare :

— Staţi fraţilor locului, că nu ne bate Stefan Vodă, ci ne bate Dumnezeu pentru răutatea şi dauna cea mare, care am făcut'o ţării acesteia.

Turcii, auzind glasul, care se vede că era a v-o unui pașă, și văzind că nu-i bine de dînșii, bucuroși ar fi încetat de-a se bate și s'ar fi împacat, numai dacă ar fi putut și ar fi avut cînd. Da de geaba, că ácuma, de-ar și fi voit orî cit să se împace, Stefan Vodă nu le da rînd, ci apucîndu-i mereu din coaste și de la spate, nu se lasa, pînă ce pe cei mai mulți dintre dînșii nu-i trimesese pe ceialaltă lume iar pe cei ce mai scăpară ca prin urechile acului de moarte, nu-i îngădui nici un pic pînă ce nu-i alungă pe toți peste Dunăre și curăți țara de dînșii.

Și după ce a învins Stefan pe Turci și a scăpat țara de dînșii, s'a întors îndărăpt, unde a fost lupta mai înverșunată, a poruncit să se strîngă la un loc pe toți ostașii, cîți au căzut morți în luptă, a spus să facă mai multe movile din dînșii, să-i prohodească ca pe niște voinici și creștini adevărați să-i acopere frumos cu țărîna ca și pe orî care alt creștin.

Și cum a poruncit Stefan Vodă, așa s'a și făcut și el încă a stătut de față, pînă ce toți s'au înmormîntat cum se cuvine.

Iară după ce a împlinit și această datorie creștinească, a dat drumul tuturor oamenilor, care l-au agiutat cu atita credință și bărbăție, ca să meargă fie-care pe la vetrele lor, și s'a întors și el plin de voe bună la scaunul lui din țirgul Sucevei.

Da Stefan Vodă nu petrecu mult în Suceava, ei, voină a-și împlini făgăduința, ce-a dat-o mai înainte Sahastrului de la Chilia de piatră, porunci să adune mai mulți meșteri zidarî și se porni apoi dimpreună cu aceștia, precum și cu mai mulți boeri și curtenî ai lui spre locul, unde se află astăzi satul Putna și agiungînd acolo, puse să zidească *Mănăstirea Putna* tocma pe locul acela, unde a văzut luminile arzînd și a auzit îngerii cîntînd, adică după cum l-a sfătuit Sahastrul de la Casa saŭ Chilia de piatră, care mănăstire a rămas pînă în ziua de astăzi. Apoi s'a întors la scaunul lui din Suceava.

Și așa Stefan Vodă și-a ținut atit cuvintul ce l-a dat Sahastrului, cît și cela ce l-a dat stetnicilor lui înaintea de răsboi, că el cît a fost și a trăit, n'a plătit Turcilor nici un ban ca *haraciū*.

12. — Mănăstirea Putnei.

Odată Stefan cel Mare a fost bătut într'o batălie și rătăcind prin țară a agiuns în pădurea *Viteul*. Acolo a dat peste un pustnic bătrîn, cu o barbă albă pîn'la briu, care avea chilia într'o stîncă despicată în două părți: într'o parte a dispicăturii dormea el și'ncealaltă își tăcea rugăciunile lui.

Agiungînd Stefan acolo se roagă să-l primească, fiind zdrobit de atita trudă.

Pusnicul i-a răspuns:

— De iești om pămîntean, intră; iar de iești ciurma pădurii să te duci mai în fundul pădurei.

— Sînt om pămîntean.

— Dacă iești om pămîntean, cine iești și cum de vii pe locurile aeste părăsite și tocmai la vreme de ncapte?

— Eū sînt Stefan Vodă, is bătut și rănit de păgîni și am venit să-ți cer povață.

— Așa! Apoi intră.

Cînd a intrat Vodă, pusnicul i-a făcut loc să șa-dă pe o lăicioară de piatră.

Stefan se așeză și-i istorisi pustnicului toate pătăniile.

— Nu te întrista, il încurajă pustnicul, Dumnezeu ți-a agiuta. Și l-a rugat să ospăteze cu dînsul niște malai mărunțal fierț cu apă curată și niște rădăcini strinse de dînsul din pădure.

Pe urmă s-aū pus pe odihnă.

Drept la mîezul nopții, ie pusnicul pe Stefan de mină și-i zice:

— Urmează-mă ș'aă ieșit amîndoi din chilie.
 Agiungînd într'un loc, pusnicul îl strînge pe Stefan de mîna dreaptă și îl întreabă:

— Veđi ceva?

— Nu văd nimica, răspuase Stefan.

Il strînse a doua oară și iar îl întreabă:

— Vezi ceva?

— Nu văd nimica.

Atunci pusnicul îl strînge iar pe Stefan de mînă, călcîndu-l tot atunci și pe piciorul drept.

— Văd, grăi Stefan.

— Ce vezi?

— Niște lumină.

— Hm, dragul meu, acelea nu-s lumină. aceia's îngerî, și locul acela-i sfînt. Pune-ți în gînd, că-î face acolo o mănăstire și așa-î birui păgîinii.

— După batac și cu agiutoriu lă Dumnezeu, am se fac, a giuruit Stefan și pe urmă amîndoi s-aă întors în chilie și se hodiniră pînă dimineața.

A douazi ș-a strîns Stefan oastea cea rătăcită și cu alții cîți i-a mai găsit prin țară și aă bătut cumplit pe dușman.

Ca mulțămîtă lă Dumnezeu, Stefan pune de zîdește mănăstirea Putnei.

În temeliea mănăstirei din partea stîngă, Stefan Vodă a poroncit să zidească o caldare mare cu galbeni, aur mult și argint, și a afurisit, că nimenea pe lumea asta n'are să se atingă de comoara ceea de cît însuși Stefan.

El ar să scoată banii aiștia, cînd a învie. Și el are să'nvie înainte de învierea cea de obște, calare pe calul lui și cu sabia în mîna dreaptă țînd-o drept în sus.

Toți banii și celelalte odoară care sînt zidite în temeliea mănăstirii, are să le'mpărtască celor care cred faptelor lui, în legea creștinească și în nația romînească!....

13. — Războiul de la Racova.

Iși pusesă 'n gând, Turcii, ca să răpue pe Stefan cel Mare și pe urmă să robească și țara Moldovei. S-au 'ntrarmat Turcii, ș-au pornit la război cu oaste cită frunză și iarbă, ca doară-doară l-a birui pe Stefan, că alt fel îi cam duceau frica.

Stefan Vodă ș-a rădicat și el oaste, și le-a ieșit în cale numai c-o mină de oameni, dar cu credință în Dumnezeu cel puternic, cu rădejde 'n brațele lor cele vînjoase și cu meșteșugul ostășesc moștenit din moși-strămoși.

Cînd a văzut Stefan pozderia cea de Turci, n'a fost de chip să se bată fățiș și la loc larg, îndată a cotigit-o Stefan cu oastea în dărăpt. pe ici pe colea. Și tot i-a tras pe Turci, încet-încet, drept pe unde știea nasdravanul Moldovei, că i-a face chisăliță pe dușmanii, care vrau să-i închinăm țara cu voe ori fără voe.

Cu șiriclic i-a bagat pe Turci într'o vale, încunșturată numai de codri mari și locuri fioroase, așa că te uitaî numai în cer și'n pămînt, în colo nu vedeai de cit codru salbatic, văi mocirloase, rîpi prăpăstioase și locuri întunecoase.

Turcii, care se bizuiaî pe ostașii lor cei mulți, tot îl urmăreaî mereu pe Stefan, gîndind, că și'n borta șoarecului dacă s'ar бага, tot ar să-l bată odată pe Stefan, să spue încaltea și morților de patima lui.

Oastea lui Stefan cel Mare știea prea bine locurile din Valea Racovei și știind ce o așteaptă, își făcuse în pripă cetățui de aparare, movile de priveghere și șanțuri de adăpost de giur împregiurul Văii Racovei.

Așa pe vîrful dealului *Paiu* a fos cetățue, pe *Vale* a fost silistrărie de prav de pașcă, prin satele Porcăreț, Păunești, Valea-Ră și Poiana Cîrnului, a fost tot movili și șanțuri.

Bătăliea s'a început în valea Similei, pe dealul care se cheamă *Celatea*, unde să văd și astăzi 2 ta-

bi (șanțuri); pe urmă la gura văii Racova și de-a-colea s'a tot bătut în sus pe apa Birladului, în *Birzești*, pe valea Rebriceii, și pînă la tîrgul Scînteia, pe șleahul cel mare, care merge spre Iași, tot o batae a fost și-i omora pe Turci, ca cum iar fi luat din oală.

Pe unde-î satul *Fundătura* a fost batălie amarnică: Ștefan își așezase oștirea pe dealul Măgura, care-î cel mai înalt deal de pe acolo și trăgea'n Turci de-î potopea. Și astăzi sînt urmele de șanțuri și a unui becî care-î zic oameni: *Beciul lui Ștefan Vodă*. Pe șusul Birladului, unde-î astăzi satul *Ștefan cel Mare*, a fost iar o bătălie cu Turcii. La *Podu Harapului* de peste pîriul Racova—aproape de satul Chițocu—oastea lui Ștefan a ucis un pașă harap și de aceea să cheamă și podul: *Podu Harapului*. Podul aista a fost făcut de Ștefan Vodă.

Și cîți dușmani au perit și cîți au rămas ciolnavi pe cîmpii, tot nu se lăsa, că par-că răsărea din pămînt, așa de mulți Turci erau.

Ștefan dacă a văzut nevoia, a prins a se trage din calea lor, că-l urmărea să-l prindă.

Fiind strîmătorat de Turci, s'a suit într'un stejar, care venea pe locul unde se află astăzi biserica din Scînteia și cum sta în copac, Ștefan s-a rugat lui Dumnezeu.

— Doamne! scapă-mă de focul în care mă găsesc astăzi și în locul stejarului aistuia, voi zidi un lăcaș dumnezeesc.

Turcii au trecut înainte fără ca să-l zărească și Ștefan a scapat cu vieață.

După întîmplarea asta, Dumnezeu i-a agiutat și i-a bătut cu istovul pe Turci, la *Podul Înalt*, care venea mai sus de satul Scînteia și pe urmă i-a alungat pe Turci în gios spre Dunărea.

În ținutul Tecuciului iar i-a bătut amarnic pe Turci, la un vad care de-atunci i-a ramas numele: *Vadul Turcilor*.

Și așa a scapat țara de robie și oastea Moldovenească a făcut minuni de vitejie.

Cum a sfârșit războiul, Stefan a poruncit să facă în Scînteia o biserică cu hramul Sf. Arhangelii Mihail și Gavril și a mai făcut și un pod de piatră peste pîrăul Rebricea.

Morții cîți au căzut în vremea războiului cu Turcii, i-a îngropat în spre meazăzi și răsărit de Pungești, în locul unde-i zic oamenii: *Țintirimul lui Vodă*. Iar celor care-au trăit și s'au purtat vitejește în cumpăna asta așa de mare, Stefan i-a răsplătit dăruindu-le pămînt, ca să aibă cu indestulare neam de neamul lor.

Unora din căpitanii le-a dăruit chiar locurile unde s'au arătat ei, faptele lor vitejești. Aș a fost la bătălia din satul Fundătura.

Răzășii din Bucătăria, Căntălărești, Chetrești, Ciofeni, Coșești, Gîrceni, Mircești, Telejna de sus, și Tătătăni, toți sint împămînteniți din vremea războiului de la Racova, peotru c-au știut cum să-și apere: *Crucea, Vodă și Moșia*.

Ș'asa, cu agiutorii lui Dumnezeu și cu bărbăția ostașilor Moldoveni, a scăpat Stefan Vodă, țara de nacaz și de închinare înaintea păgînului.

14.— **Bătălia de la Războieni.**

Stefan Vodă cel Bun, bătîndu-l Turcii la Războieni, a mers să intre în cetatea Neamțului, și fiind mamă-sa în cetate, nu l'a lasat să intre, și i-a zis:

— *Paserea în cuibul său piere*. Că, să se ducă în sus să strîngă oaste, că isbînda va fi a lui; și așa, pe cuvîntul mîne-sa, s'a dus în sus și a strîns oaste.

Iară Impăratul Turcesc a venit cu toată puterea lui la cetatea Neamțului, și a suit puștile (tunurile) deasupra unui munte despre Moldova, și a început a bate cetatea Neamțului foarte tare. Iară pe acea vreme era un Neamț închis în cetate; și văzînd că

bat cetatea, a zis păzitorilor să spue mamei lui Ștefan Vodă să-l sloboadă de la închisoare și temniță pe dînsul, că el va mîntui cetatea de acel rău.

Deci, slobozîndu-l pe acel Neamț de la închisoare, s'a și apucat acel Neamț de a îndreptat puștile din cetate asupra Turcilor unde staū acolo în munte, și a și lovit în gura unei puște turcești de-aū sfărîmat-o; și a început a bate în corturile Turcilor, — cît și boldul de la cortul Impăratului l'a sfărîmat; deci, nu aū mai putut sta Turcii într'acel vîrf de munte, de unde avea cetatea nevoe, ci, numai le-aū căutat a se da în lături de la acel loc.

Iară Ștefan Vodă, mergînd de la cetatea Neamțului în sus pe Moldova, a mers pe la Voroneț, unde trăia un părinte Sahastru, anume Daniil, și bătînd Ștefan Vodă în ușa Sahastrului să-i descue, a răs-puns Sahastrul să aștepte Ștefan Vodă afară pînă și-a isprăvi ruga; și după ce a isprăvit, Sahastrul ruga, l'a chemat în chilie pe Ștefan Vodă, și s'a ispovedit Ștefan Vodă la dînsul; și-a întrebat Ștefan Vodă pe Sahastru: ce va mai face, că nu poate să se mai bată cu Turcii. Inchina-va țara la Turcii, aū ba?

Iară Sahastrul a zis să nu o închine, că războiul este a lui, numai după ce va izbîndi, să facă o mănăstire acolo, în numele Sfîntului Gheorghe, să fie hramul bisericeii.

Deci a și purces Ștefan Vodă în sus pe la Cernăuți și pe la Hotin și a strîns oaste fel de fel de oameni și a purces în gîos. Iară Turcii, întelegînd că va să vie Ștefan Vodă cu oaste în gîos, aū lasat și ei cetatea Neamțului de a o mai bate, și a început a fugi spre Dunăre; iară Ștefan Vodă a început aî goni în urmă și aî bate pînă i-a trecut de Dunăre.

Și întorcîndu-se Ștefan Vodă, s'a apucat de a făcut mănăstirea Voronețul, și-a pus hramul bisericii, sfîntul Gheorghe.

15.—**Bătălia de la Valea Albă.**

Ci-că Stefan cel Mare și Sfint fusese invins de Turci, la un loc ce-î zice: *Valea-Albă*.

Ne mai agiungindu-l capul ce să facă, ca să scape țara de acești păgini, se duce la un Sahastru, să-î ceară sfat.

— Unde-s Turcii? îl întrebă Sahastrul.

-- Intr'o vale, încugiurată de dealuri.

— Atunci strînge degrabă o mie de oi, una de miei, alta de vaci și încă una de viței. Apoi așază fie-care cîrd pe cîte un deal; dar așa fel, ca oile să fie față în față cu miei și vacile cu viței. Mai pune la fie-care cîrd cîte un pilc de oaste. Sue-te, pe urmă, pe cel mai înalt dintre dealuri, și începe a trîmvița și a da drumu la tunuri și apoi . . . îi face cum te-a învăța Dumnezeu.

Stefan făcu întocmai cum îl învăță. Dar cînd începură trîmbițele să sune și tunurile să bubue, unde n'aũ început vitele a rage, a zbera și a alerga miei în spre oi și viței în spre vaci, de credea că-î stîrșitul lumii, nu alt-ceva.

Turcii văzind una ca asta, să buimăcesc de tot; nu știea în cotro să dea și ce să facă. Dar cînd văzură pilcurile de oaste că se apropie, îi cuprinse o spaimă strașnică și de frica celor ce se petreceau, gîndea că tot ce aud și văd îi oaste de-a lui Stefan.

Turcii încep a alerga în toate părțile. O învălmășală mare se iscă; iar Stefan se răpede ca un trăsnet cu cele patru pilcuri de oaște, cuprinde pe Turci din toate părțile și începe a bate vitejește.

Păgini răzbiți, o iaș la fugă, Stefan îi urmărește și-î seceră mereu, mereu. pînă ce-î trece peste Dunăre.

Și așa și de data asta tot Stefan iese învingător.

16.—Cetațuia.

În partea despre mează-noapte a comunei Bozieni, ținutul Neamț, este un deal care se cheamă *Cetațuia*.

Pe coastele dealului de giur împiegiur sînt și astăzi urme de valuri care ne arată că a fost odată pe-acolo niște șanțuri și întărituri de război.

Bătrînii spun că'n locul aista s-o tras Stefan cel Mare cu oastea zdrobită de Turci, în războiul de la *Valea Albă*.

Pină mai acuma citi-va ani dealul Cetațuia a fost îmbracat numai în codri.

17.—O minune a lui Stefan cel Mare și Sfint.

Ci-că Stefan cel Mare și Sfint, după bătălia de la Războieni, a intrat într'un sat tocma cînd ducea popa un om la groapă. După năsălia mortului nu era lume de loc; să vede că cel ce murise era sărac orî n'avea neamuri.

Stefan Vodă, cînd a văzut așa, a cumpărat răpede niște testemele de-a pus la prapur și lumînări, iar colacii i-a pus într'un coș mare împletit numai cu fire de aur. Coșu 'l ducea în urma mortului, însuși Vodă și cu un general de-a lui.

Oamenii cînd au văzut colacii cei mari și frumoși, au început a se strînge ca de pe loc și ei, mergînd după săcriu zmeriți și cu capetele plecate.

Cînd au agiuns la biserică și după ce să stîrși slujba, oamenii coboară săcriul în pămînt, preotul cîntă veșnica pomenire, și tocmai cînd groparii vrau s'arunce întăiul hirleț de țărînă, Stefan Vodă s'aprope de sicriu, suflă odată asupra mortului și cînd a suflat întăi, mortul a mișcat din mîna dreaptă, cînd a suflat a doua oară, a mișcat și mîna stîngă, cînd

a suflat a treia oară, mortul deschide ochii, să uită împregiur și iar îi închide pentru totdeauna.

Ștefan Vodă începu să plîngă și a se ruga pentru hodina sufletului lui; de-acolea a dat bani celui ce sapase groapa și colaci îi împărți preotului, dascălului și groparilor, iar celorlalți oameni nu le-a dat nici o fărâmură de colac, pentru că n'a venit din capul locului după mort, ci numai de dragostea pomelilor.

18.—**Bataliile pentru Cetatea Alba și Chilia.**

Ștefan Vodă cel Bun, luînd domnia Moldovei, și viind Turcii în zilele lui în Moldova, la Galați, i-a bătut foarte rău pe Turci și a luat și Cetatea Albă și Kilia de la Turci; apoi, mai pe urmă, iar le-a luat Turcii aceste cetăți; și în cite-va rînduri s'a bătut Ștefan Vodă cu Turcii; iar cînd s'a bătut la Războeni, atuncea s'a așezat Turcii cu Ștefan Vodă și le-a dat hotar și olalt Bugeacul, și a făcut pace.

Turcii, apoi, a adus Tatarii din Crim și i-a așezat în Bugeac, care stau și pînă astăzi, precum a așezat și la Hotin, Lipcani.

19.—**Daniil Sahastrul.**

În vremile vechi, zice că mai mulți călugări evlavioși, care se strinseră într'un loc singuratic și încungîurat cu păduri străvechi, clădiseră o mănăstire. Ei își durară mănăstirea din birne groase din stejar trainic în apropierea și spre asfințit de satul *Vicovul de sus*, pe locurile lui și o închinară *Sfințului Laurentie*.

Călugării se rugau lui Dumnezeu Sfintul pentru ținerea pacatelor lor și ale oamenilor. Ca să-și agonisască cele puține însă cu totul trebuincioase pentru nevoile vieții, lucrau călugării fel de fel de meșteșuguri.

Dintre acești vrednici părinți era *Ieromonahul Daniil* cel mai evlavios și iscusit. Și el se îndeletnicea cu cioplirea de linguri din lemn de paltin.

Lingurile le vindea prin satele învecinate și așa își agonisia el puțină pine de toate zilele. Cele ce-î mai rămîneau ca prisos de la vânzarea lucrului minilor lui și din cele ce-î aduceau bunii creștini ca răsplată pentru sviștăni, deslegări, cărțile lui Lazăr, cetanii, ș. a. împărția saracilor, văduvelor și orfanilor. Era un adevărat părinte duhovnicesc!

Auzise cuviosul Daniil, care de obicei petrecea numai în post și rugăciune, că în Sirete, care era al treilea sat de la Vicovul de sus, s'ar strînge oameni într'o zi anumită din săptămîna ca să se desfacă de cele ce au de prisos și să cumpără cele de trebuință. Și avînd și Daniil o mulțime de linguri gata, pe care nu le putea desface prin satele din apropiere, se hotărî să-și cerce norocul cu marfa lui în Sirete.

Se duse deci pusnicul la stareț să-și ceară binecuvîntarea și posvolenia pentru călătorie, fără de care n'ar fi îndrăsnit el să facă, Doamne ferește, nici un pas afară de mănăstire. Starețul incredințat de evlavia și statornicia lui Daniil îi dădu bun bucuros încuviințarea cerută, hotărîndu-î ca a treia zi să fie nesmintit în chilia lui din mănăstire.

Agiungînd Daniil în Sirete, își vîndu îndată marfa ce-o lucrase și care o adusesese într'o păreche de dă-sagi în spate. Dară cu toate că-și vîndu îndată lingurile, el de aice nu scapa cu una cu două. Creștinii din partea locului și cei de primpregiur, auzînd că Daniil se află în mijlocul lor, nu-l lasară. Ei îl rugară, unul pentru o molitvă a Sf. Vasile, altul o sviștanie pentru un bolnav, celalalt pentru deslegarea și măsluirea unei femei ce trăgea de

moarte s. a. Vestea, că rugăciunile lui Daniil sînt primite înaintea lui Dumnezeu și că-î de folos celor bolnavi, se dusesese în toată țara Moldovei, de aceea îl și îmbulziau creștinii. Și adevărat ce avea să facă bietul călugăr, trebuia să le facă tuturor după dorință. Știa el, că ast fel să prea întîrzie și trece sorocul vremii pentru care îl învoise starețul ca să fie înapoi, dară el nădăjduia în Dumnezeu și bunătatea proistosului său. El să răsîgîndi că este dator să a-giute celor ce sufăr de boale, să le alineze durerile trupești și sufletești și apoi, că din prisosul darurilor creștinilor va avea de unde agiutora pe cei saraci, așa că rămase pe la creștini și zbovi o zi peste vadea.

Intorcîndu-se Daniil a patra zi acasă și ducîndu-se înaintea starețului, el fără se asculte desviniuirea lui, îl muștra aspru pentru întîrziere și-l opri de-a eși din mănăstire un timp îndelungat.

Bietul Daniil, de și se știea țara de oare-care vî-nă mare, primi cu supunere muștrarea aspră a starețului și pedeapsa cea grea, dară se hotărî în sine, că pentru c'a calcat porunca starețului și întîr-ziet cu o zi, aceea ce nu i să întîmplase nici odată înainte, să se tragă pentru sfîrșitul vieții în fundul munților, într'un loc cu totul neîmblat și pustiu și să se facă Sahastru. Și așa și făcu. Se trase adevărat într'un codru necalcat de picior de om, care era între munții de la asfințit miază-noapte de la mănăstirea sfîntului Laurienție și într'o departare cade un ceas și mai bine.

Aici află Daniil un locușor, ce-î venea la îndă-mînă, fiind că una : locul era pustiu; al doilea : lîngă el curgea în vale un pîrău cu o lingură de apă, și al treilea: că aice codrul era plin de stînci urieșă. Și mai ales această de pe urmă însușire a locu-lui să lovea cu dorința lui ca să se facă Sahastru. El adică să hotărî să-și scobească într'o stîncă de a-icî o chilie; unde să se poată adăposti de greul er-nei, de ploii și de fierele cele răpitoare, Anî întegi

petrecu bietul Sahastru în genunchi cu dalta'n mî-nă și cioplind neconținut și din greu în vîrtoasa stîncă. După o muncă strașnică de grea, ostenitoare și îndelungată își văzu și el sfîrșită chilia cu ajutorul lui Dumnezeu la care nădăjduia mereu. Această chilie se poate vedea și astăzi în Putna.

Pe cînd petrecea Daniil într'o sară întunecoasă în fundul stîncei sale în genunchi și se ruga lui Dumnezeu, iară afară se auzea fiorosul urlet al lupilor și urșilor, zise că bătea cine-va la ușa chiliei. Daniil întrebă că cine-i, iară de afară răspunse un glas, ca este Stefan Vodă, Domnul țării Moldovei, care de la vînațoare de prin munți a rătăcit de soții lui. Și fiind afară, grozav de întuneric nu poate afla cărarea, decî să roagă să-l primiască lamasă. Sahastru deschise ușa chiliei și-l primi bucuros pe Vodă să mîie. În acea noapte, zice-se, Daniil să-l fi înduplecat pe Stefan Vodă să rădice în acelelocuri lui Dumnezeu un locaș și Dumnezeu îi va agiuta la toate treburile lui. Și Stefan Vodă primi voios sfatul Sahastrului; era el doară un om evlavios și cu frica lui Dumnezeu ca rar altul și mai zidise și mai înainte mai multe locașuri Dumnezeestî.

Incepu decî să zidească și aice o mănăstire talnică, care sfîrșindu-o, o numi a «Putnei» după pîrăul ce curge alătura spre vale.

Cum se isprăvi mănăstirea Putna curseră la ea și o mulțime de călugări de prin toate mănăstirile și schiturile din țară, așa și din cea a Sf. Laurenție din Vicovul de sus. Aceasta de acuma înainte rămase pustie și cu vremea clădirile ei începu să le răsipească. Biserica cea de stejar a mănăstirei zice să se fi mutat mai tîrziu în alt sat a cărui nume s'a uîtat cu vremea cu totul. Așa că nu a rămas nimic din această mănăstire și nimene n'ar ști că ea cînd-va în timpuri a fost, dacă poporul nostru nu ne ar fi pastrat istoria și pentru acea poartă locul numele «Laura», scurtat din Laurenție.

Daniil zice-că să fi prorocit, că în satul Vicovul

de sus poporul ast-tel se va înmulți, că va fi lipsă ca biserica sătească mereu să se adauge și să se mărească de 3 ori cum era, ba că va veni vremea, cînd se va zidi chiar pe acel loc, pe care a fost mănăstirea Sf. Laurentie, o biserică sătească.

Sahastrul Daniil, după ce s'a zidit mănăstirea Putna și s'a urzit acolo un sătișor de 12 familii, a părăsit chilia lui din stînci și s'a făcut nevăzut. Se povestește că s'a așezat într'o pustietate și mai mare, precum își pusese el canonul cînd cu probozania starețului, ca pînă la sfîrșitul vieții să petreacă în a-dîncă singurătate.

Zice-că el s'a statornicit pe un loc pustiū și sălbatic pe *pîrăul Voronețului* sau *apa Corbului*. Aici petrecea ca și în chilia lui de stîncă de pe Putna, în post, rugăciune în învățarea celor ce veneau la el. Aici s'a mai întîlnit, Daniil cu Stefan Vodă după bătălie cu Turcii de la *Valea Albă* sau *Războni*. Stefan în nevoia lui l-a rugat pe Daniil să-l stătuiască; Daniil îi zise, să-și strîngă oastea, să se lupte cu dușmanul, că va învinge, dacă va făgădui să zidească pe acele locuri un locaș lui Dumnezeu.

Stefan Vodă ascultă statul Sahastrului, învinse pe Turci și zidi pe apa Corbului (*Voronețului*) o mănăstire frumoasă, numită a Voronețului ca, mulțumită pentru izbînda cîștigată cu agiutorul lui Dumnezeu.

---

20. — Cozminul și Dumbrava Roșă

În satul Voloca, care vine către răsărit și miazăzi din Cernăuți, alături cu satul Cuciurul-mare este un șes, căruia îi zic: *Șesul Cozminului*, care se întinde pîn' în apa Derehluului. Aici spun oamenii că era tîrgul Cozminul, cu 12 biserici, dar după o bătălie mare, ce-a fost aici n'a mai ramas de cît 3 neamuri (familii): Lupașcu, Pavelencu și Goardă;

aiștia s'au dus în țara ungurească. ș-au stat acolo pînă, s'a făcut liniște în țară și cînd s'a întors înapoi, s-au așazat sus pe deal. s-au întemeiet satul Voloca.

În Cucîur și'n satele învecinate, oamenii îș mai aduc aminte de bătăliea ci-a fost pe acolo, de dușman nu-și prea aduc aminte cine-a fost, da mai mulți cred că o fost Turcul. Asemenea au uitat și despre Domnul din vremea aceea.

Un moșneag¹⁾ din Mihalcea, sat învecinat cu Cucîur, spune: Turcii au fost bătuți și alungați încă înainte de Mariea Teresia, de Cuciurenii de Volocenii și de Huțanii. Ei au tăiet pădurile pe dedesupt și cînd au intrat Turcii în păduri, i-au ucis cu copaci. Bătăliea aceea a ținut 36 de ani. Oamenii din Cucîur spun că: Țiculenii și Tivilichenii și Săndulenii au fost aciea care au omorît pe Turci cu pădurile de i-a făcut fleac. Turcii amu au frică de dînșii, îi au însemnați, și cînd a fi să mai vie Turcul pe aice, neamul lor îi gata; da amu nu mai vin, se tem...

Pe hotarul Mihălcii, în Spasca lîngă Revna, de demult erau niște șanțuri; un om odată săpînd pe acolo, a găsit o sabie.

În pădurea Revnei pe coasta muntelui Țețina, sînt niște stejări groși că de abia-î poate cuprinde omul; aiștia sînt crescuți din ghindă samanată în locurile care le-a arat cu Leșii.

În apropiere de stejării aiștia, este Roșa, o dumbravă de stejări care-î zic «*Dumbrava Roșă*», i se zice așa, de la singele ce-a curs aici, la un foc mare, la o bătălie ce a fost, așa că pirăul care curge pe acolo era roș, de singe.

Alătura de Roșa este mahalaua Clueucica din Cernăuți, care se întinde pîn'în Prut. De ceia parte de Prut este satul Lențești sau Lencăuții, unde i-a dovît Boldur vornicul pe Leși.

«Tot peste Prut, lîngă Cernăuți, sînt niște stejări mari roși, care's crescuți din ghinda ce-a fost sa-

1) Stefan Pita

manată cu Leși. Stejării's roși de sîngele lor și pe acolo cresc buruene deosebite». ¹⁾

De-atunci de cînd aș pățit-o Leși a ramas vorbă că Leși trăgeau în jug și cînd îi croia cu bicele, se rugau să-î împungă cu lancea, și cînd îi împungea cu lancea se rugau să-î bată cu bicele. ²⁾

În Lintești de lingă Hotin, este un loc care-î zice *La cuțit*, acolo se găsește mai mult lucruri de război în pămînt.

Astăzi în satele Cucîur, Broscăuți și cele de peste Prut unde sînt răzăși de-a lui Stefan cel Mare, s-au făcut toți ruși, chiar strănepoți de-a logofătului Tăut!....

Cînd s'ar scula Stefan din mormînt și ar vedea ce s'a făcut Moldovenii lui, ar fugi plin de jele iarăși înapoi de unde a ieșit!

21.—**Dumbrava Roșă.**

Stefan Vodă cel Bun și cu fiul său Bogdan Vodă de multe ori aș avut războaie cu Leși; și multe robiile aș făcut în țara Leșască, cît a pus pe Leși în plug de aș și arat cu dinșii, de aș samanat ghindă, de aș făcut dumbrăvi, pentru pomenire ca să nu se mai acolescă de Moldova; Dumbrava Roșă la Botoșeni, Dumbrava Roșă la Cotnar, Dumbrava Roșă mai în gios de Roman; și Leși încă nu tăgăduesc, că scrie în cronica lor.

Și vorbesc oamenii că atunci cînd a arat cu Leși, i-a împus cu strămurările ca pe boi, să tragă; iar ei se rugau să nu-î împungă, ce să-î bată cu biciuștele; iară cînd îi băteau cu biciuștele, ei se rugau să-î împungă.

1) Povestit de Mariea Neagu, răzășiță din Broscăuți, căruia i-a povestit plingînd o leașcă, arătîndu-î locul unde-aș arat Leși.

2) Spus de Mariea Reus, răzășiță ruteancă din Broscăuți, care plîngea cînd povestea.

22.—**Altă Dumbravă Roșă.**

Dealul Dumbrava se întinde de la mează-noapte din comuna Ceplenița, trece în comuna Cotnari și se sfârșește în satul Hodora,—ținutul Iași.—

Pe podișul acestui deal, în partea de cătră mează-noapte, este o dumbravă numai de stejări, mare ca de 20 de fălcă, care se cheamă *Dumbrava roșă*.

Poporul spune că dumbrava asta își are începutul din vremea lui Stefan Vodă cel Mare, care a bătut amarnic pe Leși pe podișul dealului și a prins o mulțime de robi, i-a îngiugat la plug a arat tot podireul, ș-a semanat ghință din care a crescut pădurea, care să vede și astăzi.

Bătrînii, din comuna Vinători-Dumbrava roșă din ținutul Neamțului, spun că adevărata dumbravă roșă este între Tîrgul Neamț și Pașcani.

23. **Pusnicul Silvestru.**

Stefan cel Mare a avut fel de fel de dușmani, și păgini și creștini, că toți aveau cheful să puie stăpînire pe țara Moldovei, care era mănoasă, frumoasă și cu oameni viteji.

Intre creștinii care dușmăneau mereu pe Moldovenii, erau și Leșii, din partea despre miază-noapte a țării noastre.

Odată Leșii s-au pus în minte, ca să-l prindă pe Stefan negătit de război și cu șiricicul acesta să-l bată.

Da Stefan a zăpsit hicleșugul Craiului Leșesc și din pricină că n'avea destulă oaste să ție piept de-odată la mulțimea oștirea leșești, s-a tras trumușel din calea dușmanului, tot în spre țara de gîos a Moldovei, pînă ce-a agiuns în dreptul munților din apropierea Cetății Neamțului, după cum își isvodise el

un plan ca să tragă la urma urmei pe Leși în capcană și să-i bată, ca pe dinșii.

Leșii tot l-au urmărit pe Ștefan, ba pe la cetatea Suceviți, ba pe la Cotnari, unde-avea Ștefan Vodă gospodărie amarnică; l-a mai căutat și prin alte părți pînă ce-a dat de urma lui, că-l tras cătră munți și s-a luat după el.

Ștefan cel Mare trimete anume ostași ca să-l tragă pe Leși în capcană, prefăcîndu-se că Moldovenii fug de frică de dinaintea Leșilor.

După ce a pus toate în cale, Ștefan Vodă s-a suit pe un cal și fără să oblicească cine-va, trece pe la izitura iazului de la Trapezariu, pe coasta schitului Slătioru, pe la odaia Mănăstirei Albe (Bogoslavu vechi sau mănăstirea Neamțului cea veche), trece podul de pe Maghernița și să oprește la chilia vestitului pusnic «*Silvestru din Croitoria veche*». Leagă calul de cheotoarea chilieii și intră încet la pusnic.

Chilia întunecoasă era luminată puțin de focul din vatră. Pusnicul care ședea pe vatră curățind usturoi, a simțit c'a intrat cine-va și a'ntrebat :

— Tu iești Stoene?

— Eă, a răspuns streinul. Da ce faci acolo?

— Ia curăț usturoi să fac ceva de-a mîncării, că am întîrziet cu pravila de la biserică și am mai cetit și la bolnavi. Da tu șezi pe lăiță și spune-mi ce vești ai mai auzit, ori dacă vrei, vină să mîncăm amîndoi ici la foc. Am mîncare într'ales: uită-te cole, în căuș cîrmoji de pîne cu zamă de ehliță (anghelică), am și udătură, usturoi cu oloi de jir și pe urmă dregem gustul cu chisăliță.

Cînd le-a pus pe toate în cale, pusnicul și oaspețul s'au așezat pe scăuieșe lîngă vatră și au prins a'nfulica la mîncări ca acelea.

Din cînd în cînd mai vorbeau încet și liniștit, de Ștefan Vodă care le face biserică, de nacazul țării cu Leșii și multe de toate și tocmai într'un tîrziu cînd erau mai gata mîncarea zice oaspețul:

— Nu țin minte de cînd sînt Doma în țara Mol—

dovei, să fi mîncat așa de bine, ca chisălița și usturoiul pusniciei tale!

Pusnicul, auzînd vorba: «de cînd sînt Domn» holbă ochii la străin și odată căzu la picioarele lui Vodă.

— Iartă-mă, Măria Ta că, păcătosul de mine nu ți-a cunoscut. Ești Măria Sa Stefan, ctitorul nostru. Blagoslovit să fii veac de veac! Frumoasă mănăstire ai durat, numai de ți-ar agiuta Dumnezeu să o și îmbraci, că mare pomână ți-ai face pe lumea asta. Da ce vînt te-a adus, pe vremea asta la pacatele mele?

— Ia niște pîrdalnici de Leși, nu-mi dau ragaz, ci tot îmblă cu zurba asupra mea, de nu-mi pot stăpîni țara în liniște. Și amu am venit să mă rog, ca împreună cu toți călugării tineri și bătrîni să faceți în noaptea asta slujbă la sfînta biserică, ca doar mi-a agiuta Dumnezeu Sfîntul să-î snopesc mine pe Leși, după cum gîndesc eu și atunci oi îmbraca mănăstirea asta nouă, oi închide valea cu ziduri puternice, drept mulțămîta Domnului, iar oamenii să pomenească veac de veac cum că Stefan Vodă a mîncat aici cîrmoji de pîne cu ehliță și usturoi cu oloi de jîr, la pusnicul Silvestru.

— Să trăiești, Măria Ta, ți-a agiuta Dumnezeu cel mare și puternic, că doamne multe mănăstiri și biserici ai făcut pe lumea asta. Noi ne rugăm totdeauna pentru Măria Ta și ne-om ruga și amu. Iaca amuș s-or strînge toți părinții, îi merge și Măria Ta și să fii în pace, că mine ai să fii stăpîn pe argăsală.

Îndată aș tras clopotele la biserica Pogoslov; Vodă s-a închinat și a pornit în treabă—și tot pe drumul pe unde venise de la Grajduri, iar călugării s'au rugat toată noaptea.

A doua zi, Leșii care căzuse în capcană, i-a bătut cumplit, Stefan Vodă, pe podișul din Branîștea care vine între Obreja Mare, Obreja Mică, și între piciorul muntelui Pocrov și grădina Donțului, după

cum arată chiar movilele unde s'a îngropat mîndria Leșască, care se văd și astăzi, grăindu-ne, în felul lor, de vitejia strămoșilor noștri, tari în credință și iubitori de neamul nostru.

24.— **Logofătul Tăut.**

Cînd a așezat pace Stefan Vodă cel Bun cu Leșii, fiind Ioan Tăutul Logofăt mare. l-a trimes sol la Leși, și a dăruit Craiul Leșesc Tăutului aceste sate la marginea țării : Cîmpul-Lung Rusesc, Putila, Răs-tócele, Vijnîta, Ispasul, Miliea, Vilavcea, Carapciul, Zamostia, Văscăuții și Voloca. Toate acestea le-a dăruit Craiul Leșesc Logofătului Tăutu, și a pus hotar apa Cirimușului, într'o Duminică dimineața.

25.— **Stefan Vodă și Ungurii.**

Zice-că Stefan Vodă era, după cum am auzit istorisîndu-se din moș-strămoși, omul cel mai înțelept, mai istet, mai vestit și mai tare dintre toți împara-ții și craii de pe vremea lui.

În viața lui s-a luptat cu multe lifte rele, cu mulți capcîni, cu multe feliuri de limbă păgîne, care intrau în țară și cutreerau șesurile întinse și mănoase ale Moldovei, tocmai ca niște lupi hămisiți. — El s'a bătut cu Turci, Tatarî, Cazaci, Ungurî, Leși și cu mulți alții, dară pe toți îi bătea, pe toți îi biruia, că nime nu era așa de priceput și agiuns de cap ca dînsul, și să știe ca dînsul rînduiala războiului.

Odată bătuse el pe toți dușmanii lui, băgîndu-i în frică ca să-i deie bună pace, dacă li-i de lumea asta și li-i dragă viața.

Și o bucată de vreme nu-l năcăjise nime nici din tr'o parte, și nici un dușman nu se sculă asupra lui, ci-î dădură toți bună pace, temîndu-și coșii și ferindu-se de el, ca să nu-î căptușască unde-va și să-î sfarime cu totul; că... să te ferească ceriul!... Stefan Vodă, cînd să întărta, era minia lui Dumnezeu... era mai rău de cît un leu,... știi! colea! Cînd îl stirnești din culcușul lui și-l zădărești... bătea și tăia în dușmani ca în curechi, necruțînd pe nime. de-ar fi fost macar orî-și cine... să fi fost chiar frate-său, numai să fi știut că-î dușman.

În timp de pace sta Stefan pe lîngă curtea lui cea strălucită și măreața din Suceava, orînduînd cele trebuincioase în țară, grijînd de supușii săi, ca să le meargă bine și să fie fericiți și îndestulați atît în timpul domniei, cît și după moartea lui; iară în zile de sărbătoare petrecea cu curtenii și stetnicii săi, ieșea, cînd era serile senine, frumoase și călduroase, în grădina de lîngă curtea domnească și acolo să primbla gîndînd neînterupt la cele viitoare și la binele țării.

Dar... tocmai cînd să socotea el să fie mai liniștit, că n'a să se mai lupte cu nime, ci a rămînea o bucată de vreme în pace, tocmai atunci îi sosește o veste la Suceava, că Ungurii se sculară iar asupra Moldovenilor și voiau să intre cu toată oastea lor în Moldova, ca să-l bată și să-l răpue pe Stefan și în locul lui să rădice pe un alt domnitor.

Știrea asta nu-î prea plăcea lui Stefan; da fiindcă n'avea încotro, trebuia să se gătească cît mai de graba de bătalie și să plece el mai întăi înaintea dușmanilor, pînă a nu putea apuca să intre ei în țara lui. De aceea chemă îndată pe toți sfetnicii săi și pe toți căpitanii de oaste și se sfătui cu dînsii, ce să facă și cum să înceapă, ca doar or învinge ca și mai înainte pe dușmani.

Sosînd cei chemați, puse îndată în cale, ca să se adune toți feciorii cei mai voinici de prin țară, la Suceava, și de-acolea să pornească cu toții cît mai degrabă în preajma Ungurilor.

Ceea ce să stătuiră ei, se și făcu.

Pînă în cîte-va zile o mulțime mare de ostași era strînsă în Suceava. Feciorii cei mai voinici, mai iscusii și mai isteți eșiră întru agiutori.

Care de care să îndesa mai înainte... care de care voia să agiungă mai aproape de Domnul lor Stefan, ca la cel mai bun, mai scump și mai iubit părinte, și apoi să porniască alături cu el la război și să dea față cu Ungurii, ce cutezară a lați faima, că vor să intre în țara Moldovei și să le răpiască averele, precum o făcuse ei de multe ori,

Pe timpul acela feciorii erau voinici și inimoși, nu ca feciorii (flăcăii) din zilele noastre, care, cînd aud de v-o bătălie, socot că pică ceriul pe dinșii.

Atunci, cînd auzia că Turcii, ori Tatarii, ori Ungurii, ori alți păgîni și dușmani, au intrat în țară și voesc să o prăde, he! să-i fi văzut numai, cum apucau securea (toporul), coasa, turcă de fier, sau ori și ce le venea în mîna și cît ai bate în palme erau pe drum, gata de a da pieptul cu ori și cine și ași pune chiar și vieața pentru țară și legea lor, că pe atunci mergea treaba alt-fel!... Românul de pe timpul acela, nu se lasa, ca acuma, calcat în picioare de ori-ce venetic ticăit și flămînd și de cîți prizăriți și bătuti de Dumnezeu, ci spunea dușmanului odată și pentru totdeauna, să nu-și tacă de lucru cu dînsul, dacă nu i-i voia să audă cîntîndu-i la ureche cucoșii din ceriș și dacă li-i voia să mai vadă sfîntul soare.

Așa era Românul de pe-acele vremi!

Și cum spusei, toată oastea era strînsă în Suceava, gata de ducă, numai una încă-i mai lipsa lui Stefan Vodă, și apoi avea să porniască în preajma Ungurilor. Inșă nime nu știea, ce e pricina, că Stefan tot trăgănează cu pornirea, și nu se mai aruncă odată pe calul său cel sprinten ca șoimul... să se pue în fruntea voinicilor și apoi să porniască.

Stefan încă nu spuse nimăru, cum că el n'are bani de agiuns de cheltuială pentru oastea sa, ci

sta dus pe gînduri: ce să facă?... de unde să mai scoată atîta bani? că visteria țării să deșartase mai înainte, cînd avu de-a se lupta în anii trecuți cu cîți și mai cîți crai și împarați.... de la cine să împrumute el atîta amar de bani, ca să aghiungă la oastea întreagă pe timpul cît ar fi să ție lupta?

La urma urmei tot se înduplecă și spuse sietnicilor săi pricina de ce să trăgănează atîta și nu se mai pornește.

Acestia, auzind pricina, îndata mare deteră de știre în tot tîrgul, că doară s'ar putea afla oare-cine, să-l împrumute. Dar nu se afla în tot tîrgul nici un suflet de creștin, nici un boieriu, care să fi avut o sumă așa de mare de bani.

Văzînd asta, Ștefan se cam supără... nu că doar i-ar fi trebuit lui bani.... dar mai mult pentru oaste, pe care o iubea ca ochii din cap.

În aceste împregiurări dureroase, iată că i se infătoșază un fecior voinic, îndrăsnet și cu creștere bună.

El cum aghiunse înaintea lui Ștefan, zise:

— Măria Ta! după cum înțelesei, te îngrijești de bani, că n'ai avea cu ce să ne ții de cheltuială în vremea războiului? N'avea nici o grijă, că doară oamenii suntem noi, nu nimicuri! . . știm noi cum să ne îngrijim și să ne agonisim cele trebuincioase. Dară dacă Maria-Ta ai numai de cît lipsă de bani, apoi . . . ce mai atîta vorbă? . . . ce trebui să mai stai atîta pe gînduri, ca și cînd ar peri lumea de dorul banilor . . .

Să mergem pe la noi prin *Drăgoești*, că pîrcalabul nostru îi putred de avut, . . . el te-a împrumuta, cu cîți bani îi voi, chiar și cu mai mulți dacă îți trebuie! Să ne grăbim, că Ungurii ne așteaptă ca earba de leac, . . . iacă așa: cu sufletul în palmă și cu inima în dinți! . .

Ștefan, auzind aceste cuvinte din gura îndrăsnetului fecior, ce sta față 'n față cu dînsul, zimți mai întăi a rîde, iacă mai pe urmă, întrebîndu-l dacă într'adevăr are pîrcalabul din *Drăgoești*, atîta avere,

ca să poată fi în stare de a împrumuta atîția bani, cîți îi trebuie lui, și răspunzîndu-î flăcăul că pîrcalabul lor e în stare cu banii lui să ție toată oastea moldovenească chiar și un an întreg; porunci îndată ca să sune din buciium țicnalul de pornire.

Abia a scapat acest cuvînt din gură, și toată oastea era în picioare.

Stefan, luîndu-și ramas bun de la Doamna și de la copii, s'aruncă pe calul său cel sprinten ca rîndunica și porni înainte.

Și colea, cînd era soarele trecut de prînzul cel mare, un roi de feciori mergea după Stefan în tocmai ca și albinele, cînd ies dintr'un știubei și să duc după matcă, încotro le duce ea.

Stefan Vodă, eșind cu oastea din Suceava pe la satul Areni, care loc să chiamă astă-zî Podu-Arenilor, își îndreptă pașii drept către satul Drăgoești, care va fi departare ca la vr'o 3 mile și giumătate, de nu și mai bine, spre asfințit de la Suceava.

Nu pot spune cu chiteală, cam pe unde a fi mers Stefan Vodă cu oastea sa, după ce a ieșit din Suceava, că sînt atîta ani de-atuncea și cu anevoie e să știi căile de pe vremea aceea, dar după cum se poate prubului, el a trebuit să treacă mai întăi prin țarinele, ce se chiamă astăzi Tinoasa și Frumoasa, apoi prin satul Liteni, saū între Liteni și satul Zăhărăști, ca așa să agiungă mai lesne la Drăgoești, fiind că pe aici îi calea cea mai dreaptă și mai scurtă.

Pe unde-a mers, pe unde n'a mers, puțin ne pasă —destul că, cînd era soarele cruce-amiază, oastea s'afila lingă Drăgoești, iar Stefan și cu cîți-va din căpitanii săi abătură pe la *pîrcalabul Drăgoi* ale căruî curți se aflău pe atunci alătura cu partea despre răsărit a satului de astăzi, tocmai pe locul, care acuma se chiamă Mitoc, unde și în ziua de astăzi să mai vād rămășiți de pietre și cărămizii a curților străvechi, precum și urma temelilor și un pârțieș, martori adevărați ai vremurilor acelora.

Drăgoi, cum înțelese că Stefan vine la dînsul, de-auna îi eși înainte și-l pofti în curte.

Vodă, intrînd în curțile boierului, mult să mieră, cînd văzu, cu ce fel de frumusețe și scumpete sînt împodobite încăperile (odăile) acestora, precum și de avuțiile ce erau într'insele; iar după ce umblă puțintel încolo și încoace prin curte, zise lui Drăgoi:

— Am înțeles de la niște oameni, cum că dum-neta ai fi foarte avut, că ai o mulțime de avere și o comoară de bani; fiind-că eă tocmai acum trebuie să pornesc la bătălie în potriua Ungurilor, care vraă să vie iară asupra noastră, și neavînd bani de agiuns pe drum și la război pentru toată oastea, de aceea fii bun și-mi împrumută o pătrare de galbeni, pînă ce m'oiu întoarce îndărăpt și atuncea îți voi da-o cu mulțemită.

Drăgoi fiind, după cum am spus, un boier foarte avut, avînd toate bunătățile lumii pe lingă curtea sa, pe deasupra și o mierță de galbeni bine strînși, nu se codi mult, ci-i împrumută pătrarea cerută, mai cu samă că știea prea bine, cine-i Stefan, și ce plătește.

După ce i-a împrumutat Drăgoi pătrarea cea de galbeni, Stefan nu stătu mult la vorbă cu dînsul, ci îndată eși din curțile lui și se porni cu oastea în sus spre asfîntit, trecînd prin pădurea Drăgoeștilor și a Corlății, pe la satul Capul Codrului, saă, după cum se chema mai înainte București, apoi prin tirgușorul Gura Homorului, și colea cînd însarase bine, agiunse nu departe de locul, unde se afla acum monăstirea Voroneț.

Agiungînd acolo se întilni, din întîmplare, c'un om. Stefan, cum îl văzu, îl și întrebă, dacă nu se află unde-va în apropiere v'un sătîșor orî macar niște case, unde ar putea trage cu oastea peste noapte și de n'ar capata ceva de mîncare, fiind că-i flămînd.

Omul îi răspunse :

— Nu departe de-aicea... colo între cei doi munți

înaltă, pe Valea Voronețului sînt v-o cîte-va bordeieșe, dar nu cred că te-î folosi ceva cu locuitorii că sînt niște oameni, cum a dat Dumnezeu... nevoieși și sarmani ca vai de dînșii!

— Nu strică nimic, fătul meu! îndreptali-se-va și starea lor pe încetul cu voia lui Dumnezeu și cu ajutorul nostru, numai de-am fi sănătoși! — și zicînd aceste cuvinte se porni îndată spre locul aratat.

Agîjungînd el în Valea Voronețului dete din întîmplare mai întăi cu ochii de o chiliuță, care era așazată sub poalele unui munte înalt și stincos într'o sîhlă deasă și întunecoasă, impanată din toate părțile cu molizi, pilipimi, brădanî și făganî.

Cum agiunse el lingă chiliuța asta, se opri puțintel dinaintea ei zocotînd că a fi bordeieșul v-o unui biet om sarman, după cum îi spuse mai înainte omul cel necunoscut și apoi tragînd cu urechea, să vadă dacă nu este cine-va înuntru, bătut în ușuță.

Un glas răgușit din nuntru îi zise:

— Cine-î acolo?... De ești om pămîntean intră, dacă ești hulă de pădure, intră mai afund în pădure!

— Om pămîntean sint! Numele meu îi Stefan, Domnitoriul țării!

— Dacă ești Stefan, Domnitoriul țării, poftim de intră înuntru!

Stefan Vodă, deschizînd ușuța și intrînd înuntru chiliuței, mirarea lui n'a fost mică, cînd văzu înaintea lui pe un Sahastru bătrîn, bătrîn, gîrbov și cu barba albă și lungă pînă din gios de briu, stînd dinaintea unei mescioare și zicînd rugăciuni dintr'o carte mare, cu foile pe giunătate rupte și cu păreții (tartajii) roși de cari, un semn cum că era foarte veche cartea aceea și întrebuițată mult.

Săhastrul întorcîndu-și fața spre Stefan, îi zise:

— Șezi dacă ai venit la mine și mai îngădue o leacă, pînă ce mi-oîu mîntui de zis rugăciunile, apoi mi-î spune ce vînt te-aduse prin aceste locuri pustii, pînă la chiliuța mea.

Stefan se puse p'un bolohan de piatră, care era în loc de scăunaș, și așteptă.

Nu mult după asta, Sahastrul sîrși de zîs rugăciunile, începu aî povesti toate împrejurările sale, ce vînt îl aduse prin codrii aceștia și unde are să se ducă.

Sahastrul îl ascultă cu luare aminte și din cînd în cînd clătina din cap, își netezia barba și niște cuvinte neînțelese eșiau din gura lui.

În urmă îi spuse Ștefan între altele cum că-î și flămînd, și l-ar pofți să fie așa de bun, să-î dee ceva de mîncare.

Sahastrul începu a se ruga de iertare, spuindu-î, că nu are atitea bucate, cu cîte să-l poată primi ca pe-un Domnitor. Îi spuse că are numai un păstrăv proaspăt și alta nimica.

Ștefan îi răspunse, că sînt la slujitoriî lui o bucată de carne anume pentru dînsul, să facă dară bine și să fiarbă păstravul și carnea, și acestea vor fi de-agîuns de-o cină pentru amîndoi.

Sahastrul îi zise, că el are numai o sîngură oală în toată chiliuța lui, în care fierbe cîte una alta... dar numai bucate de post, și nu știu cum va fierbe peștele cu carnea.

— De-odată și la un loc nu se poate, că eî nu îndătinesc nici-odată să mînînc de frupt!... Pe rînd iar nu se poate, că atunci mi se va înfrupta oala și-apoi mă voiî înfrupta și eî, deci spune-mî: ce să facem? Cum să fierbem noi carnea și peștele d'odată?

Ștefan se uita la dînsul și strînse din umeri.

Văzînd Sahastrul, că nu-î alt chip de făcut, puse păstravul să fiarbă cu carnea la un loc, iar după ce sî fierbse de-agîuns, zise cătră Ștefan :

— Ce să facem acum? Eî ț-am spus mai înainte, că nu mînînc carne, peștele s'aî înfruptat, deci ce voiî mînce eî, ca să fim amîndoi sătui și eî tot să nu mă înfrupt!

— Știu eî, ce veî face, sfințite părinte, uitîndu-se iară la Sahastru și dînd din umere.

— Dacă sîntem noi bunî și plăcuți înaintea lui Dumnezeu, și a voi el, ca să mînînc eî carnea păs-

travului, atunci se va face din ciolanele lui alt păstrav.—Și cum grăi aceste cuvinte luă o carte în mână, începu a ceti niște rugăciuni de-asupra strachinei și binecuvîntînd-o văzu, ... minunea minunelor! că păstravul începe iară a se mișca și a înota prin apă ca și mai înainte, cînd îl prinsese în Valea-Voronetului. Atunci cunoscînd ei, cum că amîndoi sînt buni și plăcuți înaintea lui Dumnezeu, și că, cu puterea lui să prefăcură ciolanele iară în pește, se puseră amîndoi lingă mescioară și începură a cina împreună din peștele și carnea ce fierbese.

* *

Stefan Vodă a tost pe vremea lui un om foarte vestit și laudat de toată lumea. El s'a bătut cu douăzeci și patru de crai cu împarați la un loc și pe toți i-a învins. Orî și cine s'ar fi sculat asupra lui, de-ar fi fost macar orî și ce împarat, cît de mare și de tare, Stefan Vodă cu Romîniî lui, c'o mîna de oameni, cu teciori tineri, isteți și veseli, dar verzi ca stejarii codrilor aleși, iuți ca focul și tari ca niște smei nu se da biruit de nime odată cu capul.

Orî și cine îndrăznea și se scula asupra lui, el îl învingea și îl făcea să poarte frica un timp îndelungat, că era omul lui Dumnezeu, smerit, îndurător, cu dreptate, și totd. auna, de cîte orî avea să poarte război cu un dușman, nu să pornia de-acasă, pînă nu însura 24 de feciori și mărita 24 de fete, dîndu-le tuturor averi și făcîndu-i pe toți gospodari.

Afară de asta nu să pornia, el, nici odată la război, pînă nu alegea mai înainte un loc oare unde de mănăstire, ca, întorcîndu-se de la război biruitori și deplin sănătos, să zidiască mănăstire pe locul acela.

Așa făcu și acuma.

El voi să zidească și pe locul acesta o mănăstire, atît spre aducere aminte de întîlnirea și petrecerea sa cu Săhastrul, cît și pentru acea că Dumnezeu să-i stee mîna de agiutori ca să poată birui pe dușmanii seî, ce-i amenințau țara și voia să-l răpue din scaunul domnesc.

Deci cum s'a sculat de la masă a întrebat pe Săhastru, dacă nu să află v-un zidar pe acolo, adică prin ținutul Voronețului, care s'ar apuca și ar fi în stare să zidească o mănăstire.

Săhastrul nu știu ce să răspundă, pentru că el rar cînd se întilnia cu oameni.

Stefan însă dete îndată poruncă la niște ostași a lui, ca să caute prin văile acelea, doară or putea afla pe cine-va, care să se apuce de zidit mănăstirea.

Căutînd ostașii încolo și încoace deteră în urmă peste unul *Zapciu*. Acesta, fiind adus înaintea lui Stefan, se apucă, că el va zidi mănăstirea, și în scurtă vreme va fi gata. Stefan Vodă îi dete atunci Zapciului ceva bani, spuindu-î ca să înceapă a zidi cît mai de grabă și chiar pe locul acela, unde se afla chiliuța Săhastrului, își luă apoi ramas bun de la dînsul și de la Săhastru, se întoarse la oastea sa, care peste noapte ramase pe locul ce se chiamă astă-zî Gura Voronețului, și colea pe la prinzișor se porni mai departe în preajma Ungurilor.

Cum agîunse și cum dete față cu Unguriî, se încinse o luptă mare și crîncenă. Și Unguriî socotiau în mintea lor, că nu-î nime mai tare, că nime nu-î poate să-î învingă, așa că ei vor fi biruitori.

Dar amarnic se înșelără, căci să-l fi văzut numai pe Stefan Vodă, ce făcu cu dînșii... Se puse adică cu sabia scoasă în fruntea feciorilor lui și cînd se repeziră cu toții asupra Ungurilor, ți se părea, că a dat un cîrd de lupi într'o stîină de oi, așa fugiau Unguriî în toate părțile mîncînd pămîntul... Săgețile, buzduganele, lăncile și săbiile Romînilor îi mîntuiau de zile și nu le da nici macar atîta timp, cît să se răsufle...

Amare și dureroase erau strigătele Ungurilor, și văzînd că nu-î bine cu dînșii, căutau să fugă în cotro i-or duce ochii și picioarele; dar cine scapa cu fuga într'o parte, în ceealaltă parte închina steagul..

Și așa învinse Stefan pe aprigiî lui dușmani, bătîndu-î de la roate și tăînd în ei ca în curechî și

trimetînd pe cea mai mare parte dintre dinşii pe cealaltă lume, unde-î aşteptau părinţii şi alţi fraţi de ai lor, pe care de bună samă îi trimesese Stefan mai înainte acolo, în alte bătălii ce purtase cu dînşii.

Aşa s'a mîntuit bătălia asta.

Iar după ce s'a sfîrşit bătălia, Stefan Vodă poruncind mai întăi să se strîngă şi să îngroape trupurile celor căzuţi în luptă, se înturnă cu oastea lui acasă sănătos şi voios.

Ostaşii asemenea erau veseli, că au învins pe duşmanii. Unii dintre feciorii cîntau pe drum din fluere, alţii din gură, iar alţii chiuiau şi strigau: *Să trăiască Stefan Vodă!*

În calea lui cătră Suceava se abătu iarăşi pe la Sahastrul din Voroneţ, vorbi şi cu Zapciu, care începuse acuma aşi strînge oamenii la lucru, spundu-î ca să gătească mănăstirea cît mai degrabă.

Apoi, pornindu-se de aici, se mai abătu şi pe la pîrcalabul Drăgoi din satul Drăgoeşti, de la care împrumutase patrarea cea de galbeni, şi pentru una îi dete acuma cu mare cinste şi mulţemită două înapoi, şi de-acolea, lăsînd pe pîrcalab în pace, se duse drept la Suceava.

Scurtă vreme, după război, se duse Stefan Vodă iarăşi la Voroneţ, să vadă gata-î mănăstirea orî ba.

Zapciul îşi ţinuse cuvîntul, căci cînd veni Stefan, mănăstirea era gata zidită tocmai pe locul acela, unde s'a aflat chiliuţa Sahastrului şi care se poate vedea şi în ziua de astăzi.

Stefan se bucură de sîrguinţa Zapciului şi pentru asta îi plăti mai mult, de cît le-a fost tocmeală, şi după sfinţirea monastirei se întoarse voios la Suceava, mulţămînd lui Dumnezeu pentru agîntorul său.

26. — Bătălia de la Varnița.

Povestesc bătrînii, care mai știu multe din vremea veche, că Stefan Vodă a avut o luptă grozavă cu Tatarii pe cîmpul Varniței, care vine în hotarul Badeuțului, a satului Mare și lîngă cîmpul Ciortăria și atîta ce s'a luptat Stefan cu dinșii, în cît a rămas Stefan Vodă numai cu un singur ostaș.

Dacă a văzut Vodă că numai iese chip să se bată, a fugit în spre munte și nu s-a oprit pînă la Putna. Acolo s-a așazat sub un tufari, care era împregiurat de mai multe tufe și a căzut Stefan Vodă în genunchi și a început a se ruga lui Dumnezeu ca să-l mîntuie de urgîia păgîneasă și să-l agiute să-l biruiască.

După ce s-a ragat Vodă un răstimp bun, numai ce s-a pogorit un înger din cer și i-a zis:

— Nu te tingui, ci crede în Dumnezeu cel mare și puternic, că el Ț-a agiuta, și pune tu gînd că îi zidi o mănăstire pe locul aista și să știî că vei birui păgînatatea.

Stefan cel Mare a giuruit îngerului:

— Nu voiî zidi numai mănăstirea asta, ci cîte zile's într'un an, atîtea biserici și mănăstiri am să fac, numai de-oiî birui pe dușmanul care-mi face zile fripte.

Îngerul dacă a văzut că Stefan a giuruit c-a face mănăstirea, l-a trimes să se ducă la Săhastrul Daniil și îngerul s-a făcut nevăzut.

Cît a fi îmblat Stefan cel Mare pîn'ce-a nimerit Săhăstria lui Daniil, nu știu; știu atîta că dac'a dat de săhăstrie, a tocat în ușa ca să-î dee drumul și Sahastru a'atrebat:

— Cine-î acolo?

— Eî, Stefan a Moldovei.

— Mai îngăduie puțin, ca să-mi gat rugăciunea, și îndată cum ș-a mîntuit Sahastrul rugăciunea, i-a dat drumul înăuntru.

— Da ce vînt te a bătut, Măria Ta, ca să îmbli prin meleagurile aîstlea?

— Căpciniî de Tatarî m-aŭ făcut să pribegesc tocmai pe aici și i-a povestit ce-a pățit cu Tatarîi, cum a fugit din calea lor, cum i s-a aratat îngerul și cum l-a trimes ca să vie la Daniil.

— Nu te scîrbi, Măria Ta, că Domnul este cu noi și ȝ-a fi într'agiutor. Uite ce-ai să faci: iaca-ȝi daŭ fuiorul ista, aprinde-l și dute de'ncungîură păgînatatea de giurîmpregiur de trei orî ș'apoî îl vede ce-a fi cu dînșii.

— D'apoî a agîunge fuiorul aista ca să 'ncungîur eŭ atîta loc?

— Mă rog, ascultă ce-ȝi spun eŭ, nu te teme, că știu ce te învăț.

Stefan Vodă a luat fuiorul ș-a făcut după cum l-a povățuit Sahastrul.

Cînd a'nceput să 'ncungîure Stefan Vodă pe Tatarî cu fuiorul aprins, a căzut din văzduh un fum peste păgîni în cit nu se vedeau unul pe altul și nicî nu se cunoșteaŭ eî în de eî, așa că unde mi s-a'ncins o batae strașnică între dînșii, că se tăieŭ și se omoraŭ ca chiorîi. Și s-aŭ bătut și s-aŭ bătut pîna ce la urma urmei aŭ rămas doi fraȝi. Simȝînd eî că sînt numai doi, atunci aŭ strigat unul cătră celalalt:

— Cine ieșȝi, tu, acela?

— Eŭ 's cutare și i-a spus numele; dară tu cine ieșȝi?

— Eŭ sînt, măi frate și aŭ contenit din batae.

— Măi că mare urgie a căzut asupra noastră! Și urgiea asta n-a stîrnit-o Stefan Vodă, îl venită de la Dumnezeŭ. El ni-a bătut în feliu-aista, că n'am văzut nicî ostașî Moldovenî, nicî căpitanî de-a lor și nicî pe Vodă; orî măcar vorbă saŭ răcnet de Moldovan n'am auzit

Să vede că Stefan Vodă îl tare în credinȝă și i-a stat într'agiutor.

— Apoî numa c'asa, că alt-fel tot noi îl bătem ș'amu. Și atîta vărsare de sînge a fost acolo, că de atunci a ramas cîmpul Varniȝei roș ca cărămida.

După ce-a văzut, Stefan Vodă, și nacazul aista dat la spate a pus de-a zidit mănăstirea Putna, care este și astăzi și unde se află și mormîntul lui Stefan cel Mare și Sfînt.

27.—Gîrla Cazacului.

Între Badeuți și Satul Mare din Bucovina, este o gîrlă care se cheamă: *Gîrla Cazacului*, din pricină că acolo au fost bătute Cazacii și Tatarii, de Stefan cel Mare și Sfînt.

Gîrla asta a fost spartă de oastea moldovenească, ca să steie acolo tupilați și să nu-i vadă dușmanul.

Ca să se pomenească veac de veac, izbînda Moldovenilor și ca mulțămîta lui Dumnezeu, Stefan a pus de-a făcut o biserică drept în locul aista.

28.—Bătălia de la Ciortareii.

Stefan Vodă avea numai 40 de ostași cînd au venit păgîinii asupra lui. El a fost pus gînd la Dumnezeu să facă o mănăstire și Dumnezeu a dat așa o piclă, că Turcii nu se vedeau unul pe altul, s-au 'nceput a se tăia între dînșii; da un Turc de-a lor, zice:

— Stați voi fraților, să nu ne batem, că noi nu ne batem cu dușmanii, da ne bate Dumnezeu.

Atunci s'a înseninat și ei au văzut că Stefan sta de-o parte cu oastea lui și Turcii au fugit....

Stefan Vodă s-a luat după dînșii și pe cîți au mai rămas i-a înecat în Dunăre și nu au mai venit mai mult în țara Moldovenească.

Da zice că au văzut atunci oamenii cum a trecut un sfînt peste negura ceea, pe deasupra.— Zice că Sf. Onofrei mult i-a agiutat în războaie, lui Stefan

Vodă, de-aceea a și făcut mănăstirea sfântului Onofrei în Mănăstioara, lângă Siret.

Bătălia asta a fost la Ciortărei, un loc lângă Ba-deuț, în Bucovina, că și amu pământu ı cruce de sin-gele cela ce s-a varsat atuncea.

29. — **Bătălia de la Zarija.**

Impăratul Stefan a fost o dată bătut de Turci și tugea. —

Mergînd așa a agiuns într'o pădure și a văzut o lumină la un schivnic; — schivnicul acela avea o chilie în piatră.

Stefan a trimes un ostaș să-l cheme să vie la el. Schivnicul a spus ostașului:

— Cît ıi de la mine pîn la împaratul, atîta-ı și de la împaratul și pîn-la mine, să vie împaratul dacã vra.

O mers Stefan la schivnic.

— Ce faci Stefane? a zis schivnicul, că era năzdravan.

— Ia rău, fug de dușman!

— Și-ıi fugi, ı-a zis schivnicul. Da ıa dă săgeata ceea cu arcul tău incoace. Ș-a luat schivnicul ș-a tras.

— Vezi lumina ceea? a zis el. Acolo unde am nimerit eu să mergi mine și să vezi, că-ı găsi săgeata într'un paltin și în locul acela să faci mănăstire., iar unde a fi paltinul să faci pistolul.

Cînd a mers Stefan a douazi, de-abia a găsit locul, și tîind copacii n-a cunoscut care-ı paltinul ș-a făcut pistolul pe altul. — Stefan s-a tăiet la un deget ș-a mers la schivnic de ı-a aratat:

— Uite cum m'am tăiet părinte!

— Pentru că n'ai făcut pistolul cum ı-am zis eu.

— Ba acolo.

— Nu, că nu-î paltinul acela, hai și-î vedea ;—î aista-î. Ş-a pus schivnicul urechea la copac și în el cîntău îngerii.

— Pune urechea pe piciorul meu lingă paltin.

Atunci a auzit și Stefan.—

— Vezi, î-a zis schivnicul, că nu iești bun la dumnezeu ! Ie și fă altă mănăstire.

Stefan a stricat-o pe-aceea, ș-a făcut alta unde era paltinul. Ş-a făcut 7 mănăstiri prin păduri și de-acolo s-a dus la schivnic.

— Eî ce-ai mai făcut.

— Am făcut 7 mănăstiri.

— Ie-ți 7 ostași și pornește după dușman, da se nu dai tu întâi.

A luat 7 ostași ș-a pornit. Iaca da lifta cea ră de el:

— Aici mi te ascuns Doamne?

— Nu mă ascund, hai să ne luptăm,

— Cu cine se încep, cu voi 7?

— N'a aveți grijă, dați?

Ş-au dat păgîniî un toc și s-a tăcut piclă, s-a început a se tăie dușmanii între dînșii, că nu a mai ramas nici gîumatate.—

— Stăi Stefane, hai să facem pace. Cînd se uită, dușmanul, da Stefan sta de-a parte pe un deal și liftele s-au căsăpit între dînșii.

Un călugăr de la mănăstirea Putna, istorisește că Dumnezeu a dat o furtună mare cu tunete și pîatră. și Turcii nevăzîndu-se s-au omorît ei în de ei.—

Bătălia asta a fost la *Zarija*, în Broscăuți, ținutul Strojinet din Bucovina (Cordon), iar în altă parte a satului Broscăuți este-o vîgăună, *Tăbăriștea*, unde-a stat tabăra moldovenească.

De-a tunci a luat Stefan pămînturile aîstea de la păgîn.—

30.—**Stefan cel Mare și Sfântul Georghe.**

Intr'o vreme pe cînd Stefan Vodă era la Bender în Basarabia, s-a iscat un război cu Tatarii, în care Domnul Moldovei a rămas învins; trecînd apoi, Vodă, Prutul și întrînd în Moldova a mers prin o pădure și a înoptat, dar văzînd de departe o zare de lumină la o casă de lingă biserica din Dobrovăț, Stefan Vodă s'a dus acolo; călugării din-năuntru, aū întreat:

— Cine este ?

Stefan Vodă le-a răspuns :

— Om pămîntean.

Și deschizîndu-î ușa, a întreat înăuntru și le-a zis slăvonește (rusește):

— Dobrovecer, adică: buna sara.

Călugării i-aū răspuns :

— Dobrovăț; de unde a și rămas numele locului și pînă astăzi.

Întrebînd Stefan dacă se află biserică în acel loc, călugării i-aū răspuns că da, și ducîndu-se să se închine a adormit în biserică, și în somn i s'a arătat Sf. Gheorghe, care l'a întreat :

— Ce ești așa de înspăimîntat Stefane ? Ia icoana mea și pornește spre Bahlui, că am să-ți agiut să biruești pe Tatarî.

Stefan s'a sculat, se rugă din toată inima lui Dumnezeu cerînd agiutorul Sf. Gheorghe, și a doua zi, strîngînd oastea, a luat icoana sfîntului, și a mers la Frumoasa, unde întîlnînd pe Tatarî, care venise spre Iași, s'a început lupta.

Stefan punînd icoana sfîntului înaintea vrăjmașului, l'a biruit și a alungat pe Tatarî pînă dincolo de Nistru.

Incetînd bătălia, Tatarî aū trimes solî la Stefan să-î spună că nu i-a biruit el, ci un tînar, care este vrednic împarat și asupra noastră (Tatarilor) și asupra voastră (Moldovenilor).

Atunci Stefan a poruncit să iasă toată oastea din tabără să vadă care a fost acel ostaș de i-a biruit, dar solia Tatarilor n'a putut cunoaște pe nime.

Spuse Stefan să deschidă biserica să intre solii în ea, și cum au intrat, au început a striga :

— Aceasta ne-a biruit pe noi, arătînd icoana Sf. Gheorghe.

După aceea, Stefan a trimis icoana, străbătută de gloanțe, la Sfîntul Munte la mănăstirea bulgărească Zograf, închinîndu-i veniturile moșiilor Dobrovățului și Lipovățului din Moldova, precum și Chipriană din Basarabia.

Icoana să păstrează și se află și azi la mănăstirea Zograf din Sfîntul Munte.

31.— **Valea lui Voda.**

Intre dealurile Miroslava și Galata, din ținutul Iași, este o vale, și'n valea asta să povestește că Stefan Vodă ș'ar fi tras oștirile lui, în vremea unui război și de-aceea să și cheamă Valea lui Vodă.

32.— **Popa care stie carte.**

Ci-că era odată în satul Bărbești¹⁾ un popă tare învățat, în cît grăia în trei limbi și cetea psaltirea ca «tatăl nostru» de-î merse vestea învățaturii lui de la răsărit pînă la asfințit de soare și de la miază noapte pînă la miază zi.

Tot satul, de la Șoltuzul²⁾ Vrajbă, pînă la cel

1) Ținutul Roman, astăzi să chiamă Brănișteni. Satul aista a fost a lui Miron Costin, cronicariul.

2) Șoltuz adică primari și pîrgari se zicea la consilierii comunali.

mai bătrîn dintre cei 12 pîrgari, își luaă de departe căciula și se ferea în lături din calea lui, mai dehai de cum ar fi fost giupîn Pîrcalabu... Ba ce!... Păi ci-că venise lume de pe lume să asculte graiul cu miez a popei și să primească stat la nevoe.

Numaî badea Gloanță, porcariul satului nu credea ce spune lumea întreagă despre învățatura părintelui Onofrei, că așa era numele de botez a popei.

--- Eî învățat!... grăia Gloanță. Ian tăceți, oameni buni! Cartea popei îi subțire de tot! Ian învirtește, giupîn Vrajbă, tăciunile ista mai stîns, numaî c-o scînteie de foc în vîrf, învirte-l repede împregiur... Vedeți, oameni buni, ce roată de foc face scînteia? N-ați zice că are în mîni un cogemite soare? O biată scîntee 'i și învățatura popei, da așa o'nvirtește cu meșteșug înaintea satului, de vi se pare soare mare și luminos! Nu, giupîne pîrgare, nu-i învățat popa Onofrei, ci-i șirăt mare!...

Vorbele lui Gloanță nu schimbaă cursul gîndului obștesc, că așa-i lumea: cînd apucă într'o parte, geaba-i puî stavilă, că ea, ca și pohoiul, să răpede la vale nepotolit. Ba încă Gloanță era luat de rău, nu numaî de părintele Onofrei, da și de tot satul... Soltuzul chiar îi tot suptia simbria care i-o plătea satul cu anul, după cum și Gloanță subțiea, cu vorba lui, cartea popei. Iar pîrgariî, alegea lui Gloanță, opincile de Si-Medru¹⁾ și Sf. Gheorghe, tot de cele putrede, de rămînea porcariul pînă ntr-o săptămînă numaî cu terfele de la măsă... Păi așa-i dacă te puî în poară cu domniile!.. Vaî de Gloanță! că de zilele cele rele, și de nacazuri agiunsese slab și galbăn, ca ciocanul de cucută, toamna; iar părintele Onofrei tot mai rotofei de nu-și mai încăpea în piele! Păli-mariul chiar s-apuca ramașag, că: de-a merge burta părintelui tot infoindu-se, încă o iarnă și o primavară, apoi n-a să mai poată ieși cu cadelnița priu dverile micî, la leturghie. Pînă și părintele Onofrei să spăriese și crezînd că-i vina colivei și a colacilor

1). Sf. Dumitru.

unși cu miere și 'ncrestați cu miez de nucă nouă, nici că mai puneă gura pe așa ceva... Da burta tot în spor mergea. Hei! traiul tihnit, lauda lumei, mulțămirea, te'ngrașă mai dehai de cît coliva și colacii.

Vestea de'nvățătura părintelui Onofrei trecu de jîtărirea satului și din om în om, ea răzbătu pînă la Suceava și la Suceava răzbi pînă la urechea lui Ștefan Vodă.

— Măi, ce-î de popa de la Bărbești, zise Ștefan Vodă în divanul domnesc, că i se'nchină lumea ca la popa cel mai cărturar.... Am să mă duc cînd-va la Bărbești să-l văd și eū.

Și iaca, mări, că soși ziua ceea, cînd trebile țării duseră pe Ștefan Vodă la Roman și Bărbești vin ca de-o zvirlițură de băț departe din Roman. Numai ce-î dădu în gînd lui Vodă, să meargă într'o sară la Bărbești, să vadă pe părintele Onofrei cel vestit de carte multă.

Încălecă Măria Sa pe calul lui cel alb de țî se părea, cînd îl vedea-î, că-î un arhanghel, și fără de alaî, numai cu 2—3 slugitori porni în Bărbești.

Pe semne că Șoltuzul Vrajbă aflase că are să vie Vodă în Bărbești și așa chitea el, ca drept la dînsul ar să tragă Ștefan Vodă. Numai Vodă a tras drept la părintele Onofrei. Degeaba Șoltuzul așternuse plocăzi vargate, de-alungul în bătătura casei, pe prispe și în cămări, ca să se hodihească Măria sa.

Buciumele ziceau pe 'ntrecute cu scripcele închiotoarea bătătorei, lîngă pîrlaz și din colibe de scînduri nouă, se urcă'naltul ceriului fumul de la focurile unde gîupineasa lui Vrajbă, fetele lui, nepoatele și vecinele cu mînecele suflecate pînă la coate, învîrteaū. unele frigări, cu berbeci întregi, de se rumeneau de dogoarea jarului și altele luaū sama de cuptiorul cu malaî; pe cînd argații întorceau teascul din care curgea oloî pentru masa lui Vodă. Toate erau gata pentru ca să primească pe

Vodă cit se poate de bine, în casa lui Vrajbă; dar Vodă a zis Șoltuzului:

— «Nu numai cu pine trăește omul, ci și cu cuvântul lui Dumnezeu». Du-mă la gazdă la părintele Onofrei, că nesecat izvor curge acolo: de sfat bun și grai dumerit.....

Cît îl văzu Vodă pe părintele Onofrei, și-i auzi graiul lui, nici că-i mai trebui să stee cu popa de sfat, pînă să se urce cloșca pe ceriū cale de mai multe sulii, că Vodă-l știea pe popă de-a fir-a'npăr.

Atunci Vodă, care nu iubea minciuna și ca unul ce era dușmanul celor ce li se ducea veste fără ca să fie ceva temeinic, se hotărî să deștepte satul din înșelăciune. Ce zic: satul? Lumea'ntreagă s-o lumineze!

Și cînd era gata de pornit, grăi cătră popă:

— Părinte Onofrei, lumea 'ntreagă să'nchină Sfinției tale ca la cel mai învățat preot din Moldova. Faima învățaturii Sfinției tale se luptă ca să întunece și pe-a Vlădicilor și pe-a Mitropolitului.—Pentru ca toată țara și eu să ne plecăm cu umilință capul înaintea Sfinției tale, ne-am hotărît să pun la cercare adîncimea minții Sfinției tale. Trei întrebări am să-ți pun, cinstite părinte si-ți pun vade o lună de zile ca să-mi răspunzi la cele 3 întrebări. Azi-î 15 Florari, la 15 Cireșari să vii la Roman. Acolo oi fi eu cu tot divanul țării, la episcopie. Vină atunci, intră în divan, la soarele a chindie... Dacă răspunzi bine numai la o întrebare nu-î fi spânzurat de calău ci tăiet..... Dacă raspunzi bine la 2 întrebări, armașul cel mare te-a ucide cu buzduganul cel domnesc. Dacă răspunzi cum se cade la tustrele întrebările mele te fac Vlădică la Rădăuți.

— Aud, Măria ta, grăi popa galbăn ca fuiorul de borangic și tremurînd ca para făcliei de la toiagul mortului, cînd îl duce la groapă pe vînt.

— Iacă 'ntrebările, părinte Onofrei: 1) Vraū să știu *cît prețuesc eu*? 2) Dacă Dumnezeu mi-a pus în mîna un paloș oțelit, cu care să răpuî neamurile, aș

vra să știu: în cât timp puteu-aș agiunge de la un capăt la altul a lumii? și 3) Mi-î mai spune: care-î gândul în care sînt greșit?. In breasla lingușitorilor din Divan nu pot găsi răspuns la așa întrebare. Un preot cu mintea luminată de irvățatură, cum zice lumea că iești sfinția ta, îi găsi răspuns bun cu înlesnire. — Așa că la 15 Cireșari, cînd a fi soarele 'n chindie aștept să ne vedem la Roman, în Divan, cu răspunsuri bune ca de la un om cu carte; orî Vlădică la Rădăuți. orî zpînzurat, saū tăiet....de nu buzduganit. — Am zis !...

Ei, cu Stefan Vodă nu era de suguit... Dacă var-sasă adesa orî sînge omenesc pentru o greșală de nimica, cum era să mai nădăjduiască bietul popa Onofrei, că la 15 Cireșari, l-a ierta Vodă, chiar dacă n-a da răspunsuri bune la întrebările lui? Intrasă părintele Onofrei în mare grijă. din ceasul acela. Nu i se mai alegea nicî de mîncare, nicî de hodină, cu cît treceaū zile una după alta.

— Să vedeți oameni bunî, zîcea porcariul, că n-are să știe da răspunsurile așteptate de Măria Sa Vodă. Nu vă spuneam eū că-î subțire tare cartea popei?

Și cu cît preotul Onofrei slăbia de grijă, cu atît să'ngrășa Gloanță, de bucurie, că ar să iasă mintea lui mai la lumină de cît a lui popa Onofrei.

Numai 2 zile mai era pînă la 15 Cireșari și părintele Onofrei nu dăduse de nicî un răspuns de Doamne agiută ! Și doară bietul popă, să făcuse luntre și punte, doar a da de unul... Cercase și la psaltire: o deschisese de 3 orî pe sfîntul pristol, cu ochiî închisî, boscorodînd de o 100 de orî: Doamne miluește ! Dar ce să vezi ? Pe tața psaltirei. cum era deschisă, la dreapta, bietul popă cetea: osinda lui.

Nu să lasă numai cu atîta. El înșiră pe sfînta masă toate cărțile bisericesti și de-acolea cu patrafirul pe cap, se'nvirte de 3 orî în giurul jărtfelnicului și pe dibuitele puse mina pe cartea ce o nimeri. Era evanghelia. Dă patrafirul de pe ochi și cetește: »Fe-

riciți cei saraci cu duhul, că acelora este împărăția cerurilor», așa era scris în locul unde era deschis.

— Vra să zică numai în ceri îi scaparea mea! Ofta părintele Onofrei.

* * *

În ziua de 14 Cireșari, părintele Onofrei tot nu găsisse răspunsurile căutate....

Îți era zău milă, să 'ntilnești pe bietul preot, slab și deșirat, de-î cădea potcapul pînă peste urechi și antereul îi era larg peste măsură, căutătura îi era painginită de veghiere și pășia tot-deauna gînditor.

— De ce nu 'ntrebî, cinstite părinte, și pe Gloanță, îi zise Soltuzul Vrajbă, întilnindu-l în ziua de 14 Cireșari, făcîndu-i-se milă de bietul popă, care par-că era ca un mort. Intreabă-l zău pe Gloanță, că vorba ceea: nici nu știî de unde sare iepurele!...

— Să 'ntreb eū pe ciutul acela? Care nici mort nu vra să se deie răpus din carte.

Nu mai după ce să 'ndepărtă Soltuzul, ce să gîndi popa? «Mă, dacă și Soltuzul mă'ndeamnă, să cerc, de ce n-aș cerca? Gloanță îi om nevoieș... ciți-va zloți tătărești, v-o putinică de miere, cite-va părechî de opincî argășite la Suceava, l-or face să nu mai spue nimăruî că i-am cerut sîat, luî, un porc-car fără învățatură. Păi ce?... *«Dă din mîni Petre, că te'neci»* a strigat Mintuitorul unui coșgogemite Apostol... ian să mă 'ncerc și cu Gloanță. Păzitorii iștea, chiuind toată ziua a lene prin munți și poeni se istetesc mult și se gîndesc la multe, de care noi cărturarii nici nu bănuim. Hai într'un noroc și la Gloanță!»

* * *

— Toată lumea spune, măi Gloanță, că iești un prostălaū, grăi părintele Onofrei cătră porcari care era 'ntr'un codru de stejar, unde ronțăiaū porcii cu nesat, la ghindă dia toamna cealaltă. Toți te socotesc prost, numai eū nu. Așa ziceam eū, ieri sară lui Sucilă pîrgariul: «Vrei să-ți dovedesc pîrgare, că rău și fără cale a țitot subțiet simbriaea lui Gloan-

ță, că nu-î om prost, ci om de sfat ales? Uite, dum-neta și cu tot sfatul, credeți, că numa eu știu da răspunsuri la cele trei întrebări a lui Vodă, da ian să auziți pe Gloanță, ce minunat știe să răspundă».

— Așa-î fiule, că ai ști să spuî lui Vodă, dacă te-ar întreba: cît prețuește el? In cît timp ar ocoli el lumea cu sabia lui vitează și care-î gîndul lui cel greșit?

Ași! t-ai găsit să'nșele părintele Onofrei pe Gloanță cu șiriclicuri de soiul aista? Nici pe vorbă de clacă, nici pe zloti tătăraști, nici pe 10 vedre de miere, nici pe 12 perechi de opinci noi argășite la Suceava, nu primi Gloanță să-î dea nici un stat părintelui!

— Știi una părinte? Ce mai la deal, la vale... Dă-mi antereul, giubeaua și potcapul Sfinției tale să le îmbrăc eu, că tot nu-ți mai vin, c-ai slăbit de nacaz! Imbracă-te cu ițari și cu sumanul meu și stăi coala 'n locul meu, la porci. Oiu merge eu în locul Sfinției tale la Roman ș-oiu da răspunsurile lui Vodă; de nu i-or plăcea, pe mine m-a spînzura, orî m-a tăie, orî m-a buzdugăni.

Ce se gîndi popa? Mai bine-o zi porcari tologit pe pajiște, de cît un hoit de popă, putrezind de alelua sub pajiște!

— Haide, mai Gloanță, dute tu, că eu, nu că mă tem de-a merge la divan, da am făcut un buboi la sele, de nu pot încăleca tretinul, să merg la Roman.

-- Să vii sanătos și'ntr'un ceas cu noroc!

Pe urmă să mîngie popa singur: după ce-a trece durdura asta, îmi ieș iar straele și Onofrei a fi tot la altar, poate și Vlădică la Rădăuți, iar Gloanță tot cu ghioaga după porcii satului!

Straele popei de pe vremea cînd era el rotofei, venea amu leite lui Gloanță și ițari și cu sumanul porcariului, care-î erau strîmte de-o bucată de vreme i se potriveau popei ca teaca la cuțit.

* *

*

Sosî 15 Cireșari. Stefan Vodă strinsese divanul în casa cea mare de oaspeți a Vlădicăi din Roman.

Vodă strătea măreț în fundul odăiei încungiurat de sfetnici la dreapta și la stînga, ca Dumnezeu la judecata de-apoi. Sfetnicii își dădeu sfatul în trebile țării, cînd iata, la soarele chindie, se deschide ușa divanului și intră un preot.

— Popa Onofrei! zise cu mîerare Stefan Vodă, care nu s-a aștepta să vie la sorocul hotărit, după ce-l simțise Vodă cît îi de sarac de carte.

— Bine-ai venit la noi, părinte Onofrei, il luă cu vorba Stefan Vodă, da ce ești schimbat la tață?

— Hei! Măria ta, grija schimbă fața omului...

— Eî, ce răspunsuri ne-aduci, părinte Onofrei?

— Măria ta ai zis: «cît prețuesc eu?»

— Așa-î, să te văd că-mi răspunzi, că uite, sfetnicii mei spun că sunt fără preț.

— Păi, eu așa socotesc că boerii să înșală, să am iertare înaintea Măriilor lor, fiind-că au dragoste mare către Măria ta. Eu nu-ți dau mai mult de cît 29 de lei.— Cum așa? Intrebă Marele Logofăt îngrozit. Dacă Domnul Nostru Isus Hristos, a fost prețuit cu 30 de lei, apoi Măria ta nu faci mai mult.

— Bine, părinte Onofrei, ai scapat de mișeasca spînzurătoare. Să-ți văd răspunsul la a doua întrebare.

— Cinstiți boeri D-voastră, nu-î adevărat că Măria Sa Vodă îi soarele Moldovei? Nu-î ziceți măriile voastre cîte-odată: soare?

— Așa-î! așa-î! strigară boerii pe întrecutele.

— Păi dacă-î așa, lui Măria Sa Vodă, Soare, îi trebuie 24 ceasuri ca să încungiure lumea, că 'ntr'atîta timp soarele face zi și noapte....

Boerii n-aveau ce să zică cînd le spunea că-l cheamă pe Stefan: *Vodă Soare!*

Așa că hui casa de glasurele boerilor:

— Așa-î!

— Da eu nu-s soare! cercă să zică Vodă, însă divaniștii strigaū într'o gură și laudaū răspunsul isteț a lui Gloantă.

— Fie, părinte Onofrei... cînd îți zic 3 că ești bat,

du-te și te culcă, dar cînd îți spune-o țară 'ntreagă că ieșți *soarele* ei, caută să crezi. Fie sînt soare vă 'ncălzii pe lingă mine. Văd că răspunsul aista te-a făcut să nu fii buzduganit cu buzduganul meu, ian să aud și al trielea răspuns.

— Ai întreat, Măria ta, care-î gîndul greșit a Măriei-Tale.— Păi; chiar acum te 'nșeli în ceea ce gîndești..

— A pătit-o, șoptiră boerii.

— Cum așa ? strigă Vodă, de să răsună Divanul.

— Gîndul Măriei-Sale nici odată nu-î greșit, părinte, îi intoarse vorba Vornicul de țara de sus, care era cel mai lingușitor dintre sfetnici.—

— Ba greșește, giupîn Vornice, că și Vodă-î om ! Măria Sa crede acum că grăește cu popa Onofrei de la Bărbești...

— Ei și ? strigă Vodă.

— Păi nu cu popa Onofrei stă de vorbă Măria Sa Vodă, ci cu...

— Ci cu porcariul Gloanță, strigă din ușa divanului, șoltuzul Vrajbă. El îi îmbrăcat în straele popei, ca să-l scape de moarte și popa Onofrei s a îmbrăcat cu straele lui Gloanță și păzește porcii în locul lui în stejăriște.

— Gloanță porcariul ? se miera Vodă. Iaca al treilea răspuns nu l-ai gîcit... Că eă nu, grăesc cu un porcari, ci cu *Prea sfințitul Vlădică de la Rădăuți!*... Că cine se cade să fie păstor al țarei, de nu a fi unul cu mintea isteată și înțelept la stat ? Onofrei rămîne păstor, dar nu la turma de oameni, ci la aceea unde ș-a aflat scaparea vieței... Acolo să-l lași șoltuz Vrajbă, auzitu-m-ai ? Și Prea sfințite părinte Ghelasie, Vlădică de Rădăuți, ia loc dea dreapta Mitropolitului, și luă de mîna pe Gloanță porcariul și-l așază pe scaunul de vlădică, în strigătele de bucurie și de mîrare a tuturoră....

Bietul Gloanță, acum părintele Ghelasie, plîngea și rîdea, din pricina fericirei neașteptate.

33.—Stefan cel Mare și Porcariu.

Zice-că Stefan cel Mare era în târgul Roman și se ntrarma împotriva Leșilor, care veneau cu dușmănie asupra țării. Tocmai atunci veni ștafetă că a murit mitropolitul de la Rîdăuți—ca pe vremea aceea era mitropolit la Rîdăuți—și amu trebuia să aleagă pe altul în locul celui care murise.

Boierii și toți curtenii lui Vodă, au pus vorbă pentru un preot văduoi din satul Porcești, de lângă Roman. Vodă s-a înduplecat și l-a chemat să-l vadă și el ce fel de vlădica vreau boierii și curtenii lui.

Indată i l-a adus pe popa din Porcești și l-a înfășet lui Vodă.

Stefan cel Mare cînd l-a văzut, nu știu cum i s-a părut lui, că numa ce i-a zis:

— Părințele, să-mi deslegi trei întrebări ca să te fac Vlădică, iar dacă nu li-I da de capăt, să știu că te pun în țapă, să nu mai înșălî lumea.—Uite la ce ai să-mi răspunzi: 1) *In cîtă vreme voi încung ura Moldova?*; 2) *Cît prețuesc eu ca Domn?* și 3) *Ce gîndesc eu?* Hai, dute părințele și peste o săptămînă să vii cu răspuns ori pentru Vlădică ori la țapă.

Popa să închină cu smerenie înaintea lui Vodă și a cotigito-înapoi, la Porcești; iar Stefan ș-a catat de treaba războiului.

Trecu 5 zile din săptămînă și popa nici că putea găsi v-o deslegare macar la un răspuns. Era vai și amar de capul lui: nici hodina n'avea, nici mîncarea nu-î ticnea, nici zi bună nu petrecea! Gătise pămîntul!....

Da el avea un argat, care păștea porcii și cînd a venit cu porcii acasă în sara celei din urmă zi din săptămîna sorocita de Vodă, nu a găsit mîncarea făcută și cum era rupt în coș de foame l-a întrebat:

— Ce ai, taică, de iești scîrbit și mîncare nu mi-ai făcut? Stapînu-su crămăluit cu nacazul lui, tăcea.

Da pe porcari nu-l rabda foamea și iar l-o întrebat:

— Taică, spune-mi ce ai de iești așa de berghe-

dit, că doară și eu îl hilbetem, ¹⁾ om sint, te-oii scapa de lean.

Popa cum era amărit, de voe, de nevoe, i-a spus porcarului de întrebările lui Vodă și ceea ce-l așteaptă: ori se face vlădică ori să 'nalță în țapă, că cu Stefan Vodă nu era de șuguit!..

Cînd a văzut porcariu în ce cumpănă era stăpînu su, i s-a făcut milă de dînsul și l-a sfătuit.

— Ascultă, taică: mîne dimineată, să facem schimb cu straele, eu să mă 'mbrăc cu cele popești și tu, taică, să 'mbrăci pe-a mele să te ungi pe obraz cu ceva, ca să nu te cunoască și să ieși porci de dinapoi că eu m'oiu duce să mă puie 'n țapă în locul tău, taică.

Popa cînd a auzit, una ca asta, se împlu de bucurie că l-a scapat porcariu din gura morții, fiindcă auzise de moarea lui Stefan Vodă, da amu era chiar s-o guste.

A doua zi de-dimineată, popa, porni cu porcii la cîmp și porcariu s-a îndreptat cătră țirgul Roman. Ia fost greu pină a nimerit unde stă Vodă și pină ce-a răzbătut de-a intrat la el, iar cînd s-a văzut în fața lui Stetan, a strigat din toată inima:

— Să trăești, Măria ta! eu 's popa cu poruncile.

— Ei, părințele, ia spune-mi amu să văd unde te trimet, la Rădăuți ori la calău.

— La întrebarea întâi, adică: *în cîtă vreme ai încungiura Moldova*, ce să spui?! Soarele, că-i soare care aleargă cu cai de foc și tot îi trebuie o zi șo noapte să'ncungiure Moldova și Măria Ta nu iești soare, nici n'ai cai de foc, așa că-ți trebuie 7 zile bune să'ncungiuri Moldova calare.

— Brava, părințele, ai brodit-o bine.

— M'ai mai întreat: *cît ai prețui Măria ta*, iată cum m-o illuminat mintea mea cea proastă: Domnul Nostru Isus Hristos, împărat în cer și pe pămînt a fost prețluit de jidanii cu 30 de lei, apoi Măria ta ca domn pămîntean prețuiești numai 28 de lei.

1) Lasă pe mine.

— Brava, părințele, zi 'nainte c'ai nimerit-o și asta.

-- Iaca și *ce gîndești Măria ta*: Măria Ta gîndești cum că grăești cu popa Ion din Porcești și vorbești cu Ghelasie porcariu din Trifești.

Vodă fiind mulțămît și de răspunsul acesta, i-a zis porcariului:

— Brava, Ghelasie, să trăiești să-ți păstorești norodul cu înțelepciune după cum te văd că ți-i firea și să te duci de-amu la Rădăuți. Și a spus logofătului să-l ducă la mitropolitul cel mare ca să-l pomăzuiască mitropolit la Rădăuți.

Iaca așa Ghelasie porcariu din Trifești s-o făcut mitropolit la Rădăuți.

---

34. — Ciobanul.

Au fost odată 40 de călugări la o mănăstire; ei bir nu plăteau, moșii aveau, le mergea bine și buieciau; îi împinge pacatul într'o zi, să scrie pe o tablă, că: «N'au frică de nime»; și pun tabla la poarta mănăstirei. Iată că trece pe acolo domnitorul și vede. Intră la dinșii. «Voi ați scris pe tablă cuvintele acestea? «Noi.» «Și cum adecă: nu vă temeți voi de mine?» «Nu.» «Nici de D-zeu?» «Ba de D-zeu ne temem.» «Dar de mine, care sunt stăpînul vostru, nu! Stați c'am să vă învăț eu minte, cum să ziceți că nu vă temeți... Iată, vă dau timp de-atîtea luni de zile, să porniți care unde știți în lume și 'n cutare zi să'mi veniți cu răspunsul la întrebările acestea: Cite stele sunt pe ceri? In cît timp poate un om încungiura țara Moldovei? Incotro stă D-zeu cu fața, și ce face în ceasul acela D-zeu?... Acestea răspunsuri aveți să'mi aduceți unul din voi, sau cel mai mare; iar dacă la ziua hotărîtă nu'mi veți aduce, la toți 40 am să pun să vă taie capetele și am să vă pun în țapă». A zis acestea și s'a dus minios.

Călugării au fost sfeclit'o, au fost dat toate pe una. Ce să facă acuma? Le intrase frica 'n oase; vreme nu era de pierdut; au lăsat toate bunătățile și au pornit care încotro în lume. Au umblat ei, au întrebat, dar nime n'a știut cum să'i îndrepte la D-zeu, nici ce sfat să le deie. Acuma sorocul dat de împaratul se apropiea. Trece un călugăr de aceia printr'o pădure și dă de un cioban. Se oprește să doarmă acolo, dar separat tare.

Il întreabă ciobanul ce tot oftează? S'apucă călugărul și'i spune după cum se obicnuise, ca să istorisască și la bun și la rău. «De asta ți-i frică presfințite? Culcă-te și n'avea nici o grijă. Când va veni ziua hotărîtă, mă duc eu la împaratul în locul Sf. tale și las' de ți va fi ceva, voi răspunde eu!»

Cere ciobanul la călugăr să'i dea hainele lui și călugărul să pască oile, iar ciobanul ș'a luat un măgar și a pornit la împaratul. Agiungînd acolo și dînd de știre că a venit împaratul l'a chemat înuntru. «Ei, mi-ai adus rîspunsurile? «T'am adus înalțate împarate.» «Ai fost la D-zeu.» «Am fost, înalțate împarate!» «Cîte stele sunt pe cer?» «Eu vă voi spune, dar chiemați tot statul împărătesc să asculte. să vadă dacă spun adevăr sau nu...» Împaratul a chiebat tot statul și l'au ascultat. Cîte stele sunt pe cer? întreabă iar împaratul. «Să se aducă aice magariul meu și vă voi spune, înalțate împarate.» L'au adus. «Stele pe ceri sunt atitea, cît păr este pe el; puneți să numere părul și veți ști. Eu am fost în ceri și le-am numarat și taman, atitea sunt.» «Luați bre și duce-ți magariul afară; să vedem mai departe ce'mi va spune: În cît timp poate încungiura un om țara Moldovei? «Un om voinic e'un cal bun, o poate încungiura într'o zi și într'o noapte; cînd eram eu tînăr în acest timp o încungiuram». «Cum să poate acestea; e o minciună! În timpul acesta de-abia poți să încungiuri districtul, dar nu o țară, nime nu e în stare să facă aceasta!» Ba vă voi arata că să poate: Soarele nu încungiură în 24 de ceasuri toată

lumea?!» Atunci toți au stat și s'au uitat la el. «E bine, cu minciuna asta ți s'a trecut, dar acuma să'mi spuți, în care parte stă cu fața D-zeu?» «Aduceți-mi o luminare, ș'o pine, ș'un pahar de vin. I-au adus. Pinea a luat o ș'a pus-o pe masă, luminarea a înfipt-o 'n pine ș'a aprins-o, iar vinul l'a băut. «În care parte stă cu fața luminarea asta?» «În toate părțile,» i s'a răspuns. «Tot ast-fel și D-zeu e pretutindene cu fața!» «D-zeu stă la masă întinsă, cu făclii aprinse și... Mă veți crede, ce vă voi spune?» «Te vom crede, au strigat cu toții!» D-zeu vra ca să fiu eu pe un ceas, în scaunul acesta împărat. Veți face voia lui D-zeu?» «Voi face a zis împăratul.» S'a scoborit din scaun și s'a suit ciobanul. — «Santinea!»...a strigat ciobanul la santinelă. Iea-î capul D-sale și arată pe împăratul. Santineaua a scos sabia și face hîrșt... împăratul capul! și a ramas ciobanul împărat. Călugărul a ramas cioban la oi, iar ceilalți s'au dus înapoi la mănăstire; D-zeu așa a vrut că au scapat.

35.— **Stefan cel Mare și baba Tudora**

Sint mai bine de 400 de ani, de cînd pe virful dealului Dumbrava din munții Vrancei era o căsuță în care ședea o babă, care-o chema *Tudora Vranceioae*.

Intr'o sară, baba ședea pe pragul ușei și torcea. Stînd așa, zărește în departare un călăreț venind în goana calului. După ce-a trecut Dealul Lupului, se oprește în lunca celor 7 munți, ca să mai răsuflă calul, voinicul își aruncă ochii împregiur și pornește cătră căsuța babei.

Cînd a agiuns dinaintea căsuței, întrebă pe babă:

— Ai unde să mă primești în bordei și să-mi dai apă la cal?

— Cum nu, voinice. Pottim. și-î ospata la noi, cît ț-a trebui, îi bea cît ț-a fi gustul și te hodinește ca acasă la dumneta. De cal, să n'ai grijă, c'oiă căuta de el, cum trebuie.

Străinul să dă gîos de pe cal, își mingie calul plin de spumă de atîta alergătură și oftă adînc.

Da ce ai voinice, de oltezî așa din greū? Ț-a murit tătucu-tu, mămucă-ta ori nevasta?

Cum să nu oltez, dacă țara-î prada Turcilor, și-î povesti cum Turcii au năpădit în țară și i-a bătut oastea, împrăștiind-o....

— Cum s'ar zice, iești Domnul Moldovei, Stefan cel Mare?

— Adevarat. Și de cît aș fi-agîuns vremea asta, mai biue rămîneam și eū printre cei morți.

— Nu te scirbi Măria ta, fi cu inimă și nu face pe voia dușmanului, las că-î învinge. Dacă-î țara 'n cumpănă, iaca-ți dau pe cei 7 teciori ai mei, care-s voinici ca niște zmei și sînt cînstea și sprijinul bătrînetilor mele. Ei ț-or sta într'agiutor și cu puterea lui Dumnezeu ș'a Maicii precurate, îi birui pe păgîni.

Vorbele babei îl îmbărbatară pe Stefan și o'ntrebă:

— Cum te cheamă, mătușă?

— Tudora.

— Să fii sănătoasă mătușă și-ți mulțămesc de vorbele dumitale. Adă-mi pe cei 7 voinici și-ți făgăduesc să-î fac cei de'ntăi din țara Moldovei.

A doua zi cum s'a zorit de ziuă, Ștefan Vodă întovărășit de cei 7 Vrânceni, porni prin țară; a strîns oastea risipită, a mai chemat și alți munteni și aū tăbărit pe Turci.

Singur Stefan s-a luptat înfricoșat cu păgîni. Cei 7 frați tot alături cu Vodă, se luptau de-avalma, ca niște lei-paralei.

Turcii cădeaū ca frunzele, toamna și toată cîmpia era numai grămezi de morți și cu agiutorul lui D-zeū, a răpus Stefan pe Turci.

După ce-a biruit pe Turci, Stefan a chemat la dînsul pe cei 7 frați.

— V'ați purtat vitejește flăcăi, ferice de mama care v-a făcut și v-a crescut! Iaca pentru agiutorul și vitejia voastră, vă dau cei 7 munți din Vrancea, cu vale cu tot.

Să trăiți, să vă gospodăriți și să stăpîniți voi și tot neamul vostru în veac de veac, locurile care vi le-am dăruit.

Voinicii s-au dus și s-au ales fie-care cite-un munte, la poalele cărora s-au întemeiat mai tirziu satele: Negrilești, Tulnici, Păulești, Spinești, Bîrsești, Năruja și Nereju și fie-care sat ș-a luat numele după numele stăpinilor celor șapte munți,

Uniea spun că Stefan cel Mare, venind prin locurile acestea, a fost primit de feciorii Vrăncioaei în muntele care se cheamă *Masa lui Bucur*, unde este scris pe piatră numele lui Stefan Vodă și a lui Bucur. Atunci Stetan Vodă ar fi dăruit pămîntul Vrancei feciorilor Vrăncioaei, ca răsplată pentru primirea cea bună ce i s-a făcut.

Feciorul cel mai mare a întemeiet satul Budești, numindu-se după numele lui: Budescu; cel de al doilea a întemeiet Păuleștii după numele lui Paul.

36.—**Mănăstirea Căpriană.**

În Basarabia este o mănăstire veche urzită și înzestrată de ieromonahul *Chiprian Musat-Vodă*, un moș a lui Alexandru cel Bun și de aceia i s-au zis mănăstirei: *Mănăstirea Chipriana*.

Mănăstirea Căpriană a fost de multe ori tocmită înoință și înzestrată de mulți Domni ai Moldovei, între care a fost și Ștefan Vodă cel Mare și Sfint, cu tot neamul lui.

Aici petrecea Stefan Vodă, vara cite-o bucată de vreme cu toată familia lui domnească. Așa, odată, sosise Stefan la mănăstirea Căpriană și într'o zi s'a

duș la vînat prin pădurile dinpregiurul mănăstirei. Vînătorii și ostașii care-l însoțiau aũ vînat fel de fel de animale, da Vodă a prins singur o căprioară vie, mîndră și pestriță cu pete albe și surii. Toți vînătorii, ostașii și oaspeții care îl întovărășau pe Domn. cînd aũ văzut căprioara se minunau de chipul ghibacii cum a prins-o Vodă și de petele care le-avea, nici mai mici nici mai mari de cit un gologan de zece bani; cum nu se mai văzuse așa fel de căprioară.

Vodă, Doamna, copiii, femeile de casă cu toți curtenii și străinii nu se mai puteau sătura uîtîndu-se la dînsa. Mulți mierai de cele ce auzeau despre capră, veneau din depărtări, ca s'o vadă și să se minuneze; iar unuia întrebau:—«De unde și cum de se află așa căprioară pe locurile acestea?»

Toți laudau ghibăcia și fapta lui Stefan și credeau că-î o minune Dumnezeiască.

Cînd a adus, Vodă, căprioara la mănăstire, a dat-o în sama unui țigan.

—Panuș! ochii și capra; Șoldan să-ți fie de-agiutor.

Panuș și cu Șoldan o îngrijaũ cum știeau mai bine și capra se făcea din ce înce mai frumoasă, în cit era de-a minunea. Așa că s'a dus vestea și povestea de capra asta și din care pricină mănăstirea lui Chiprian s'a numit și *mănăstirea Căpriana*.

În vremea cînd se afla Stefan Vodă la mănăstirea Căpriana, Doamna lui era îngreunată și a făcut un copil, care i l-o moșit Pănușoae, țigancă lui Panuș, cel care îngrija de căprioară.

După ce Doamna s'a rădicat din lehuzie, sănătósă și cu plodul voinic, Vodă și Doamna aũ mulțămii și țiganului Panuș, car avea în samă căprioara, și țigancei, că i-a moșit bine copilul.

Doamna le-a dat daruri din casă, iar Vodă ia dat lui Panuș și Pănușoaei: iertare de robie, ca să fie slobozi totdeauna; le-o dat o moșie pe apa Jijiei, din care să trăiască fericiți și i-aũ luat la curtea Domnească ca să îngrijească de copiii domnești.

Zice-că de la țiganul acesta—Panuș se trage tot neamul boierilor Panuș din Basarabia și din Moldova.

37 — Cetatea Tatarilor.

Pe lângă țărmurile Mării-Negre, prin Bugiac, și mai știu eu pe unde, viețuia mai de mult un popor foarte neastîmpărat și rășboinic. Plăcerea cea mai mare a acestui popor era de a năvăli în țările învecinate, de a le prada de toate averile și bunătățile, de ale pustii fără cruțare, și de a omori fără milă pe toți copiii cei nevinovați și oamenii cei încărcați de bătrînețe, care numai le pica în mîină, iar pe tineret: fete și feciori (flăcăi), fără deosebire, îi prindea și-i lega ca pe niște vite unul de altul și-i ducea în robie.

Acest popor fără de Dumnezeu, aceste lighioae nesățioase de muncă streină și de sînge omenesc, după cum ne istorisesc bătrînii noștri, erau *Tatarii*.

Nu era an, ba!... ce zic eu? de multe ori nu era nici macar o lună lăsată de Dumnezeu, în care să nu fi intrat Tatarii într'o parte sau în alta a Moldovei și să n'o fi pradat... să n'o fi pustiiți. Și cu toate că Romîni nu odată le da cite-o scărmănătură, de care să ducea vestea nouă țări și nouă mări, tot, Tatarii învățați și dedați fiind, a trăi oumai din prădăciuni, nu se puteau răbda, să nu între în Moldova și după aceia. Ba! nu-i destul cu atîta!... une ori așa de tare se oțăriau ei, așa se 'nfuriau și mîniau pe Romîni, că cu mult mai mare și mai strașnică putere se aruncau asupra lor, de ți se părea, că pe toți a să-i măture de pe fața pămîntului.

Pe cît însă de mult și înfiorătoare erau năvălirile și prădăciunile Tatarilor înainte de Ștefan cel Mare, pe atîta se curmară ele după suirea acestui Domn Viteaz pe scaunul Moldovei

Acuma Tatarii nu puteau intra, ca mai înainte, în Moldova ca un cîrd de lupi într'o turmă de oi fără păstorî..... Stefan Vodă ca și altor dușmanî de pănura lor, în mai multe rînduri li-a venit de hac... el mai de multe ori li-a tras cite o bătae de li-amers vestea.

Da vorba ceea : *naravul din nascare leac bun nu mai are.....* Tatarii și pe timpul lui Ștefan cel Mare nu se puteau desbata de prădăciunile lor. Pîndiaș ce pîndeau, ca șoarecul pe miță, pînă ce Ștefan se încurca în vre-un război cu alți dușmanî și se ducea cu voiniciî seî de acasă, ș'atunci, intrînd în Moldova, voiau să se răsbune asupra gospodarilor pentru toate bătăliile ce le căpătase mai înainte.

S'acuma ei o chitise cînd Ștefan Vodă iară nu era acasă, s'a fost dus la bătălie în potriua Ungurilor, care intraseră în țară și voiau s'o copriadă și să se facă ei stăpîni peste Moldova.

Hanul Tătăresc, auzind de aceasta, nu stătu mult pe gînduri, ci folosindu-se de un prilej așa de potrivit după mintea lui, strînse degrabă o ceată de Tatarî, toți unul ca altul, îmbrăcați în strae verzi ca iarba ca să nu-î poată cunoașce nime, cînd vor trece prin cîmpiile cele înverzite, și călări pe niște cai mititei sprinteni, vînjioși și cu nările despicate în două, a- nume ca să nu osteniască nici odată și cit de mult ar fi avînd să fugă..... se puse apoi în fruntea acesteî cete sălbatice, care era dorită de tot felul de prădăciuni și omoruri, și năvălind în partea despre miază-noapte a Moldovei, începură a o prada și a o pustii din toate părțile.

Tot prădînd și aprinzînd satele și, cîmpiile, omorînd pe copii și pe oameni cei bătrîni, iară pe fete și feciori prinzîndu-î și legîndu-î unul de altul cu curele crude, croite din piele de vită și minîndu-î cu zcîrbacele, ca pe niște oi la căsăpie, ajunseseră Tătarii pînă nu departe de pirăul Molna sau Molnița care desparte astăzi Bucovina de Moldova.

Aici, după ce poposiră puțin și-și puseră în rîn-

duială toată prada de prin sate, pe unde s'aũ abătut cică zise Hanu către ceata lui: — Acuma a sosit, voinicii mei! timpul cel de mult dorit, ca să ne răsbunăm și noi odată asupra ghiaurului fălos, care stăpinesce țara aceasta, și de la care multe am avut de suferit! Ștefan Vodă îi încurcat în luptă cu Ungurii, trebuie să ne grăbim cu o zi mai înainte de-a se întoarce el.....să luăm Suceava cu puterea și, dac'a fi să nu rămie acolo unde s'a dus, dac'a fi să se mai întoarcă înapoi, cum s'a întoarce să punem mina pe dînsul..... să curățim lumea de un necredincios, și apoi să ne facem noi stăpîni pe aceste cîmpii întinse și mănoase!

— Ura!.... să trăiască Hanul nostru! răspunseră toți Tătarii într'un glas.

Și cum ziseră de odată trecură cu toți păriul Molna și se îndreptară spre tîrgul Siretului cu gîndul, că după ce vor prăda, și acest tîrg străvechi de bunătățile și odoarele, ce socotiră ei, că se vor fi aflînd într'însul, să meargă drept spre Suceava, să coprindă tîrgul unde sta Ștefan Vodă și apoi să se facă și ei domni și stăpîni peste Moldova.

Gospodarii de prin apropierea Siretului prinzînd de veste că hanul, dimpreună cu o mulțime mare de Tătari, vin spre satele lor, că toate le pradă și le pustiesc, și știind că Domnul Ștefan cu voinicii seii îi dus într'altă parte, în potriva Ungurilor, luară cu dînși în grabă ce putură și avură mai scump și se traseră spre Codru Cosminului unde socotiră că mai lesne vor putea scăpa cu vieață de naintea acestor fiare salbatice.

Cum ajunseră Tătarii lingă satul Tereblecea, care nu este departe de tîrgul Siretului, nu găsiră suflet de om într'însul. Unii, după cum am spus apucaseră spre codrul Cosminului, iară alții și mai ales cei ce se simțeau în putere și care nu odată s'aũ cercat tăiușul cuțitelor, coaselor și a securilor, vîrfurile și a furcilor de fier în capurile și coastele Tătarilor, se strînsese din sus de sat pe o culme, care

astă-zî se chiamă *Cetatea Tătarilor* și aici, întăria du-se de toate părțile cu șanțuri și cu cele trebuincioase de apărare așteptau cu curaj pe neîmpăcații Tatarî să vie și să dea peptul cu dînșii.

Sosind toată urgia tătărească lingă Tereblecea pe unde îi era trecerea, și văzînd că satul îi pustiu că nime nu se află pintrînsul, ca și cînd n'ar fi fost nici odată locuit de oameni, Hanul se înturiă ca un leu și zise către ceata lui.

— Iată ce pot nemernicii de ghiaurî! simțînd că ne apropiem de satul lor aū tulit-o cu toții la fugă numai ca să nu dee față cu noi! Dar dacă n'aū rămas ei, nici satul lor să nu rămie! Foc acestui cuib afurisit!

N'apucă bine a rosti Hanul aceste cuvinte și din mai multe părți satul a fost aprins. Din mai multe părți îi dădură foc. Cît ai clipi din ochi o mulțime de case începură a arde. Fumul ce eșea din șurile și strînsurile bieților gospodari, începuse a se lăți pe șesul Siretiului ca o negură de cele tomnatice, mare și întunecoasă.

Dar pe cînd se afla satul în cea mai mare pară pe cînd nime n'ar fi cutezat să treacă pe o uliță fără ca să-și pue viața la mijloc, pe cînd Tatarî se desfătau c'o bucurie diavolească, privînd cum se preface satul în cenuse, pe atuncea o copilă de gospodar, o fetișoară în floarea vieței, pătrundea cu greutate prin mijlocul flacărilor, ducînd în spate pe tatăl său, un moșneag foarte bătrîn și pe lângă aceasta încă și bolnav, din care pricină nu pute să fugă singur dinaintea Tatarilor. Biată copilă! fiindu-i milă de tatăl ei, girbovit de anî și de boală, care-l apăsa, nu se'ndură să-l lese singur și să fugă cu ceilalți oameni, ci rămase lingă tatăl său socotînd că poate Tătarî vor încungiura Tereblecea și se vor duce într'altă parte. Dar cum nu, ț-a'afiat oamenii! Mai putea cine-va să scape de dînșii! Văzînd ea, că Tatarî aū aprins satul, că din toate părțile ceea ce rămîine neruinat și nepustiit de foc, ruinează și

pustiesc ei și știind prea bine că nici căsuța lor n'are să scape de părjol, luă cum putu pe tatăl său în spate și apucînd spre partea despre miază-noapte a satului se 'ndreptă cu dînsul spre cetate, unde știea ea din auzite că sunt strînși oamenii din sat.

Nu apucă însă biata copilă a eși din sat și numai ce auzi în urma ei un glas înspăimîntător răsuniînd:

— Iacă, măi, iacă! tot a măi rămas un cîine de creștin în acest cuib afurisit. Pe dînsul copii! Intr'o mică de cias să mi-l aduceți încoace, ca să mă răs-bun asupra lui pentru toți ceialalți ghiauri, cîți au fugit de aice!.....

Tatarii, care se aflară în apropiere și auziră aceste cuvinte, n'așteptară să le măi spue încă odată Hanul: ce aș să facă, că Hanul era cel ce strigase, ci ca niște turbați se luară la fugă după copilă.

Copila, văzînd ce o așteaptă, fiori de ghiață îi cuprinse toate mădulările. Dar nu-și perdu curajul și nădejdea în Dumnezeu, ci îndoindu-și cît îi era cu puțință puterile și iuțînd pașii, fugia ca o căprioară urmărită de o potae de lupi spre culmea unde se află strînși oamenii.

Fugea ea, dar și Tatarii nu mergeau după dînsa numai în pași! Abia agîunse la gîumatatea culmii și un Tatar măi-măi era să pue mîna pe dînsa...

Copila, cum îl văzu că îi așa de aproape de dînsa, zice că o cuprinse o groază strașnică de mare și strigă din răputeri:

— Dumnezeule prea sfinte! fie-ți milă de noi și ne mîntuește de Tatari!

Atita putu să rostească biata copilă, și măi mult nimic. Puterile o părăsiră cu totul, una: de povara cea grea ce-o purta pe spate în al doilea: de groaza Tatarilor, care erau cît pe ce să pue mîna pe dînsa.

Tatarii care o urmăria, auzînd strigătul și rugăciunea ei prinseră a ride în hohote. Dar atunci, nu se știe cum și din ce parte, destul atita numai că de-odată sbură vre-o cîta-va săgeți, care îi culcară la pămînt cu un strigăt și măi înfiorător de cît a copilei.

Copila, auzind acest răcnet și deșteptîndu-se din leșinul ce o cuprinsese, se uită înspăimîntată în toate părțile și văzînd pe cei-ce-o urmăreau rostogolindu-se pe pămînt ca niște găini cînd le tai, întrebă pe tatăl său :

— Ce'nsemnează aceasta, tată ?

Bătrînul, care încă se infiorase de groaza Tatarilor și nu știea singur ce-î cu dînsul, răspunse:

— Ce'nsemnează?.. pedeapsa lui Dumnezeu peste liftele, ce ne urmăreau, copila mea!

Copila, pricepîndu se abia acuma, care îi pricina, își veni iară în orî, și luînd pe tatăl său în spate, prinse a fugi iarăși și nu se opri pînă la cetate, unde se aflau cei mai mulți din oamenii satului.

Cu mult mai înainte de a se petrece cele istorisite pînă aici, un fecior din Tereblecea, cum prinse de veste, că Tatarii vin spre Siret și nu sînt departe de Molna, și știind prea bine cu ce gînd vin aceștia, nu stătu mult pe gînduri: ce să'nceapă și ce să facă ci încălecînd pe un cal, care era mai sprinten și mai bun de fugă și dîndu-î pîntenî, porni de-a dreptul peste dealuri și văi, prin păduri și dumbrăvi și nu se opri pînă la Suceava. Cînd a agîuns aici, iarăși nu stătu mult pe gînduri, ci se duse de-a dreptul la Ștefan Vodă, ca să i deecît mai degrabă de știre despre năvălirea Tatarilor și despre pustierea țării de cătră aceștia de cum au intrat pe pămîntul românesc.

Ștefan Vodă, care tocmai atunci se înturnase de la bătălie, ce-o avuse cu Ungurii și căroră li-a tras o batae de li-a mers colbul și i-a alungat departe peste hotarale țarei; voind ca să se mai liniștească puțin, eșise la primblare prin grădina sa cea domnească.

Iată că și feciorul nostru dă atunci cu ochii de dînsul, și fără ca să mai întrebă de cine-va: orî de va putea vorbi cu Vodă orî ba, se duse țintă la el.

Ștefan cum îl zări, îl 'ntrebă :

— Ce voești, voinice? Cum de-ai intrat tu aici, fără să-mi dai mai întăi de știre?

— Apoi dă, Măria Ta! să am iertare, n'am avut timp. Cînd căpcîniî de Tatarî ne calcă țara și ne-o pustiesc, cui iar mai plesni prin minte, să bată pe la ușele tuturor boerilor, ciți sînt pe la curtea domnească și să-î mai pottească. ca să-ți dee de știre! Cine are acuma timp, ca sa se închine pe la toate icoanele? Am venit singur pe unde am putut și cum am putut de-a dreptul la Maria Ta, să-ți spun, că... iaca... nu-î bine! O mulțime de Tatarî dimpreună cu Hanul lor aŭ străbătut pînă aproape de Siretiŭ tot prădînd și pustiind satele, chinuînd și omorînd pe toți creștiniî, ce le pică 'n mină!

— Adevarat să fie ceea ce spuî flăcăule? întrebă Stefan plin de mierare, fiind-că el n'auzise încă nimică despre această neașteptată navalire a Tatarilor.

— Mai adevarat nici că nu se poate! și tocmai pentru aceasta am venit eu în fuga calului, ca să-ți dau de știre... să-ți fie Măria Ta, milă de noi și să nu ne leși pradă păgînilor! Fă ce-î face, și-î alungă din țară!

— Și cam cîți Tatarî socoți tu, că vor fi?

— Asta nu ț-oiŭ pute-o spune, Măria Ta! dar giudecînd după zisa unor ȝospodari, care aŭ fugit de răul lor și aŭ trecut prin satul nostru spre Codrul Cosminului, trebuie să fie cam mulțisorî... se vor fi urcînd la v'o cîte-va sute!...

— Și fac ei mari blăstămățiî, pe unde trec?

— Miniea lui Dumnezeu ce fac!... ți se urcă părul în virful capului!

Stefan, vîzînd și cunoscînd că feciorul nu glumește, se 'ntoarse degrabă în curte și porunci ca să se strîngă toți căpitaniî.

Și ca de cînd vă istorisesc, toți cupitaniî și toată oastea, care abia sosise de la bătăliea cu Unguriî, se afla în picioare, gata numai ca să se supuie poruncei domneșci.

Stefan, cum se strînse oastea la un loc, nu se mai puse pe gînduri: ce-ar fi să înceapă? nu mai făcu

nicî un plan de bătălie, că nu era cînd, ci aruncîndu-se pe calul său, să puse în fruntea unei ciete voinice de călăreți întrarmați din cap pînă'n picióre și dimpreună cu aceștia apucă tot într'o fugă drumulspre Siretiu.

Cum va fi mers Stefan cu oastea lui, cît de iute și pe unde a fi apucat, nu vă pot spune, dar desul că, cum agiunse aproape de tîrgul Siretiului, împărți oastea sa în v-o trei cete și-î poronci apoi, să-î nainteze degrabă spre Tereblecea și de-odată să'ncungire dușmanul de mai multe părți.

Tatarii, care nicî nu visaū, că Stefan ar fi în apropierea lor, știindu-l dus în potriua Ungurilor, după ce le scăpă din mînă copila și tatăl ei, și după ce căzură morți firtații lor, care urmăriaū pe fugari, se repezira c'o furie mare asupra oamenilor din cetate și se'ncinse apoi o luptă înverșunată între dînșii și între Romîni.

Cînd agiunse Stefan pe muchea Horaițului din sus de Siretiu și pe cînd împărția el oastea sa, pe atunci Romîni din Tereblecea și cei de prin apropiere, cît să mai putură strînge, erau în îngălmăcială și lupta cea mare... Toată Tereblecea era în flacări... Iară la cetate se auzia sute de glasuri: unele răcnind de-ți luaū auzul, iară altele vătîndu-se de-ți era mai mare mila să le ascuți... Era o încurcătură ca aceea, de care să te ferească Dumnezeu!.. Și Romîni macar că erau cu mult mai puținî de cît Tatarii, se luptaū ca niște lei din toate răputerile și nu se daū învinși odată cu capul. Nicî pe un Tatar nu-l lăsa să calce teafăr în cetate... care cum se apropia închina steagul...

Chiar și fetișoara noastră, cum se văzu agiunsa în deal și după ce așază pe tată-său la un loc adăpostit, apucă de la un Romîn căzut o coasă și cu aceasta începu apoi și ea a se lupta cu Tatarii, tăind într'înșii ca'n iarbă verde.

Dar ce folos!... Tătărimea era multă, și de aceea Romîni cît pe ce erau să fie învinși și uciși cu totul!...

Stefan, sosind la timp și văzînd starea cea dure-roasă, în care se aflau Romîniî, porunci degrabă ostașilor săi să încungiure pe Tatarî... Ostașii Romîniî în frunte cu viteazul lor Domn se repeziră ca niște smei asupra Tatarilor și cît ai clipi din ochi se'n-cinsă o luptă pe moarte ori pe vieață.

Tatarîi, văzînd că nu-i bine, că și Stefan Vodă a venit pe capul lor, se luptau și se aparau din toate rășputerile, ca omul cînd se vede la strîmtoare și nu-i chip de scapare. Dar degeaba!.. Voiniciî lui Stefan îi cuprinsese din trei părți, iară Terebleceniî din a patra parte, și mi ți-i găteau de zile... Sage-țile sburau ca pasările într'un lan de grîu... Buzdu-ganele se invirtea de-asupra capetelor ca niște îm-blăcii în mîna îmblătitorilor într'o zi de iarnă ge-roasă. cînd îmblătesc trifoiu... Zeci de capete se rostogoliau de-odată la pămînt... Strigăte asurzitoare se auziau din toate părțile... Stefan Vodă, calare pe un cal sprinten ca șoimul, se'nvirtea cu sabia scoasă pîntre dușmanî ca un Făt-frumos din poveste... Vai și amar de Tatarul, pe care îl puneau pacatele să iasă înaintea lui!... gata era!..

Hanul tătărăsc, care cu puțin mai înainte se bă-tea cu gîndurile, ca să răpue pe Stefan și apoi să se facă și el stăpîn peste Moldova, se văzu acuma în cea mai mare încurcală, și dacă nu s'ar fi furi-șat pîntre mulțimea îngălmăcită și n'ar fi apucat-o la sănătoasa, avea să plătească cu capul cutezarea sa... Aceasta a fost adică așa: că pe cînd Stefan se afla cu ostașii săi de o parte a cetății, Hanul, scutit de fumul ce s'a fost lătit peste toată culmea și de întunecimea nopții, care se apropiese, dete dos la față și apucînd drumul îndărapt pe unde a venit... a tuns-o la fugă cu v'o ciți-va Tatarî, care au mai putut scapa teieri.

Romîniî care prinsără de veste de tuga Hanului, se luară pe urma lui, îl fugăriră cît îl fugăriră. mai omorîră v'o cîteva lifte rele, iară după ce pe ceialaltî îi scapara din mîna, se'ntoarseră îndărapt soco-

tind că vor mai avea de lucru la cetate... Dar ș'aici se gătise treaba! Cîți Tatarî mai rămăsese, ramași aũ fost în veci și pururea! Oșteni și ceialaltî Românî de mult i-aũ fost trimese pe ceialaltă lume!

Ș'acuma Ștefan Vodă după ce învinse pe Tatarî și după ce toată oastea sa sa strînsese la un loc, chemă la dînsul pe copila, care cu atîta bărbăție a văzut-o luptîndu-se cu Tatarîi, și o întrebă:

— Din ce sat iești, draga mea?

— De-aici, Maria Ta! din Tereblecea, răsponse copila plecînd ochii în gîos.

— Ai tu părinți?

— Are, Maria Ta, are!—răsponse atunci părintele ei, care încarcat de bătrîneță și slăbie de abia se trase pînă lingă Ștefan ca să-l vadă încă o-dată înainte de-ași da sufletul în mînele Domnului.

— Are! — zise el lăcrămînd— un biet tată slăbănog, care-î c'un picior în groapă și cu unul afară, mai mult mort de cît viu, și acel tată sînt eu!.. mă cunoști Măria Ta?

— Te-ași cunoaște, moșule, și nici prea! răsponse Ștefan, căutînd lung la moșneagul, ce se apropiase acuma de dînsul,—mi se pare că te-am văzut odată, dară nu mi-aduc bine aminte unde, în ce loc!

— Apoi dă, Măria Ta! zău! mai că nu mi-î cunoaște, pentru-că.... ce se-ți spun?... sînt acum mulți ani de cînd mă număram și eu între luptătorii de frunte ai Măriei Tale... Hei! unde sînt acele timpuri, cînd învîrtiam și eu buzduganul ca un Fătrumos, cu care multe țitve de Tatarî am mai zdrobit... s'aũ dus ca și cînd nici n'ar mai fi fost!... și am ramas acuma sarcină acestei copile, ca ea să mă hrănească și să mă apere de dușmanî! Și nu știu, zeu! ce s'ar mai alege de mine, sarmanul, cînd n'aș avea și pe asta?!

—Puternic și bun îi Dumnezeu, moșule!—răsponse Ștefan înduioșet de cuvintele bătrînului. El, care poartă grijă de toți, va purta și de dumneta și de copila dumitale!..—Dar cine-î feciorul, care mi-a dat

de știre despre năvălirea Tatarilor?—întrebă Stefan Vodă pe oamenii, care s'au fost strîns împregiurul lui și se uita la dînsul ca la un Făt-frumos din poveste.

— Acela!—răspunse mulțimea, care auzise despre feciorul, ce a dat de știre,—acela-î un fecior tot de-aici din sat, fără părinți, dară de altmintrelea om cinstit, detreabă, bun și foarte sîrguincios!

Stefan chiemă la dînsul pe feciorașul orfan și pe copila moșneagului și le zise:

— Voi, care v'ați luptat atît de voinicește cu dușmanul țării noastre, care aveți o inimă așa de bună și un curaj atît de mare, sînteți vrednici de laudă și rasplată. De aceea drept părere de bine și mulțumire pentru această faptă, iată că vă dăruiesc de la mine locurile cutari și cutari, să trăiți să le stăpîniți! — Și le-a spus pe nume, care locuri le dăruiește.

— Voi sînteți o pereche potrivită! zise mai departe Stefan — așa cred eu, că și moșul vă va bine-cuvînta, să fiți una pînă la moarte!

— Dumnezeu să-î binecuvînteze!—răspunse moșneagul lăcrămînd.

Iară mulțimea, gospodari și ostași, care erau de față și auziră cuvintele lui Stefan Vodă, strigară toți într'un glas:

— Amin!... Să trăiască Măria Sa!

Tinerii, care nu știeau singuri, ce s'a întîmplat cu dînsii, care erau acuma mai îngălmăciți de cît înainte de lupta cu Tatarii, se uita amîndoi cînd unul la altul, cînd la Măria Sa Vodă.

Stetan Vodă însă mai vorbind cîte ceva și cu ceialaltii gospodari, mingîindu-î pentru cele pierdute și dăruindu-le bani, ca să-și poată iară face case și celelalte acareturi trebuincioase pentru gospodărie, care le-au fost strîns focul, se aruncă pe șoimul său, porunci bucimătorilor săi să bucine țicnalul de drum și așa învingător și de la această luptă se înturnă acasă la Suceava.

Oamenii cîți ramaseră în viață, căutară de cei morți, îi strînsură pe toți și-î îngropară, și-apoi s'apucară de ale gospodăriei.

Și așa pățiră Tatarii, care aū socotit în mîntea lor că vor răpune pe Ștefan Vodă și se vor face ei stăpîni peste întinsele și mănoasele cîmpii ale Moldovei.....

După ce aū îmblat, aceea aū și aflat!

Cine sapă groapa altuia, pică singur întrînsa. Iar groapa, în care aū fost cei mai mulți dintre dinșii îngropați, îi cetatea de lîngă satul Tereblecea, care de-atunci încoace s'a numit și se mai numește încă și acuma *Cetatea Tatarilor*, și din care, în vremea de azi, nu se află numai niște rămășițe.

38.—Ștefan cel Mare și Căpcîni

Venit-aū mai de mult căpcîni și alte feluri de limbă păgîne și calcat-aū locurile noastre și dus-aū cu ei toate bogățiile ce le găsiaū lăsîndu-ne săraci lipiți pămîntului. Casele ni le ardeaū, pădurile ni le aprindeaū, turmele le duceaū, de nici urma nu le-o găsiam. Așa era mai de mult. După atîtea zile grele și vremuri rele, trimesu-ne-a D-zeū și un om viteaz de i se duse vestea și povestea peste văi și mări, în întreaga lume de viteaz mare ce era. Toată lumea se minuna de vitejia și hărnicia lui.

Armadia lui îl iubea și-l grijia cum îți grijestî ochii din cap, că și el era un suflet de om căruia nu-î dase D-zeū soție (păreche).

Pizmașii lui însă îl pizmuiaū, dorind ca cu orî ce preț să-i ieie țărișoara «cuib de vulturî»,—după cum îi ziciaū ei. El însă nu o da nimănuî, căci care cum vinia să i-o ieie, îndărăpt nu se mai întorcea sănătos.

Așa odată pornit-aū în potriva lui sute și mii de pizmași inarmați pînă în dinți de suna pămîntulde armele lor, și era greu pămîntul de plumbii, ce-î duceaū cu ei.

Ștefan cel Mare, care era craiul Romînilor pe vremea aceea, dat-a strașnică poruncă, că pe care strein, cum îl va întilni, să-l trimeată pe ceea lume.

Oamenii lui Stefan așa și făceau, omorînd tot ce le pica în cale, ori le venia în mîină. Străinii văzînd isprava oamenilor lui Stefan, minieatu-s'au foc, și pornit-au cu mic cu mare, ca să-l prindă de ar fi ascuns chiar și în fundul pămîntului. Dar gîndul lor nu s'a împlinit, căci D-zeu trime-s'au boli grele asupra lor, de murit-a tot al treilea om. Căpcîni, cari pe atunci erau cei mai mari pizmași a lui Stefan, văzînd bătaia lui D-zeu strînsu-s'au cu toții și aruncatu-s'au asupra lui Stefan, dar D-zeu nu le-a agîtat, căci perit-au cu toți, pînă la unul, sub loviturile buzduganelor romînești.

Stefan drept mulțămîta lui D-zeu, a făcut o mănăstire frumoasă, unde ziua-noaptea se roagă 100 de călugări, mulțămînd lui D-zeu, că i-au aparat de miniea vrăjmașilor.

Locul unde a fost bătaia nu se știe, că de atunci e mult și oamenii au uitat. Atîta se știe, că fetele cele de căpcîni au fost duse într'o poiană, unde au trăit mai multe sute de ani, fără ași înmulți neamul neavînd barbați. Așa a perit neamul cel mai primejdios din lume.

---

39. — Dealul Leahului.

Zice-că în timpurile vechi aveau Romîni foarte mult de suferit nu numai din partea păgînilor, ci și din partea creștinilor vecini, și mai ales din partea Ungurilor și a Leșilor, care nu odată voia să pue mîna pe Moldova și să se facă stăpîni peste dînsa.

De-aceea Romîni de multe ori nu știeau ce să mai înceapă și să facă de răul acestor popoare neastîmparate și făloase, care, intrînd ni tam ni sam în Moldova, de care se ținea pe acele timpuri și Bucovina, nu numai că o pradau și o pustieau din toate părțile, ci adeseori luau și pe locuitorii săi, care nu

voiaŭ de bună voe să se supue și să li se închine și-î duceau cu dinșii în robie.

Dar... nu totdeauna sînt Paștile!... de multe ori le trăgeau și Romîni cîte-o sfîntă de batae, de care se ducea vestea, cum se zice, peste nouă țări și nouă mări și pe care neam de neamul lor n'o mai putea apoî uita.

Așa într'un an, intrînd iarăși Leșii în Moldova, acuma din care pricină și pentru ce vor fi intrat, numai ei și Dumnezeu erau în stare să știe, destul atîta că intrînd în Moldova și îndreptîndu-se spre Suceava, o prădaŭ și o pustieau peste tot locul pe unde treceau, de li se rumpea inima și-î umplea cea mai mare jele pe bietii Romîni, cînd îi vedeau ce fac. Și așa tot prădînd și pustiind, agîunseră ei pînă aproape de Rădăuți.

Auzînd Stefan Vodă, Domnitoriul de pe atunci a Moldovei, că Leșii iarăși au intrat în țară și că vin drept spre Suceava s'a pornit în grabă cu oaste în potriua lor. Și cînd agîunseră Leșii în apropierea Rădăuțului și anume, în partea de răsărit a satului Horodnicul-de-jos, iată că și Stefan Vodă le esă înaintea, și unde nu începe a mi-î lua la rătuială, coala, după cum știe el să-l iee pe fie-care dușman, care îndrăsnea a intra cu gînd rău în țara sa.

Leșii, cărora, de cum au intrat în țară, nime nu îndrăsnise pînă în vremea aceea să li se împotrivească, să dee piept cu dinșii și să cuteze să i alunge îndărăpt, și care se bucurau acuma că, ne mai avînd mult pînă la Suceava, or merge și vor lua-o și pe aceasta. Văzîndu-se pe neașteptate încungîurați și bătuți de Stefan Vodă, și știînd prea bine cine-î și ce poate omul acesta, deteră dos la față și începură a fugi îndărăpt. Inșă ei nu fugiră pe unde au venit, ci apucară pe Colnicul, care se află în partea despre asfîntit a satului Horodnicul-de-gîos, și care pe-aceia vreme era acoperit cu pădure deasă, trecură pîraul Munteanca, eșiră în Brădet și de-aicea se îndreptară spre Văitinel.

Stefan Vodă, văzînd că Leșii nu vrau să stee la luptă dreaptă cu dînsul, ci se trag și intră în pădure, nu-î lasă în pace să facă ce le place, ci trimesă degrabă o parte din oastea sa ca să le iasă înainte, iar el cu ceialaltă parte de oaste se luă în urma lor și pe care Leah cum îl agîungea și unde îl agîungea, acolo îl și mintuia de zile.

Iar cînd aș agîuns Leșii pe un deal din apropierea satului Voitinel, unde se opriră ca să poposască și să se mai odihnească puțin, Stefan Vodă puse harmăți pe Dealul Slatinei și pe Dealul Horodnicului și dîndu-le apoi foc a început ai bate din două părți de-odată.

Leșii, văzîndu-se din nou încungîurați, căutară din răspuțeri să se apere și să scape cu vieată. Inșă zădarnică le-a fost toată încercarea și apararea, căci Stefan Vodă nu era om, care, dacă l-ai zădărit odată și i-ai încăput în mină, să-ți dee cu una cu două drumul, ci cum a pus mina pe tine îndată te și trimetea pe cealaltă lume, ca să nu-l mai zădărești și năcăjești de altă dată.

Așa a făcut și el și cu Leșii aceștia... Cum i-a încungîurat și i-a prins în capcană, așa de-avan și de cumplit i a bătut, că numai foarte puținii aș putut scapa cu vieată din mînele lui și să se întoarcă în țara lor de unde aș venit. Toți ceialalți căzură în luptă.

Și pentru-că mai tot dealul, unde s'a întîmplat lupta aceasta, era acoperit cu trupuri de Leși, care își aflară moartea pe dînsul, de-aceea dealul acesta a început de atunci încoace a se numi *Dealul Leahului*, și tot așa se cheamă el și astăzi.

Iară după ce a învins Stefan Vodă pe Leși, după ce pe cei mai mulți dintre dînșii i-a trimes pe ceialaltă lume, și nu mai avea acuma teamă că l-or mai supara v'odată, a poruncit ca să strîngă toți morții, să se facă mai multe grămezi dintr'inșii, s'ă se acopere cu țărînă, și așa se'i înmormînteze.

Și cum a poruncit el, așa s'a și întîmplat... S'a

făcut cinci movile în partea despre răsărit a satului Horodnicul-de-jos, și anume, pe locul unde le-a eșit Ștefan Vodă Leșilor înainte ș'a prins întâia oară aî bate, iară cinsprezece de-alungul Colnicului.

În movilele acestea, care se numesc de cătră Romîniî din împrejurime și mai ales de cei din Horodnicul-de-jos: *Uricele lui Ștefan*, zac Leșii, care cutează a intra pe timpul lui Ștefan Vodă în Moldova, a o prada și a o pustii, țără să fi avut vre-o pricină.

Iar Ștefan Vodă, după ce a poruncit ca să se înmormînteze cei morți, s'a întors cu oastea sa îndărpt la Suceava.

40.—**Ștefan cel Mare și Hatmanul Peștiovici.**

Să zvonise în țară că vin Ungurii, să ne prăde și să jăcuiască biata țară. Și vorba ceia: «vorba ră merge ca plumbul» așa că a agiuns, în pripă, pînă la urechea lui Ștefan.

Cînd a auzit el de una ca asta, nu s'a încrîncinat de loc, ci îndată a trimes pe hatmanul lui *Peștiovici*, om credincios și cu multă trecere, ca să iasă în pripă înaintea Ungurilor, să le tae pofta de prădăciunii și să 'i alunge 'napoi pe unde-aū venit.

Peștiovici, îndată ș' mare, a pus pe cale oastea, a trecut degrabă Siretiū și a apucat cu oștile cătră munți, gîndind că'i-a strîmtori, cum-va, și să le tragă Ungurilor un puî de bate, de să le meargă peticile.

S'aū mers pînă ce-aū agiuns la un boer mare, bogat și înțelept, căruia îi dăduse Ștefan multe moșii, pentru slujbele ce făcuse țarei și lui Vodă.

Dar boerul acesta de o bucată de vreme, nu să prea înțelegea cu Vodă, ci mai pe lesne să înțelegea cu dușmanii lui Vodă.

Cum a agiuns Peștiovicī aici, a poposit cu oastea și hatmanul a tras în gazdă la boer.

Boerul să înțelese din bună vreme cu Unguriī, că de-a trimite Ștefan v-o oștire și de-a veni pe la dînsul, el să facă ce-a face și să ungă ochiī hatmanului, cu daruri și cu plocoane orī cît ar fi de scumpe, numai să isbutească și Unguriī să bată pe neinvinsul Vodă a Moldovei, căci cu pușca și cu lupta fătîș nu să bizuiaū c'or fi vitejī.

Dar socotiala de acasă, nu să potrivește cu cea din tîrg!

Cît s'a muncit, boerul, și cît s'a năcăjit ca să'l celuiască pe Peștiovicī, da nici că'l putea; pînă nu i-a dat bani de aur, de s'a prea îndestulat. Că nu degeaba dice Romînul: «banu-ī ochiul dracului» ț'a apucat a face cu ochiul, toate le-ai dat pe una și nici aceia nu-ī bună.

Și cum era pe vremea secerișului, Peștiovicī, a dat poruncă că toată oastea să lese puștile la o parte și să dea boerului o clacă de secerat, căci cele ce s'aū zvonit nu-s adevăruri.

Ostașii lui Ștefan, nu s'aū pus de pricină, ba încă le părea bine la o samă, că i-a păzit Domnul de prădăciuni și cite stricăciuni și unde, măi tată, s'aū dat flecăii noștriī la secerat, că cum știaū să poarte cu ghibăcie pușca, așa știeaū să poarte și secerea și coasa și plugul, căci acestea erau jucăria Romînului și uneltele de trai și vitejie.

Boerul pe de altă parte, a luat puștile și s'a apucat binisor de le-a descărcat pe toate, și hatmanul nici cu spatele nu știea de treaba asta.

Hăt pe urmă, boerul s'a făcut a ieși și el la clacăși, care să purtau și aici voinicește.

Unii seceraū de nu le zăriaī mînile, alții legaū snopī cît ai clipi din ochi, alții făceaū clăi mari ca cît ai bate'n palme, alții trăgeaū cite un cîntec de voinicie de te lua fiori, mă rog era o treabă și un chef de'ți curgea ochiī la ei și nu te-ai mai fi deslipit de dînsii.

Hatmanul, într'o vreme, își aruncă ochii în zarea dealului de cătră munți și cînd colo ce să vadă? Ungurii veneau cît puteau în goana cailor asupra săcerătorilor.

Ostașii noștrii, fără zăbavă, iaă puștile și fuga înaintea Ungurilor, dar cînd să dea loc . . . . paci! iar Ungurii pătuleau la pămînt oastea moldovenească de te lua groaza.

Nu multă vreme a trecut la mijloc și Ungurii aă împrăstiat pe Moldoveni și s'a dat la pradat și jăcuit pînă cînd s'a saturat și pe urmă s'a dat cu toții pe petrecute, făcînd chef și bucurie.

Ștefan cel Mare a auzit de scîrba asta și îndată a trimis alte oști și cu agiutorul lui Dumnezeu i-a bătut pe Unguri, de numai hoitură de-a lor era pe unde săcerase oastea noastră, și cîți aă mai rămas teferi n'aă știut pe unde aă trecut munții în țara lor.

Oblicînd Ștefan, că Peștîovicî a fost nechibzuit și lacom de aur a poroncît, ca în fața lui, să'i toarne aur topit pe gît ca să se sature în veci și pururea de aur, dacă n'a vrut să se sature de vitejie, după cum îi dat Romînului.

41.— **Cum scapă Ștefan Vodă de Tătari printr-o minune**

Odată năpustise Tatarii iar în țară. Ștefan Vodă auzînd de treaba asta, le-a ieșit în cale cu ostașii lui viteji și cum s'a ntilnit cu păgîinii, ca s'a și iscat o bătălie cumplită. Ce-aă făcut, ce n'aă făcut ostașii lui Ștefan, dar de la o vreme vîzînd că nu pot izbuti în potrivea mulțimei Tătarilor, apucară la sănătoasa.

Nu mult după asta, ceriul se ntunecă și Ștefan Vodă care era în fruntea oștirea, văzu nourul care întunecase lumina soarelui și temîndu-se de o primejdie mare, îndată a dat poroncă la oaste, ca să iee

cite-un snop de pae de pe miriștea care era în apropiere și să-î înlinte în virful sulitelor, și atunci cînd s-a apropiat nourul de dinșii să dea foc la snopî.

Cînd s-a apropiat nourul de oaste, toți au dat foc la snopî.

Nourul nu era nour de ploaie, ci nour de turnică și partea aceia de nour care să lăsase pe oastea lui Ștefan au ars toate furnicile, iar celelalte care s-au lăsat în tabăra Tătarilor iaă pișcat și iaă mușcat așa de tare, în cit iaă prăpădit cu totul.

Și așa au scăpat Ștefan Vodă de urgia Tătarilor.

42.— **Batalia cu Tătarii de pe Valea Berheciului**

Maî în sus de satul Vultureni, pe valea Berheciului, ținutul Tecuciului în niște rîpi, să așazăsă acolo Tătarii, ca la dinșii acasă și nu să dădeau duși, căp-cîinii; gîndeau c-audat peste țară fără stăpîn.

Ștefan Vodă, tocma'n vremea aceea nu prea avea de unde să strîngă atîta oaste ca să alunge Tătarii, cu ne pus în masă; ori să vede că nici nu ș-a bătut capul să maî stîrnească atîta lume pentru niște Tătari.

Și ce-a făcut Ștefan Vodă? I-a hăituit cu meșter-sug: Ș-a luat Ștefan numai v'o cîți-va ostași vrednici și buni de gură și toți călări. Cu dinșii a strîns o gireadă de boi la un loc cu vaci, cu viței, cum s-a'ntîmplat și a pus maî pe toate vitele: clopote, tălănci, clopoței, și le-a luat la goană, cit ci puteau fugi, în spre vetrele tătărăști.

Tătarii cînd au auzit huitul clopotelor, tropotul vitelor, mugetul lor holca oștașilor, nu știaă ce urgie și minie a lui Dumnezeu vine peste dinșii ca să-î prăpădească. Și n-au maî așteptat să vadă ce-î și cum, au luat-o la picior, care cum a putut, lăsînd toate'n pămînt numai ca să scape macar cu sufletul.

Și i-a fugărit Ștefan într-o părere, pîn'ce-a socotit că nu le-a mai fi pofta, altă dată, să mai poposească Tatarii prin țara Moldovei.

Astăzi încă se mai găsesc, pe Valea Berheciului oale pline cu oase, tocmai din vremea Tătarilor acelora.

43.— **Locul Războiului**

În satul și comuna Virfu-Cîmpului, ținutul Dorohoi care se cheamă: *Locul războiului*, și unlea îi mai zic și *Cîmpu-Luptei*; numele îi acesta pastrat din vechime, tocmai de cînd s-a întîmplat strașnica sfărămătură a oștilor Leșești, cîrmuite de Craiul Albert și a oștilor moldovenești, în frunte cu Ștefan cel Mare.

După biruința Moldovenilor, de la Locul-războiului și Ionășeni, Viteazul Moldovei, s-a tras în tîrgul Dorohoi ca să se hodinească puțin și a făcut prăznuiri mare, mulțumind lui Dumnezeu, în biserica făcută de dînsul cu hramul St. Neculai.

Și astăzi, cînd vine Siretul mare, rupe din malurile dinspre Dobronăuți și descopere osămintele luptătorilor căzuți în acest război.

44.— **Valea Groazei**

În ținutul Iași, este o vale-în marginea căruia se sfîrșește dealul Hodura—care se cheamă *Valea Groazei*.—

Bătrîniî spun că în vremea lui Ștefan cel Mare Moldovenii aveau o bătălie cu Turcii și în valea asta, Turcii le-a tras o groază (frică, spaimă) strașnică, Moldovenilor și de atunci i-a ramas văii, numele de *Valea Groazei*.

45—**Bătălia de la Poiana Dealului Mare**

În spre asfințit de satul Ungurenî, din comuna Găiceana, ținutul Tecuci, pe vîrful Dealului Mare, este o poiană, care se cheamă *Poiana Dealului Mare*. Aici să văd urmele unei cetăți și sînt o mulțime de șanțuri.

Spun, bătrîni, că Stefan cel Mare a bătut aici pe Tatarî, care așezase tunurile în dealul Popești, unde să văd și astăzi urme din cetate cu întărituri.

46—**Tabăra**

Pe dealul Tabăra, din comuna Grăniești, ținutul Drohoi, se află un loc unde se văd multe săpături, care se cheamă: *Tabăra*.

Aici, spun bătrîni, că a stat oștile ungurești și leșești, în vremea lui Stefan cel Mare.

47—**Sîngerî.**

Stefan cel Mare, zic bătrîni, că'n necurmatele bătălii ce le-a avut cu noroadele streine, ci că s-a 'ntălnit odată cu dușmanul, în satul Sîngerî din comuna Gropnița, ținutul Iași și s-a făcut acolo atîta varsare de sînge, că și satului i-a ramas numele *Sîngerî*, ca să se pomenească veac de veac de împlinirea Moldovenilor,

---

48 -- **Cerdacul lui Stefan Voda**

Pe culmea care încungîură tîrgul Huși, se află un pisc care se cheama: *Coțoiu*. Numele și-l trage de la unul *Coțoiu*, care-a stăpînit locu-acela.

Pe vîrfurile dealului acestuia, Stefan cel Mare, Domnul Moldovei, avea locul său de pravăț în spre partea de mează-noapte și asfințit a tîrgului, unde este un loc deschis și aici năvăleau dușmanii; din pricina asta, piscul purta numele de «*Cerdacul lui Stefan Vodă*.» Din locul acesta se vede în spre Prut și pînă cine știe unde peste Prut.

De-aici Stefan cel Mare după ce-a răpus hoardele Turcești și Tătărăști, a tras el cu arcul către mează-noapte și unde s-a oprit săgeata, poronci să se clădească o biserică, pentru pomenire Domnului Dumnezeu nostru.

Biserica asta venea drept în ograda curților domnești și după ce-a trecut mai o sută de ani, s'a făcut Episcopie a Hușului,

Piscul *Coțoiu*, amu scade din pricină că poalele dealului din-spre tîrg, se dărîmă în vremea ploilor, îndelungate.

---

49. **Cetațuia și Valea lui Stefan Vodă cel Mare.**

În pădurea din comuna Moșna, ținutul Fălciiului, să văd niște șanțuri și ridicături de pămînt și locu, lui acestuia îi zic oamenii: «*Cetațuia lui Ștefan Vodă cel Mare*»

Aici este un loc drept și larg, mai ca o falce și-i încungîurat împregiur de-un șanț adînc, cam de un stat de om, după cum se vede astăzi, iar lărgimea vine mai doi stîneni. Șanțul se sfîrșește în partea despre asfințit, unde se și cunoaște bine locul de poartă.

Intr'o parte, a șanțului, se află o ruptură de pământ, adincă în chipul unei bolte, aici erau ușile unei tainite, care se vedea pînă mai ani trecuți.

În partea de răsărit a locului închis cu șanț, este o movilă, anume făcută de tras sama în depărțări. Movila vine în partea despre asfințit a cetății

Astăzi Cetățuia lui Stetan Vodă cel Mare, îi încungîurată de pădure și pe movilă a crescut copaci grozavi de mari.

Movila se vede chiar în capătul dealului Cetățuia, a cărui înălțime este foarte mare.

Partea din spre meazăzi a dealului, în vîrfurile se află movila, aici este o tiharae (prapastie) care împiedică suișul în cetate.

Între dealurile Morilor și Bohotinul, pînă la *Stilpul lui Roșca* se întinde o vale care se cheamă *Valea lui Stefan Vodă*.

---

50. Masa lui Stefan Voda.

În fața satului Tazlău (ținutul Neamțului) că tră amiază, este un munte înalt, acoperit peste tot cu păduri, iar poalele muntelui îs udate de pîrăul Tazlăului! Muntele aista se cheamă Măgura. În vîrfurile Măgurei este o podină (poiană) mică și în mijlocul ei este o pîtră mare, netedă și în patru colțuri, drept par-c'ar fi o masă. Stîncii aistia îi zic oamenii din partea locului: *Masa lui Stefan Vodă*.

Iaca ce povestesc oamenii despre Masa lui Stefan Vodă :

Moșia Tazlăului era moșie domnească, în vechime și pe aici trecea Stefan Vodă de multe ori cătră satul Borzești, că-î plăcea amarnic valea Tazlăului.

Odată, a avut o bătălie cu Ungurii și ca mulțumită lui Dumnezeu, s-a pus în gînd să făcă mănăstirea Tazlăului, pe valea care-î era lui dragă. Și cît a îmblat pe vale ca să caute un loc potrivit

Sfîntului lăcaș, nu a găsit din pricină că era pădure pe vale, iar în locul unde era schitulețul făcut de bunicu-su, Alexandru cel Bun, nu-î plăcea, că era într'o coastă de munte. Și tot a căutat el în sus și în gîos, chitind ba ici, ba colea și tot nu putea să hotărască.

Dacă a văzut așa, o stat în fața schitulețului și a zis cătră cei ce erau cu dînsul:

— Să mergem în vîrfu Măguriî, de-acolo om vede mai degrabă locul cel mai potrivit și mai frumos de mănăstire.

Și suind pe-o cărărușă, călăuzit de călugăriî schitulelui a flămînzit grozav pînă în vîrfu muntelui, da nici c'a vrut să minince pînă nu ș-a împlini dorința de-a afla locul mănăstirei.

Cînd a agîuns în vîrfu Măgurei s-a suit pe stîncă din poiană și s-a uitat în vale și'n sus și'n gîos, ș-a ales locul potrivit cătră răsărit de unde era schitul ca la 200 stîngenî, într'un podiș mic la un cot din gura pîriului Peștiosu.

După ce-a ales locul, a vrut să însemne chiar unde să fie altariul și a zis Ștefan Vodă:

— Altariul, acolo va fi, unde a voi Maica Precista să pue săgeata arcului meu, ș-a tras cu arcul în vale cătră locul hotărît.

Sageata s-a împlîntat într'un tei bătrîn. Și de și nu s-a văzut unde-a căzut săgeata, dar s-a hotărît că acolo unde s-a găsi să fie altariul.

După asta Ștefan Vodă a spus ca să-î așaze de mîncare pe stîncă din vîrfu măgurei și a stat cu toți la mîncare fiind chefoși și mulțamiți că le-au agîntat Dumnezeu de au aflat locul de mănăstire.

Cînd s'au scoborit din munte, au găsit săgeata în fiptă într'un tei și chiar pe radăcina teiului aceluia s-a făcut pristolul.

51.—**Movila cu gloanțe.**

Multe mai sînt amintirele din vremile vechi despre care ni povestesc bătrîniî. Multe din acestea se povestesc de unele locuri.

Așa să află în dosul bisericeii din satul Mănăstioara, districtul Siretului în Bucovina, un dîmb, care se numește *Movila cu gloante*.

În movila aceea se găsec o mulțime de bucăți de gloante încă din timpurile vechi.

Se povestește că în locul acesta a fost odată o bătălie strașnică între Ștefan Vodă și Turcii.

52.— Cuvîntul de moarte a lui Ștefan Vodă.

Cînd a murit Ștefan Vodă cel Bun, a lasat cuvînt fiului său, lui Bogdan Vodă, să închine țara la Turcii, iar nu la alte neamuri; căci neamul Turcilor sîm mai înțelepți și mai puternici; că el (Bogdan) nu o va putea ținea țara cu sabia ca dînsul.

53.— Prorociile lui Ștefan Vodă cel Mare și Sfînt.

Ștefan cunoștea tare bine firea și tăria fiște-cărui popor. Și cînd i s-a apropiat sfîrșitul, porunci să-i facă o ladă de fier, cu încuetoare pe dinăuntru (cu broască). Apoi făcu el o hartă mare, care cuprindea țările tuturor națiilor din Europa, și pe fiecare țară, însăna soarta poporului cel așteaptă; adică, dacă va fi slobod ori nu și anume cărui popor are să fie supus.

După ce făcu asta, încue lada și porunci s-o îngroape în Suceava; cheia o aruncă.

Toate neamurile ci că știu de această hartă, dar li-i frică să desgroape lada, căci se tem de noroadele cele slobode: poate is sorocite să fie supuse; iar ceie supuse să fie slobode. Și de ar fi așa, atunci s'ar stîrni războaie crîncene. De aceea mai bine lasă lada îngropată.

II

DOAMNELE

LUI

STEFAN GEL MARE ȘI SFINT

54. -- Casa Doamnei

Stefan cel Mare a avut Doamne vrednice pentru însușirile lui vitejești și înțelepțești. Ele îl întovărășeau de obște, nu numai în vremi liniștite, dar și în vremi grele cum era în vreme de război, ori în alte cumpeni și nacazuri. Și cu vorba și cu fapta îndemnau și alinau pe nazdravanul lor soț, cit și pe vitejii ostași, a nebiruitului Domn.

Odată se stirnisă războiul, cu Turcul. Stefan ridica oaste și s-a dus înaintea dușmanului, ca să le arăte cine's Moldovenii.

Locul bătăliei era pe șesul cel frumos dintre Bașău și Prut, aproape de târgul Stefănești din ținutul Botoșanilor, unde se văd și astăzi o mulțime de gropi, care le numesc oamenii: *Burci!* Moldovenii au făcut gropile astea, ca să fie îndosiți de bataea tunurilor vrăjmașilor și în mijlocul șesului au mai făcut un șanț lungăreț în patru colțuri (dreptunghiular), încungîurat cu alte două șanțuri pe din-afară. Din loc în loc, șanțurile aveau câte-o spărtură, unde erau așazate tunurile, iar în mijlocul șanțurilor erau carale cu hrană și o parte din oștire.

Așa s'așezasă Stefan și amu Turcii vra să-l bată. Da nu le-a agiutat Dumnezeu.

Și mai cătră coada șesului pe dealul Stînca. Stefan Vodă avusese de grijă ca să sape o bortă în stînca din malul Prutului, în forma unei odăi și cu niște uși de fier, și aici au stat Domnița și mama lui Stefan cel Mare, toată vremea cit a ținut războiul.

Zice-că 'ntr-o zi, mama și Domnița lui Stefan Vodă, ședeau alară pe un colț de stîncă, cosind, și de-acolea urmăreau cu ochii, lupta, și ca și cum ar fi fost în vîrtejul bătăliei; sufletul și inimele lor să zbuțumeau cînd de bucurie, cînd de îndoială, după cum vedea că se desfășoară lupta.

Un dușman, de peste Prut, zărește chipul măreț și frumos a Domniței, întinde arcul și-i împlintă o săgeată drept în numele tatalui; și ea ș-a dat sufletul în mîna Celui de sus!

Bătrîna înspăimîntată, a fugit și s-a'nchis în stîncă și n-a ieșit de-acolo pînă ce a venit Stefan s-o îee. De-atunci stîncă aceea să cheamă: «*Stîncă Doamnei*» sau «*Casa Doamnei*».

Uniea mai spun că a ramas din vremea aceea — în stîncă—cinci buți de galbeni pe care-a pus stăpînire ucigă-l toaca și cine 'ndrăznește să se bage năuntru, necuratul 'l aruncă în Prut.

În Casa Doamnei, aș stat, mai pe urmă, și Sa-haștrî.

După ce-a bătut Stefan pe Turci, a făcut în Ste-ă nești o biserică cu hramul «Cuvioasa Paraschiva».

55. — **Catolina**

În Cotnari, pe șăsul Bahluiului, este un deal mare și rotund drept ca un stog de fîn. Dealul aista, pînă amu, nu de mult, era plin de podgorii cu vii, crame (zămnice) ca acelea, grădini frumoase, ba și case-erău; și oamenii îi zic dealului aistuia *dealul lui Vodă*, adică a lui Stefan Vodă cel Mare și Sfînt.

Tot în Cotnari este un deal mare și lungăreț, par-că'i o gireadă mare de griu și pe poalele lui erău păduri, vii, iar pe vîrful lui era o cetate, impregiu-rată în spre miază noapte de două pogoară: Pogo-rol mare, despre Steclărie și Pogorul mic cam a-proape de dealul Porcului. Dealul aista să chiamă

Dealul Catilinei sau *Dealul Doamnei*, de la o Doamnă a lui Stefan cel Mare, care-o chema *Catelina*.

Catelina asta, zice că era o Domniță și sta cu șederea în cetatea de pe Dealul Catilinei și Vodă stătea în curțile lui Domnești de pe Dealul lui Vodă.

Amu, ci că din una din alta s-a împrișinat Stefan Vodă cu Domnița cea și s-a luat la sfadă. Ciudă și miuie ca aceea și nu știu cum să făcea că Stefan n-o putea răpune și rămânea rușinat. De voe de nevoe, s'a împacat - chipurile—da Stefan Vodă nu era slobod să se ducă în cetatea Domniței, ca doară nu i-a afla tainele cetății și pe urmă s-o iee el în stăpînire.

Lui Vodă nu-i venea la'ndămînă învoiala cu Domnița :

—Cum, adică ? De mine nu ș-a bătut gîoc în chipu a'ista împarați în toată legea și crai vestiți, și amu un cap de mîiere să mă rușineze pînă 'ntră-tîta ? Barbat is eă ? Ș-a căzut Vodă pe gîndiri.

Da Dumnezeu l-a scos și din beleaua asta, care era mai s-o pățască.

Pe-atunci podgoria lui Stefan Vodă din Cotnari era vestită, de vinurile cele bune, că nu mai avea potrivă în toată țara; și Domnița Catelina a trimes la Stefan ca să-î deie și ei vin de-acela, lăudat și vestit.

Amu venise vremea lui Stefan ca s-o răpue pe Catelina, că-i trăsniise prin cap un șirielic potrivit drept pentru dinsa, s-a apucat ș-a'ncarcat 50 de buți mari și le-a pornit cu mare halai.

Cînd a agîuns la poarta din Pogorul cel mic li-a deschis porțile, tot așa și cele de la cetate, de aici oamenii Domniței li-a legat ochii căraușilor lui Stefan Vodă, ca să nu vadă și să afle tainele cetății.

După ce-a tras carele în ograda cetății, toți curtenii și Domnița s-aă strîns în giurul buților, aă dat cep la butea cea de'ntăi și tot aă gustat vinul, ba unul, ba altul, pînă ce s-a chetăluit cu toți, de nu știeaă ce-î cu dînșii.

Peste noapte din 48 de buți, care gîndea Domnița

că-s cu vin, aū ieşit ostaşi într'armaţi şi s'aū împrăş-
tiet ca furnicele în toate părţile întărite ale cetăţii,
aşa că dimineaţa Domniţa cînd s-a văzut răpusă,
s-a închinat de bună voe lui Stefan Vodă, că n'avea
încotro.

Iar Stetan cel Mare, cînd a văzut că o femeie ca
asta, era mai-mai să-l răpue, a luat-o de nevastă; că
aşa-î placea şi lui să aibă o femeie bărbătoasă şi cu
inimă de voinic.

De-acolea Stefan Vodă s-a pus pe treabă, ca să'n
tăriască cetatea şi mai şi. În partea despre miazăzi,
a tăiet dealul dea curmezişul ş-a făcut un şanţ a-
dînc mai ca de şapte stînjeni şi l-a lungit cătră as-
finţit şi miazăzi, prin satul Horodiştea pînă la satul
Cirjoaia, stîrşindu-se la *Fîntîna Doamnei*; fîntîna
zice c-a făcut-o Doamna Catelina. A mai făcut un
şanţ (canal) pe sub pămînt de la cetatea Catelinii,
pînă la curtea Domnească din Hirlău. A zîdit o bi-
serică cu hramul Sf. Stetan şi Doamna Catelina a
făcut şi ea o biserică în Cotnari, da biserică ei era
pentru cei care ţin de legea catolică, adică de o
lege cu Doamna Catelina. La biserică Doamnei, ve-
neau Unguri din satul Iosupeni, care erau împămîn-
teniţi de Stefan cel Mare.

După ce s-a dărîmat biserică făcută de Stefan Vo-
dă, zidăriile le-a carat unul Grigore Radu, de a fă-
cut mitocul mănăstirii Neamţului.

56 — Bătălia de la Cetatea Hotinului

După moartea lui Stefan, Turcii iarăşi aū cuprins
Moldova, luînd şi Hotinul.

Cînd aū vrut să iee Turcii cetatea Hotinului, ea a
fost aparată chiar de Doamna răposatului Stefan
Vodă.

Vizirul care era cîrmuitorul oştilor turceşti a în-

cungîurat cetatea de toate părțile și cu prilejul unei lupte, în care a fost bătută, a văzut pe frumoasa Doamnă văduvă cum îndemna și povățuia cu mult curaj și bărbăție pe apărătorii cetății și vizirul s-a amoretat de frumuseța ei și i-a plăcut și curajul care-l avea.

Indată a trimes solii ca s-o ceară ca soție adevărată și să-i făgăduiască că i-a pune la picioare tot ce va cere și ce are mai prețios,

Văduva vitează s-a învoit să fie soția vizirului, dacă oștirile lui s-or trage dimpregiurul cetății, și dacă vor sapa în gîrul ei un șanț adînc întărit cu tunuri.

Vizirul a primit să îplinească dorințele Doamnei și-a departat oștirile, după ce-a sapat șanțul.

Luînd atunci Moldovenii șanțul în folosința lor, vizirul s-a mîniat strașnic, a porocit un asalt grozav și a cucerit cetatea.

Doamna, văzînd că de-amu nu mai are chip de scapare, s-a aruncat din turnul Hotinului în valurile Nistrului.

57 -- Domnița Săsoaică

Pe vremea lui Ștefan Vodă, în Baea și pe împrejurimi erau o mulțime de Sași, cîți veniți înainte, cîți aduși de Ștefan-Vodă. Între Sașii aștea era o domnița frumoasă, frumoasă și cu fire, după care împlă mult Ștefan-Vodă, da ea nici că vra să se dee cu dînsul.

În Baea pe atunci erau 3 biserici, și una dintre acelea 3 era catolică, unde se ducea și săsoaica cea frumoasă. Și la biserica aceea era pe pereteii de dinafară, fel de fel de animale făcute pe pietre: boi, cai, urși, lupi ș. a.

Odată ce i-a venit în gînd domnița aceea, ca să se ducă și la biserica noastră moldovenească, făcută

de Stefan Vodă. Si cît a stat în biserică, a văzut răgulă bună: oamenii ședeau frumos, se închinau liniștit, da nu ca la catolici să ste gîos pe scaune și să ducă la biserică după ce au mîncat. De acolo a văzut pe popa slujind frumos, mă rog i-a plăcut toată rînduiala de la biserică moldovenească mai mult de cît la cea a Sașilor, și din vremea aceea a dat mîna cu Stefan Vodă și pe urmă i-a fost doamnă, de o lege ș-o credință cu noi.

De acolo nici că s-a mai dus la biserică sasa-că cei cu fel de fel de dobitoace pe pereții bisericii. Azi numai este biserică săsească. Lespezî de acelea cu dobitoace s-au gasit pînă mai dăunăzi.

58 — Nourăș și Doamna Ileana

Stefan Vodă era credincios, nevoie mare. Dar nu avea credință de acea mincinoasă și înșelătoare; ci era suflet cu adevărată iubire cătră cele sfîinte și drepte. Că cine ca dînsul toată isprava lucrărilor o da lui Dumnezeu? cine mai mult asuda ca să nu lase nimic dintr'acele, ce omeneasca silință ar putea face? Cînd era trebuință de stat bun, gata era să 'l asculte pe a tuturor. Cînd era de folos, graba, somnul nu 'l prindea, odihna nu 'l încilcea, zbura ca o pasere. Iară la îndrasneală de agutor, viața nu-și cruța, cu sabia 'n mîna însuși moartea înfrunta. Așa dar cu picioarele de-a pururea pe piatră agiutorului de sus, maselele vrăjmașului zdrobia.

Da aceia la fie care izbănda ce făcea, ridica în lauda Domnului cîte o biserică ori mănăstire. Iară din toate mănăstirile, acea care-i plăcea lui mai mult era mănăstirea Putna. Acolo 'și rădicase niște palaturi frumoase și cînd în vreme de pace trebile domniei îi da ragaz, acolo se ducea de-și mai îndulcea amarul lunei acestia mincinoase.

Aici în fața lui Dumnezeu și în liniștea sufletului gîndea și născocea la planuri pentru fericirea Moldovei. Și nici aici nu scăpa de ispite, că iată ce se 'ntîmplă într'o zi, pe cînd era la mănăstirea asta :

Stefan Vodă avea în casa lui, pe lîngă alți curteni și pe un flăcăuș, care 'l chema : Nouraș. Băetanul aista era tare frumos și voinc, de vorbea lumea de dînsul. În bătălie era totdeauna alătura cu Vodă și nu vra nici odată să se lese mai pe gîos de cît dînsul în vitejie. Era om vioi șagaci, graia minunat de frumos și știa să dobindească dragostea orî și cui. Și pe deasupra mai avea și un glas (vers) îngeresc și de asta-l iubea strașnic Vodă, și adesa-l punea să-î cânte. Se culca într'o odae cu dînsul și or încotro se ducea era nedeslipit de Vodă.

Curtenii ceilalți, cum sînt curtenii, îl pizmuiau și-î purtau simbetele ca să mi l răpue. Gurile birfitoare ziceau că era fiu din flori a lui Stefan Vodă. Si fiind că pismași lui Nouraș nu știau cum să-l ponegrească înaintea lui Vodă, scorniră că ar fi îndrăgostit cu Doamna. Și căutau vremea cu prilej să mi-l prăpădească.

Cînd într'o zi, vine un pizmatareș și spune lui Stefan Vodă, că Nouraș moare de dragoste după Doamna și dovadă pentru nelegîuirea asta o poartă'n sin unde a găsi'o numai să'l caute. Pe semne că Nouraș găsisese chiar în dimineața aceea, prin grădină, o naframă care o prăpădisese Doamna și n'apuse încă să i-o dee.

Stefan Vodă cînd auzi de una ca asta se făcu foc și pară de minie. Se coborî în grădină, întălnește pe Nouraș care tocmai atunci vra să urce treptele palatului și-l întrebă : ce are în sin. Ceala fără să se gîndească la ceva, scoate naframa Doamnei din sin și i-o arată. Stefan nu zise nici un cuvînt, însă îi împlintă de odată hangerul în piept.

Nouraș abia mai putu îngăna :

— Mor, Doamne, dar mor nevinovat ! Pe cinstita fața Maicei Domnului, că spun adevărul. Și căzu gilgăind singele din el ca dintr'un dobitoc.

Doamna, văzînd pe Vodă întorcîndu-se galben ca turta de ceară și cătrănit de supărare, cum nu-l mai văzuse, îi trecu un fior rece prin inimă de trică și temîndu-se să 'l întrebe; ce are; se scoborî repede în grădină pe-o scară din dos, unde credea să afle de ce-î Domnul așa de mînios.

Cînd colo găsește pe Nourăș dîndu-și sufletul, cu, hangierul în pîept și cu naframa ei în mină. Se duse lingă dînsul, îl cercetă, socotind de odată că la ucis un vrasmaș: cînd s'a uitat la hangierul, îl cunoscu. Pricepu totul. Nourăș nu mai putuse se-î spune nici un cuvînt.

Se vede că simția ea în inimă ceva pentru Nourăș, dar el nu știa nimic și o cinstea ca pe-o Doamnă a lui. Văzînd trupușorul acel gingaș scaldat în sînge zbătîndu-se în gura morței, o coprinse o jale grozavă. Pe lingă asta o luă un tremur de asprimea Domnului ei gîndind că n'ar să 'i creadă ce i-a spune ea și tulburîndu-i-se mintea, trase hangierul din pîeptul lui Nourăș și 'l împlîntă, întrinsa, căzînd grămadă peste Nourăș.

Stefan Vodă pătruns pînă 'n rărunchi de mîhnire cînd îi văzu morți, porunci de 'i îngropă chiar în locul unde-și dădură sufletele, iar pe pîrător porunci să-l spînzure în poarta mouastirii.

În loc de cruce călugării au pus un mestecăn, care și priuse rădăcină. La o sută de ani alt mestecăn se pune în locul aceluia care putrezește. Si din veac în veac se schimbă mestecănul pînă în ziua de astăzi, pentru pomenirea sufletelor lor, ca să nu se uite nevinovăția lor și să nu rămie cu țărîna în gură.

60. — Nourel și Calapod Paharnicul.

Nour, Nourel,
Nourel cu jăle
Drag inimei mele,
Mult te-am învățat
Nu m'ai ascultat:

Noapte'ai necălicat
Pe uliță'ai apucat,
Tot răcnind, boncăluind,
Toate străjile'ngrozind;
Și la mine c'ai venit

De departe c' ai strîgat:
 — Of Doamnă Ileană,
 Ia ieși pîn' afară.
 Eū la tine c' am ieșit
 Binișor te-am ocrotit
 Ca pe-un copilaș mic.

Iară Vodă că venea
 Toate străjile strîngea,
 Pe boeri mi-î întreba:
 — Und-î Nourel? S-a dus?
 Iar o strajă, de colea,
 Drept lui Vodă răspundea:
 — Nourel cel cu dreptate
 Cu soția mnitale era,
 Trupușoru'și dezmițerda.
 Și noapte căncăleca
 Pe ulița apuca
 Tot răcnind, boncăluind,
 Toate străjile'ngrozind;
 De departe că strîga:
 — Of Doamnă Ileană
 Ia ieși pîn' afară.
 Înaintea lui ieșea
 Pe Nourel ocrotia
 Inimioară'ș răcorea.

Atunci Vodă trimetea
 Și din gură'șa zîcea:
 — Mai Pavele, armaș mare
 Pe Nourel să mi-l ieși
 Și capul lui să mi-l tai:
 În grădina cu florile
 Unde sunt miroznel.
 Duminică Dimineața
 Vodileasă trimetea
 În grădină să ducea
 Pe Nourel mort găsea.
 Înapoi să nturna
 Cuțitu'n mîna lua

Și'n gura mare strîga:
 — Nourel cu jăle
 Drag mi-ai fost inimei mele.
 Și eū mult te-am învățat
 Și tu nu m-ai ascultat
 Podhodnic ai încalcat
 Pe uliți ai apucat.
 Tot răcnind, boncăluind,
 Toate străjile'ngrozind.
 Și la mine c' ai venit
 De departe c' ai strîgat:
 „Of Doamnă Ileană,
 Ia ieși pîn' afară.”
 Eū la tine c' am ieșit
 Binișor te-am ocrotit,
 Ca pe-un copilaș mic.
 Când l-a gătit de muștrat
 Cuțitul și l-a bagat,
 Lîngă el gîos a picat!

Vodă să supăra,
 Nu multă vreme trecea,
 Toți boierii mi-î strîngea
 Și din gur'ășa zîcea:
 — Cînilor, boierilor,
 Și iar voi cîocoilor;
 Da voi bine c' ați știut
 Cum pe Nourel oiū prăpădi
 Pe mine m'oiū văduvi
 Copiii mi-oiū săraci.—
 Ș'apoi iară, cînelor, boieri-

[lor

Și iar voi cîocoilor,
 Toată noaptea n'am dormit
 De-un sîcret de cobuz;
 De cobuz de os
 Cîntă mîndru cu folos,
 Și cu strunele de-alamă
 Cîntă mîndru peste samă.

Nimene nu cuteza
 Lui Vodă cuvintu-ai da,
 Făr'o strajă de cole;
 —Of Doamne, Măria Ta
 Iaca cine c-a cîntat:
Calapod Paharnicu;
 Toată noaptea a cîntat,
 Cu fiică-ta m'arătîșat,
 Atunci Vodă așa a zîs:
 — Măi Pavele, armaș mare,
 Măi ieți v-o doi armășei
 Armășei măi mititei,
 Pe Calapod sămi-l aduceți
 In ce strae li-ți găsî
 Intr-acelea li-ți porni.
 Pe Calapod aducea;
 Da Vodă mi-l vedea
 Din gura mi-l întreba:
 —Calapoade, dumneta
 Cel inel încornătal
 Care-l văd amu la tine
 Par'c-a fost și la mine?
 —A fi fost, Măria Ta,
 Că mi l-a dat fiică ta,
 Să mă iubesc cu dînsa;
 Pînea, sarea i-am mîncat
 Și m'am temut de pacat.
 —Calapoade Paharnice
 Cel gugiuman roșior
 Care-l văd amu la tine
 Par'c-a fost și la mine?
 —A fi fost, Măria Ta
 Că mi l-a dat fiică-ta
 Să mă iubesc cu dînsa;
 Pînea, sarea i-am mîncat
 Și m'am temut de păcat.
 —Calapod Paharnice,
 Cel caftan roșior
 Care-l văd amu la tine
 Par'c-a fost și la mine?

--A fi fost, Măria Ta,
 Că mi l-a dat fiică-ta
 Să mă iubesc cu dînsa;
 Pînea, sarea i-am mîncat
 Nu m-am temut de pacat.
 Chiar un an și giუმătate
 A fost dragoste curatî,
 Dară Vodă că zîcea:
 —Aū Pavele, armaș mare
 Măi ieți v-o doi armășei
 Capul lui Calapod să-l lu
 [ați,

La scara talharilor
 La stîlpul boierilor.
 Pe Calapod mi-l lua
 Și pe scări mi l cobora;
 Da Calapod să ruga:
 —Măi Pavele, armaș mare
 Ia trimete dumneta
 Adă-mî sîcretul de cobuz,
 Ca eū din el oiū cînta
 Doauă vorbe de-oiū vorbi
 Și cine a auzî
 Mîndru cîntec a stărni.
 Da armașu îngăduia
 Și cobuzu'î aducea
 Și din gură el zicea;
 —Legea ta, mă cobuz
 Tu cobuz de os
 Cîntă mîndru cu folos,
 Cu strunele de alamă
 Cîntă mîndru peste samă.
 Mîncăi capu moșu-meū
 Și 'ncă ș-a tatîne meū
 Și vrei să mînîncî ș-a meū
 Nu-ți agiute Dumnezeu!
 Cînd de pămînt îl trîntea
 Tândări din cobuz sarea.
 Da Domnița auzea
 Și la Vodă se ducea,

Și din gur'ășa grăia:
 — Cum pe Calapod mi-ți
   [prăpădi
 Indată m oi giunghea
 Singură cu mîna mea!
 Vodă scurt că trimitea
 Pe Calapod aduce

Foarte bine că'î părea
   (lui Vodă
 Pentru că nu l prăpădea
 Și îndată mi-l cununa
 Mîndră nuntă ridica
 De toți boerii giuca

61 — Domnița unguroancă

Pe vremea prășitului a trecut Stefan Vodă pe Valea Măre, ținutul Bacău. Tocmai atunci, o fetiță curățică aducea apă într'o cofiță lui tată - se, de la Kalomkutyătol ¹⁾. Vodă cum a văzut'o că vine, a stat pe loc și cînd a agiuns în dreptul lui, a 'ntrebat-o: «nu i-a da oleaca de apă?»

— Bucuroasă, i-a respuns fata. Ia dat cofița și el a băut dintr'însa s-a lăsat un inel în cofă, pe urmă s'a dus în treaba lui.

Fata agiungînd la tat-su s-a așazat gîos. A stat și moșneagu din lucru și a venit lingă dînsa, s'a pus de mîncat și cînd a băut din cofiță a găsit inelul ce l-a fost lăsat Stefan, Tat-su a 'ntrebat'o atunci:

— Ce-î asta? Ce-ai făcut?

— Nu știu, nu mă pricep ce'î, nici nu 'l cunosc pe streinul acela, e, i-am dat cinstit cofița c-a cerut să bea și cînd o fi pus inelul ista, e, n'am văzut.

— Ei fata mea, nu știu ce a ieși dintr'asta!

Cînd ia venit fetei vremea de mărîtat, Vodă a venit iară și s-a dus la tatu fetei și el la primit bine.

— Dați-mi întăi inelul, a zis Stefan.

Ei i l-au dat și atunci a mai zis;

— Acu să-mi dați și fata sub mîna mea și să mergem.

De acolea s-au dus de acolo și a'nceput gospodăria

1) Nume de localitate

amîndoi s-aŭ făcut biserici multe unul într'o parte iar altul în cealaltă. Soția lui Ștefan a făcut cu două mai multe de cît barbatu-su.

---

62 — Fîntîna Doamnei

În comuna Rîpile, din ținutul Bacău este un loc în satul Borzești, care se cheamă : *Fîntîna Doamnei*.

Aici este o fîntînă făcută cu cheltuiala mamei lui Ștefan cel mare.¹⁾

Tot în satul Borzești, pe dealul Găureanu, erau viile lui Ștefan Vodă cel Mare și Sfînt.

---

65 — Altă Fîntîna Doamnei

Zice că pe timpul lui Ștefan cel Mare locurile unde se află astăzi Mănăstirea Dragomirne și satele Mitocul Dragomirnei și Lipovenii, erau toate înpanate cu păduri de fagi, paltini, carpeni, mestecini, ulmi și ștejari iar unde și unde se află pintre dinsele și cîte o poiană de o frumusețe rară.

Si fiind-că locurile acestea nu sunt tocmai departe de tîrgul Suceava iar aerul dintr'insele era curat și sănătos de aceia locuitorii Sucevei și mai cu samă boerii de divan și cei de pe lingă curtea domnească eșeau foarte adesea ori în Duminică și sărbători la primblare în aceste părți. Și unii eșeau în trăsuri, alții călări cei mai mulți însă pe gîos, adică care cum îi plăcea și cum putea.

Mai ales în ziua de *Arminden* și la *Duminica mare* vedeai sute de inși tineri și bătrîni, bărbați și mueri feciori și fete, toți îmbrăcați ca de sărbătoare eșind

---

1) Am adăogat aici istorisirea asta pentru ca să se vadă cum nurorile ei au avut pildă în taptete lor pe soacră.

ca un roi de albine din Suceava și îndreptându-se spre locurile acestea. Și unii aveau miei fripți, copuri și alte mîncări cu dînșii, alții felurite vinuri și lăutari, și după ce agîungeau la starea locului se puneau pe iarbă verde la umbra copacilor întindeau bucatele și vinul pe fețe de mese și apoi prindeau a mîncă, a bea și a se înveseli. Iar după ce se săturau de mîncat și de băut se apucau la gîoc, care de multe ori dura pînă după miezul nopții cînd se înturnașu apoi cu toți spre casă.

Cînd țara era în liniște și pace, cînd neînpăcații dușmani n'o amenențau cu pustiirea, atunci se zice că Ștefan Vodă singur, nu odată eșea la plimbare în aceste părți ca să mai uite din cele griji, ce-l frămîntau, și mai ales ca să bea apă din izvoarele cele minunate ce se aflau într'însele.

Că trebuie să știți că apa din izvoarele acestea era ca și acuma, vestită de bună și sănătoasă. Și Ștefan Vodă tot timpul cît petrecea în Suceava nu bea nici odată altă apă, ci numai din izvoarele acestea pentru că apa din Suceava era și pe atunci tot așa de rea ca și în ziua de azi. Și cînd avea timp nu se mulțamea numai cu atît, că i-se aducea apă de aceea de băut, ci se ducea el singur cu mina sa s'o scoată și s-o bea la starea locului.

Însă nimănui nu-i plăcea aceste locuri frumoase așa de tare, ca *Doamnei Ileana* soția lui Ștefan cel Mare, nimene n'avea o plăcere atît de mare de a eși așa de des la primblare pe locurile acestea, ca dînsa. Și mai cu seamă îi plăcea foarte mult să petreacă într'o poeniță răsfățată și presurată cu tot felul de flori care se afla în partea despre miază-noapte a mănăstirei de astăzi.

De multe ori petrecea ea în poenița asta vreme îndelungată,

Și fiind că pe timpul acela măcar că erau mai multe izvoare din care curgea o apă limpede ca lacrăma rece ca ghiata și foarte bună de băut, nici unul nu era îngrijit cum se cade ci cum le-a lăsat

Dumnezeu, de aceea a pus ea oameni ca să curățească și să îngrijească isvorul din poeniță unde petrecea ea adesea ori și din care isvora cea mai bună apă, să facă un tel de fântină dintr'insul și după aceea să-l zidească și să 'l pue ghizdele și un acoperiș de lespezi de-asupra.

Și oamenii puși cum a spus ea, așa au făcut și de atunci isvorul acesta care se poate vedea și astăzi a început a se chema *Fântina Doamnei* și tot așa se numește și acuma. Și nici o apă nu este așa de limpede de rece și de bună la băut în toată împrejurimea cum îi apa din acest isvor.

63 — **Incă altă Fântina Doamnei**

În satul Cirjeoaia din comuna Baiceni ținutul Iași este în partea despre asfințit și miazăzi a satului o fântină — acum ruinată — care se chiamă: *Fântina Doamnei*, din care isvorește apa care dă în iazul Grădina.

Fântina asta zice că-î făcută de Doamna Catelina a lui Stefan cel Mare.

64. **Vierița cea Frumoasă.**¹⁾

Niște fete culegeau poamă, într-o vie, și între fetele acelea era și Mărgarina, nepoata viereței, care era tare frumoasă.

Fetele se giucau de-a ursita cu fire de bosuțoc.

Mărgarina de-odată țipă, iar fetele și flacăii, întrebînd: «ce este?» se strînse în giurul ei, să-î vadă bosuțocul, dacă-î verde și mirositor, că atunci ursitul are să-î fie tinăr și bogat.

1). În șirul istorisirilor despre Doamne am crezut nimerit să pun și celea a ibouicilor lui Stefan Vodă.

Cînd colo bosuïocul era verde și plin de mirozua
mai de hai de cît toate firele de bosuïoc de la to-
ți flăcăii și toate fetele. Băetaniî încremeniră și te-
tele se'nclădară că era cea mai frumoasă dintre fete.

— Ciudat lucru! Cine-a lua-o așa de calică? zise
o fată care-avea o zestre de cîte va sute de lei proști.

— Ticăloasa! eă sunt și frumoasă și am zestre 2
vacî, de geaba-î că busuïocul meu îî veșted... grăi
amărit fata vornicului.

Flăcăii înginau și zădărau fetele, iar fetele îî lua
în ris pe flăcăi și cu toții se'ndesaă tot mai aproa-
pe de Mărgărinta.

Mărgărinta care era tăr'de mamă și tată, tăcea și
se uita la bosuïocul care-î aratase norocul și stîrni-
se ciuda fetelor.

Un flăcău zise Mărgărintei:

— Măgarintă hăi, noi gîndim că bosuïocul nu s-a
uscăt, că li-î fi udat hojma cu apă, de aceea am ho-
tărît să-l tragem la noroc și cărei fete a cădea bosu-
ïocul aceea ța da o minzată de zestre.

— Așa, Așa! strigară toți.

— Dragostea nu se vinde, grăi Mărgărinta, da
dacă vreți numai de cît, daă bosuïocul aceluia care-a
găsi mai întăi o alună cu sîmburile îngemănat.

Fetele îndată string alune, le starmă și cînd colo,
tot Mărgărinta găsește mai întăi!

— Cum se poate!?

— Minciuni! și nimenea nu se'mpaca cu norocul
Mărgărintei.

— Incă odată.

Iar string alune, iar le farmă și cine-a găsit în-
tăi sîmbure îngemănat?

— Iar Mărgărinta!

S-a treia oară tot Mărgărinta a avut noroc!

Fetele minioase, care de care o hropsiaă cu
vorbe rele:

— S-o iee naiba!

— Îi fermacătoare!

Alta să țigănea:

— Dă-mi bosuiocul mie ?

— Așa, așa, dă-il, strigau altele și toate fetele se repezira să-î iee bosuiocul cel fermecat.

De-odată s-auzi lingă zaplaz, o holcă mare de buciune și toți căzura de-odată cu fețele la pământ, cuprinși de spaimă, că se prăpădește pământul.

De unde le era frica asta ?

Era tocma'n vremea lui Stefan Vodă, cînd un popă — Chirilă — prorocise sfîrșitul lumii. Și de aceea flăcăii și fetele cînd auzit buciunurile sunînd, gîndeau că arhangheli dau de veste: *sfîrșitul lumii!*

De-aceea să trîntise la pământ și stăteau încremeniți și așa ar fi stat cine știe cîtă vreme, dacă unul n-ar fi strigat: «In picioare, tonților!»

Fricoșii, aruncară cite-o căutătură pe turiș și cunoscură că erău doi buciumași de la oaste și nu îngeri, după cum li se năzarise.

— Aicea-î viea lui Ureche ? întrebă un buciumaș.

— Aici.

Atuncî s'apropie un buciumaș și scoase din sîn o iconiță pe care era zugrăvit chipul unei fete, așa de frumoase: ca din povești. Amîndoi ostașii îmblău după fete, oprindu-se la fiște care, ca să vadă dacă nu cumva samănă aievea cu chipul de pe iconiță.

Le văzuse mai pe toate, cînd unul din ostași grăi:

— Imblăm degeaba ș-aici!

— Ba nu, răspunse celalalt, uite colo încă o copilă și arăta pe Mărgărinta, care ședea de-oparte cu bosuiocul în mîină.

Fata pricepu îndată ce grăesc ei și-și plecă capul rușinată.

— Ea'î ceea care-o căutăm de-atîta vreme și'ngenuchieră cu cinste mare dinaintea Mărgărintei.

După asta, buciumașii i-au adus trei lăzi: în una era numai aur; alta era plină de pietre scumpe și ceealaltă era plină numai cu cămeși de borangic cu altițe de aur și fote ca acelea, de care nu se mai afla.

— Pentru mine s toate aceste bogății ? grăi fata cu sfială.

— Da, Doamnă, mine îi ști cine ți le-a trimes.

Fata uimită peste măsură, se uita și ea buimacă, la lăzi fără se poată zice nimica.

Flăcăii și fetele văzînd norocul Mărgărintei aū prins a gîuca și ea deschise lada cu pietre scumpe și împărți la fete. A luat și din lada cu aur ș-a dat vornicului ca să plătească birul saracilor.

De-acolea Mărgărinta se'ndreptă cu ostașii, în spre cramă, unde ședea mătușă-sa.

Da flăcăii, care de care o cereaū de nevastă.

Bosuiocul mî-a arata la noapte ursitul meū și acela mi-a fi barbat lasat de la Dumnezeu, grăi fata rușinoasă.

Flăcăii și fetele se'mprăștieră, fiște care gîndindu-se la ursitul Mărgărintei. — Flăcăii își trămîntă mintea, cum ar face fie-care dintr'înșii se i se arate ca ursitul fetei care se'nchiaburise 'ntr'o clipă. Aū alergat pe sub ascuns la o vrăjitoare și fie-care'i da ce-avea și pe de-asupra'i făgăduia cîte și mai cîte, numai doar a fi el ursitul Mărgărintei. Afară de flăcăi ș-a mai pus în gînd și vornicul satului, un om văduoi, ca de 55 de ani, și s-a dus și el la vrăjitoare,

Baba i-a sfătuit pe fiște-care: unul să se'nbrace ca stafile, altul ca strigoii, celalalt ca haiduci, și tot așa în strae negre, albe și fel de fel, da pe vornic il stătuișe să se 'mbrace în chip de inger.

După asta, toți așteptaū miezul nopței.

Mărgărinta după ce se'ntorsese în cramă, cînd s'a văzut singură, iar se uită la odoarele celea, și deschise lada cu straele, și să'mbracă cu niște strae ca acelea, de n-o mai cunoștea: nu mai era Mărgărinta cea cu cămași de fuior, amu era par-că o zîna așa era de frumósă.

— Cine sa-mi fi dat darurile aieste?

Ostașii, care-o păziaū, nu-î spunea alta decît că-s de la o fată boierească, care ș-a căutat ursita și 'i s-a aratat o fetișcană, drept ca cea de pe iconița. Boieriul necunoscînd ursita a trimes buciūmași ai-

știa încălțați cu opinci de fier și cîrje de oțal, ca să vînture țara în lung și'n lat, doară i-a găsi ursitului....

Da fata era nerabdătoare ca să știe anume: cine-î acela? Frumosu-î? Voinic? Tinăr? Bătrîn?

— „Fie și Vodă», gîndi Mărgarinta în sinea ei, «da de mi-a arata bosuïocul un ursit slut, ticait și prost, degeaba mi a trimes darurile, că mai bine să mor, de cît să mă mărit cu așa om.»

Cucoșii cîntase, Mărgarinta puse bosuïocul și 2 crengi de răchită într'o ulcică nouă, plină cu apă. ne'ncepută și puind-o sub căpatîi, se culcă îmbracată cum era, de-acolea boscorodi un descîntec, ca să i să arate ursitul.

Nu trecu mai mult de cît ai zice «Tatăl nostru» se'ntunecă, Mărgarinta tremura și numai ce-auzi dupăit de pași în toate părțile.

— Dumnezeule! Cite picioare are ursitul meu? îngîna fata înfricoșată. Abia grăi vorbele acestea și bordeiul se luminează. Atunci Mărgarinta văzu de-odată o mulțime de matahale albe și negre, saltînd fel și chip la lumina lunei.

Fata înspăimîntată ș-a'ntors capul în altă parte, și zări un înger bătînd din aripi.

— Aista-î ursitoriul meu! și alergă în brațele lui ca s-o apere. Cînd colo cine era? Ghîujul de voinic! Mărgarinta țîpă de groază și căzu la pămînt, în nesimțire.

Cînd a țîpat tata, buciumașii care se uitaū printr'o crăpătură a ușei, buciumară și răcni:

— Pe dînșii!

Ciea apucară la fugă, strîgînd înspăimîntați de buciume și răcnete:

Giudecata de-apoi!

Ostașii i-aū fugarit pîna'n munții îndepartați și cînd s-aū întors înapoi, în zorii zilei, Mărgarinta era tot în nesimțire.

Drept în luminatul zilei sosi e'un buciumaș un alt ostaș mîndru, mic la stat, dar făcut bine și călare pe-un cal sîrep, alb ca omătul.

Buciumașul agiută călărețului să descalice și-î arată locul unde era Mărgărinta.

Voinicul cel frumos se repezi la Mărgărinta, o luă 'n brață și strângînd-o priuse a o dezmierda:

— Vină-ți în fire, puiculița mea.

— Dumnezeule, par-că ar avea glas frumos, de geaba-î că-î bătrîn și cum era, 'ntunerec, nu putea ca să-l cunoască.

Luna lumină iar și Mărgărinta zări pe voinic rîzînd de busuiocul ei din mîină.

— Iaca ursitul meu! și-și duse Mărgărinta bosuiocul ca să-l sărute. Da voinicul vru să l sărute deodată și busuiocul alunecă de pe buzele fetei, așa că să sărutară amîndoi de-abinelea.

— Mărgărinta mea! o dezmierdă voinicul.

Da fata cînd a văzut că străinul nu-î umbră ursitoriul, ci-î ursitoriū adevarat, care o strîngea mereū la piept și-î auzea inima bătînd, atunci se zmunci repede, zicînd:

— Îi om!.. Cine iești, flăcăule?

— Stefan Vodă... Să nu te mieri de loc: dacă am fost nevoit ca să dau coroană domnească altei femeii de neam mare, ție dragă, vru să-ți dau inima mea și fericire... Vină dar în brațele celui ursit de la Dumnezeū.

Mărgărinta să lăsă, fără să-și dee samă, în brațele lui Stefan cel Mare, sărutînd bosuiocul și grăînd:

— Dacă așa a fost de la Dumnezeū: ca să iubesc ursitul meu fără ca să mă poată lua...fie cum vru el.

Cîți-va ani, după întimplarea asta, la viea lui Ureche să ridicase o cîsută mîndră. Acolo adesa, putea întilni orî-cine, pe Stefan cel Mare alinîndu-și nehodina bătăliilor și a nacazurilor în dezmierdările și sărutările Mărgărintei și a lui Petrică, copil istet și frumos, făcut din dragostea lor, care mai pe urmă a agiuns se poarte coroana Moldovei.

65.— **Stefan cel Mare și mama lui Petru Rareș.**

Zic bătrînii, că Tirgu-Frumos, își trage numele, de la o negustoreasă frumoasă, minune, de loc din Hirlău, care se întilnea aici cu Stefan cel Mare

Negustoreasa asta o fost mai pe urmă mama lui Petru Rareș.

66.— **Cîntecul Ilenei.**

Zice că Stefan Vodă a avut o ibovnică, care o chema Ileana, iar alții spun că o chema Ioana ș-a ținut-o ascunsă 3 ani de zile în chiliea starețului de la mănăstirea Tazlău. Unia zic că era fata unui boer mare din țara de sus, iar alții spun că era fata unei vădane de la Cașin. Iaca și cîntecul fetei acelei după cît se mai ține minte în vremea de astăzi:

Stefan Vodă-'n bătălie

Face treabă ca o mie,

Vodă Ștefăniță

Iar Ileana plînge-acasă

De-ți pare că ploua varsă

Vodă Ștefăniță

Și-î pacat, că-î prea frumoasă,

Că în lume veste-ai mearsă,

Vodă Ștefăniță

Ieși Ileană la portiță

Că îți vine Ștefăniță

Vodă Ștefăniță

67. Obîrşia Cîngăilor din Faraoni.

În vremea lui Stefan Vodă s-a întîmplat un război mare în țara asta (Moldova), Vodă era *Romîn* și era tînăr. El să temea să nu fie otrăvit și-a venit aici (în ținutul Bacăului) și schimbîndu-și straile, s-a tocmît cioban, la un popă *tot romîn*, care ședea lingă Valea Mare. Slujind el acolo, odată n-a găsit acasă pe stăpînu-su, cînd s-a'tors cu oile de la pascut. Preuteasa i-a dat de mîncare și el a scris pe masă: «Stefan a fost și-a mîncat aici.»

Maî tîrziu, venind popa acasă, vede scrisoarea de pe masă :

— Cine-a fost aici? întrebă popa.

— Nimenea. Numa ciobanul, el a mîncat la masă.— Cum să fie ciobanul Vodă ?!

Ș-a mers vestea despre asta pînă la Iași¹⁾ — Maî tîrziu, într'una din zile, popa se trezește c'o ceată de călăreți că'i încungiură casa și cer să le arăte scrisoarea de pe masă.

— Uitați-vă ! le spuse popa; și ei îndată cunoscuseră a cui fusese scrisoarea.—

Și de-aici s-au dus cu toții la Faraoni, pe unde ciobănisă Vodă. Acolo, au tras la unul Ianuș Faraon, care-avea 2 fete frumoase-coz. Vodă, maî la urmă, i-a spus gazdei, că el nu se duce de la ei pîn'ce n'a lua cu el una din fete. Faraon n'a avut încotro și-a trebuit să-i facă pe plac.

Stefan a fost pus apoi în scaun domnesc, cu mare alai; iar fetei i-a daruit inel și avere multă și-a făcut o domnița. Însă fiind-că ea era unguroancă, s-au înțeles între dînșii așa: dintre copiii lor, băeții să fie romîni—fetele, unguroance: iar pentru gardă, domnița a cerut să fie păzită cu flăcăi unguri.— Vodă i-a împlinit dorința.—

1). Aici de bună samă este o greșeală a folkloristului ungar Rubinyi Mozes; fiind-că Cîngăul povestitor n-a știut să-i spue numele capitalei lui Stefan și el, maî deștept, a scris de la dînsul «Iași».

După o bucată de vreme domnița i-a'ntrebat :

— Ce să vă dau pentru-că m'ați slujit bine !

— Ia o bucată de pământ, i-au răspuns ei, ca să ne putem așeza pe ea.— Și le-a dat lor, atuncea, tot cuprinsul de pe-aci, iar preoții,¹⁾ l-a luat și noi am ramas numa cu bucățica asta....

---

2). Nu se spune anume care preoți, căci ortodoxi nu sunt acolo.

III

CÎNTECE

DESPRE

STEFAN CEL MARE SI SFINT

68. — Cîntecul lui Ștefan Vodă cel Mare și Sfînt.

Ștefan, Ștefan Domn cel (Mare)	Bate cetele Maghiare,
Samăn pe lume nu are,	Bate Leși din fuga mare
De cit numai mîndrul soare!	Bate Turci pe zmei calare
Din Suceava cînd el sare,	Și-i scutește de 'ngropare,
Pune pîeptul la hotare	Lumea 'ntreagă stă in mîe-
Ca un zid de aparare!	(rare.)
Brațul lui fără 'ncetare	Țara-i mică, țara-i tare
Bate oardele Tatare,	Și dușmanul sporî nu are.

69. — Alt cîntec a lui Ștefan cel Mare și Sfînt.

Ștefan, Ștefan Domn cel (Mare)	Pe Tatarî-ii căsăpește,
In Suceava cuibu 'și are	Pe Ungurî îi pîrjolește, ¹⁾
Ca un Șoim voinic și tare.	Și pe Turci îl răsipește;
Din Suceava cînd el sare	Iar pe Leși cu chica tare
Zî și noapte, de calare,	Ii avîntă 'n spînzurare,
Se bate în patru hotare.	Si-i îngîugă ca să are ²⁾ !

70. — Hai frați ....

Hai frați, hai frați, la na-	La navală dați, crucea v'apa
(vală dați,	(rați,
La navală dați, țara v'apa	Hai frați, hai frați, la na-
(rați!	(vală dați,
Hai frați, hai frați, la na-	La navală dați, steagul v'a-
vală dați,	(aparați!

1) Cum i-a fost ars la Baea.

2) Ciud au arat la Dumbrava Roșă.

71.—**Stefan Voda si Șoimul.**

Ștefan :

—Șoimanule, șoimut ușor
Fă-te roată sus în sbor;
Ce se vede la hotare,
De s'aude sgomot mare?

Șoimanul :

—Ștefane ! viteazul meu !
Zeu ! de altul c'ar fi rău,
Iar de tine mult e bine
Că tu ești Șoiman ca mine,
De giur împregiurul tău,
Năvălesc dușmanî mereu !
Te calc Unguriî făloși
Și Lifteniî necredincioși;
Te calc haniî tătarești

Și urdiele Turcești !

Ștefan :

—Las' să vie, las' să vie,
Să se deie pradă mie !
Moartea-î paște ca o turmă,
Pacatu-î mină din urmă.
Mulți au mai venit la noi,
Puținî s'au dus înapoi ;
Că-s Român cu patru minî
Si am leacuri de păgîni :
De Tatar, am o săgeată,
De Turci, pala mea cea lată,
De Lifteni, un buzdugan
Și de Unguri, un arcan.

72.—**Movila lui Burcel.**

Intr'o zi de sărbătoare
Intr'o zi cu mîndru soare,
Care lumea 'nvesolia
Și cu aur o'nvelea,
Iată mări se ivia
Ca alt soare strălucea
Domnul Ștefan cel vestit,
Domnul cel nebiruit !
El pe cal încăleca
Și cu mulți voinici pleca
De la scara curței lui
La biserică 'n Vaslui.
Clopotele răsuna,
Steagurile-î se'nehina
Armasarii spumega
Friele și le mușca,

Iar poporul tot striga :

—Să trăești Măria ta!
Cînd aproape de intrare,
Ce s'aude'n departare?
Glas de om ce strigă tare:
—Hăi, ho, ța, ho, Bourean
Trage brazdă pe tapșan !
Ștefan Vodă se opria
Și din gură așa grăia:
—Auzit-ați, auzit
Glas de Român necăjit ?
Intr'o clipă să-l găsiți
Și cu el aici să fiți.
Cinci panțiri se alegea,
Pe Vaslui în sus mergea
Pin'zărea într'o movilă

Un Român arînd în silă
Și movila brăzduind
Și din gură chiuind:

—Hăi, ho, ța, ho, Bourean,
Trage brazdă pe tapsan!
Ceî pantîri descăleca
Pe Român îl fereca,
La Vasluî îl aducea
Și la Domnul mi'l ducea:

—Măi Romîne, să n'ai témă
Spune nouă cum te chiamă!

—Teamă n'am, că sint
(Romîn !

Teamă n'am, că-mi ești
(stăpin !

Tu ești Stefan Domn cel
(Mare

Care'n lume samăn n'are,
Și eî sint Șoiman Burcel
Puișor de voinicel!

— Să trăești, dacă n'ai
teamă !

Dă-ne nouă bună samă
Cum de te-ai păcătuit
Să te apuci de plugărit,
Tocma'n zi de sărbătoare
Tocma'n timp de închinare?

—Doamne pun mina la pept
Și mă giur să-ți spun cu
(drept.

Pin'a nu-agîunge plugar
Aveam falnic harmasar
Și o ghioagă nestrujită
Cu piroane țintuită,
Care cînd o învîrtiam
Proască prin dușmanî fă-
(ceam,

Cîte opt pe loc turtiam !
Aleleî ! pe cînd eram

Om întreg de mă luptam
Mulți păgîni am măstricat!

Multe capete-am farmat
De Tatarî și de Lîttenî
Și de falnici Ungurenî !
Iar în foc la Războenî
Mî-a căzut ghioaga din mină
De o sabie păgînă ;

Dar n'a căzut numai ea
A căzut și mina mea
Cu păgînu-alătura !...

De atunci n'am ce să fac
C'am agîuns un biet sarac.

Nici n'am casă, nici n'am
(gîug,

Nici giuncanî casa-îngîug!
Toată vara m'am rugat

De bogatîi cei din sat,
Să-mî dea plugul ca să ar...

Mî-a fost ruga în zadar.
Atunci, Doamne, mă'ntorseî

La Tatarî că mă duseî,
Un plug mare că prinseî

Și cu-un boî îl îngîugăî
Și de lucru m'apucăî,

Că săracul n'are soare,
Nici zile de sărbătoare !

Domnul Stefan l'asculta
Și din gură cuvînta :

—Măi Burcele, fătul meî !
Iată ce hotărăsc eî:

Ie-ți un plug cu șase boî,
Și mergî bogat de la noi.

Ie-ți movila răzășie
Ca s'o ai de plugărie,

Dar în virfulî să te-așezi
Ca stejar să privighezi,

Si Tatarîi de-î vedea
C'ău intrat în țara mea,

Tu să strigî cît ce-î putea:
—Sai Stefane, la hotare
C'a intrat sabia în țară!
Atunci eū te-oiū auzi,

Ca un smeū m'oi repezi
Și nici urmă-a rămînea
De Tătari în țara mea!

73.—**Bucă Bucăleț.**

Stefan Vodă cel vestit
Cum nu s'a mai pomenit,
Treî Divanuri mi-a urzit,
Toți boerii țerei
Țerei Moldovei,
Numai Bucă n'a venit
Numai Bucă n'a sosit
—Bucăleț slugă bătrînă
Ce mi-a fost chiar dreaptă
(mînă,
Slugă dreaptă
Și'nțeleaptă;
Nu știū tare a sărăcit,
Galbeni mulți ori c'a făcut,
A domni ori a poftit,
La divan de n'a venit!
Pînă vorba mi-o sfîrșea,
Iată Bucă că'mi sosea,
La divan el că intra,
Stefan Vodă că'î grăia:
—Ale! Bucă slugă dreaptă,
Slugă dreaptă
Și'nțeleaptă,
Ori tu tare-ai sărăcit,
Ori mulți galbeni ai făcut,
A domni ori mi-ai poftit,
La divan de n'ai venit?
Bucă-atunci la Domn privea
Și din gură ū grăia:

— Alei! Doamne Domn
(vestit,
Tare eū n'am sărăcit,
Nici mulți galbeni n'am
(făcut,
Nici a domni n'am poftit;
Mie Doamne mi-a venit
Vremea de căsătorit,
Ceea ce-am și îndeplinit.
Socrul meu mi-a dăruit,
O eapă ș'un mînz rotat.
Eapa lupii mi-aū mîncat!
Cînd vestea că mi-a venit,
La herghelie am pornit,
Mînzșoru 'n car l'am pus,
Și acasă l'am adus.
Binișor că l'am crescut
Cal de vristă l'am făcut,
Ia să'l vezi, Doamne săl vezi
Să-l vezi și să numai crezi!
La esle șede legat,
Inșeoaș și' ncăpăstrat,
Par-că'î un porumb rotat!
Stefan Vodă 'l auzea
Pus'n gînd ca să îl ia.
După Bucă el pleca.
La grajdî tocmai cînd intra
Mare întunerice era.
Dar și Bucă ce făcea?

Drept la mînz că să ducea,
 La ureche îi șoptea:
 —Ale! mînzșorul meu,
 Tu ce ești un puî de leu!
 Eă pe tine te-am crescut
 Cal de vristă te-am făcut,
 Domnul vra să mi te ia,
 Ca să-mî rupă inima!
 La tine cînd a veni,
 La tine cînd a privi,
 Din urechî să ciuciulești,
 Din coadă să'mbătătești,
 Din picioare să'mî lovești,
 Mare taină ca sa'mî faci
 Și cu glasu'ti tu să taci
 La Domnul să năvălești,
 De pîept să mi-l forfecești
 Și el dacă s'a spăria
 De cujban¹⁾ l'o mdezbraca
 De cujban
 Și de caftan.
 Ce îi dat de'mpărăție
 Cu el să stea în domnie
 Domnul la el să ducea,
 Mînzșorul ce'mî făcea?
 Din urechî el ciuciulea,
 Și din coadă 'mbătoșă,
 Cu piciorușul bătea,
 Mare taină că făcea;
 Domnu'atunci la el privea
 Cu mîna mi-l netezea
 Calul la el năvălea
 Și de pîept mi'l forteca,
 Bucă din gură 'i grăia:
 —Stefan Vodă, Domn vestit
 Cum nu s'a pomenit!
 Calul nu te-a cunoscut,
 Să'l încălecî, de n'a vrut.

Leapădă, Doamne cujbanul,
 Mai leapădă și caftanul,
 Să mă'mbrac, Doamne cu
 (ele

Ca cu mîndre priminele
 Pe el oiū încăleca,
 Miros de haine-a lua,
 Și așa l'oî înșela,
 Să te poți încăleca!
 Hainele le dezbraca,
 Bucă mi se îmbraca,
 Sabia mî-o încingea,
 Pe cal el încăleca.
 —Să-ți arăt, Doamne um-
 (bletul

Ce ți-i drag ca sufletul.
 Incepu a să primbla
 Calu'n buestru²⁾ umbla,
 La Stefan Vodă mergea;
 Basma el i-o așternea,
 De galbeni el i-o umplea
 Si din gură îi grăia:
 —Rămii, Doamne sănătos,
 Ca un trandafir frumos!
 La mîna că m'ai avut,
 Si din mîna m'ai perdut!
 Nici n'ai cal, să mă go-
 nească,
 Nici voinici ca să'ndrăs-
 nească!

Stefan Vodă îl privia
 Si din gură îi grăia:
 —Ale! Bucă, Bucăleț
 Om viclean și îndrășnet,
 De te-oiū prinde
 Ori și unde,
 Amar te-oî mai socoti,
 Si cu capu'mî vei plăti.

1) Un fel de haină.

2) Umblet.

74. — **Stefan Vodă și Giricuța.**

La masă de os de pește
 Beaū boerii voinicește,
 Ei tot beaū, se veselesc
 Pe Dumnezeū pomenesc,
 Numaī Domnul Ștefan Vodă
 Nicī bea, nicī minīncă,
 Nice face voe bună
 Cu ceia-l'alți dimpreună.
 Iară unul din ei
 Vechiū boer a Moldovei,
 Afară mi-a eșit
 Frumos glas mi-a auzit;
 Un glas frumos de voinic,
 De voinic, de paharnic.
 Și un vers frumos de cobuz
 Dulce sunīnd la auz,
 Cum glasul l-a auzit
 Inuntru s'a repezit
 Și din gură a grăit:
 —Doamne, Doamne Ștefan
 (Vodă

Nice beī, nice minīncī,
 Nicī te duci ca să te culci,
 Nicī faci o voie bună,
 Cum e datina romīnă!
 Ștefan Vodă cuvīnta:
 —Cum oiū bea,
 Cum oiū minīncea?
 Și în pat cum m'oiū culca?
 Că de-acasă cīnd plecai
 Eū numai că imī uitai
 Al meū paloș în fereastra
 Cu-ascuțitul cătră casă,
 Cu mănunchiul cătră masă,
 Și-am un sfăt
 Neînțelept,
 Ce cu paloșul de-a'mbla,

Verde iarbă n'a calca!
 Abia vorba și-a sfīrșit,
 Cătră cociș¹⁾ a grăit:
 —Pune-mi șaua pe murgul,
 Cel cu părul ca corbul
 Și iute ca fulgerul.
 Cocișul mi'l asculta,
 Iute'n grajd că se baga
 Pe murgul că mi'l scotea,
 La fintīnă mi'l ducea,
 Cu cersala 'l cersala,
 Cu șaua mi'l înșăua,
 Cu chinga mi'l închinga,
 Cu triul mi-l înfrīna,
 La scări mi'l alătura;
 Iar Ștefan din curți eșia
 Și pe murg mi s'asvirlea
 Și-apoi pīntenī îi dădea
 Și ca vīntul se ducea:
 Peste plaiuri, peste lunci,
 Peste văi, peste preluți,
 Peste munți și riurele,
 Cīntīnd doina lui de jele...

Cīnd acasă a sosit
 La față a'ngălbinit
 La frunte s'a încrețit
 Si din gură a grăit:
 —Giricuța, draga mea,
 Ceva eū te-aș întreba...!
 Giricuța'i se'nchina
 Si din gură cuvīnta:
 —Poștește, Măria ta...
 Ceia-ce mi'ī întreba
 Stiū eū sama cum mi-oiū da
 Atunci Ștefan cuvīnta:
 —Giricuța, draga mea,

1) Surugiū.

Ce ții patul dișternut,
 Capătiul tîrnuit?
 Ori doară te-ai bolnăvit
 Si cu patul te-ai sfădit?
 Gircuța'n loc stătea
 Si cu jale'i răspundea:
 —Sănătos, Măria ta...
 Eū nicī m'am bolnăvit,
 Nicī cu patul m'am sfădit;
 Ci m'am dus pin'ă'n gră-

(dină

După apă la fîntînă.
 Pin'de-acolo am înturnat,
 Un Sfăt aici a intrat
 Și în pat mi s'a culcat!
 —Bine, bine dulcea mea,
 Dacă e treaba așa,
 Adă-mī tu cheițele
 Să-mī deschid pivnițele
 Să văd ce'i într'insele!
 Gircuța'i răspundea:
 —Cheile nu ți li-oiū da,
 C'a venit un Sfăt din sat,
 Cu cheile s'a giucat
 Si în foc le-a aruncat!
 Stefan răū s'a suparat
 Si din grai a cuvîntat:
 —Adă-mī tu cheițele
 Să-mī deschid pivnițele,
 Să văd ce'i într'insele,
 Că ori cît vei șovirca
 De mine nu vei scapa!
 Gircuța'i cuvînta:
 —Sănătos, Măria ta...
 Cheile nu ți li-oiū da
 Ori și cît mi'i întreba,
 C'a venit un Sfăt din sat,
 Cu cheile s'a giucat
 Si'n fîntînă le-a țipat!

Stefan oamenī ș'a năimit
 Si fîntîna o-a stirpit,
 Da cheile nu le-a găsit;
 Apoi din grai a grăit:
 —Gircuța, dragă mea,
 Ascultă-mī rugarea mea
 Si-mī caută cheițele
 Să-mī deschid pivnițele,
 Să văd ce'i într'insele;
 Că dacă nu mi li-i da,
 A fi vai de pelea ta!
 —Sănătos, Măria ta...
 Eū cheile ți le-aș da,
 Dar imītem vieța mea,
 C'am făcut un lucru mare
 Fără de asamanare:
 Am închis adecă un Sfăt
 Si mă tem să ți'l arăt.
 Da de-mī spui, că mi'i iertă
 Eū cheile ți le-oiū da.
 Stefan Vodă cuvînta:
 —Gircuța, dulcea mea,
 Adă-mī tu cheițele
 Să-mī deschid pivnițele
 Să văd ce'i într'insele.
 Gircuța'l asculta
 Si cheile i le da,
 Pivnițele deschidea
 Si acolo imī găsia:
 Un Sfăt sprinten și voinic
 Din viță de paharnic,
 Stefan cum de el a dat
 Pe loc mi l'a întrebat:
 —Spune-mī aici ce-ai catat!
 Că de mine'i fi ertat!
 —Ștefane Măria Ta...
 Asta nu e vina mea,
 Că'i vina la fata ta,
 Că ia m'a închis aicea.

Dar mă rog Măria ta...
 Să-mi dai drumul de-acolea
 Că de-am făcut v-un rău,
 Nu-mi agiute Dumnezeu!
 Atunci Stefan cuvînta:
 —Bine, bine te-oî ierta,
 Dacă tu cuvînt mi-î da,
 C'aici mai mult nu-î intra!
 —Stefane Măria ta...
 Eū mă giur pe legea mea,
 C'aici mai mult n'oiū intra
 Pină'i lumea de asta!
 Atunci Stefan cuvînta:
 —Eū te iert, supusul meu,
 Dar de-ai făcut ceva rău
 Nu ți agiute Dumnezeu
 Că mi-ai fript obrazul meu!
 Sfătul mult n'a așteptat
 Și de-aceia s'a carat...
 Și cum el s'a departat,
 Din gură a cuvîntat:
 —Rămîneți Domni sănătoși
 Dacă n'ați fost putincioși
 S'aveți parte și noroc
 De-un voinic tînăr frumos;
 Rămîneți Domni în domnie
 Eū mierg, unde-mi place
 (mie...!

Dacă el s'a departat

Stefan Vodă-a cuvîntat:
 —Giricuță, draga mea,
 Ce moarte'ți vrei acuma:
 Săgetată
 Ori pușcată,
 Ori în temniță bagată?
 Ori în trei sări mi'i lumina.
 Pină ce eū oiū cina?
 —De cît să fiū săgetată,
 Ori de pușcă, împușcată,
 Ori în temniță bagată;
 Mai bine ț'oiū lumina
 Trei sări pină ce'i cina!
 Abia vorba și-o sfîrșia,
 Stefan Vodă trimetea,
 Rășină de aducea
 Si pe dînsa mi-o punea
 Intr'un steșnic de Anglie,
 Ca dînsa să nu mai fie
 Si apoi o-a picurat
 Pină pară a lasat,
 Apoi din grai a strigat:
 — Sfătule
 Mișelule!
 Vină stinge lumina,
 Că iți arde puicuța!
 Iară ea așa zicea:
 —Sănătos, Măria ta...
 Nu striga pe nimenea
 Că așa e soarta mea!

75. — Stefan Vodă si Turcii.

Foilean'a bobului
 Pe apa Birladului,
 Toat'oștirea mi să lasă
 Si prin codru mi să'ndeasă!
 Pe cel drum, pe cea carare,
 Se zărește mare pară:
 Vin Turcii de prăpădesc

Pămîntul moldovenesc!
 Stefan Vodă Domn cel Mare
 Ca un zmaū șade calare
 Si mereū mi-ī tot pîndește
 Si pe noapte mi-ī cosește!
 Si mi-ī bate, și-ī omoară
 De se duce vestea'n țară!

76. — **Stefan Vodă si Ungurii.**

Foileana a bobului
 Pin'n pieptul murgului
 Curge sînge păgînesc,
 Păgînesc, moldovenesc!
 Si mereu, Stefan să'ndeasă
 Cu oștirea lui aleasă,
 Si ucide, spîrcuiește
 Si păginul dovedește!
 Foileana baraboî
 Fuge Unguru'n zăvoî,

Ș-așa de tare fuge
 Că pămîntul nu-l atinge!
 Da și Stefan mi-l agîunge,
 S-apoi, Doamne, cum l'a-
 (gîunge,
 In bătaî mi-l cosește
 Si de zile mi-l gatește;
 Neam de neam să pome-
 (nească,
 Bataea moldovenească!

77. — **Ștefan cel Bun si Mare.**

Sînt Stefan Vodă, cel Bun
 (și Mare,
 Orî care-a fost-am și m'am
 (luptat;
 Orî cît de dușmanî, orî de
 (varvarî
 Că prin Moldova s'au stră-
 (curat:

Ungurul falnic, Osmanul
 tare,
 Crolnul (Leahul) mîndru,
 (cruzii Tatarî,
 De noi adesa bătuți cu
 toțiî, aû fost amar!

78. — **Colindul lui Stefan cel Mare si Sfint**

Ale cui sînt ceste curți,
 Florile dalbe¹⁾
 Așa'nalte măestroase,
 Din afară poleite,
 Din lăuntru zugrăvite,
 Jețurî scrise
 Mese'ntinse?

Dar la mese cine șede?
 Șăd, zău, boeriî țării
 Și tot beaû și veselesc
 De Domnul nu pomenesc.
 Vin pe masă cine-aduce?
 Duce maica lui Stefan²⁾
 Vin pe masă aducea

1) «Florile dalbe» să zice după fie-care vers.

2) Aici să pune numele copilului, căruia e inchinată colinda.

Și din graiū așa grăia :
 — «Beți, boeri, și ospătați
 Și pe Dumnezeū rugați,
 Să-mi crească Ștefănel mare
 Să-l văd mîndru și voinic
 Pe bun cal încălecînd,
 Haine mîndre îmbrăcînd,
 Arme scumpe încingînd,
 Pană albă strălucînd,

Pintenî galbenî zdrăncă—
 (nind,
 Buzduganul ridicînd,
 Ceată mare rînduînd
 Si oștirea înfrîngînd,
 Cum frîng junii fetele
 Pin'le iaū inelele.
 June, să te veselești
 Mare și frumos să crești!)

79 — **N a n i - n a n i .**
 (cîntec de leagăn)

Nani-nani copilaș,
 Dragul mamei fecioraș !
 Că mamate-a legana
 Și mama te-a căuta :
 Ca pe-o floare drăgălașă,
 Ca pe-un îngerel în fașă.
 Nani-nani cu mama,
 Că mama te-a descînta :
 Să te faci un viteaz mare.

*Ca domnul Ștefan cel Mare—
 Să fii verde la război,
 Să scapi țara de nevoi !
 Nani-nani, puil meu,
 Fericite-ar Dumnezău !
 Să fii oacheș și frumos
 Ca un soare luminos.
 Fetele să te'ndrăgească,
 Flori în calea ta să crescă!*

1) Acest colind este scos din 50 de colinde adunate de școlariți de la școala medii romine din Brașov, sub conducerea lui And. Birsan, ed. II Brașov, 1903, fața 60; cînd am dat peste el m'a isbit mult acea urare care să potrivea cu viteazul Ștefan, pe ormă ni-l dă chiar numele: «Ștefănel» și întîmplarea asta să petrece tocmai în copilărie, cînd: «de Domnul nu pomenesc» fiind-că nu erau în scaun domnesc și doreaū asemenea lucru, macar lui Ștefănel. Afară de aceste pripusuri, mai am altul: după cum numele lui Traian a ramas în urături (plugușor) se poate că numele acestui nazdravan moldovan să fi ramas în colindă și cu vremea numele de Ștefan să se înlocuiască pe ici pe colea, ca un semn de închinare unui alt tinăr.

IV

CURȚILE DOMNEȘTI

A LUI

STEFAN CEL MARE SI SFINT

80—Curtea domnească din Cotnari

În vremea lui Ștefan cel Mare și Sfânt, Cotnariu era ȋrg în toată legea. Numele lui zice că i se trage de la vorba: *Cot-n'are*, adică n'are cot de cotit vasele; că pe atunci vinul se măsură cu hîrgăul și de la vorba hîrgău zice că se trage numele ȋrgului Hîrlău.

Aici la Cotnari avea Ștefan Vodă curȋi domnești, încungîurate de-o gospodărie mare și frumoasă; că Ștefan Vodă era gospodar în toată regula și era dornic să vadă în țara lui, numai sate mari și bogate, grădini de pomi, dealuri cu podgorii, ȋazuri cu pești, munți plini de fel de fel de vite de soi și frumoase. De-aceea dăruia mereu pămînt și făcea răzăși pe oameni viteji și cinstiți, ca să trăiască din belșug și să-l pomenească veac de veac, c-a fost cu priunța asupra lor.

El avea podgorie pe dealul Mîndrului, de la vale de biserica săsască și Ștefan Vodă zice c-ar fi răsădit ȋntăi și ȋntăi vie în Cotnari. Da podgoria domnească nu era tocmai soi, așa că dealul Mîndrului nu-i da vie mîndră și nici vin mîndru. Erau alți cotnăreni care aveau vie cu poamă ȋntr'ales și făceau vinuri bune, mai de haï ca Vodă; cum era viea lui Zlaciù și a altor podgorenii.

Ștefan cel Mare nu s-a lasat să fie de rîsul podgorenilor, ci s'a apucat ș-a adus niște poamă ungurească, de soi bun, că nu se mai afla așa soi de poamă bună în toată țara Moldovei. Uniea spun că a adus-o de la sfîntul Munte și ȋată cum: Ștefan cel Mare în tinereța lui a ȋnvățat la Țarigrad meșteșugul turcesc de a se război, și acolo s-a ȋmprietenit cu niște călugări de la mănăstirea Zugravului din sfîntul Munte. După ce s-a făcut el Domn, li-a trimes

călugărilor de la sf. Munte în mai multe rînduri o mulțime de banî și călugării auzînd că viea lui Ștefan Vodă de la Cotnari nu-î tocmai soi, i-au dăruit din partea lor v-o 5000 de butuci aleși din viile cele mai vestite, în ciubere cu pămîntul de pe loc și așa i-a trimes în Moldova.

Ștefan Vodă a primit darul cu multă bucurie, și a pus de i-a răsădit cum a știut mai bine, s-a dat Dumnezeu de s-a prins și s-a rîdicat niște vițe luugi, și butucoasă și cu niște struguri mari cu bobitele mașcate, și la gust erau sălcii ca merele hultuite în răchită. Mustul era tot sălcii și așa era pînă la un an, de-acolea, după ce se 'nvechea se făcea de-o bunătate strașnică, în cît nu se mai găsea vin de potrivă lui toată țara Moldovii, da nici în țările megieșe cu țara noastră. Vinul din podgoria domnească de la Cotnari, era căutat amarnic și era floare ospetelor domnești și boerești.

Orî cine cerca să răsădească cirliși din viea lui Vodă; nu izbutea de fel, că nu-î priea locul; pentru-că în podgoria domnească fie-care butuc avea pămînt din locul de unde a fost adusă viea.

Cu vremea viea lui Ștefan cel Mare a agîuns pe multe minî, ș-a căutat-o fie-care după cum s-a pri-ceput și a putut, așa că după ce-a stăpînit-o vester-nicul Neculai Roseti-Roznovanu, viea a pierit și locul a ramas în paragină.

Pe cînd petrecea Ștefan cel Mare la Cotnari, mai pe toți gospodarii de prinpregiur, i-a făcut răzăși și le-a dat de toate cu indestulare ca să trăească mulțimiți: Le a dat celor din satul Domnești-marî, care făceau felurite slujbe la curte, de hăituit la vînători, cu caratul piinilor și a lemnelor la curtea domnească, de-aceea se și chemau *oamenii domnești*, iar satul s-a numit Domnești și cu vremea ș-a schimbat numele în *Dumesti*.

Gospodarilor din satul Gropnița, tot Ștefan cel Mare i-a dat pămînt, că aveaș aiștea slujbe la

curtea domnească. Unul Ciohodariu din Gropnița îngrijea de încălzirile domnești și din vița lui sînt urmași și 'n ziua de astăzi.

* *
*

Pe dealul din partea de răsărit a satului Scobinți din comuna Badeni, Stefan cel Mare a avut altă curte domnească.

81—**Casele domnești din tîrgul Ștefănești.**

Tîrgul Ștefănești, din ținutul Botoșeni, îi întemeiet de Stefan cel Mare, și de la dînsul i-a rămas și numele. Moșia Ștefănești era a Domnului.

Aici a zidit, Stefan Vodă biserica Cuvioasa Paraschiva, care se vede și astăzi, că'i făcută în chip bătrînesc. În biserică sînt două sfeșnice de piatră, care sînt din vremea lui Stefan cel Mare.

Impregiurul dealului Stîncei, unde este casa Doamnei, pe cînd stăpînea Stefan Vodă locurile acestea, zice că erau întărituri cu sanțuri, iar pe muchea dealului erau case mari domnești. Temelia caselor domnești le ținea minte oamenii bătrîni din ziua de astăzi. În peștera din Stîncă era un palat și pe Stîncă Ștefăneștilor era o biserică făcută de Ștefan Vodă.

Vița de vie de pe dealul Stîncă, îi de soi bun—«poamă grasă»—această viță e pusă de Stefan cel Mare, odată cu vița cea de la Cotnari.

Tot la Ștefănești, este-o izitură mare pe pîrăul Bașăului, așa că toată valea Bașăului spre asfințit de Ștefănești, era un iaz strașnic de mare. În mijlocul iazului era o movilă și deasupra, pe movilă, era un foisor.

Stefan cel Mare cînd avea ragaz ca să se mai desfete, se ducea de îmbla cu luntrea pe iaz ori se ducea la vînat, pe iaz, și cînd se ostenea, poposea în foisor, de'mpreună cu slujitorii domnești.

Se vede și astăzi izitura, iar din foisor n'a ramas de cît o movilă sînguratică în mijlocul șesului Bașău.

---

82 — Curtea Domnească din Rădiu

Pe dealul *Rădiu lui Vodă* din satul Bahuară, comuna Rădiu ținutul Vaslui, zice că ar fi avut Stefan Vodă curte domnească de stat în vreme de vară, de aceea și dealul și pădrea se zic : *a lui Vodă*.

V

OSTAȘI VITEJI

DIN VREMEA LUI

STEFAN CEL MARE SI SFINT

83 — Aprodul Purice

Stefan Vodă cel Bun cînd s-a bătut cu Hroiot Ungurul, precum zic uniî la Caşin, iară letopisetul scrie că s'a bătut la Şchee, pe Siret, a fost căzut calul cu Stefan Vodă în război; iară un Purice aprodul i-a dat calul lui; şi nu putea în grabă încăleca Stefan Vodă, fiind om mic.

Şi a zis Purice aprodul:

— Doamne, eă mă voiă face o moviliţă şi vino de te sue pe mine şi încăleacă!

Şi s'a suit Stefan Vodă.

— Sărace Purice, de oiă scăpa eă, şi tu atuncea ți-î schimba numele, din Purice, *Movilă*.

Şi a dat Dumnezeu şi aă scăpat amîndoi, şi l-a şi făcut boer, armaş mare, pe Purice, şi dintru acel Purice aprodul s'a tras neamul Moviliştilor, de aă agiuns de-aă tost şi Domni dintru acel neam.

Aşa trebuie şi acum să se afle slugi să slujiască stăpînului, şi stăpînul să miluiască pe slugă așa.

---

84. — Avram Huiban.

În vremea războiului de la Rahova, un ostaş de-a lui Stefan cel Mare — Avram Huiban — a fost trimēs după nuele de corn, ca să facă arcuri dintr'însele.

Huiban şi ceilalți care-l întovărăşeau, aă nimerit în Cornişul Lungăşiei, din gîos de unde-î astă-zî satul Avrămeşti.

Pe-atunci locurile din părțile acelea erau numai păduri şi pustietate, da lui Huiban i-aă plăcut mult şi i-aă ramas în gînd locurile acelea.

După asta Huiban s-a bătut amarnic cu Turcii, la Rahova, în cît purtarea lui vitejască i-a plăcut și lui Ștefan Vodă, așa că, după ce-a alungat pe Turci către Bîrlad de i-a scos afară din țară, Vodă l-a răsplătit pe Huiban, dindu-i răzășie după cum s-a ales el pe valea piriului Văei Mărului; drept locul acela care i-a plăcut lui Huiban cînd a fost la nuiele de corn. Și ca cinste mai mare, Ștefan a hotărît ca să nu mai fie ostaș din oastea care îmblă pe gîos, ci să fie în oastea calarașilor alături cu boerii țării.

Hotărnicia s-a făcut în primăvară de-un aprod, însămînd din Tutova, la gura Mărășeștilor, către miază-noapte pînă în zarea Tuleștilor, unde-a așezat o icoană într'un stejar bătrîn. Urmele stejarului tot se mai cunosc și astăzi, în hotarul pădurii, moșierului Iorgu Constandache.

Pe vremea aceea moșiele se măsurau în lungiș și se puneau hotară, iar în curmezis se întindea pînă unde agîungea o vită păscătoare în șese luni de zile, așa că răzășia lui Avram Huiban, către asfințit era pînă în zarea Zeletinului de azi, și către răsărit, venea pînă în zarea Tutovei.

Avram Huiban s-a așezat în Poiana dealului, unde-i azi biserica sf. Neculaî-noû. Aici ș-a făcut el casă, cu femeea lui Safta și ficioru-su Ghiorghe. Casa ș-a ngrădit-o cu cioate de copaci și pe lîngă celelalte ale gospodăriei, ș-a făcut, ș-o prisacă, fiind-că erau flori multe de tei și de buruiana avrămeasă care le place albinelor.

Impregiurul casei lui Avram tot ș'aû făcut gospodării, feciori, gineri și argați de-a lui și tot s-aû înmulțit casele pînă s-a făcut sat de-a binelea. De-acolea aû făcut cu toții o bisericuță de lemn, cu hramul Sf. Neculaî, căreia i se zicea și «biserica lui Avram».

Satul Avrămești își trage numele de la Avram Huiban și de la buruiana «avrămeasa».

Ghîorghe Huiban s-a însurat cu Irina de la Neamţ şi tată-su i-a dat zestre dealul Merilor, întemeind un sat numindu-l Mărăşeşti, după porecla «Mărăscu» care o purta Ghîorghe, din pricină că avea mere multe.

---

85 — Stroe

Stefan cel Mare şi Bun trecînd odată de la Hîrlău spre Neamţ, a poposit pe podireul (platoul) unde-i astăzi satul Stroeşti, din comuna Vaşcani, ţinutul Suceviî, şi i-a plăcut tare locurile acestea.

Moşia ne fiind a nimăruî, el o făcu danie lui Stroe, unul dintre căpitanii sei vrednici şi cu credinţă.

Căpitanul Stroe, a întemeiet satul *Siroeşti*, pentru pomenirea şi cinstea celui ce l-a miluit cu atîta cinste.

---

86 -- Şoiman

Numele satului *Şoimăreşti* din comuna Drăgăneşti ţinutul Suceviî, şi-l trage de la un vestit căpitan de oaste; *Şoiman* căruia Stefan cel Mare, pentru vrednicia ostăşească, i-a hărăzit această moşie, pe care a întemeiet satul.

---

87 — Dobîndă.

Moşia Pogorăşti din comuna Comîndăreşti. Ținutul Botoşani, să zice că a fost dată de Stefan cel Mare unui oştean vrednic, care pentru vitejia lui s-a şi numit *Dobîndă*.

Urmasii lui au început să se cheme *Pogor*, adică pogoritori (coboritori) din acea veche familie vitească.

---

88 — **Stan Posatnicul.**

Comuna Grumăzoea din ținutul Fălciului, în vechime s-a chemat *Plopeni* și zic oamenii că ar fi fost așazat mai în gîos de unde se află astăzi.

Numele de Grumuzoea vine de la un vechi răzăș *Andreii Grumază*.

Această moșie spun oamenii că a dat-o Stefan cel Mare — cu hrisoave — unui oștean care-l chema *San Posatnicul*, în urma unei vitejii destășurate într'un război.

---

89 — **Crasnaș**

Moșia Dolhești din satul și comuna Dolhesci ținutul Fălciului alcătuea în vechime un trup cu moșiile Crăsnița și Brădicești sub numele de «*Crasna*».

Această moșie mare fiind loc domnesc, Stefan cel Mare a dăruit-o unui ostaș viteaz al lui, care-l chema *Crasnaș* de la care a luat și locul numele de *Crasna*.

---

90 — **Tofin Doleanu**

Dealul *Deleni* din satul și comuna Deleni ținutul Fălciului s'a luat numele de la un căpitan de oșteni al lui Stefan cel Mare anume *Tofin Deleanu* care, a avut în stăpânire acest deal.

---

91 — Stilpul lui Roșca

Pe locul unde se sîrșește «Valea lui Stetan Vodă» în valea pîrăului Moșna, este așezat în pămînt un stilp de piatră.

Stilpul îi ieșit afară din pămînt ca de un metru și-i scris pe dinsul ceva, dar nu se poate ceti.

Bătrîniî spun că sub stilpul acesta îi îngropat un căpitan *Roșcă*, care a căzut mort într'o bătălie de-a lui Stetan cel Mare, pe Valea lui Stetan Vodă.

Acest stilp se află în comuna Moșna ținutul Fălciului

92 — Micșuna

Locuitorii din satul Deleni, comuna Deleni, ținutul Fălciului, sînt razeși vechi. Bătrîniî spun, că se trag din trei vadane și anume; *Mala*, *Malina* și *Marușca*, a căror barbați au murit într'un rășboi de a lui Stetan cel Mare, precum și dintr'un alt oștean numit *Micșună* a căruî parte de moșie se numeșce și astăzi *Micșureșli*.

93 — Bibire

Satul Bibirești din comuna Letea, ținutul Bacău, este intemeiet de uaul *Bibire* și el moștenînd acest loc de la un strămoș a lui care a trăit pe timpul lui Stetan cel Mare, de la care primise în dar acest loc pentru vitejia ce a arătat-o într'un rășboi.

94 — **Craciun**

Satul *Crăciunești* din comuna Drăgușeni, ținutul Vaslui își are numele de la un oștean care-l chema *Crăciun*.

Aceste locuri i le-a dăruit Stefan cel Mare ca răsplată pentru vitejiile lui.

---

95 — **Tabișca si Nicora**

Moșia *Tăcmănești (Călugăreni)* din comuna Birzești, ținutul Vaslui zice că ar fi fost dată de Stefan cel Mare la doi căpitani; *Tăbișcă și Nicora*.

---

96 — **Darman**

Numele comunei *Dărmănești* din ținutul Bacău vine de la un viteaz căpitan de-a lui Ștefan cel Mare *Darman* căruia i-a dăruit locurile acestea.

Tot în comuna Dărmănești este un sat *Plopu*.

Numele satului acestuia vine de la un plop urieș, și spun bătrini că este răsădit de pe vremea lui Ștefan cel Mare.

Plopul este și azi înalt și falnic așa că se vede cine știe de unde.

---

97 — **Hatmanul Grosav**

Satul *Grozăcești* din comuna Nicorești ținutul Tecuciului își trage numele de la vestitul hatman *Grosav*, a lui Ștefan cel Mare.

Sînt și astăzi familii care păstrează acest nume.

---

98 — **Talabà**

Moșia *Talabasca* din comuna Fundeni, ținutul Tecuți, își trage numele de la un slujbaș a lui Ștefan cel Mare care 'l chema *Talabà*. Pentru slujbele lui ostășești Vodă i-a dăruit moșia asta unde a întemeiet Talaba două sate: Branăște și Pielegoală, care din pricina revărsării Siretului, și-î mai zăhăiau și varvarii năvălitori — pe vremile acelea — satele s'aũ stricat și nu se mai cunosc, astă-zi nici urmele lor.

99 — **Ipotã**

În vremea lui Ștefan cel Mare și Ștefan cel Sfânt a fost un viteaz mare hatmanul (general) *Ipotã* și pentru vitejiile lui, Vodă i-a dăruit o bucată de moșie din comuna Țepu, ținutul Tecuți. Aici a întemeiet Ipotã un sat *Ipotesti*, după numele viteazului ostaș Ipotã.

Din pricină că satul era în calea varvarilor Tătarî și Turci, care cutreeraũ pe atunci des țara noastră și oamenii nepuținnd suferi atâtea prădăciune și nacazuri, aũ pãrasit satul și aũ întemeiet alt sat mai spre sfîntit într'o poiană din mijlocul unui codru.

Și a luat unul o țapuşă ș-a zis;

— Aici să ne facem satul ca să scãpãm de prădăciunile varvarilor, iar satul să se cheme *Țepu* și a împlintat țapusa în pãmînt. Și astă-zi se numește satul așa.

Alți gospodari care n-aũ avut loc în poiană, aũ găsit mai spre miazã-noapte un loc potrivit ș'aũ întemeiet un alt sat mai mic pe care l'au numit «*Țepu de sus*» și satul cel mai din gîos s-a numit «*Țepu de gîos*».

Strãmutarea satului Ipotesci s'întimplat cu v-o 300 de ani mai înainte.

Și astă-zi este o vâlcea și un pãrau în partea despre rãsãrit a comunei Țepu care poartã numele de *Ipotesti*.

100 — **Bals**

Satul Perchiu din comuna Huruești, ținutul Tecucii, îi întemeiat din vremea lui Ștefan cel Mare.

Locul aista a fost dat unui viteaz de a lui Ștefan Vodă, anume *Bals*, care împreună cu un cumnat de a lui a întemeiat satele; Perchiu, Nedelcu, Fărășești și Sendrești.

101 — **Vultur și Tăvădar**

După bătălia lui Ștefan cel Mare cu Ungurii la Scheea, doi ostași anume *Vultur* și *Tăvădar* s-au lasat în spre țara de gîos și unul a întemeiet satul *Vultureni* din comuna Vultureni, ținutul Tecucii și celalalt a întemeiat satul *Tăvădărești*, tot în ținutul Tecucii.

102 — **Cudalb**

Numele satului *Cudalbilor*, zic oamenii, că vine de la unul *Manolache Cudalb*, ostaș din vremea lui Ștefan cel Mare, căruia pentru vitejia lui i-a dat aici loc de sălășluire și de hrană.

În partea de gîos a satului este un drum care se cheamă *drumul lui Manolache*.

Tot oameni mai spun că odată cu Manolache Cudalb au mai fost împămîntenii de Ștefan Vodă și căpitanii *Bețiru* și *Obreja* care s'au așezat tot în satul Cudalbi.

103 — **Bîrsan.**

Intro-zî de primavară trecea Stefan Vodă pe zarea din luminișul Birseștilor, cu o ceată de voinici. Colindase toată ziua călări, toți muniții, să strîngă ostași, că Stefan fusese bătut de Turci în ținutul Neamțului.— Sara se urcară pe un tapșan aproape de picul Vulturului. Acolo descalecară și-au făcut un foc mare. Scoase din desagă, ce mai aveau de-ale mincării, ospatară și s-au pus pe hodină.

În drumul lor pînă acolo nu 'ntîlnise țipenie de om și de-acolo de pe munte nu zăreau nici o scîntee de lumină și nu se auzea de cît hămăitul cînilor ciobănești din valea Putnei, de la poalele muntelui. — Fiind-că le erau urît, trîmbițașii scoase surlele și sună de huiău văile.

Ciobanii care erau cu turmele, cînd auziră surlele se minunau cine se cînte 'n munți și cînd au mai văzut și un fum gros acoperind virful muntelui, au alergat cu ciomegile și cu dulaii într'acolo.—

Ieșise stelele de-abinelea pe cer, cînd au agîuns ciobanii la focul domnesc.

Cînd i-a văzut Vodă, i-a 'ntrebat:

— Cine sînteți voi?

— Sîntem ciobanii boierestî.

— Nu vă temeți, că și noi sîntem oameni buni; veniți să vă spunem cine sîntem și ce căutăm pe-aici. Și le-a povestit cum au intrat Turcii 'n țară, cum l-au bătut și amu împlă să strîngă oștire ca să bată pe dușman și să-l alunge afară din țară.—

— Lasați, oameni buni, toate în pămînt și haideti după mine, să învingem păgînatatea și-ți fi răsplătiți pentru vitejia voastră.

Flăcăii cum auziră aceste vorbe din gura lui Vodă, s-au legat cu giurămînt că nu s-or despărți de dînsul, numai cînd ș-or da sufletul.

Unul dintre dînsii, care-l chema *Bîrsan*, ceru calul de la un arcaș și se rugă lui Vodă să-l aștepte pîn'ce-a veni el.

Birsan cutreeră toți munți de pe-acolo și a doua zi sara se 'nfățișa lui Vodă cu o ceată mare de flăcăi voinici. unul și unul.

Stefan Vodă se bucură de treaba asta voinicească. De-acolea s'au gătit de drum, frigînd ciți-va miei, ospatară și au luat-o la drum.

Pe valea Putnei Birsan, fiind-că umblase peste măsură, de mult, l-a agiuns truda și ș-a dat sufletul în brațele tovarișilor lui.

Cu toții au zăbovit și l-au îngropat pe malul drept a Putnei, lângă Coza. La cap i-au pus o piatră mare, cioplită la două capete, care se vede și astă-zî. Alătura de mormînt este o fîntină, caie a făcut-o Vodă cu voinicii lui. Fîntina se cheamă și astăzi «*Putul lui Birsan*». Are apă multă, da nu tocmai rece, din pricină că-îamestecată cu lacrimile celor ce l-au îngropat.

După întîmplarea asta toți s'au legat frați de cruce și Vodă în pomenirea lui Birsan le-a dăruit tot muntele și locurile dinpregiur să fi a lor de veci.—

Apoi sunînd din surle porniră înainte, chîemînd pe toți argații și flăcăii care-i găseau în cale. Și cînd au dat față cu turcul, l-au bătut și i-au scos din țară.

Flăcăii, care fusese tovarăși cu Birsan și care scapase teferi din bătălie, s-au întors iarăși la turmele lor și la căsuțele din munte, ș-au întemeiet pe locul dăruit de Vodă, satul *Bîrsești*, și muntele s-a chemat *Bîrsan*, de la flăcăul Birsan, care-a murit *slujindu-și țara și pe Vodă!* —

---

104 — **Totoiescu**

Din neamul Totoieștilor, care sînt în Bucovina (Cordon), povestesc iștia ce trăesc, că într'o bătălie a lui Stefan Vodă, unui Totoiescu era totdeauna la îndămîna lui Vodă și într-o primejdie mare, Stefan a zis :

— Tot tu iești? și de atunci le-au ramas numele «*Totoiescu*.»

VI

D A N I I

DE LA

STEFAN GEL MARE SI SFINT

---

105. — **Purcel**

Stefan Vodă cel Bun, vrînd să meargă la biserică într'o Duminică dimineța la liturgie, în tîrg în Vaslui. a auzit un glas mare de om, strigînd să aducă boii la plug. Și mirîndu-se ce om este acela că ară Duminica, îndată a trimis în toate părțile ca să-l găsiască pe acel om, să-l aducă la dînsul; și l-a aflat pe om în sus, pe apa Vasluiului, cale de patru ceasuri, arînd la o movilă ce să chîmă acum «*Movila lui Purcel*»; că pe acel om încă îl chema *Purcel*.

Și ducîndu-l pe acel om la Stefan Vodă, l-a întrebat Stefan Vodă, el a strigat așa tare, și pentru ce ară Duminica?

El a zis, că a strigat el să aducă boii la plug, și ară Duminica, că este om sărac, și într'alte zile n'a vrut frate-seu să-i dea plugul, și acum Duminica i-a dat,

Deci Stefan Vodă a luat plugul fratelui celui bogat și l-a dat fratelui celui sărac să fie a lui.

106. — **Movila lui Burcel**

Ci că erau doi frați, unul bogat și celalalt sărac. Cînd să ducea cel sărac la cel bogat ca să-i dea plugul, cel bogat nu se îndura să-i dea plugul să are și el, de cît numai Duminica și sărbătoarea.

Așa într'o Duminică cel sărac vrînd să are, s-a suit pe vîrtul movelei și-a prins să strige la frate-su, ca să-i trîmătă plugul cu boii.

Drept atunci a trecut pe-acolo Stefan Vodă și cum l-a auzit, a și trimăș să-l aducă la dînsul.

Cum l-o adus, Stefan l-a întrebat:

— Măi creștine, de ce ară sărbătoarea?

Burcel a spus pricina și Domnul cum a auzit, a poruncit:

— Plugul frăține-tu, de-amu a tău să fie, și eu îți dăruiesc *movila* să fie a ta veci de veci, ca să fii și tu în rîndul gospodarilor chiaburî.

Movila lui Burcel îi în comuna Miclești, ținutul Vaslui.

107.—**Gîrceanu**

Locuitorii satului Gîrceni, din comuna Gîrceni, ținutul Vaslui, sînt razeși din vremea veche.

Să trag dintr'o familie *Gîrceanu*, care-a fost împămîntenit de Stefan cel Mare și de la acesta a și ramas numele satului *Gîrceni*.

108.—**Văsoi**

Gîumatate din siliștea de pe Bîrlad, anume *Fundeni*, din partea de gios, în ținutul Tecuți, o fost dăruită de Stefan cel Mare, unuia *Văsoi*, pentru-că l-a slujit pe Vodă, cu credință și cu dreptate.

Siliștea asta vine în comuna Bucești, din ținutul Tecuți.

109.—**Paisie**

Intemeietorul satului *Păiseni*, din comuna Malini ținutul Suceviî, a fost unul Paisie, căruia i-a dăruit moșia Păiseni, Stefan cel Mare, pentru că l-a găzduit o noapte.

110.—**Corlat**

Satul și comuna *Corlăteni*, din ținutul Dorohoï, își trage numele de la unul *Corlat*, boier de credință a lui Vodă Stefan cel Mare. Vodă i a mai dăruit moșia Berchisești din Bucovina, și Corlat a dăruit-o în urma mănăstirei Moldovița, din Bucovina.

Pe moșia Corlăteni, făcuse Stefan cel Mare un iaz, care a fost prefăcut și întemeiet iarăși de boierul Haret.

111.—**Portar-Bașa**

Satul *Portariș-de-gîos*, din comuna Zăpodeni, ținutul Vaslui, zice că ș-a luat numele de la unul: *Portar-Bașa*, care-a slujit pe Domnul Stefan cel Mare și Vodă i-a dăruit satul aista, pentru credința lui în slujba ce a avut.

112.—**Frații Mircești**

Gospodariș din satul Mircești, comuna Mirceșt, ținutul Vaslui, sînt răzeși, care se trag din *frații Mircești*, aș capatat locul acesta din vremea lui Stefan cel Mare.

De la frații Mircești, a ramas și numele satului.

113.—**Roman.**

Satul *Românești* din comuna Movileni, ținutul Iași ș-a luat numele de la o familie veche răzăsască, care-o cheamă *Roman* și din care mai sînt și azi urmași.

Cei de'ntăi rîzâși de pe vremea lui Ștefan cel Mare, aũ fost așazați cu satul pe dealul Poștei, cãtre apa Bahluiului și din pricinã cã satul era aproape de drumul mare, erau drept în calea nãvãlitorilor Tatarî și Turci, de-aceea locuitorii s-aũ tras mai spre meazã-noapte, între dealurile: Fundătura, Holmul, Românești și Cimitirul, și așa s-aũ așezat în valea cea mare.

114.—**Bucium**

Moșiea Rãcăuțu din comuna Onești, ținutul Bacãu, a fost moșie domneascã pe vremea lui Ștefan cel Mare.

Aceastã moșie a fost dãruitã de Ștefan Voda lui *Bucium*, a cãruî moștenitorii o stapînesc pînã astã-zî.

115.—**Ghiorghiță**

Odatã Ștefan Vodã pornise spre Ardeal, pe valea Moldovei și se opri cu oștirea la Vama¹⁾ Satul Vama era cel mai întemeiet din toate cîte erau în împrejurimi. Aici se vãmuaiaũ toate mãrfurile care se aduceau din țara ungureascã și din Ardeal și din pricina asta s'a chemat și satul *Vama*.

1). Sat în Bucovina, ținutul Cãmpulung.

De-aici, înainte, nu mai putea merge oștirea, că nu era de cît o carare și locurile strașnic de rele.

Stefan Vodă ca semn c-a poposit în Vama, a pus un stîlp, care se vede și'n ziua de astăzi.

Pe vremea aceea în Cîmpulung nu era de cît cîteva case și de-acolo spre Dorna, cale de-o zi, nu mai întilneaî casă omenească, fără numai codri mari și păduri ne calcate de picior de om.

Unde-î amu Dorna, între ape, era o singură gospodărie: casă bună, cu colibă, grajdî, cotunî și toate cele de trebuință la o gospodărie cu temeî; care erau a unuia *Gheorghită*, hoț vestit și iscusit, și vînător fără pereche.

El prada la depărtări mari și nici odată nu a fost prins.

Aista croi și lărgi cararea care lega gospodăria lui cu tîrgurile de prin peregîr.

Drumul trecînd pe dinaintea caseî lui, orî ce drumet, boierî orî țaranî, de la Vlădică pînă la opincă, tragea'n gazdă la dînsul unde era primit bine și nu aveaî grijă că ți s'a 'ntîmpla ceva, ca și cum ai fi fost acasă la tine, de nu uai de haî. Celor mai de samă dintre oaspeții lui, le da oamenii credincioși, care să-î călăuzască și să-î apere de orî-ce primejdîe. Așa că i s-a adus vestea 'n lume, de treaba asta.—

Cu femeea de'ntăi Gheorghită n-a avut nici un copil și cu învoirea ei, își mai îe o femeie cu care dă Dumnezeu de are trei băeți: Gheorghe, Ioniță și Grigore.

Pentru fapta asta— că trăia cu 2 femeî— și pentru o pradăciune, dar nedovedită, Ghiorghită, a fost dus ca să-l gîdicesc divanul domnesc, la Suceava.

Ghiorghită intră în Suceava încarcat cu fel de fel de blănuri și cînd l-au văzut cei care-î ospatase și 'ngrijise de ei, izbutesc nu numai să-l îndreptățască în fața lui Vodă, ci i-l înfățoșară ca pe un adevărat tăcător de bine.

Vodă drept rasplată, îi dăruie tot locul și pădurile cîte le cunoaște el, din gîurul gospodăriei lui, și așa s-a întemeiet răzășia Dornei.

116 — Logofătul Negrilă.

Zice că'n locul care se cheamă *Negrilești*, din comuna Doagele, ținutul Vaslui, ar fi fost în vremea lui Ștefan cel Mare, un tirgușor.

Numele tirgușorului vine de la un logofăt de-alui Ștefan Vodă, care-l chema: *Negrilă*:

Și astăzi, cînd ară oameni mai adînc, cu plugul, cărămizii și pîetre mari, cea ce adeverește spusa bătrînilor.

117 — Broșteanu

Zice că se pornise Ștefan cel Mare la un război și i-a fost trecerea prin comuna Drăgușeni, ținutul Suceava și-a poposit cu oștirea pe locul, care se chema și astăzi, Holmul.—

Un păzitor a iazului din apropiere, unul *Broșteanu*, i-o dus lui Ștefan Vodă, poclon, un buhai gras.

— Ce mulțămită să-ți dau, măi creștine? l-a întrebat Vodă.—

El a cerut pămîntul dinpregiurul iazului și a schitului — astăzi biserica satului. —

Dorința i s'a împlinit și așa a fost începutul satului *Broșteni*, care și-a luat numele de la Broșteanu.

Unica spun alt-fel: Zice că, atunci cînd a fost bătut Ștefan cel Mare la Valea Albă și l-a alungat mă-sa de la Cetatea Neamțului, el a tăbîrit într'o Vineri cu oastea care-o mai avea, în satul Broșteni din ținutul Suceviî. Satul aista îi numai din țigani cor-

ciți cu de-anoștri și n-a avut hrană de-agăuns ca să îndestuleze atîta om și bulibașa din Brusturi a trimis pe niște țigani în satul Purcilești, care-î zic astă-zî Stolniceni Prajescului, ca s'aducă de-a-le mîncării ce-or găsi, orî c'or vra să dee orî nu. Țiganilor, care au imblat după merinde, li-a dat Stefan pămînt și i-a făcut razeși. —

De-acolea a mai mas o noapte în locul care se cheamă azi: *Buhaiu lui Vodă*. Aici zic că unu: *Stanu Perjariu*, i-a adus lui Stefan un Buhai gras și niște pește, iar Vodă l-a răsplătit dăruindu-î 7 falcî de loc și iazul din rîpile dealurilor Homița; care vine între satele Cristești și Drăgușeni.

Iazul anu dă semne că ar se săce.

VII

RĂZĂȘII

DE LA

STEFAN CEL MARE SI SFINT

---

118 — Răzășii de la Stefan cel Mare și sfint. —

a). Răzeșii din satul *Contești-Răzăși*, comuna Ru-ginoasa, ținutul Suceava spun că au răzășiile de la Stefan cel Mare.—

b). Moșia *Ciuru* sat, din comuna Ostopcenă, ținutul Botoșani este răzășie a locuitorilor și se zice, că ar avea-o din vremea lui Ștefan cel Mare.

c). Moșia *Deleni*, din comuna Deleni, ținutul Botoșani, a fost dată răzășie locuitorilor de Ștefan cel Mare.—

d). Moșia *Hirlăului* se zice că ar fi fost dată tirgovetilor, de Ștefan cel Mare, printr'un hrisov.—

e). Locuitorii din satul *Căpulești*, comuna Ivănești, ținutul Fălciului, sînt răzeși vechi, avînd și hrisoave de pe vremea Marelui Domn. Ștefan Vodă.

f). Cea mai mare parte din locuitorii satului *Pîlnaveche* din comuna Tîrziș, ținutul Fălciului, sînt răzăși vechi, împămîntenii de pe vremea lui Ștefan cel Mare.

g). Satul *Vinețești*, numit și Ivinești din comuna Vinețești, ținutul Fălciului, zice că este foarte vechi și că locuitorii sînt răzăși de baștină. Ei stăpînesc moșia de la moși și strămoșii lor, care-au capatat-o din vremea lui Ștefan cel Mare.

Cea de'ntăi familie care s-a așazat aici, este a vornicului *Simeon Bute*.—

h). Satul *Pustieana* din comuna Scorțeni, ținutul Bacău, zice că este întemeiet de Ungurii aduși ca robî, de Ștefan cel Mare, în urma unei bătălii ce-a avut-o cu Matei Corvin. Parte din locuitori sînt Sași.

i). Satul *Săcueni* din comuna Săcueni, ținutul Bacău, povestesc bătrînii că-i întemeiet de pe vremea lui Ștefan cel Mare. Ca dovadă că-i adevărat, este că, pămîntul de hrană a gospodarilor, îi împărțit pe stînjeni de-a lui Ștefan cel Mare. Numele satului se trage de la un Săcuî împămîntenit de Ștefan Vodă.

j). Locuitorii din satul *Săcărești* din ținutul Iași — sînt răzeși din vremea lui Ștefan cel Mare, după cum spun bătrîni, și chiar au hrisoave care dovedesc adevărul.

l). Locuitorii satului *Oșești*, comuna Oșești, ținutul Vaslui, sînt răzeși din vremea lui Ștefan cel Mare.

m). Satul *Valea Satului* din comuna Valea Satului ținutul Vaslui, a fost dat de Ștefan cel Mare, ca răzășie unui oștean de a lui.

n). Satul *Dobrăvățul-Ruși*, din comuna Dobrovăț, ținutul Vaslui, își trage numele de la o ceată de Mazurii rusnaci aduși și așezați aici din vremea lui Ștefan cel Mare.

o). *Brusturiș*, îi cel mai vechi sat din comuna Drăgănești, ținutul Suceava. Oamenii sînt răzeși și moșia le-a fost dată de Ștefan cel Mare în urma războiului de la Valea-Albă, loc nu departe de aici.

p). Răzășiile din *Lețcani*, ținutul Suceava, au fost capatate de la Ștefan cel Mare în urma războiului de la Valea-Albă.

VIII

BISERICI ȘI MĂNĂSTIRI

INTEMEIETE DE

STEFAN CEL MARE SI SFINT

---

119 — Biserici și Manastiri întemeiate de Ștefan cel Mare și Sfânt

a). Uniea spun că cel întâi întemeietor a bisericii din satul Hărmășești, comuna Vașcani, ținutul Sucevei, ar fi fost Ștefan cel Mare.

b). Biserica sf. Voevozi din comuna Stroiești, ținutul Sucevei, zice că-î făcută de Ștefan Vodă.

c). *Biserica sf. Neculaș*, biserica veche. de la Mănăstirea Poiana (Progota), ținutul Suceava din ținutirumul Sahăstriei din vale, zice că a fost făcută de Ștefan Vodă. Acum nu mai este.

d). Biserica sf. Gheorghe sau biserica domnească, e zidită de Ștefan cel Mare, când a făcut cu țile de piatră din Hirilău.

e). Biserica sf. Învierea de la Mănăstirea Doamnei din satul Doamna, de lângă târgul Botoșani, a fost făcută de Ștefan Vodă.

f). Biserica din comuna Dimăchieni, ținutul Dorohoi, îi urzita foarte din vechime. Bătrînii spun că a fost făcută de Ștefan Vodă, când și moșia era domnească; dar din pricina împregiurărilor grele, biserica s-a stricat.

După ce moșia a ntrat în stăpînirea *Hatmanului Balica*, el a prîtăcut biserica, dimpreună cu *curțile domnești*, care erau aici.

— În Dorohoi este biserica Sf. Neculaș, făcută de Ștefan cel Mare pentru mărirea lui Dumnezeu și pentru înfrîngerea purtată asupra Polonilor, pe cîmpiile Siretului la Vîrfu-cîmpului și la Ionășeni.

(Aici sînt portretele Voevodului Ștefan cel Mare în strae scumpe (asemenea celui de la biserica sf. Neculaș din Iași) a soției sale, Doamna Mariea și a fiilor: Bogdan, Ștefan și Petre.)

g). În comuna Dealul-Noș, din ținutul Bacău, pe locul numit «Șiliștea» zice că ar fi fost o mănăstire de călugări, întemeietă de Ștefan cel Mare.

h). Biserica cea de la ținutirumul din cîmp, din comuna Valea Mare, ținutul Bacău, se zice că este făcută de Ștefan Vodă cel Mare.

i). Mănăstirea Socola a fost întemeiată de Domnul Stefan cel Mare. In vechime a fost schit de călugărițe.)

j). In locul unde-i Mitropolia din Iași, era o biserică, numită: *Biserica Albă*, cu hramul «Nașterea S^t. Ion Botezătorul», care-a făcut-o Stefan cel Mare.—

k). In margina pădurii Țibăneștilor, ținutul Vaslui este-o bisericuță, care a fost mănăstire de călugări. Această bisericuță ar fi fost făcută de Stefan cel Mare. Pe aici se văd urmele unor șanțuri, care ar fi fost ca întărituri ostășești, făcute tot de Stefan Vodă.

l). *Mănăstirea Dobrovățul*, din ținutul Vaslui îi făcută de Stefan cel mare. în anul morții.

m). *Biserica sf. Paraschiva* sau *biserica domnească* din satul Fintînele, comuna Nicorești, ținutul Tecuci, îi făcută de Stefan cel Mare, după cum s-a găsit pe-o peatră, care se află acum sub sfânta masă.

n). *Biserica sf. Arhidiacon Stefan*, făcută de Stefan Vodă, în chip de paraclis mic pentru curtenii în colțul despre miază noapte, în Cetatea Neamțului.

o). *Mănăstirea Bisericanii* a fost împodobită cu o mulțime de odoară, de cătră Stefan cel Mare și sfânt și fiul lui, Bogdan.

(La 9 August. în fie-care an se face pomenirea lui Stefan Vodă cu tot neamul lui).

p). Biserica din satul *Măscătești*, comuna Dobreni, ținutul Neamț, este întemeiată de Stefan Vodă.

r). In urma biruinței Moldovenilor în potruva Craiului Albert (Albrecht) al Poloniei, Stefan cel Mare a pus de a făcut la mănăstirea Neamțului o biserică — puțin mai în sus de unde fusese biserică veche.—

s). Stefan Vodă a dat călugărului Simion, bani, de a clădit la Pingarați din ținutul Neamț, o biserică de lemn, cu hramul sf. Dumitru.—In vremea războiului de la Valea-Albă a ars biserică cea de lemn, iar Călugărul Simion cu toți călugării au trecut în țara Ungurească la cetatea Gurgia și s-au sălășluit în Mănăstirea Kașiva, pînă după potolirea războiului.

t). Stefan cel Mare a zidit biserică din Războieni, ca locaș sfânt pentru aducerea aminte de cei căzuți în războiul pentru apărarea țării. A dăruit bisericii

și o bucată de moșie și din venitul ei ca să se grijască de biserică și să se grijască și de pomenirea ostașilor îngropați acolo.

Cu vremea biserica s-a prifăcut în mănăstire de călugări.

u). *Mănăstirea Tazlău*, din ținutul Neamț, îi zidită de Ștefan cel Mare, pe locul unde era mai înainte mănăstirea veche.

v). Alătura de biserică *Mănăstirea Bistriței* din ținutul Neamțului, este un paraclis, o clopotniță și un clopot, toate-acestea s'au făcut de Ștefan Vodă.

z). *Mănăstirea Pătrăuți* din Bucovina, îi zidită, ca să slujască de spital pentru ostașii neputincioși.

x). Clopotul de la Mănăstirea Zamea, îi din vremea lui Ștefan Vodă și clopotul aista-i nazdravan, că se trage singur când are să se 'ntîmple ceva în țară (Bucovina): bătălie, foamete, boliște mare s. a.

y). «Întăles-am și noi din oameni bătrîni, lăcunitori de aici din țară, cum se trage cuvîntul din om în om, că o biserică de lemn din Olovăț (în Bucovina), să fie făcută de Dragoș Vodă, și acolo zic să fie îngropat Dragoș Vodă. Și acea biserică de lemn a mutat-o Ștefan Vodă, de o aș clădit la Mănăstirea Putna, unde stă pînă acum; țara în locul bisericii de lemn, la Olovăț, Ștefan Vodă a zidit biserică de piatră».

w). Intre multe alte daruri a lui Ștefan Vodă cel Mare și sfînt, sînt și la *Mănăstirea Vatra-Moldavitei* niște clopote, împotriva furtunei. Ele sînt sfîntite și menite anume de-a împrăstia ori-ce furtună, care s-ar ivi în partea locului său prin împregiurimî.— Odată aș fost turat Tatarii clopotul cel mare dar nu l-aș putut duce nici cu 6 cai. Văzînd că nu l pot duce, l-aș lasat în dealul Sucevitei. Acolo l-aș găsit Romîni și l-aș dus iarăși îndarăt, într-o trăsură cu un cal, așăzîndu l în clopotnița Mănăstirii Vatra Moldavitei, unde-î și 'n ziua de azi, scutînd pe locuitorii de acolo de ori-ce cumpănă mare.—

Insamnare: N-ăm pus aici toate bisericile și mănăstirile făcute de Ștefan Vodă, fiind-că aș fi ieșit din marginele legendare. Aceleași vorbe le-aș putea spune și despre **odoarele** din vremea lui Ștefan.

IX

CRUCI, FÎNTÎNI, CIȘMELE, IAZURI, PODURI,
MOVILI ȘI RUINI

DIN VREMEA LUI

STEFAN CEL MARE SI SFINT

---

120 — **Cruci**

a). *Crucea de piatră* saŭ Borzești-Răzeși sat în ținutul Bacău. În vechime purta numele Bobu după numele dealului pe coasta căruia este așazat.

Oamenii spun că crucea cea de piatră, înaltă de un stat de om, a fost pusă de Stefan cel Mare, pe mormintul unui neam de a lui. Pe cruce să vad urme de scrisoare, care pare să fie făcută în slavonește.

121 — **Fintini și cișmele.**

b). În satul Vericană, comuna Liteni, sînt urmele unui pod de piatră și o fîntînă, care spun, oamenii că ar fi făcute de Marele Stefan.—

c). Numele satului Cișmeaua din comuna Poponți, ținutul Botoșani, zice că vine de la cișmeaua (fîntina) zidită în partea dintre asfințit și miază-noapte a satului, care ar fi făcută de Stefan cel Mare, Domnul Moldovei.

Oamenii spun că pe dealul Cișmelei, pe cînd erau ei mici, s-au găsit cuțite cite 3 într'o teacă; bucăți de sabie și arme întregi.—

d). În apropierea bisericii din satul și comuna Șipotele, ținutul Iași, este o fîntînă și oamenii localnici, îi zic: *Fîntîna lui Stefan Vodă*, adică ar fi făcută de Stefan cel Mare, Domnul Moldovei.—

122 — **Iazuri.**

e). *Iazul domnesc* de pe moșia Dimăcheni din com. Dimăcheni, ținutul Dorohoi, spun bătrînii că acest iaz, a fost făcut din porunca lui Stefan cel Mare, pe cînd *moșia era domnească*. Mai tîrziu, moșia fiind stăpînită de Hatmanul Balica, el a tocmi iezătura, care se stricase.

f). Podișul Ciomag, care nu e de cit o prelungire în lat a podișului Ciorani-Ruși, tăind moșia Belceștilor dinspre miazănoapte către miazăzi; începînd de la hotarul Hodorei— sat din comuna Cotnari - și se întinde pînă în șesul Bahluiului, pe o lungime cam de 45 de prăjini, unindu-se în partea despre meazăzi cu dealul Bahlui prin o ezitură veche și se face o vale adîncă pe care a fost în vechime un iaz.

Sa povestește că iazul acela alcătuit din apa Bahluiului, — avea *iezitura făcută din pămînt amestecat cu lînă și să întindea din satul Belcești, pînă din sus de tîrgul Hirău, departare mai de-o poștă și iezitura asta a fost făcută de Stefan cel Mare, ca să impede, prin strînsura apei, năvălirea lîtelor păgine către vechiul scaun domnesc din tîrgul Hirăului.*

Cum că a fost iazul atîta de mare, nu se poate spune, astăzi, cu de-anume ; că a fost în adevărat strănic, de mare, asta se dovedește din rădicătura iezituri, care se află și astăzi, în margina despre asfințit a satului Belcești și care are o lungime mai bine de 100 de prăjini, așa că a putut să ție apă pe-o întindere de-aproape o poștă.

---

123 — Poduri.

g). Peste pîrăul Cîrjoaea, care izvoește de sub dealul Cîrjoaea, din ținutul Iași, mai în gîos de satul Cîrjoaea se află un pod mare boltit, care se zice că ar fi făcut din vremea lui Stefan cel Mare.

h). În partea despre răsărit a satului Badiuți din comuna Ștefănești, ținutul Botoșani, se află un pod de piatră foarte vechi, peste Bașău, acesta-l făcut de Stefan.

i). Peste pîrăul Valea-Ra, din comuna Bogdana, ținutul Bacău, este un pod, care spun oamenii, că ar fi făcut de pe vremea lui Stefan cel Mare.—

---

124 — **Movili.**

j). In comuna Ardeoană din ținutul Bacău, pe dealul Hemeienă este o movilă, care se cheamă *movila Iliești*. Zic bătrînii că-î rădicată de Ștefan cel Mare, ca să ție piept Ungurilor, mai cu ușurință. Cu v-o 40—50 ani mai în urmă, s-a găsit o mulțime de arme vechi, săgeți, lănci, săbiu.— Pe unele din ele se vedea scris: «*Ștefan Vodă-Mare*» «*Moldova*».—

k). In satul Războeni din ținutul Neamț, este o movilă, unde sînt îngropați vitejii care au căzut în războiul de la *Valea Albă*.

l). In partea despre miază-noapte a tîrgului Agiud, sînt mai multe movili din vremea războaelor lui Ștefan cel Mare.

m). *Movila Roșă* din comuna Șuleta, ținutul Fălciului, spun bătrînii, că-î rădicat de Ștefan cel Mare.

n). *Movilița* din comuna Scheia, ținutul Vaslui, care-î făcută din pămînt și pietre sfărămate de Ștefan cel Mare, cam odată cu biserica din Șcințeia. *Movila* asta a fost făcută să slujască de pază, ca cînd or veni varvarii să se dee de știre din bună vreme.—

o). Aproape de satul Solești, com. Solești, ținutul Vaslui sînt 2 movile, care ar fi din vremea lui Ștefan Vodă pentru paza de varvarii—

125 — **Ruini.**

p). In satul Dărmănești din comuna Gîrcina, ținutul Neamț, este o clădire (casă) mare, veche de tot, și după spusa bătrînilor îi de pe vremea lui Ștefan cel Mare.—

X.

PODOARELE

DIN VREMEA LUI

STEFAN CEL MARE SI SFINT

126.— **Odoară din vremea lui Ștefan cel Mare și Șfint.**

a) *O sabie din vremea lui Ștefan cel Mare.* Cînd s'a făcut șușaua (soseaua) Vaslui-Docolina, în comuna Deleni, în malul Birladului sub rădăcina unui stejar, s-a găsit o sabie, care după forma ei, zice că ar fi din vremea lui Ștefan cel Mare.

Odorul acesta să păstrează în muzeul din București

b). *Evanghelia de la Mănăstirea Neamțului.* — La Mănăstirea Neamțului este o evanghelie scrisă cu mîna pe piele (membrană) tocmai din vremea lui Ștefan cel Mare.

Așa-i de mare cartea asta, că în timpul slujbei nu o poate purta un singur diacon.

c). *Două steaguri din vremea lui Ștefan cel Mare* se păstrează la Mănăstirea Zograf din sf. Munte, avînd pe dinsele zugrăvit icoana sf. Gheorghe.

ADAOS

127 — **Cetatea Neamțului.**

Aici, la Cetatea Neamțului, cînd a vrut Stefan cel Mare să între înăuntru, că venise în țara Moldovei, Turcii cită frunză și iarbă, și n-a putut Stefan să le stee împotriva și a venit aici să se ascundă și s-a rugat mîni-sa ca să-î deschidă, iar măsă l-a alungat.

Și atunci, Stefan, suparat că mă-sa l-a cam bagiocurit o leacă, s-a dus de s-a bătut amarnic cu Turcii, că i-a învins și i-a alungat pînă la Dunăre, hăt departe! Și acolo la Dunărea ceea, i-a înecat Stefan pe toți Turcii!

* * *

Despre întemeierea Cetății Neamțului, spun bătrîni, că înainte de Stefan Vodă, cu mult înainte, aū venit niște Nemți pe-aici și aū silit pe oameni de le-aū carat piatră și le-a clădit cetatea,—

Și așa de mult ce i-a năcăjit pe oameni, Nemții ciea, că aū rămas oamenii saraci lipiți pămîntului! pîrindu-le vitele cărînd la piatră, și, după ce s-a mîntuit boii și caii, aū pus și vacile la giug. —

Și cînd s-a mîntuit cetatea, rămăsese în împrejurimile aiestea numai un bou fără coarne și o vacă țără coadă.

Maî tîrziū s-aū sculat oamenii de-aū alungat pe Nemți și le-a dărîmat cetatea, dar venind Stefan în scaunul Moldovei a clădit-o iarăși.

Stefan n-a maî chinuit lumea ca Nemții ciea, că el a fost om mare, bun și sfînt, cum n-a fost și nici n-a maî fi altul pe fața pămîntului. Și el vreme de 40 anî cît a domnit, 40 de bătălii a bătut izbîndind în toate, și 40 de mănăstiri și biserici a făcut, afară de multe alte poduri și fîntini.

În vremea lui, era tare bine în țara Moldovei.

Iar bătrîni spun că Stefan nu-î mort.

El aie să maî vie și atunci ar să fie ferice de țara asta.

128 — **Povestea florii soarelui.**

Stefan Vodă avea o fată mută, da frumoasă, de nu i-ai fi găsit păreche pe pământul aista. Domnului nu-i mergea mîncarea la inimă și odihna în oase, de amărit ce era. A întreat el de lume, s-a sfătuit cu vrăjitori și cu cărturarii timpului, dar n-a dat de leacul muțenii.—

Intr-o vreme așa în amurg de vară, iaca vine la Domn o babă — da bătrînă de-și scărpină pieptul cu nasul, așa era de ghiboasă — și-l povățuește să cheme pe Soare la un ospăț și să-l cinstească după toate rînduielele cuvenite fețelor strălucite. După ospăț, cînd toți or fi în toane bune, să trimată fata și să-i ceară o sărutare de la craiul zilei (de la Soare), că numai așa odrasla lui dragă are se prindă la grai.

Vodă îmbucurat pusa 'n cale un ospăț mare.

Pe capul stăpînitorîului era însă un blăstăm. Cum se făcu că pîaza ră aude de gîndurile Domnului și ca să-i încurce dezlegarea, aleargă fuga în răcorile întunecoase dinspre lună-răsare și găsește pe stăpîna nopții bocindu-se de necredința Soarelui.—

Ea se văita că n-are parte de barbat, că nu pricepe de ce fuge, de dînsa și o lasă să alerge ca o dezmetică în urma lui. Și se tînguia:

— Mai bine mă făcea maică-mea femeie ca toate femeile, că tot așa fi avut parte de soț, da nu zîină, cu pletele învălvaete de lumină și cu sufletul întunecat și umed ca o peșteră neîmblată.—

Soarta ră prinde la nădejde și cu întorsături meșteșugite de vorbă, îngină cătră lună:

— Pînă amu tot se cheamă că ai avut barbat, da de-amu 'ncolo te lăsă de tot, că el să 'nsoară cu fata lui Stefan Vodă, stăpînitorîul pămîntului chîr desară li-i nunta.—

Doamna nopții, numai de cît se turbeze. Iși aprinde argintul din față și fulgerînd de răzbunare, se giură pe strălucirea ei că are să nimicească vîstariul îndrăznețului Vodă.—

În noaptea ospățului, luna s-a dosit după sprinceană codrilor, pînă să-și zărească dușmanca, pentru ca s-o zdrobiască.

Soarele, un făt frumos de lumină, chetuia cu Vodă și cu toți curtenii.

Cînd pe la sfîrșit, veni la petrecanie și fata Domnului, împodobită ca o primavară caldă; cade în genunchi la picioarele Soarelui și-î cere o gură de mîntuire.

Luna furioasă, să rădică turbată peste straja (culmea) codrilor negri, și aruncîndu-se 'ntr'un briu tremurat de lumină și răzbătînd pe fereasta palatului, a căzut peste fața rugătoare a fetei ca o ploaie de blăstăm și i-a topit chipul în floare galbănă.—

Cu toții s-au îngrozit de turbarea nedreaptă a Lunei.

Bătrînul Vodă, cu fața îndurerată de suferință, prinde a spune stăpînei rătăcite a întunericului tot jarul înlăcrămatului său suflet.

Luna neîncrezătoare, sta răce și fulgerătoare. Meseniî boceau și ei povestea tristă a odraslei fără noroc.

Soarele furios își prinde nevasta de belșugul înstufat al razelor i-î face vînt pe fereastă, de-o înamolește departe în valurile nourilor.

După asta, ia pe palmă copila înflorită a temutului stăpîn pămîntean și i-o sădește în grădină, printre celelalte podoabe, ca s-o aibă aproape, să se mai mîngie.

De-atunci floarea soarelui cu fața ei galbenă și înfloritoare de durere, își întoarce veșnic chipul întristat în spre strălucirea craiului zilei, cerîndu-î sărutarea mîntuitoare !...

---

129. — **Cu ce-î bună mămăliga ?**

Stefan Vodă a plecat într'o bună dimineată voios, împreună c'o mulțime de boeri și căpitanî, să caute un loc potrivit pentru o sf. mănăstire. Și avea pricină Domnul Stefan să fie voios și să caute loc pen-

tru locaş dumnezeesc, că tocmai îi agiütase Dumnezeu de se întoarce biruitor dintr'o goana a căpcînilor de Tatarî care năvăliseră ni tam ni sam în biata țară a Moldovei. D'apoi, că ce au căutat au și găsit ei. Domnul Stefan gata de luptă în toată clipeala, le-a dat o întîmpinare și o bună dimineată și o noapte bună, că era noaptea cînd i-a căsăpit, care au pomenit-o cît au trăit păgîinii cei ce au mai scapat teferi fugînd în ruptul capului.

Intrînd Stefan Vodă cu curtenii lui prin codri deși și neîmblați de prin părțile Rădăuțului, descălecă într'un loc și prinse a intra tot mai afund prin cele păduri. Pînă la o vreme curtenii îl însoțiră, dară întunecînd, ei l'au pierdut din ochi. Căutară ei ba în coace, ba în colo, Vodă nicăeri. Neliniștea lor nu fu proastă. Toți să împrăstieră care în cotro să afle pe Vodă, dar în zadar fu truda lor. Pe Vodă nu-l aflară, una, că era întuneric ca în corb; alta, că pădurea era atît de deasă, că nu puteai străbate nici într'un fel. La urmă curtenii osteniți ca vai de ei, se așezară pe iarbă într'un loc mai lărguț din pădure, și aprinseră un foc și îmbucînd fie-care ce avea cu sine, se puseră ca să le treacă de uritul nopții la povestitul întîmplărilor de prin cele războaie. Povestind, ba unul, ba altul întîmplări vitejești, ba de ale dragostei cu cutare giupineasă sau cutare fată de boieri, se treziră, că se crapă de ziuă și se puseră iarăși pe căutat cu tot din-adinsul, pînă ce într'o vreme, cînd era soarele hăt sus, îl găsiră pe Stefan Vodă dormind într'o colibă a unui biet Român.

În colibă agiunse Vodă așa într'un tîrziu de noapte. Rătăcise Vodă prin cel codru, pînă cînd dădu de coliba aceea. Și de colibă n'ar fi dat, dacă n'ar fi luat sama, că într'un desîș se zărește ceva ca o lumină. După o bucată de vreme Vodă tot năzuind la lumina aceea se trezi înaintea unei colibe, în care licăreau cîți-va cărbuni din cînd în cînd.

Vodă strigă: De este cineva în colibă să iasă afară.

Atunci eși un Român, care tocmai se trezise din somn, și-l întrebă, că ce vrea. Stefan îi spuse, că-î un drumet și că a rătăcit prin pădure și-î mort de trudă și de foame. Și dacă n'are loc în colibă, să se culce, și să-î dea ceva de mîncare?

— Ba este zise Românul, și una și alta.

Vodă să tupilă și intrind în colibă, se așeză pe un braț de fin moale, ce era așternut gîos și care era patul stăpînului colibeî. De mîncare îi aduse Românul un dărab de mămăligă rece. Vodă se uită la lumina unui tăciune, ce'l ținea Românul în mină, la mămăliga cea vîrtoasă și întrebă pe om: ce are la mămăligă? Dacă n'are lapte, carne, legume ori altăceva.

Romînul însă îi zise, că n'are nimică de mămăligă.

Nu era el Vodă prea desmerdat în ale mîncării, că doară mai petrecea el nemîncat și însetat prin răsboae, de cît în ticnă lingă o masă domnească plină de fel de fel de bucate și mîncări care de care mai alese și mai gustoase. Uitîndu-se el însă la mămăliga cea rece și vîrtoasă, tot parcă îi venea oarecum s'o îmbuce așa sacă. Da văzînd că Românul n'are alta nimica, făcu voe de nevoe și începu să îmbuce și să înghită din ea, parcă era un fel de cele mai alese bucate. După ce-și sătura foamea și-și stimpără setea c'o dușcă de apă rece ca gheața ce-î aduse Românul în palăria lui de la isvorul din dosul colibeî, Vodă își puse dreapta drept pernă de puf moale sub cap, și adormi pe loc un somn de cele voînicești. Cînd se trezi, văzu pe unul din curtenii lui în colibă, și pe cei-lalți afară, așteptîndu-l sa se scoale. Ei spuseră Românului că el a găzduit în coliba lui pe Stefan Vodă, ceea ce uimi mult pe Român.

După ce se sculă Vodă, mulțumi Românului pentru buna primire, c'o mină de bani și încălecînd, plecă cu curtenii și căpitanii cu toți spre mănăstirea Putneî. Aici îl primi starețul Mănăstirei, și-î făcu o masă aleasă.

Pe timpul ospățului, cînd vinul facea ocol împre-

gîurul mesei, și toți mesenii se făcură mult vorbăreți, întrebă Vodă pe curtenii: dacă au mîncat ei mămăligă. Curtenii se cam mirară de această întrebare domnească, da tot răspunseră cu toții că au mîncat.

— Dacă ați mîncat, zise Vodă, atunci trebuie să știți cu ce-i mai bună mămăliga.

Unii gîciră, că cu friptură de puț cu smîntină, alții, cu brînză de oi sau cu lapte; alții, cu legume, ca: usturoi sau ceapă; alții cu alte mîncări care de care cum îl învăța mintea a gîci, că curtenii nu prea gustase din mămăligă, nu era ea doară mîncare boerească, ci țărănească. La toate răspunsurile lor, Vodă clătina din cap necredincios, vrînd să zică, că n'au gîcit.

În urmă Stefan Vodă le zise:

— «Eū vād, că nu gîciți, de aceea oiū spune eū cu ce este mămăliga mai bună: *cu foamea!*»

130.—**Șolcan Țiganul.**

În coastele tîrgului Suceava era pe vremea lui Stefan cel Mare o lae de țiganii fierari, care erau robii Domnului și potcoveau caii domnești, tocniău radvanele și carăle din curtea domnească. Mai mare peste dînșii era bulibașa și stăpînul lor și mai mare era un boier: «Pircalabu».

În țigănimea ceea era un băiețanaș care-l chema: «Șolcan», voinic de felul lui, frumos și isteț, și Vodă a pus ochii pe dînsul și l'a luat să fie ficior în casă, adică să grijască de ciubote și de strae.—Șolcan se purta bine, așa că-i era drag lui Vodă și făcea mare haz de el și de incurile lui, mai ales cînd era Vodă cam supărat.

Intr'o sară, cînd nu era stăpînu-su acasă, Șolcan s-a îmbracat frumos și s-a dus, să se tudulească la neamuri.

Cînd l-au văzut țiganii și țigancele în port fain și țațoș la statură, toți s-au strîns buluc împrejurul lui.

— Aoleu, ce mai faci, Șolcane, maică?

El le răspundea chefos:

— Sînt sănătos și voinic, Să trăiască Măria Sa Vodă. Da Dumnevoastră cum mai trăești?

Toată laia i-au răspuns într'un glas:

— Cu bulibașa o ducem cum o ducem, da cu gîu-pîn Pîrcalabu nu ne împăcăm.

— Dacă'i așa, faceți jalbă ș-o dați la mine, ca s-o dau Mării Sale, să vă tacă dreptate.

Țiganiî fac îndată jalba și-o dau lui Șolcan.

Cînd se'ntoarce Vodă acasă, Șolcan îi iese înainte și prinse a plînge cu suspine. Vodă cum l-a văzut plîngînd îl și'ntrebă:

— Ce plîngi, măi Șolcane?

— Plîng că m'a bctut, taica popa, la biserică.

— De ce te-a bătut, mă?

— M-a bătut că n'am știut să zic: «Tatăl nostru».

Vodă care era din firea lui tare de credință, s-a zborșit cînd a auzit că sluga lui din casă nu știe nici «Tatăl nostru».

— Cum, mă țigane nu știi «Tatăl nostru»? Să poate slugă domuească să nu știi macar atîta?

— Ba-l știu, Măria Ta, da popa m-a bătut degeaba.

— Ia zi-l, mă, să-l aud cum îl spuî.

Șolcan scilfosînd de plîns, spune:

— Tatăl nostru care iești în cer, fie în voia lui.

— Mă, nu în voea *lui*, ci zi: fie în voia *ta*.

— Fie'n voea *mè*.

— Nu așa țigane! Nu în voia lui, nici în voia mea, ci în voia *ta*.

— Șolcan să mădărește:

— Nici în voia lui, nici în voia ta, ci fie în voia mea.

— Mă, te cirpesc, ce nu zici cum îți spun eu? Zi după mine: Tatăl nostru carele iești în ceruri, vie împărăția ta, fie în voia ta...

Șolcan zice după Vodă:

— Tatăl nostru carele iești în ceruri, vie împărăția *mè*, fie în voia *mè*....

— Ma țigane, cați batae, amuș te trezesc eă, ce nu zici că mine: fie în voia ta?

Șolcan repede întinde o hîrtie lui Vodă și-l roagă să scrie ceea ce se făcea că nu-î intră lui în cap.

Vodă scrie :

«*Fie în voia ta.*»

Șolcan ia hîrtiea și iese afară, ca să învețe rugăciunea. Da cum a însarat să ție frumușel, pe furis și se duce la țigani; strînge toată țigătimea, prinde pe gîmpin Pîrcalab și-l bate înaintea țiganilor delasă lat pe pămînt, arătîndu-î boierului porunca lui Vodă: «*Fie în voia ta.*»

A doua zi dimineata, pe vremea rugăciunii, Vodă îl pune pe Șolcan să spue „Tatăl nostru», ca să vadă l-a'nvațat. Și țiganul, de frică, a zis bine rugăciunea.

După ce-a trecut o bucată de vreme, numa ce chiamă Vodă pe boierul Pîrcalab la curte și-l întrebă de rîndul cailor.

Pîrcalab vine umilit și scirbit în sînea lui de cele ce pățise. Vodă cum l-a văzut așa, l-a și întrebat de pricina scîrbiî. Boierul de-odată să mîeră de întrebare, gîndea că Vodă se preface numai, da dacă a văzut de-a binelea că Vodă nu știea nici cu spatele de tapta lui Șolcan, i-a spus tot de-adreptul.

— Și zi, țiganul meu, ț-a aratat hîrtiea cu: fie în voia ta și ai mîncat chelfăneala. Amu a înteles Vodă că Șolcan a îmblat cu șîriclic și îndată l-a chemat la dînsul.

Șolcan s-a aparat cu jalba care i-o dăduse țiganii, da Vodă n'a vrut să știe de nimic, ci a dat poruncă să-l spînzure.

— Cu Pîrcalabu a *vost în voia ta*, amu las să fie *în voia mea*.

Maî pe urmă ș-a tras Vodă de samă, și l-a iertat de copilăria care-o făcusa, după cum l-a iertat și pe boier de alte greșeli cari le făcuse maî înainte.

131. — **Stefan Vodă și Tolpa**

Se zice că în vremea lui Stefan Vodă era pe lângă curtea domnească un țigan, *Tolpa*, care era deștept, glumeț și tot odată foarte prefăcut.

Intr'o zi, venind niște oameni de la țară ca să se jeluască înaintea domniei pentru nedreptățile din partea pîrcalabului lor, întîmpinară tocma cînd avea să intre în curte pe țiganul *Tolpa*.

— Ce vreți voi, oameni buni?—întrebă țiganul.

— Avem să vorbim oare-ce cu Măria Sa Vodă. Acasă-î? răspunseră Romîniî viniți, socotind că cine știe ce domn mare îi acela cu care vorbesc.

— Acasă! Dară ce aveți voi să vorbiți cu Măria Sa? Nu puteți să-mi descoperiți și mie tainele voastre? Eu v'aș putea foarte mult ajuta, de oare-ce și eu sînt unul din cei mai mari stetnici ai Măriei Sale!

Romîniî viniți, necunoscîndu-l cine-î și văzîndu-l așa de vorbăreț, i se încrezură țiganului, gîndind că ceea ce le spune îi adevarat, și-î istorisiră taina lor, adică: cum că pîrcalabul îi asuprește din cale-afară, cum că li se ia bir peste măsură, ba încă pe lângă aceea mai în toate zilele îi bagîocurește, îi bate și-î chinuește, fără milă și fără v'o pricină. Iaca de ce au venit ei să se jeluască lui Măria-Sa Vodă!

— Oameni buni! zise *Tolpa*, nu purtați nici o grijă, întoarceți-vă pe-acasă în voea cea mai bună, că eu vi-s omul!... Voiu vorbi cu Măria Sa. Lasă dacă v'a mai asupri și bate pîrcalabul vostru de astăzi înainte!

Romîniî îl ascultară și se întoarseră bucuroși spre case.

Tolpa, după departarea lor, căută un prilej bun să intre la Măria Sa în odaie.

Intr'o zi *Stefan Vodă* era voios.

Știindu-l atunci numai singur în divan, *Tolpa* intră de-odată la dînsul în nuntru, plîngînd și țîindu-se cu mînele de cap.

— Ce-ți este ție *Tolpo*? Ce plîngi? îl întrebă *Vodă*, văzîndu-l vătîndu-se și țîindu-se cu mînele de cap.

- Mi-a tras popa o palmă, Măria Ta!
- Pentru ce?
- Pentru-că n'am știut pe *Tatăl Nostru*.
- Ei, tu păginule! îi zise Stefan Vodă mînios, tu să nu știi Tatăl Nostru? Pacat că n'am știut eu asta mai de mult, că de-atuncea te-aș fi alungat de la curtea mea!.. Mă, da ce iești tu? păgin? turc? tatar? ori ce liftă ră? să nu știi tu Tatăl nostru? Stăi numai!...
- Ba îl știu Măria Ta, da-l greșesc într'un loc.
- Spune-mi-l dar!
- Tatăl nostru, carele iești în ceriuri, sfințască-se numele tău, vie împărăția ta...
- Mai departe!
- Acî am uitat o vorbă.
- *Fie 'nvoea ta...* zi acuma mai departe.
- Fie în...
- Fie în voea ta... zi odată de la început. că ia-rași ai uitat!
- Tatăl nostru, carele iești în ceriuri, sfințască-se numele tău, vie împărăția ta, fie în!.
- Fie în voea ta!... Măi da ce bătut cu leuca!... Un cuvînt să nu-și poată însăamna! Zi încă odată de la început și ține bine minte: fie în voea ta!
- Tatăl nostru, carele iești în ceriuri, sfințască-se numele tău, vie împărăția ta, fie în...
- N'a să mai ție minte! zi mai de multe ori: *fie în voea ta*
- Fie în voea mea, fie...
- Nu așa! ci *fie în voea ta*, adică a celui de sus, a lui Dumnezeu, și nu întru a ta, prostule și năucule!
- Ei! fie! d-apoi dacă uit!
- Apoi nu uita, că doară nu-ți-î dogit capul!
- Și ca să nu uit Maria Ta, scrie-mi vorbele acelea pe-o hîrtie și te iscălește, că așa să-mi poți aduce aminte totde'auna, cînd oi lua hîrtia în mînă.
- Stefan Vodă, nici visînd de gîndurile Țiganului, luă o hîrtie albă curată și scrise: *fie în voea ta*, a-

pozi se iscăli mai de desupt Ștefan Voda, și i-o dete Țiganului, ca să nu-l mai supere...

Tolpa — bucuria lui — ia hîrtia în mină și ieși din divanul domnesc, îndată a și pornit la țară, a-nume cătră satul acela, de unde erau Rominii ce aũ fost venit la domnie să se jeluască pentru asuprirea peste măsură din partea pîrcălabului.

Agîngînd el în satul acela, dete poruncă să se strîngă toți săteniî la un loc, dimpreună cu dînsiî și pîrcălabul, căci vine de la curtea domnească și le aduce o vorbă mare de la Maria Sa Vodă, pe care fie-cine trebuie s'o asculte și s'o împlinească...

După ce s'a strîns tot satul, dimpreună cu pîrcălabul la un loc, Tolpa virîndu-se în mijlocul oamenilor și puindu-se față în față cu pîrcălabul, pe carele a început mai întăi al mustra înaintea satului întreg pentru neomenia lui cu săteniî și cu toți Rominiî de prin pregiurul acela, apoi arătîndu-i iscălitura lui Ștefan Vodă, îi zise ;

— Vezi ce este scris aici ?

— Văd : *fie în voea ta* — răspunse pîrcălabul, dar eu nu știu ce se însemneze aceasta !

— Nu ști?... bine ! Lasă că știu eu !—strigă Tolpa furios, și atunci pe loc porunci oamenilor să l'întindă gîos înaintea oamenilor și să-i măsoare v'o 50 bețe bune și piperate. zicând :

— Iscălitura Măriei Sale poruncește : să pedepsim pe toți aceia ce nu știu de omenie și asupresc pe frații lor din cele-afară și fără v-o dreptate!..

Pîrcălabul era nevoit să sufere bătaia, crezînd că așa a poruncit Vodă.

El însă era unul din cei mai credincioși, mai supuși și mai plăcuți domniei, și știînd aceasta, se mira foarte mult, cum de-a tăcut Ștefan Vodă să poruncească să-l bată țiganul Tolpa înaintea săteniilor, mai cu samă nefiînd cu nimic vinovat !

La v'o cite-va săptămîni însă, după ce a fost bătut, avînd treabă numai de cit să se ducă la curtea domnească, se duse, și agîngînd intră la Măria Sa.

Stefan Vodă, bucurîndu-se de sosirea lui, îl primi cu aceeași prietenie și inimă bună ca și mai înainte.

Pîrcălabul s'a mîerlat mult de primirea asta bună.

Pricepînd atunci că nu poate să fie ceva rău la mijloc, că trebuie să-l fi pus cine-va la cale și de aceea poruncise ca să-l pedepsească, îl întreabă pe Vodă!

— De ce ai poruncit Măria Ta lui Tolpa ca să mă bată înaintea sătenilor mei, că doară n'am făcut nimăruî nici un rău.

Stefan Vodă, uitîndu-se lung la dînsul, mîerîndu-se și el de vorbele pîrcălabului, îi zise:

— Ce spui?...

— Ce spun?... d'apoî iaca cum și iaca cum, și încep a-î povesti toată istoria cum s'a întîmplat.

— Ei, mișelul! zise Vodă mînios, de aceea mî-a spus el să mă iscălesc eu la cuvintele, ce nu le știa din *Tatăl nostru*, ca să aibă cu aceea iscălitură putere să te bată!.. Așa-î treaba?... Lasă că mi ți-l oîu învața eu!..

Stefan Vodă să făcu foc; poronci curtenilor să prindă pe Tolpa și să-l spînzure.

Tolpa însă, cînd istorisia pîrcălabul lui Vodă și cînd Vodă poronci să-l prindă și să-l spînzure, stătea la ușă și asculta toate, și um a auzit aceasta, îndată s'a făcut nevăzut, ascunzîndu-se în grădina domnească, care era foarte mare, știind că acolo nu va da nimeni de dînsul, iar trecînd minia Domnului, poate să scape cu viață.

În zadar l-au căutat curteni să-l prindă, că Tolpa nu era nicăiri. El bîietul, de spairă și de trică c'a să-l spînzure, s'a fost ascuns în grădina aceea așa că nici ziua mare cu lumina nu-l puteau afla, de l'ar fi tot căutat.

Mai spre sară, fiind o zi frumoasă și călduroasă, ieși Stefan Vodă singur din curte și se duse la primblare prin grădina Domnească tocmai în partea aceea unde era Tolpa ascuns. Țiganul văzîndu-l de departe că vine Vodă, se sui iute într'un măr și se legă cu

brîul ce era încins peste mijloc de un crac, lăsîndu-și apoi picioarele să spînzurê în gîos, iar o ațîșoară, ce-o avea asemenea pe lingă dînsul, o legă de altă creangă deasupra capului său.

Văzîndu-l așa Vodă zise cu milă :

— Zău că-’mî pare rău de sârmanul Tolpa. Bietul de bună samă auzînd că am poruncit să-l omoare, pentru că a bătut pe pîrcălabul, s’a spînzurat el singur, ne mai așteptînd pe alții...

Tolpa numai trăgea cu urechia.

— Dacă ar fi viû, eû l-aș ierta...

— *Fie în voea ta!* strigă Tolpa, sărînd gîos și îmbrățișînd picioarele Măriei Sale.

— *Fie în voea ta!* Bine că măcar de frica spînzurătoarei ai învățat *Tatăl Nostru!* zise zîmțînd de ris Stefan Vodă. Atunci m’ăi prins cu iscălitura, acum cu vorba, dar altă dată nu mai scapi nici *cu voea ta*, nici fără de *voea ta!*...

Era șagagi Stefan Vodă și-î plăcea și șagile altora, dar între-o șagă și o altă șagă ținea la mijloc cîte nouă fulgere și vai de acela, pe care îl nime-rea pîntre șagi săgeta miniei domnești!

132. — **Aista’i tatăl nostru!**

Era în Decembrie, 1855, cînd după orînduirea ministerului din Viena se desgropară la monastirea Putnei moaștele lui Stefan Vodă și ale întregii sale familii, care odihnesc în acea biserică.

La desgroparea moaștelor fusese trimes Teoctist Blajevici, ca comisar duhovnicesc pe lingă alți trei — unul politic, altul sanitar și al treile tehnic.

Încă se descoperise mormintele lui Bogdan, fiul și urmașul lui Stefan cel Mare; apoi a lui Stefan cel tînăr și multe altele pînă ce în sfîrșit agîunseră la însuși mormîntul lui Stefan cel Mare : săpat frumos și bine în marmură sură.

Şese picioare sub faţa pământului, lovi întâia dată hirlitul în lespede de granit şi lustruit a lui *Stefan Vodă Cel Mare şi Sfânt!*

Patru călugări şi 4 mirenî coborîră în sunetul tuturor clopotelor mănăstirei — dar în tăcerea a toată suflarea omeniască — în mormînt răsturnînd greaua şi marea lespede de pe el — iar sub ea se zăriră după trei sute de ani... în adîncime de 2 stînjei, îmbrăcat într'un pîrteţar lung, tunica de fir de aur şi încă lucitor, cu mantaua de tron, aruncată pe partea de gîos a trupului, fără săcriu pe 6 chingî late de fier..... se zăreau zic moaştele celui pentru care însuşi *Papa de la Roma a poruncit ca în toate bisericile din tîrgurile lumii, se facă rugăciuni de mulţămire către Dumnezeu pentru că scăpase creştinătatea întregii Europe de îngenuchierea păgînilor Turci.*

Teoctist Blaieviţă sta pe gînduri în faţa mormîntului descoperit, răzamat de un stîlp de marmoră şi de sîiala (emoţiune), nu putea vorbi un cuvînt.

Atunci se apropié un moşneag bătrîn (Toader Niţu) din Putna în genunchi şi plîngînd spre mormîntul descoperit a lui Stetan cel Mare şi Sfînt şi uitîndu-se în el, spuse încet şi c'o jele sfîşietoare :

— *Săracii de noi ! aista-î tatăl nostru !!!!!*

INSEMĂNĂRI. — TABLA DE MATERIE

	pag.
<i>Cuvînt înainte</i> după V. Alexandri.	5
I. Faptele și vitejiile lui Ștefan cel Mare și Sfînt.	9
1. <i>Ștefan cel Mare și Sfînt.</i>	11
2. <i>Prorocia despre Ștefan cel Mare și Sfînt</i> după Ilie Veslovschi, <i>Șezdîtoarea</i> , rev. de folklor. An. III. fața 235.	17
3. <i>Ștefan cel Mare și Ingerii</i> după Th. A. Bogdan inv. din Bistrița, care-a cules-o din Cîmpia Ardealului și-a publicat-o în rev. « <i>Familia</i> » din Oradea mare. An. XXXIX fața 246.	18
4. <i>Ștejarul din Borzești</i> , dupe N. Gane: <i>Nuvele</i> vol. III. f. 5. Această istorie i-a fost povestită de poetul V. Alexandri. Legenda gîocului și a ntemeierii bisericii din Borzești ni-a spus-o și mie D. Gr. A. Tabacariu din satul Hemeuși, com. Fîntînele, țîn. Bacăului. — Să se vadă și <i>Diction. geogr. a jud. Bacău</i> , de Ortenzia Racoviță, f. 168.	21
5. <i>Judecata lui Ștefan Vodă</i> , auzită de N. Stoleriu de la Gh. Bosinceanu din Baea, ținutul Sucevei.	27
6. <i>Ștefan Vodă</i> , după S. Fl. Marian: <i>Tradiții pop. romîne din Bucovina</i> , f. 90.	29
7. <i>Bătălia de la Socî</i> , după S. Ionescu: <i>Dicționar geogr. a jud. Suceava</i> , f. 316.	36
8. <i>Bătălia de la Baea</i> , după ce-a auzit d. P. Gheorghesa inv. în satul Cotrigaș, com. Broșteni (Suceava) și după <i>Dicț. geogr. a jud. Suceava</i> de S. Ionescu, f. 211 și 223.	36
9. <i>Scările lui Vodă</i> , după ce-a auzit d. Victor Popovici din Pașcani. D-sa spune că într'o primbare care-a făcut-o prin pădurile din acele părți a găsit o piatră ruptă pe care era scris cu litere vechi slavonește adică <i>Pe aici trecut-a Ștefan în lupta cu dușmanii...</i>	37
10. <i>Mănăstirea Putna</i> , după I. Neculcea, <i>Letopiset</i> , vol. II. ed. II. f. 179.	38
11. <i>Ștefan Vodă și Turcii</i> , după S. Fl. Marian: <i>Tradiții pop. romîne din Bucovina</i> , f. 119.	40
12. <i>Mănăstirea Putnei</i> , după ce-a auzit d. Ilie Veslovschi din Cimpulung Bucovina.	54
13. <i>Răsboiul de la Racova</i> , după arătările rezlete de C. Chiariță: <i>Dicț. geogr. a jud. Vaslui</i> , f. 33, 37, 39, 41, 43, 55, 87, 123, 124, 135, 142, 150, 153, 154, 157, 165, 172, 186, 189, și T. Ciuntu: <i>Diction. geogr. a jud. Tecuci</i> . f. 266.	56
14. <i>Bătălia de la Răsboieni</i> , după I. Neculcea: <i>Letopiset</i> , vol. II. ed. II. f. 180.	58

	pag.
15. <i>Bătălia de la Valea-Albă</i> , după ce-a auzit d. P. Gheorghheasa, inv. în satul Cōtrigas, som. Broșteni (Suceava).	60
16. <i>Cetățuea</i> , după C. D. Ghiorghiū, <i>Diction, geogr. a jud. Neamț</i> , f. 118.	61
17. <i>O minune a lui Ștefan cel Mare și Sfint</i> , după cele auzite de Const. Baltă de la un moșneag din Buhalnița, (Neamț).	61
18. <i>Bătăliile pentru Cetatea Albă și Chilia</i> , după I. Neculcea : <i>Letopiseț</i> , vol. II. ed. II. f. 179.	62
19. <i>Daniil Sihastru</i> , după D. Dan. rec. folk : <i>Săzătoarea</i> , vol. VI. f. 133.	62
20. <i>Cozminul și Dumbrava Roșă</i> , după D-na El. Voronca : <i>Patria</i> , ziar în Cernăuți, An, I No. 24, 25, 26 și 27.	66
21. <i>Dumbrava Roșă</i> , I. Neculcea, <i>Letopiseț</i> , vol. II. ed. II. f. 181.	68
22. <i>Altă Dumbravă Roșă</i> , după C. Chiriță ; <i>Diction. geogr. a jud. Iași</i> , f. 93 și C. D. Gheorghiu : <i>Diction. geogr. a jud. Nēmț</i> , f. 167.	69
23. <i>Pusnicul Silvestru</i> , după P. S. S. Arhiereul Narcis Crețulescu. care a auzit-o din călugării bătrîni și a scris-o în <i>Istoria Mănăstirii Neamțului</i> tom. I. f. 331—362. (manuscript).	69
24. <i>Logofătul Tăut</i> , I. Neculcea : <i>Letopiseț</i> vol II. ed. II. f. 181.	72
25. <i>Ștefan Vodă și Unguri</i> , după S. Fl. Marian : <i>Trad. pop. rom. din Bucovina</i> , f. 104 mai este o variantă la El. Voronca : <i>Datinele și credințele pop. Rom.</i> f. 958.	72
26. <i>Bătălia de la Varnița</i> , după ce-a auzit Const. Pa-liuc din Volovăț (Bucovina).	83
27. <i>Gîrla Cazacului</i> , după ce-a auzit d. Ilie Veslovschi din Cîmpu-Lung Bucovinei.	85
28. <i>Bătălia de la Ciortărei</i> , după D-na El. Voronca din Mihalcea (Bucovina), care a auzit-o de la Mihaî Juravlea din Burla (Bucovina).	85
29. <i>Bătălia de la Zarija</i> , după D-na Niculiță-Voronca din Mihalcea (Bucovina), care a auzit-o de la Ion Pisarcîuc din Roșă (Bucovina).	86
30. <i>Ștefan cel Mare și Sf. Gheorghe</i> , după d. T. T. Burada : <i>O călătorie la muntele Atos</i> , f. 36.	88
31. <i>Valea lui Vodă</i> , după C. Chiriță : <i>Diction. geogr. a jud. Iași</i> , f. 252.	89
32. <i>Popa care știe carte</i> , după V. A. Urechea, <i>Legende Romîne</i> , ed. III. f. 49.	89
33. <i>Ștefan cel Mare și Porcariu</i> : Această legendă îi scrisă după cea comunicată de Arh. Narcis Crețulescu, care a auzit-o de la Generalul Grigore Ipătescu și institutorul Sachelarescu din Iași și de la alții.	98

N. B. Se zice că Ghelasie era răzăs fruntaș și că din neamul lui se trage Inochentie, Vlădică la Huși între anii 1752—1782. (Cronica Romanului. Apendice f. 229).

34. *Ciobanul, cules de El. Niculiță-Voronca : Datinele și credințele poporului Român*, f. 678. 100
35. *Stefan Vodă și baba Tudora*, după I. Ionescu (de la Brad) *Agricult. rom. din jud. Putna*, f. 362, după Mariea Movilă, care a scris după legenda asta, romanul *Septe Muniți*, f. 43. Buc, 1882; după *Diction. geogr. a jud. Putna*, de A. Candrea și M. Caneanu f. 394 și *Carmen Sylva : De prin veacuri*, vol. I. f. 36. 102
36. *Măndstirea Căpriana*, după P. S. S. Arhiepiscopul Narcis Crețulescu, care a auzit-o de la ieconomul *Andrei Panuș* de la biserica Buna-Vestire din Iași, fiind un vlastar din neamul țiganului Panuș, din vremea lui Ștef. Vodă. Tot în chipul acesta povestesc și călugării bătrâni. Să se vadă și «Uricarul» lui Codrescu vol. III. f. 270. 104
37. *Cetatea Tătarilor*, după S. Fl. Marian : *Trad. pop. rom. din Bucovina*, f. 260. 106
38. *Stefan cel Mare și Capcîniș*, după Th. A. Bogdan; *Familia*, Am. XXXIX, f. 258. Oradea Mare. 117
39. *Dealul Leahului*, după S. Fl. Marian : *Trad. pop. rom. din bucov.* f. 275. 118
40. *Stefan Vodă și Hatmanul Peștiovicîi*, după N. Trofin care a auzit-o de la Vasile Morariu din satul Glodeni, com. Parpanița jud. Vaslui. 121
41. *Cum scopă Stefan Vodă de Tătari printr'o minune*, după celea ce-a auzit d. Ilie Veslovski din Cîmpu-lung Bucovinei. 123
42. *Bătăliea cu Tătari de pe Vatea Berheciului*, după spusese d. M. Zamfir normalist din satul Vultureni, ținutul Teuciuului. 124
43. *Locul războiului*, după N. Filipescu-Dublău : *Dictionar geogr. a jud. Dorohoi*. f. 41. 124
44. *Valea Groazei*, după C. Chiriță : *Diction. geogr. a jud. Iași*. f. 115. 125
45. *Bătăliea de la Poiana Dealului Mare*, după T. Ciuntu ; *Diction. geogr. a jud. Tecuci*, f. 263. 126
46. *Tabăra*, după N. Filipescu-Dubău : *Diction. geogr. a jud. Dorohoi*. 329. 126
47. *Sîngerî*, după C. Chiriță : *Diction. geogr. a jud. Iași* f. 205. 126
48. *Cierdacul lui Ștefan Vodă*; după C. Chiriță : *Diction. geogr. a jud. Fălciu*. f. 36. 127
49. *Cetățuța și Valea lui Ștefan Vodă cel Mare*, după C. Chiriță : *Diction. geogr. a jud. Fălciu*, f. 29. 127
50. *Masa lui Ștefan Vodă*, după celea ce-a auzit d. I. Mironescu, înv. în com. Tazlău ținutul Neamțului. 128
51. *Movila cu gloanțe*, după d. Ilie Veslovski : rev. folk. *Șezătoarea* f. 207. 129
52. *Cuvîntul de moarte a lui Ștefan Vodă*, de I. Neculcea : *Letopiseț*, vol. II. ed. II. f. 182. 130
53. *Poruncile lui Ștefan Vodă cel Mare și Sfînt*, după celea ce-a auzit d. P. Gheorghesa înv. din satul Cotrigaș, com. Broșteni (Suceava). 130

II. Doamnele lui Ștefan Vodă cel Mare și Sfînt. 131

54. *Casa Doamnei*, după *Dicțion. geograf. a jud. Botoșani* de V. C. Nădejde și I. Țițu, f. 199 și după celea auzite de d. Alex. Petrescu, de la un moșneag din Stînca. 133
55. *Catelina*, după celea ce mi-a trimes Arhiereul Narcis Crețulescu și după «*Dicțion. geogr.*» I. Iași, f. 49, 59 și 140. I. Creangă a publicat în *Convorb.* o baladă pop. *Catelina* în care se povestește despre frumusețea unei femei vândute Turcilor. Am pomenit de balade asta fiind, că numai de data asta măi găsesese acest nume în literatura populară. 134
56. *Bătălia de la Cetatea Hotinului*, după C. Stamati-Ciurea rev. *Povestea Vorbei*, An. I, No. 16 fața 5. 136
57. *Domnița Săsoaică*, auzită de la Gh. Bosinceanu, gospodarî-dogarî. din Baea, ținutul Suceava. 137
58. *Nourăș și Doamna Ileana*, după P. Ispirescu care a publicat-o în «*Convorbiri literare*» An. XII, unde a scris «*Vieța lui Ștefan cel Mare și Bun*». 138
59. *Nourel și Calapod Paharnicul*, după balada culeasă de d. Alex. Vasiliu, de la Mihai Buchilă, moșneag de 60 ani, din satul Tatărușii. țin. Suceava. 140
60. *Domnița Unguroancă*, legendă culeasă de Rubinyi Mózes și publ. în : *Adalêkok a Moldavî Csangok Nyelvjársához (Adițiunî la dialectul limbei Cîngărilor din Moldova)* Budapesta. 1901. 143
61. *Fintina Doamnei*, după *Dicțion. geogr. a jud. Bacău*, f. 295 144
62. *Altă Fintină Doamnei*, după S. Fl. Marian : «*Tradiții pop. rom. din Bucovina*. f. 278. 144
63. *Iucă altă fintină Doamnei*, după *Dicțion. geogr. a jud. Iași*, de C. Chiriță, f. 54. 146
64. *Vierița cea frumoasă*, după V. A. Urechea «*Legende Romîne*» f. 260. 146
65. *Ștefan cel Mare și mama lui Petre Rareș*, după C. Chiriță, «*Dicț. geogr. a jud. Iași*, f. 227. 152
66. *Cîntecul Ilenei*, după cele auzite de d. I. Mironescu, înv. de la moșneagul Irimia Concu din com. Tazlău, ținutul Neamțului. 152
67. *Ôbirșia Cîngărilor din Faraoanî*, legendă culeasă de Rubinyi Mózes și publ. în : *Adalêkok a Moldavî Csangok Nyelvjársához. (Adițiunî la dialectul limbei Cîngărilor din Moldova)*. Budapesta, 1901. 153
- III. Cîntece despre Ștefan cel Mare și Sfînt.** 155
68. *Cîntecul lui Ștefan Vodă cel Mare și Sfînt.* cules de V. Alexaneri : *Poesii pop. ale Romînilor*, f. 173. 157
69. *Alt cîntec al lui Ștefan cel Mare și Sfînt*, cules de V. Alexandri : *Poesii pop. ale Romînilor*, f. 174. 157
70. *Haî frați.* cîntec găsit de d. Hasdeu pe *psaltirea slavo-romîndă a lui Dositei*, care se pare a fi un cîntec răsboinic din vremea lui Ștefan cel Mare. 157
71. *Ștefan Vodă și Șoimul*, cules de V. Alexandri : *Poesii pop. ale Romînilor*, f. 172. 158
72. *Movila lui Buricel*, cules de V. Alexandri : «*Poesii pop.*»

ale Românilor, f. 168. La sfârșitul acestui cîntec este următoarea însemnare : Tradiția spune că în adevăr pe timpul lui Stefan Vodă cel Mare și Sfînt, ședea un ostaș de-a lui pe movila lui Burcel cale de o poștă și giumătate de la Vaslui și că glasul lui era atît de puternic în cit agîungea pin' în auzul Domnului !». 158

73. *Bucă Bucăleț*, cules de T. T. Burada : «*O căldtorie în Dobrogea*» f. 139. 160

74. *Stefan Vodă și Giricuta*, cules de Iuliu Bugnariu : «*Musa Somesană*» balade populare, f. 76. 162

75. *Stefan Vodă și Turci*, auzit de d. I. Th. Popovicî, înv. de la V. Lopatariu în vristă de 87 ani, de loc de peste Prut. 164

76. *Stefan Vodă și Unguri*, auzit de d. I. Th. Popovicî, înv. de la Nec. Lupea în vristă de 77 ani, și de loc din Ardeal. 165

77. *Stefan cel Bun și Mare*, cules de d. Gr. A. Tabacariu de la o ardeleancă din Zogra-Năsăud. 165

78. *Colîndul lui Stefan cel Mare și Sfînt* : a se vedea însemnarea de la cîntec. 165

79. *Nani—nani*, (Cîntec de leagán). *Poesii pop. ale Rom.* culese de V. Alexandri f. 381. 166

IV. *Curțile domnești a lui Stefan cel Mare și Sfînt.* 167

80. *Curtea Domnească și Cotnari*, după celea ce-a auzit Arhiereul Narcis Crețulescu și după *Dicțion. geogr. a jud. Iași*, de C. Chiriță, f. 81, 93 și 110. 169

81. *Casele domnești din tîrgul Ștefănești*, după V. C. Nădejde și I. Țițu. «*Dicțion. geogr. a jud. Botoșani*», f. 204 și 207. 171

82. *Curtea Domnească din Rădău*, după C. Chiriță : «*Dicțion. geogr. a jud. Vaslui*» f. 158. 172

V. *Ostașii viteji din vremea lui Stefan cel Mare și Sfînt.* 173

83. *Aprodul Purice*, cules de I. Neculcea : *Letopiseț* vol. II. ed. II. f. 181. 175

84. *Avram Huiban*, după cele azite de înv. din com. Avrămești, d. C. Solomon. 175

85. *Stroe*, după d. S. Ionescu : *Dicțion. geogr. a jud. Suceava* f. 330. 177

86. *Șoiman*, » » » » » » » » » 177

87. *Dobîndă*, după V. C. Nădejde și I. Țițu : *Dicțion. geogr. a jud. Botoșani*, f. 169. 177

88. *Stan Pasatnicul*, după C. Chiriță : *Dicțion. geogr. a jud. Fălciu*, f. 91. 178

89. *Crasnaș*, după C. Chiriță : *Dicț. geogr. a jud. Fălciu*, f. 52. 178

90. *Tofin Deleanu* » » » » » » » » » 49. 178

91. *Stîlpul lui Roșcă* » » » » » » » » » f. 189. 179

92. *Micșundă*, după » » » » » » » » » 49. 179

93. *Bibire*, după Ortensia Racoviță : *Dicț. geogr. a jud. Bacău*, f. 139. 179

94. *Crăcîun*, după C. Chiriță : *Dicțion. geogr. a jud. Vaslui*, f. 59. 180

95. *Tăbișcă și Nicoră*, după C. Chiriță : *Dicțion. geogr. a jud. Vaslui*, f. 184. 180

	pag.
96. <i>Darman</i> , după Ort. Racoviță : <i>Dict. geogr. a jud. Bacău</i> , f. 251.	180
97. <i>Hatmanul Grozav</i> , după I. Ciuntu : <i>Dict. geogr. a jud. Tecuci</i> , f. 99.	180
98. <i>Tălaba</i> , după T. Ciuntu : <i>Dict. geogr. a jud. Tecuci</i> , f. 202.	181
99. <i>Ipotă</i> , » » » » » » » » » » 252.	181
100. <i>Balș</i> , » » » » » » » » » » 156.	182
101. <i>Vultur și Tăvârdar</i> , după T. Ciuntu ; <i>Dict. geogr. a jud. Tecuci</i> , f. 280.	182
102. <i>Cudalb</i> , după Moise Pacu : <i>Cartea jud. Covurlui și după celea ce-a auzit d. St. Grosu. înv. în com. Smîrdan, ținutul Covurlui</i> .	182
103. <i>Bîrsan</i> , după celea ce-a auzit d. Guță V. Arghir, normalist din Panciú.	183
104. <i>Totoiescu</i> , după D-na El. Niculiță—Voronca : <i>Datinele și Credințele pop. Român</i> , f. 712.	183
VI. Daniî de la Stefan cel Mare și Sfint.	185
105. <i>Purcel</i> , culeasă de I. Neculcea ; <i>Letopiset</i> , vol. II. ed. II, f. 181.	187
106. <i>Movila lui Burcel</i> , după C. Chiriță : <i>Dict. geogr. a jud. Vaslui</i> , f. 122.	187
107. <i>Gîrceanu</i> , după C. Chiriță : <i>dict. geogr. a jud. Vaslui</i> , f. 90.	188
108. <i>Văsoi</i> , după T. N. Ciuntu : <i>Dict. geogr. a jud. Tecuci</i> , f. 34.	188
109. <i>Paisie</i> , după S. Ionescu » » » » <i>Suceava</i> , f. 227,	188
110. <i>Corlat</i> , după N. Fiipescu-Dub. » » » » <i>Doro-</i> <i>hoi</i> , f. 53.	189
111. <i>Portar-Bașa</i> , după C. Chirița: » » » » <i>Vaslui</i> f. 146.	189
112. <i>Frații Mircești</i> , » » » » » » » » » » f. 118.	189
113. <i>Roman</i> , » » » » » » » » » » f. 194.	190
114. <i>Bucium</i> , după Ort. Racoviță » » » » <i>Bacău</i> , f. 454.	190
115. <i>Ghiorghiță</i> » S. Ionescu : » » » » <i>Suceava</i> , 102. I-a fost povestită de preotul Gh. Ortoanu din com. Dorna, ținutul Sucevei.	190
116. <i>Logofătul Negrilă</i> , după C. Chiriță : <i>Dict. geogr. a jud. Vaslui</i> , f. 131.	192
117. <i>Broșteanu</i> , după S. Ionescu : <i>Dict. geogr. a jud. Suceava</i> f. 54 ; iar partea a doua a istorisirii îi scrisă după celea ce-a auzit d. Victor Popovici din Pașcani.	192
VII. Răzășii de la Stefan cel Mare și Sfint.	195
a). <i>Dict. geogr. a jud. Suceava</i> , f. 84 ; b). <i>Dict. geogr. a jud. Botoșani</i> , f. 79 ; c). <i>Idem</i> , f. 104 ; d). <i>Idem</i> , f. 130 ; e). <i>Dict. geo. a jud. Fălciu</i> , f. 23 ; f). <i>Idem</i> , f. 148 ; g). <i>Idem</i> , f. 214 ; h). <i>Dict.</i>	

geogr. a jud. Bacău, f. 442 ; i). Idem, f. 491 ; j). *Dict. geogr. a jud. Iași*, f. 198 ; l). *Dict. geogr. a jud. Vaslui*, f. 134 ; m). Idem, f. 203 ; n). Idem, f. 70 ; o). *Dict. geogr. a jud. Suceava*, f. 56 ; p). Idem, f. 187. 197

VIII. Bisericii și Mănăstirii întemeiate de Stefan cel Mare și Sfint. 199

a). *Dict. geog. a jud. Suceava* ; b). *Dict. geogr. a României*, tom. V, f. 484 ; c). După cele comunicate de Arhiepiscopul Narcis Crețulescu ; d). *Dict. geogr. a jud. Botoșani*, f. 132 ; e). După cele comunicate de Arh. Narcis Crețulescu ; f). *Dict. geogr. a jud. Dorohoi*, f. 75 ; g). *Dict. geogr. a jud. Bacău*, f. 258 ; h). Idem, op. cit. f. 582 ; i). *Dict. geogr. a jud. Iași*, f. 208 ; j). *Istoria Mitropoliei din Iași*, de C. Erbiceanu ; k). *Dict. geogr. a jud. Vaslui*, f. 190 ; l). Idem, op. cit. f. 71 ; m). *Dict. geogr. a jud. Tecuci*, f. 79 ; n). După cele auzite de Arh. Narcis Crețulescu de la călugăriții bătrâni ; o). *Dict. geogr. a jud. Neamț*, f. 45—45 ; p). Idem, op. cit. f. 224 ; r). *Ibidem*, op. cit. f. 270 ; s). *Ibidem*, op. cit. f. 287 ; t). *Ibidem*, op. cit. f. 326—328 ; u). *Ibidem*, f. 366 ; v). *In munții Neamțului*, de C. Calmunschi, f. 18 ; z). *Fondul religiosar*, de Aron Pumnul, Cernăuți, 1865, f. 82 ; x). După cele comunicate de Emilian Moldovan din Mazanaești (Bucovina). y). *Letopisețul*, vol. I, ed. II, f. 133. (Nota lui Niculaș Costin) ; w). După cele comunicate de Ilie Veslovschi din Cimpulung (Bucovina). 201

IX. Crucii, fântinile, cișmele, iazurile, podurile, moviile și ruinele din vremea lui Ștefan cel Mare și Sfint. 205

120. a). *Crucia de piatră*, după *Dict. geogr. a jud. Bacău*, f. 248. 207
 121. Fântinile și cișmele, b). *Dict. geogr. a jud. Suceava*, f. 188
 c). *Dict. geogr. a jud. Botoșani*, f. 78 ; d). *Dict. geogr. a jud. Iași*, f. 221. 207
 122. Iazurile ; e). *Dict. jud. Dorohoi*, f. 187 ; f). *Dict. geogr. a jud. Iași*, f. 65. 207
 123. Podurile ; g). *Dict. geogr. a jud. Iași*, f. 55 ; h). *Dict. geogr. a jud. Botoșani*, f. 17 ; i). *Dict. geogr. a jud. Bacău*, f. 585. 208
 124. Moviile, j). *Dict. geogr. a jud. Bacău*, f. 321 ; k). *Dict. geogr. a jud. Neamț*, f. 331 ; l). *Dict. geogr. a jud. Bacău*, f. 5 ; m). *Dict. geogr. jud. Fălciul*, f. 140 ; n). *Dict. geogr. jud. Vaslui*, f. 122 ; o). Idem, op. cit. f. 171. 209
 125. Ruinele, p). *Dict. geogr. jud. Neamț*, f. 149. 209

X Odoară din vremea lui Ștefan cel Mare și Sfint. 211

a). *Dict. geogr. jud. Vaslui*, f. 64 ; b). *Dict. geogr. jud. Nâmț*, f. 270 ; c). După jurnale zilnice. 213
Adaos. Cetatea Neamțului, după Ștef. G. Sergent : «*Lumea Ilustrată*», An. II, f. 86 ; povestită de 2 băieți din Vinătoriul Nâmțului. 215
 128. *Povestea florei soarelui*, după Trib ; «*Albina*» An. V, f. 1094. 217
 129. *Cu ce-î bună mămăliga*, D. Dan «*Săzătoarea*» vol. VIII, f. 68. 218

- pag.
130. *Șolcan Țiganul*, după celea ce-a auzit și mi-a comu-
 -cat Arh. Narcis Crețulescu, starețul Mănăstirii Neamțului, 222
131. *Stefan Vodă și Tolpa*. după S. Fl. Marian; *Tradiții*
 pop. rom., din Bucovina, f. 13S. 225
132. *Aista- tatăl nostru!* Timplarea asta-î scrisă 'n : *Curi-
 -șorul de Iași*. (An, X Nr. 40 din 15 Aprilie 1877), poate că de M.
 Eminescu. care trebuie să-l fi răscolit la inimă aceste cuvinte a
 țaranului supus neamțului și cu o evlavie sfântă pentru numele
 lui Ștefan Vodă! *Numai vorbele moșneagului m-au făcut să o a-
 -daog la șiragul de legende a lui Ștefan cel Mare și sfânt, pentru
 ca să se vadă cât de puternic îi sădit chipul acestui mare Domn*
 în inimile țaranilor Moldoveni ! 229

Mulțămire.

Mă simt dator a aduce aici mulțămirile mele
 inimoase, tuturor aceluia care-au avut osebita
 buna voință să mă ajutore, cu ce-au putut, la
 îndeplinirea gândului și datoriei ce m-am luat-o
 asupra-mi, și ca Român și ca fecior de țaran,
 față de împlinirea a 400 ani de la moartea celui
 mai scump, mai drag și sfânt Domn din trecu-
 tul nostru sbuciumat : **Ștefan Vodă cel Mare
 și Sfânt,**

S. TEODORESCU-KIRILEANU.

VERIFICAT

1987

Inceputul este cu Dumnezeu,
 Și sfârșitul tot cu Dumnezeu.

